twaalf maanden
wereldnieuws
in beeld

het aanzien van 1998

Lewinsky & Clinton • Dutroux • orkaan Mitch • Olympische Winterspelen • Beatrix • onlusten in Indonesië • Viagrapil • kelderende aandelenkoersen • X1 • yoyo • huwelijk Maurits & Marylène • Jeltsin

HET SPECTRUM

2976-5

het aanzien van · 1998

twaalf maanden
wereldnieuws
in beeld

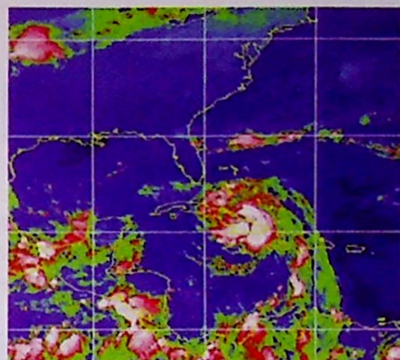
het aanzien van · 1998

UITGEVERIJ HET SPECTRUM

Samenstelling en eindredactie:
Han van Bree
Teksten:
Paul Bataille
Han van Bree
Sacha Buddingh'
Frans Duivis
Ruben Faas
Frans Lueb
Peter van der Roest
Fotoresearch:
Han van Bree
Ontwerp:
Marlies Visser - Studio M/V, Haarlem
Lay-out:
Meijster Design B.V., Vijfhuizen
Lithografie:
Veronica Litho B.V., Hilversum
Druk:
Mohndruck Graphische Betriebe GmbH,
Gütersloh, Duitsland

ISBN 90 274 6638 6 NUGI 502

www.spectrum.nl

Woord vooraf

Natuur Het weer is altijd een geliefd gespreksonderwerp, maar het leek wel of er in 1998 meer weer was dan anders. De natuur scheen grilliger, dreigender ook dan in andere jaren. Orkanen met ogenschijnlijk vriendelijke namen als Mitch, Georges en Bonnie bleken moorddadige monsters die met name in Latijns-Amerika duizenden slachtoffers maakten. Kenia, China, Papoea-Nieuw-Guinea en Bangladesh kregen te kampen met ongekende wateroverlast. Ook dichter bij of zelfs in huis speelde het water de mens parten. In het najaar regende het in Nederland en België meer dan ooit tevoren, met alle gevolgen van dien.
Daarentegen was de zomer in de Verenigde Staten extreem droog, terwijl daar in het voorjaar bovendien verwoestende tornado's actief waren. Droog was het eveneens in Soedan, wat leidde tot een omvangrijke hongersnood.
De vaak dramatische gevolgen van de natuurverschijnselen waren overigens niet zelden terug te voeren op onverantwoorde menselijke ingrepen: voortgaande ontbossing, te late waarschuwingen, achterwege blijven van afdoende beschermende maatregelen.

Clinton Dat niet alleen de natuur rondóm ons, maar ook ín ons soms moeilijk te beteugelen viel, werd onder meer duidelijk in de Lewinsky-affaire. De Amerikaanse president Bill Clinton raakte door zijn (natuurlijke) driften niet alleen in verlegenheid, maar ook in grote politieke problemen. Het grote aantal pedofiliezaken toonde eveneens aan dat de natuur soms sterker is dan de menselijke wil.

Viagra Niet alleen bleek de geest vaak zwak, ook het vlees was niet altijd even gewillig. Dan kon een pilletje uitkomst bieden. De populariteit van de erectiepil Viagra maakte duidelijk dat de menselijke natuur vaker dan gedacht een helpende hand behoeft.

Wereldnieuws Het was uiteraard niet alleen de natuur die het nieuws van 1998 bepaalde. Verkiezingen, economische problemen, sportieve prestaties, ongelukken, corruptieschandalen, staatsgrepen, rages, doping, homeruns en nog veel meer zaken vroegen aandacht.

Economie In Rusland was het politieke leven volstrekt ondoorzichtig geworden. De voortdurend zieke president Boris Jeltsin ontsloeg en benoemde de ene premier na de andere. Geen van hen bleek echter in staat de economische malaise in de voormalige wereldmacht te doorbreken. Behalve Rusland verkeerde ook Zuidoost-Azië in een diepe economische recessie. Die financiële crisis dreigde ook over te slaan naar West-Europa en de Verenigde Staten. Dalende aandelenkoersen wezen vooral op een afnemend vertrouwen in de wereldeconomie.

Vrede Maar er was ook goed nieuws: in Noord-Ierland leek vrede binnen handbereik door een op Goede Vrijdag gesloten overeenkomst tussen protestanten en katholieken. In het Midden-Oosten werd, onder Amerikaanse druk, een (nieuw) vredesakkoord getekend en in Indonesië moest president Soeharto het veld ruimen na wekenlange onlusten.

Sport Op sportief gebied was er voor verschillende landen eveneens reden tot vreugde: voor Frankrijk dat wereldkampioen voetbal werd, voor Italië dat in Marco Pantani eindelijk weer eens een Tourwinnaar had, voor Nederland dat tijdens de Olympische Spelen van Nagano veel eremetaal in de wacht sleepte en wereldkampioen hockey werd.

Aanzien Een weerslag van dit alles en nog veel meer, vindt u terug in deze nieuwe uitgave van de al sinds 1962 bestaande Aanzienreeks. Dit *Aanzien van 1998* zal op veler verzoek eerder uitkomen dan de voorafgaande edities. Maar het Aanzien blijft wat het altijd al was: een boeiend overzicht van twaalf maanden groot en klein wereldnieuws in woord en beeld.

Nieuwe president erft bankroet land

Oppositieleider wint verkiezingen

ZUID-KOREA ***Doordat de regeringspartij verdeeld raakte en de oppositiepartijen hun krachten juist bundelden, vond in Zuid-Korea een wisseling van de wacht plaats. Op 18 december won Kim Dae Jung de presidentsverkiezingen. Twee maanden later werd de voormalige dissident ook daadwerkelijk de nieuwe president van zijn land.***

Zuid-Korea werd in 1997 geplaagd door arbeidsonrust en financiële schandalen. Bij een van die schandalen was de zoon van president Kim Young Sam betrokken. Mede daardoor ontstond er verdeeldheid binnen de regeringspartij NKP toen in de aanloop naar de verkiezingen een opvolger voor Kim moest worden aangewezen. Uiteindelijk werd Lee Hoi Chang als presidentskandidaat naar voren geschoven. Maar niet iedereen binnen de NKP was het met die keuze eens en een groot aantal leden besloot daarop een nieuwe partij op te richten.
Bij de oppositiepartijen NCNP en ULD heerste meer eensgezindheid. Zij schaarden zich achter NCNP-leider Kim Dae Jung (*onder*). Die wist dan ook de verkiezingen, die ontsierd waren door lastercampagnes waarbij de kandidaten over en weer met modder gooiden, te winnen.

Gratie

Na de verkiezingen werden de onderlinge vetes snel bijgelegd. De oude en de nieuwe president besloten in ongekende harmonie tot een opmerkelijke stap. Zij verleenden gratie aan twee van hun voorgangers, Chun Doo Hwan en Roh Tae Woo, die in 1996 wegens corruptie tot lange celstraffen waren veroordeeld. Kim Dae Jung erfde overigens een zo goed als bankroet land. Kort na de verkiezingen moest Zuid-Korea de vernederende gang naar het IMF maken teneinde die instelling om financiële steun te vragen (zie ook p.14-15). En dat terwijl het Aziatische land dankzij een ongekend snelle groei jarenlang een van de troetelkindjes van de internationale economische wereld was geweest. ◆

Ex-president beschuldigd van medeplichtigheid aan couppoging

Kaunda gearresteerd

ZAMBIA ***Het werd geen vrolijk kerstfeest voor Kenneth Kaunda. De vroegere president van Zambia werd op 25 december gearresteerd (rechts). Hij werd ervan verdacht vooraf op te hoogte te zijn geweest van een couppoging twee maanden eerder. Kaunda ontkende en moest een half jaar later weer worden vrijgelaten.***

Kaunda was in augustus 1997 lichtgewond geraakt toen de politie het vuur opende op een volgens de regering illegale bijeenkomst van de oppositie. Ook andere kopstukken van de oppositie raakten gewond. Kaunda beschuldigde de regering van president Frederick Chiluba ervan de 'moordaanslagen' te hebben beraamd.

Ongegrond

Een paar maanden later, op 28 oktober, ondernamen enkele officieren een couppoging tegen het regime van Chiluba, dat volgens hen getekend werd door corruptie en wanbeheer. Regeringsgetrouwe militairen drukten de opstand snel de kop in. De couppoging kreeg nog een staartje toen Kaunda werd opgepakt. Hij verzette zich tegen de beschuldiging en ging in hongerstaking. Daarmee kreeg hij gedaan dat hij de gevangenis mocht verlaten, maar hij werd wel onder huisarrest geplaatst.
Het huisarrest werd begin juni opgeheven, nadat het hooggerechtshof de aanklacht tegen de ex-president ongegrond had verklaard. Na zijn vrijlating kwamen aanhangers van Kaunda, die in gevangenschap een baard had laten staan, hem op feestelijke wijze steun betuigen (*links*). ◆

18 december
ZUID-KOREA
oppositieleider Kim Dae Jung wint de presidentsverkiezingen

21 december
SERVIË
pas na vier stemrondes wordt Milutinovic, een stroman van Milosovic, tot president gekozen

22 december
BOSNIË
de Amerikaanse president Clinton roept de drie etnische gemeenschappen op tot samenwerking

MEXICO
bij een overval op een dorpje in de deelstaat Chiapas wordt 45 Tzotzil-indianen vermoord

25 december
ZAMBIA
oud-president Kaunda gearresteerd op verdenking van medeplichtigheid aan een couppoging

Montignac-dieet enorm populair

Bijzondere kerstmaaltijden

Nederland ***In veel Nederlandse en Vlaamse huishoudens stond het kerstfeest in het teken van afvallen. Afvallen door lekker te eten, wel te verstaan, want de vermageringsmethode van Michel Montignac was inmiddels met veel succes tot de Lage Landen doorgedrongen. Met boeken als 'Ik ben slank, want ik eet' was de Fransman in 1997 met stip de best verkochte auteur in Nederland en Vlaanderen.***

Michel Montignac zette zich af tegen wat hij 'de mythe van de calorieën' noemde. Volgens hem was de werking van de alvleesklier de sleutel tot verantwoord afvallen. Het was daarom een basisprincipe om koolhydraten (brood en aardappelen) en vetten nooit samen in één maaltijd te nuttigen.
Een wetenschappelijke onderbouwing van het vermageringsdieet kon Montignac niet bieden. Maar daar zat hij niet zo mee. Volgens Montignac, ooit directeur van een farmaceutisch bedrijf, werken veel medicijnen zonder dat precies duidelijk is waarom. En met zijn dieet was het net zo: het werkt.
Inderdaad vielen veel Montignaccers kilo's af. Maar wetenschappers hadden zo hun vraagtekens. In de eerste plaats meenden zij dat het vermageren vooral het gevolg was van bewuster omgaan met eten. Bovendien vreesden ze dat het Montignacdieet de kans op hart- en vaatziekten zou vergroten, doordat er geen beperking werd gesteld aan het vetgebruik.

Deurwaarder

Die kritiek kon Montignac niet deren. Meer problemen hadden hij en zijn Nederlandse uitgever met het feit dat allerlei producenten, supermarkten en restaurants aan de haal gingen met de term 'Montignac'. Veelal was dreigen met een deurwaarder voldoende om bordjes die een bepaald product ten onrechte aanprezen als behorend tot het afslankingsdieet, te laten verdwijnen - iets wat ook werd vergemakkelijkt doordat de populariteit van het Montignacdieet geleidelijk aan afnam. ◆

Politie blijft uit de buurt

Rellen in Oosterpark

NEDERLAND ***Ingegooide ruiten, naar buiten gegooide en in brand gestoken huisraad, omgezaagde bomen en barricades, maar nergens politie. Een zestigtal jongeren richtte in de nacht van 30 op 31 december voor meer dan honderdduizend gulden schade aan in de Groningse Oosterparkbuurt. De ME was pas ruim vier uur na het begin van de ongeregeldheden ter plaatse.***

De eerste meldingen van de onlusten in de Groningse volksbuurt kwamen al vóór tien uur 's avonds bij de politie binnen, maar de politie liet zich niet zien. Het duurde tot kwart voor twaalf voordat de officier van dienst naar burgemeester Ouwerkerk belde met het verzoek de ME in te zetten. Toen was ingrijpen door de politie volgens de dienstdoende officier al niet meer mogelijk. Voor gewone agenten met de 'platte pet', zonder extra bescherming en beveiligde voertuigen, zou het risico van een interventie te groot zijn geweest, ook al omdat de jongeren volgens hem duidelijk uit waren op een confrontatie.

Waarschuwingen

Nadat Ouwerkerk zijn toestemming voor de ME-inzet had gegeven, ging hij weer slapen, omdat hij er ten onrechte van uitging dat de politie de zaak onder controle had. Het duurde daarna nog ruim twee uur voor een peloton ME'ers zich verzameld en opgetuigd had en ter plaatse arriveerde. Al die tijd gingen de jongeren door met hun vernielingen. Een van de huizen die het moesten ontgelden, was dat van SP-Statenlid Sjon Lammerts, die zich eerder in negatieve zin had uitgelaten over de jeugd in zijn buurt. Hij had gewaarschuwd voor mogelijke geweldsuitbarstingen. Om rellen te voorkomen had hij er bovendien op aangedrongen dat er op oudejaarsnacht iets voor de jongeren zou worden georganiseerd. Het was namelijk al eerder onrustig geweest in de verpauperde buurt en ook in de nacht van 29 op 30 december was er een incident geweest. Overigens bleef het op oudejaarsnacht zelf relatief rustig. ◆

25 december
CUBA
een paar weken voor de komst van paus Johannes Paulus II wordt, voor het eerst sinds de revolutie, Kerstmis weer gevierd als een officiële feestdag

27 december
ITALIË
boot met honderden illegale Koerdische vluchtelingen uit Turkije en Irak strandt voor de zuidkust

30 december
NEDERLAND
politie grijpt niet in bij ernstige rellen in Groningse Oosterparkbuurt

31 december
ALGERIJE
gewelddadige aanslagen bij het begin van de ramadan kosten aan honderden mensen het leven

Massale mensensmokkel leidt tot onrust in Europese Unie

Honderden Koerden aan de dood ontsnapt

ITALIË ***Het nieuwe jaar begon dramatisch voor de 386 vluchtelingen, merendeels Koerden, die zo'n 1.500 tot 2.000 dollar hadden betaald om van Turkije naar Zuid-Italië te worden gesmokkeld. Nadat het smokkelschip door de Italiaanse kustwacht was opgemerkt, ging de bemanning er met een snelle motorboot vandoor en liet het volgepakte schip recht op de rotsachtige kust af varen. Kordaat optreden van de Italiaanse marine voorkwam een ramp voor de vluchtelingen die eerder al bij een tussenstop in Albanië van hun geld en kostbaarheden waren beroofd.***

Het incident stond niet op zich. Vanaf eind december 1997 leek een ware exodus van vluchtelingen naar Zuid-Italië op gang te komen (*boven*). De ene keer maakten achthonderd mensen de illegale oversteek, een dag later probeerden vierhonderd vluchtelingen per schip de Italiaanse kust te bereiken. Veel bootvluchtelingen, en dan vooral de Koerden, kwamen uit of via Turkije naar Europa.
De massale illegale toevoer van mensen leidde tot onrust in de Europese Unie. Met de aanvaarding van het verdrag van Schengen was de controle aan de binnengrenzen van de EU-landen in principe afgeschaft, maar dit diende volgens het verdrag gepaard te gaan met scherpe bewaking van de buitengrenzen van de Unie. Met duizenden kilometers onbewaakte kustlijn aan de zuidflank leek het 'Fort Europa' echter wijd open te liggen voor nietsontziende op geld beluste mensensmokkelaars.

Luilekkerland

Vooral Duitsland, met zijn reputatie van luilekkerland voor vluchtelingen, was bang dat de Koerden die in Italië de gelegenheid kregen asiel aan te vragen, van de gelegenheid gebruik zouden maken om door te reizen naar het noorden. De Duitse regering eiste maatregelen van Turkije en Italië om de mensensmokkel tegen te gaan en versterkte de mobiele controles achter de grenzen. Hierop besloot ook Nederland de grensbewaking aan te scherpen.
De Turkse regering liet op 11 januari in Istanbul 1.300 vermeende illegale Koerden oppakken, maar wekte verder niet echt de indruk werk te willen maken van het tegenhouden van Koerdische vluchtelingen. Turkije was de Koerden, die streefden naar een eigen zelfstandige staat, liever kwijt dan rijk. ◆

1 januari
ITALIË
schip met honderden Koerdische vluchtelingen ontsnapt op nippertje aan ramp

5 januari
NEDERLAND
eerste 'homohuwelijk' vervroegd gesloten

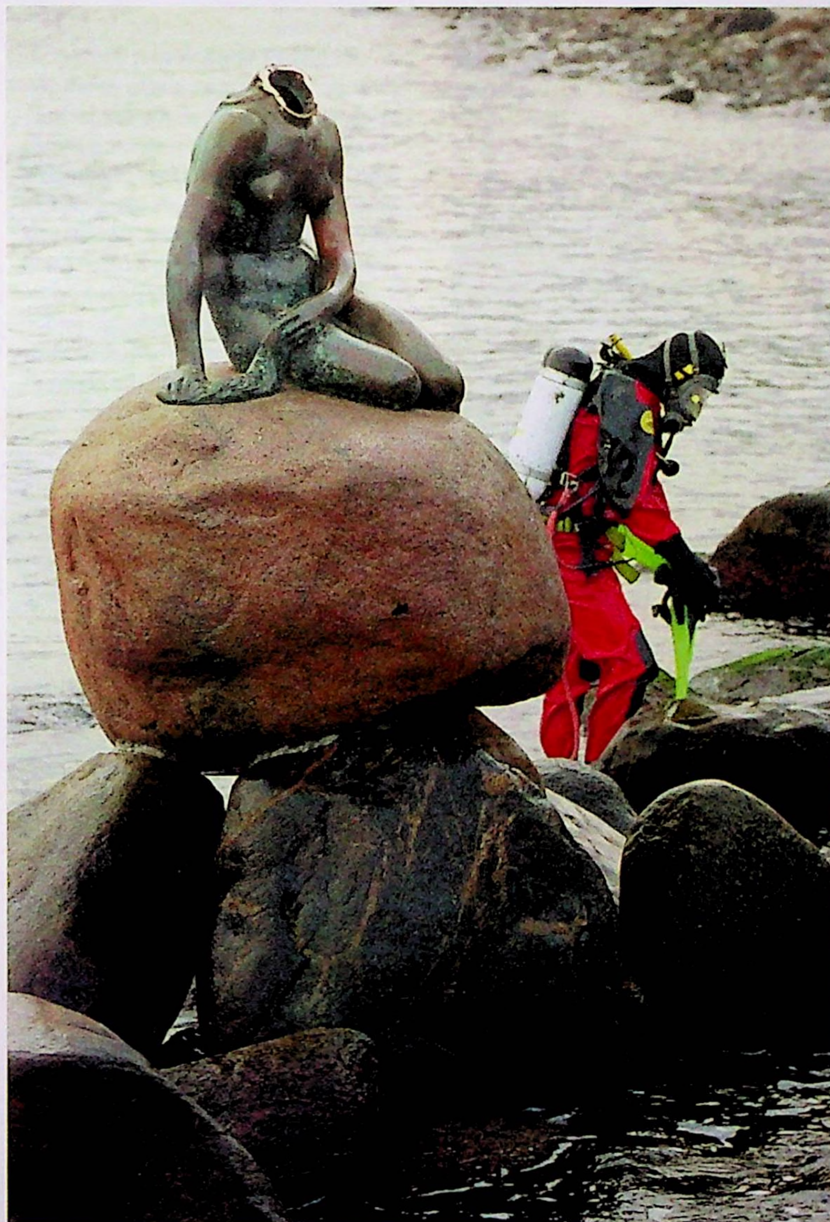
6 januari
DENEMARKEN
de Kleine Zeemeermin onthoofd

NEDERLAND
woede na lage straffen in zaak-Tjoelker

ZUIDOOST-AZIË
financiële crisis laait weer in alle hevigheid op

De Kleine Zeemeermin onthoofd

DENEMARKEN ***Het beroemdste beeld van Kopenhagen bood op 6 januari een trieste aanblik. De Kleine Zeemeermin had letterlijk haar hoofd verloren. Al na een paar dagen dook het verdwenen lichaamsdeel weer op, en nog geen maand later was de meermin in oude glorie hersteld.***

Het was niet de eerste keer dat de Kleine Zeemeermin werd onthoofd. Ook in 1964 was dat al eens gebeurd. Het originele hoofd werd nooit teruggevonden en de daders werden nooit gepakt. Het uit 1913 daterende bronzen beeld, ontleend aan een sprookje van Hans Christian Andersen, kreeg toen een nieuw hoofd.
Dit keer kwam het hoofd wel boven water, en opvallend snel. Het zat in een doos die een paar dagen na de onthoofding bij een lokaal televisiestation door een gemaskerde man werd afgeleverd.

Cameraman

De aanslag werd aanvankelijk opgeëist door een feministische groepering. Maar meteen na de onthulling van het herstelde beeldje arresteerde de Deense politie een van de aanwezigen. Het was de cameraman die als eerste, na een 'anonieme' tip, het onthoofde beeldje had gefilmd en 'toevallig' ook het terugbrengen van het hoofd had weten vast te leggen.◆

Juridische discussie over tenlastelegging

Woede over straffen in zaak-Tjoelker

NEDERLAND ***De verontwaardiging was groot nadat de rechtbank in Leeuwarden uitspraak had gedaan in de zaak-Tjoelker. De volgens velen te lage straffen leidden nog op dezelfde dag, 6 januari, tot een stil protest in het hart van de Friese hoofdstad (onder). De tocht ging onder meer langs de plek waar vier maanden eerder Meindert Tjoelker was omgekomen.***

Op 6 januari veroordeelde de rechtbank de twee hoofdverdachten tot twee jaar cel, waarvan acht maanden voorwaardelijk. De derde verdachte kreeg 240 uur dienstverlening opgelegd. Dat de straffen lager waren dan de eis, werd onder meer gemotiveerd met het feit dat de verdachten nog nooit eerder met justitie in aanraking waren geweest. Bovendien werd duidelijk dat de rechters zich niet hadden willen laten beïnvloeden door de maatschappelijke onrust die rondom de zaak-Tjoelker ontstaan was.
De nabestaanden van Tjoelker, en velen met hen, meenden dat de straffen veel te mild waren. Ook in de juridische wereld barstte een discussie los over de vraag of de verdachten niet op grond van een verkeerd wetsartikel waren veroordeeld: waarom was de verdachten in plaats van 'openlijke geweldpleging' niet 'mishandeling' ten laste gelegd, waarop een zwaardere maximumstraf staat? Vraag was ook in hoeverre de ontstane maatschappelijke commotie een rol mocht spelen bij een rechterlijke uitspraak.
Door verschillende partijen werd tegen de uitspraak hoger beroep ingesteld. Dat zou duidelijk moeten maken in hoeverre de vastgestelde strafmaat juridisch en maatschappelijk de toets der kritiek zou kunnen doorstaan. ◆

De dood van de 30-jarige Tjoelker had in september 1997 in heel Nederland grote beroering veroorzaakt. Tijdens zijn vrijgezellenavond was hij bij een nachtelijke vechtpartij in het centrum van Leeuwarden doodgeschopt. Tjoelker was in korte tijd het zoveelste slachtoffer van zinloos geweld - en dat voedde de woede.
Al tijdens het proces leidde het vrijlaten van een van de verdachten wegens gebrek aan bewijs tot verontwaardigde reacties. Ook werd duidelijk dat niet bewezen kon worden wie Tjoelker de dodelijke verwonding had toegebracht. Het was namelijk volstrekt onduidelijk wat zich in die fatale nacht precies had afgespeeld: de verklaringen van getuigen spraken elkaar, mede doordat hun herinneringen door drankgebruik vertroebeld waren, nogal tegen. Omdat dood door schuld niet bewezen kon worden, besloot het Openbaar Ministerie de drie overgebleven verdachten 'slechts' aan te klagen voor openlijke geweldpleging. Er werden gevangenisstraffen geëist van maximaal drie jaar.

IJsregens veroorzaken ongekende overlast

Noodtoestand in Canada

CANADA ***Zware stormen, overstromingen, ijzel en een hevige koude. Niets bleef de inwoners van Canada en Noordoost-Amerika begin januari bespaard. In de getroffen gebieden waren ze wel wat gewend, maar een winter als deze hadden ze naar eigen zeggen 'nog nooit meegemaakt'.***

Het waren vooral de ijsregens die voor ongekende problemen zorgden. Tal van elektriciteitsmasten, onder meer in de buurt van Montreal (*onder*), bezweken onder het gewicht van de ijsmassa of werden meegesleurd door omvallende bomen. Miljoenen mensen kwamen daardoor zonder stroom te zitten.
Scholen en bedrijven kregen het verzoek dicht te blijven om elektriciteit te sparen. Er werden opvangcentra ingericht voor degenen die niet in hun eigen huis konden blijven omdat ook de (elektrische) verwarming was uitgevallen.
Ongelukken en onderkoeling kostten aan meer dan twintig Canadezen het leven. Ook veel dieren bevroren op het veld of in de stallen. In de ergst getroffen gebieden werd de noodtoestand uitgeroepen en werden tienduizenden militairen ingezet bij de hulpverlening.

Tot opluchting van de Canadezen kwam er op 9 januari een einde aan de ijsregens. Maar in de weken daarna werd het ijzig koud. Daardoor raakten waterleidingen bevroren en werd de reparatie van de beschadigde elektriciteitsleidingen bemoeilijkt. Uiteindelijk zou het nog weken duren voordat iedereen weer stroom had en het leven weer zijn normale loop kon nemen. ◆

8 januari

INDONESIË
roepia in vrije val; bevolking slaat aan het hamsteren

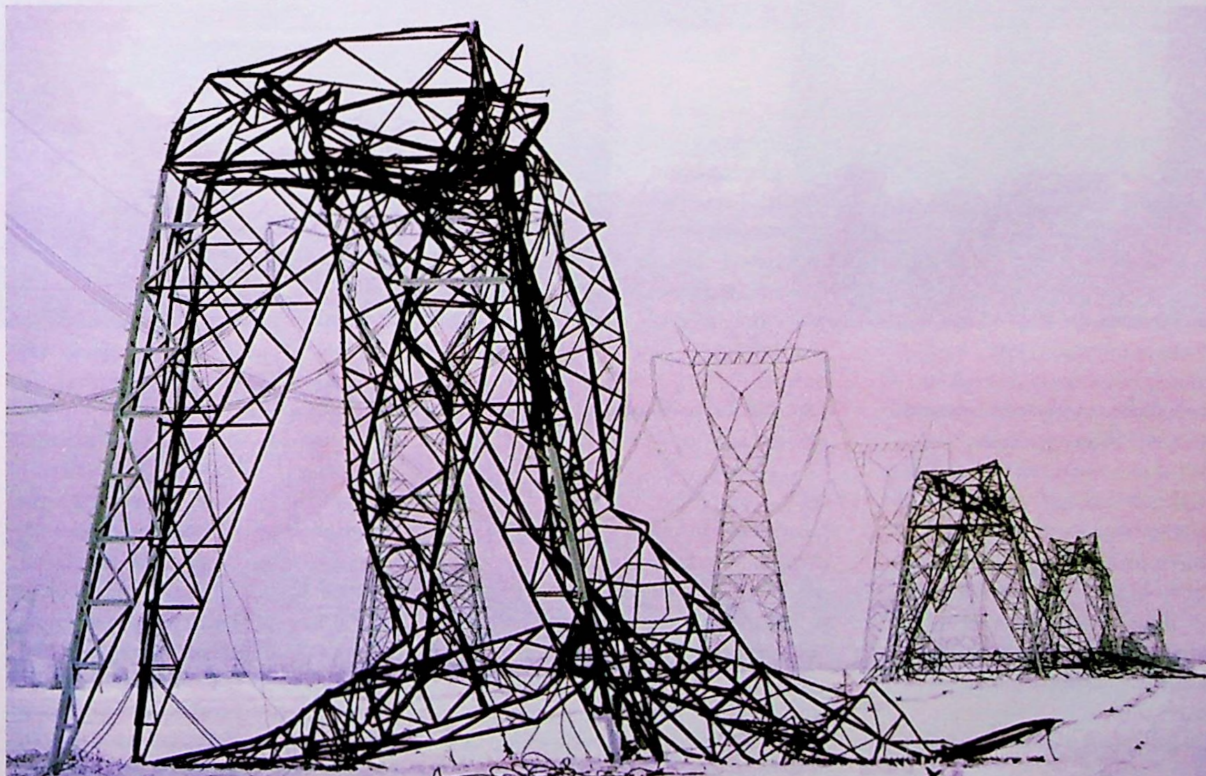
NEDERLAND
Groningse korpschef Veenstra stapt op na kritisch rapport

CANADA
noodtoestand uitgeroepen na ijsregens

9 januari

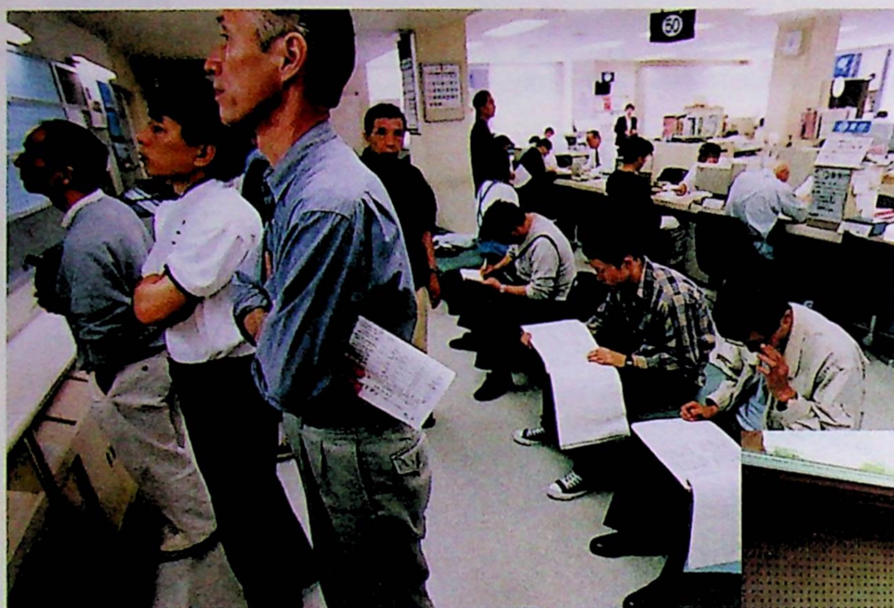
INDONESIË
onder druk IMF belooft Soeharto economische hervormingen

BELGIË
Bert Anciaux lanceert nieuwe politieke beweging ID21

Massaontslagen in Japan en Zuid-Korea

Groeitijgers in problemen

ZUIDOOST-AZIË ***In Zuidoost-Azië verloor in korte tijd menig tijger zijn tanden. De financieel-economische crisis, die in maart 1997 begon met een ongekend diepe koersval op de effectenbeurs van Bangkok, bereikte begin januari een nieuw dieptepunt toen in Indonesië de roepia in een vrije val geraakte. Aan de spectaculaire groei van enkele Zuidoost-Aziatische economieën leek definitief een einde te zijn gekomen.***

Beleggers zegden op 8 januari massaal het vertrouwen op in het economische beleid van de Indonesische regering. Directe aanleiding was de begroting die president Soeharto een paar dagen eerder had gepresenteerd. Die bleek nauwelijks te voldoen aan de voorwaarden die het Internationaal Monetaire Fonds (IMF) had gesteld met betrekking tot toekenning van de financiële steun waar de Indonesische regering na een betalingscrisis in oktober 1997 om had gevraagd. Na bezorgde telefoontjes van de Amerikaanse president Bill Clinton en de Duitse bondskanselier Helmut Kohl beloofde Jakarta alsnog de door het IMF opgelegde maatregelen uit te voeren; tot die tijd bleven de meeste schappen in de winkels leeg (*midden*).
Behalve Indonesië verkeerden ook Maleisië, Thailand, de Filippijnen en Zuid-Korea in een ernstige financieel-economische crisis. De economieën van Hongkong, Taiwan en Singapore werden eveneens, zij het minder hard, getroffen door dalende beurs- en valutakoersen.

Yen

Japan had al enige jaren te kampen met een stagnerende economie. De groei was tot stilstand gekomen nadat in 1990 de zeepbel van torenhoge grond- en aandelenprijzen uiteenspatte. Speculanten en projectontwikkelaars kwamen in grote financiële problemen en zadelden de Japanse banken op met een berg oninbare leningen.
In de hoop dat de groei zou aantrekken pompte de Japanse overheid in vijf jaar tijd 67 biljoen yen (500 miljard dollar) in de economie. Het gewenste effect bleef echter uit. In plaats daarvan zat de overheid met een enorme staatsschuld. Besloten werd de financiële sector te dereguleren en dat leidde uiteindelijk tot faillisementen van banken en effectenhuizen; voor veel Japanners betekende dat een wanhopige zoek-

10 januari
BELGIË
oud-voorzitter Deprez uit de PSC gezet

11 januari
GROOT-BRITTANNIË
Raymond van Barneveld wint wereldtitel darts

ALGERIJE
honderden doden bij moordpartij in Sidi Hamed

tocht naar ander werk (*linksboven*). In het Westen keek men met argusogen naar de ravage die deze 'Aziatische griep' aanrichtte. De grote vraag was of China het volgende slachtoffer zou zijn. De Volksrepubliek zette de laatste jaren vaart achter de economische liberalisering, maar had te kampen met een hardnekkige erfenis van de communistische planeconomie: omvangrijke, grotendeels verliesgevende staatsbedrijven die nog altijd een derde van de economische productie voor hun rekening namen.

Verbijstering

Vooralsnog kreeg het virus echter geen vat op China, maar wel op Zuid-Korea. De razendsnelle onttakeling van de in Azië toonaangevende Zuid-Koreaanse economie wekte wereldwijd verbijstering. Analisten schreven Zuid-Korea's val toe aan het feit dat grote industriële conglomeraten zoals Hyundai, Samsung en Daewoo - de zogenaamde chaebols - jarenlang konden rekenen op onvoorwaardelijke overheidssteun. De ongebreidelde expansie van de chaebols werd door de banken, meestal op verzoek van de overheid, gefinancierd tegen veel te gunstige voorwaarden.

Toen de afzet bij deze multinationals stagneerde, verkochten veel bedrijven hun goudvoorraad om aan dollars te komen (*rechts*), maar de geldhonger bleef desondanks groot. Daaraan konden de banken slechts voldoen door kortlopende, dure leningen af te sluiten in het buitenland. Daardoor werd Zuid-Korea met drie problemen geconfronteerd: een onrendabel en uit zijn krachten gegroeid bedrijfsleven, een banksector die zuchtte onder het gewicht van ongunstige leningen en een nijpend tekort aan dollars om de buitenlandse kredieten af te lossen. Het IMF, de Wereldbank, de Aziatische Ontwikkelingsbank en twaalf industrielanden verstrekten Zuid-Korea een lening van 57 miljard dollar, maar stelden als voorwaarde dat het land zijn monetaire situatie inzichtelijker zou maken en zijn markten zou openstellen voor vrije internationale concurrentie. Ook zouden de chaebols fors moeten afslanken, wat betekende dat, ondanks tal van protestdemonstraties tegen bedrijfssluitingen (*boven*), een miljoen mensen op straat zou komen te staan. ◆

Paul Marchal en Bert Anciaux lanceren hun plannen

Pogingen tot politieke vernieuwing

BELGIË *Vrijwel iedereen was het erover eens dat er iets moest veranderen in België. Zeker na de affaire-Dutroux klonk de roep om politieke vernieuwing steeds luider. Maar over het hoe en wat liepen de meningen uiteen. In januari werden allerlei initiatieven gepresenteerd, maar onduidelijk was hoe levensvatbaar die waren.*

Als eerste stelde Bert Anciaux zijn ID21 voor (*boven*). Op 9 januari lanceerde hij in Brussel deze vernieuwingsbeweging met ideeën voor de 21e eeuw. Het ging uitdrukkelijk niet om een nieuwe politieke partij, maar om een netwerk dat 'integrale democratie' nastreefde. 'ID21 moet een stem geven aan duizenden mensen die er geen hebben.'
Anciaux had voor dit project tijdelijk zijn functie als voorzitter van de Vlaamse Volksunie (VU) neergelegd. Maar dat leverde al meteen de eerste onduidelijkheid op: wat was de relatie tussen de VU en ID21? Moest ID21 uiteindelijk opgaan in de VU of moest de VU op termijn plaatsmaken voor de nieuwe beweging?

Een tegenvaller voor Anciaux was dat de groene partij Agalev weinig voelde voor samenwerking. Guy Verhofstadt, de voorzitter van de Vlaams-liberale VLD, was wel gecharmeerd van ID21. Maar Verhofstadt was dan ook bezig om allerlei kleine partijtjes en bewegingen aan zijn partij te binden, om zo een sterke oppositie tegen de rooms-rode regering te kunnen vormen.

Marchal

Paul Marchal was de volgende die met een initiatief kwam. De vader van de door de bende-Dutroux ontvoerde en vermoorde An stelde op 14 januari in Hasselt een nieuwe politieke partij voor (*onder*). De Partij voor Nieuwe Politiek (PNP) had op dat moment nog maar vijf leden en nog geen programma, maar wilde volgens Marchal 'radicale veranderingen, met mensen die nog een positieve, democratische bijdrage willen leveren.'
PNP wilde een nationale partij zijn, die traditionele tegenstellingen tussen Walen en Vlamingen en tussen links en rechts oversteeg en eiste vooral de hervorming van justitie en een betere bescherming van de slachtoffers.
Overigens moest de partij al snel van naam veranderen omdat er al een andere organisatie was die PNP heette. Marchal zette een 'b' achter de oorspronkelijke naam om het Belgische karakter van de partij te benadrukken. ◆

12 januari
België
twee geldkoeriers doodgeschoten bij overval bij Borgworm; startsein voor langdurige staking geldkoeriers
Mexico
betogingen tegen moorden in Chiapas

Van Barneveld houdt zenuwen in bedwang

Groot-Brittannië ***Raymond van Barneveld had alles op alles gezet om eindelijk eens The Embassy, het officieuze wereldkampioenschap darts, te winnen. En dat lukte. Op 11 januari bleef de 30-jarige postbode in een zenuwslopende finale zijn tegenstander Richie Burnett op het nippertje de baas. Na de beslissende worp zakte 'Barney' door de knieën en barstte hij in tranen uit (rechts).***

Van Barneveld was daarmee de eerste niet-Engelstalige speler die The Embassy op zijn naam wist te schrijven. Bijna was de eindstrijd een volledig Nederlandse aangelegenheid geworden, maar Roland Scholten bleek in de halve finale niet opgewassen tegen Burnett. En daar had Van Barneveld wel vrede mee, want die wilde revanche nemen op Burnett.
Drie jaar eerder hadden Van Barneveld en Burnett namelijk in hetzelfde Firmley Green ook al tegen elkaar in de finale gestaan. Toen won Burnett. Dit keer waren de rollen omgedraaid, ondanks de sterke tegenstand die Burnett bood. Uiteindelijk moest bij de stand 5-5 een tiebreak de beslissing brengen. Daarin toonde Van Barneveld zich het koelbloedigst: 4-2.
De zege van 'Barney' was in zijn woonplaats Den Haag aanleiding voor een groot feest. De dag na zijn overwinning werd hij in de residentie op grootse wijze onthaald. Met de zege verdiende Van Barneveld 40.000 pond. Bovendien wist hij een sponsor te vinden zodat zijn ultieme wens eindelijk in vervulling kon gaan: profdarter worden. ◆

Onduidelijkheid over daders moordpartijen

Bloedige ramadan

ALGERIJE ***De eerste weken van de ramadan werd Algerije opgeschrikt door de ene moordpartij na de andere. Het Noord-Afrikaanse land was inmiddels wel het een en ander gewend, maar deze slachtpartijen leken nog gewelddadiger dan voorheen. Nooit eerder was tijdens de traditioneel al gewelddadige vastenmaand zo veel bloed vergoten.***

De gruwelijkste massamoord vond plaats op 11 januari in het dorpje Sidi Hamed. De slachtpartij begon met het gooien van een bom in een filmzaaltje waar vooral jongeren bijeen waren. De overvallers vermoordden vervolgens iedereen die ze te pakken konden krijgen. Veel slachtoffers werd de keel doorgesneden. Over het dodental liepen de berichten uiteen. De autoriteiten spraken van 103 slachtoffers, wat al opmerkelijk veel was voor officiële cijfers, maar ooggetuigen beweerden dat er zeker vierhonderd mensen waren vermoord. Hoe dan ook, het was een van de bloedigste aanslagen sinds het begin van de burgeroorlog in 1992. Bij de reeks aanslagen in de eerste weken van de vastenmaand, die deze keer op 30 december was begonnen, vielen in totaal meer dan duizend doden. Vooral arme boerendorpjes in de streek van Rélizane moesten het ontgelden. Het gebied, ten westen van de hoofdstad Algiers, had al langer de bijnaam driehoek des doods.

Geheime dienst

De moordpartijen werden steevast toegeschreven aan extremistische moslims, met name van de GIA, de Gewapende Islamitische Groep. Maar opnieuw was het verdacht dat het leger en de veiligheidsdiensten niet of veel te laat ingrepen. Bovendien namen ook de geruchten toe over militairen die verkleed als moslimfundamentalisten aan de slachtpartijen deelnamen.

In zes jaar tijd waren meer dan zestigduizend mensen vermoord. De Algerijnse regering weigerde een onafhankelijk, buitenlands onderzoek te laten instellen naar de slachtpartijen. Daardoor gingen de speculaties over wie de daders waren gewoon door. Sommigen meenden zelfs dat de GIA een creatie was van of gesteund werd door de Algerijnse geheime dienst!

Ook na de ramadan ging het moorden onverminderd door. Opvallend was wel dat er steeds vaker gebruik werd gemaakt van (eenvoudige) bommen en dat nu ook Algiers het doelwit was geworden van de aanslagen. ◆

Derde man struikelblok in conflict

Geldkoeriers in staking

BELGIË ***In de vroege ochtend van 12 januari werd op de E40 tussen Brussel en Luik bij de afslag Borgworm een geldtransport overvallen. De daders doorzeefden de wagen van de firma Brink's Ziegler (boven). Twee van de drie geldkoeriers vonden de dood. De overval, waarvan de buit gering was, vormde het startsein voor een wekenlange staking van geldkoeriers.***

Het was niet de eerste overval op een geldtransport in België. Sinds 1995 werden veertig overvallen geteld, waarbij in totaal zes doden vielen. Voor de koeriers, die ook in 1996 al enkele weken hadden gestaakt, was de maat opnieuw vol. Zij eisten een betere beveiliging van de transporten en meer loon.

De onderhandelingen tussen de vakbonden en de werkgevers spitsten zich toe op de 'plofkoffer' en de 'derde man'. Hoewel in de omringende landen allang gebruik werd gemaakt van geldkoffers die de inhoud bij een overval vernietigden, was de invoering daarvan in België nog altijd achterwege gebleven.
Als overgangsmaatregel was een derde man aan de geldtransporten toegevoegd. De werkgevers wilden die derde man weer afschaffen wanneer de plofkoffer zou zijn ingevoerd. De geldkoeriers eisten echter dat de derde man definitief behouden zou worden vanwege het 'stoeprisico': het overbrengen van het geld van een bank of een winkel naar de auto.

Ook eisten de geldkoeriers uitbreiding van de in 1996 overeengekomen begeleiding van transporten door de rijkswacht. Om onduidelijke redenen waren er geen rijkswachters in de buurt van het transport dat op 12 januari werd overvallen, terwijl dat wel had gemoeten.

Averechts

Het arbeidsconflict sleepte zo lang dat geldautomaten leeg raakten en winkels met grote geldvoorraden bleven zitten en dus extra moesten worden bewaakt. Op 23 januari werden, tot woede van de geldkoeriers, rijkswachters en agenten ingezet voor geldtransporten.
Ondertussen dreigde de staking een averechts effect te krijgen: er werd door de banken nog naarstiger gezocht naar alternatieven voor het contante betalingsverkeer, zodat minder (dure) geldtransporten nodig zouden zijn.
Op 25 februari gingen de koeriers, na zes weken staking, weer aan de slag. Afgezien van een geringe loonsverhoging en de toestemming dat ze een wapen zouden mogen blijven dragen, hadden ze niet veel bereikt. De invoering van de plofkoffer en het behoud van de derde man bleven twistpunten. ◆

14 januari
BELGIË
Paul Marchal presenteert nieuwe politieke partij PNP
KENIA
overstromingen, hongersnood en epidemieën eisen duizenden levens

15 januari
NEDERLAND
eerste officiële 'homohuwelijken' gesloten in Kaatsheuvel en Amsterdam

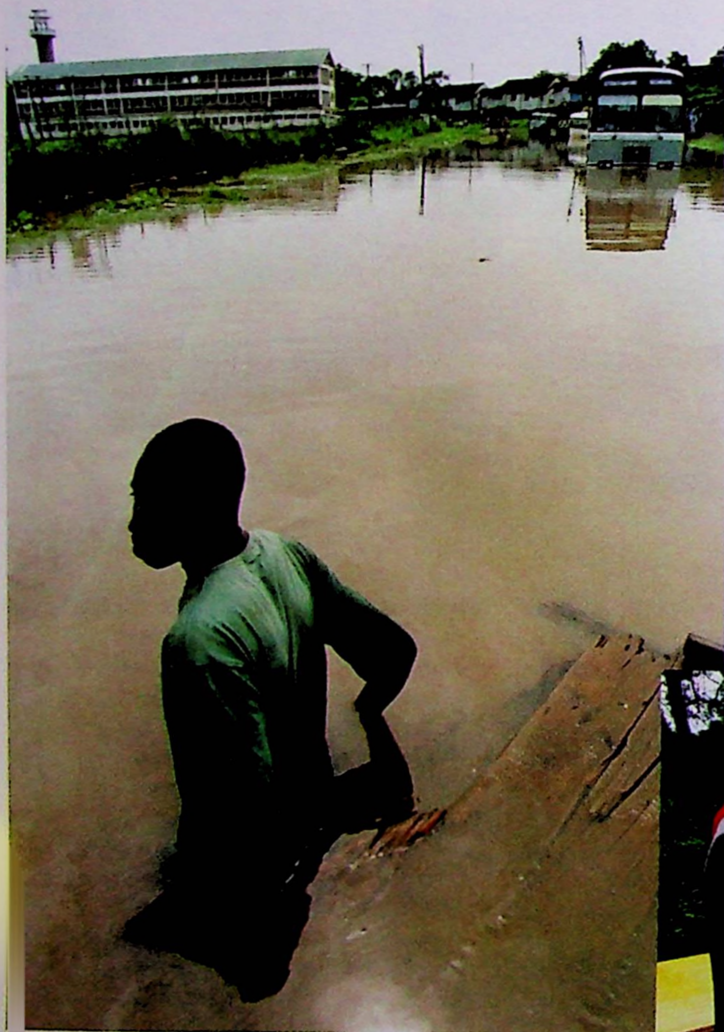
Overstromingen, epidemieën en etnisch geweld maken veel slachtoffers

Rampspoed treft Kenia

KENIA *Maandenlang viel de regen in ongekende hevigheid uit de hemel. Rivieren traden buiten hun oevers, wegen raakten onbegaanbaar en bruggen werden weggeslagen. De watersnood in Kenia kostte aan honderden mensen het leven. Tegelijkertijd werd het Oost-Afrikaanse land geteisterd door etnische onlusten, die meer dan honderd levens eisten.*

Half januari was de situatie in Kenia rampzalig. De havenstad Mombasa was nagenoeg afgesloten van het achterland, zodat de voedseldistributie volledig vastliep. De slecht onderhouden wegen waren door de overvloedige neerslag nauwelijks nog begaanbaar en doordat tal van bruggen waren weggespoeld, ontstonden dagenlange files.

De overstromingen veroorzaakten hongersnood en epidemieën. Niet alleen waren er gevallen van malaria en cholera, ook de gruwelijke Rift Valleikoorts sloeg toe. Het feit dat waterleidingen waren vernield en de aanvoer van schoon drinkwater over de weg stagneerde, bevorderde de verspreiding van deze ziektes. De toch al alarmerende situatie voor de getroffenen werd nog verergerd doordat verpleegkundigen in staatsziekenhuizen in staking waren gegaan. Zij eisten hoger loon en betere werkomstandigheden.

Rift Vallei

De overvloedige neerslag werd toegeschreven aan El Niño. Maar deskundigen betwijfelden of de warme golfstroom in de Stille Oceaan de boosdoener was. Duidelijk was wel dat het corrupte Keniase bewind van president Daniel arap Moi nauwelijks iets deed om de nood te lenigen. En alsof de regenellende nog niet erg genoeg was, vielen delen van het land ook nog eens ten prooi aan etnisch geweld. In de Rift Vallei werden in januari meer dan honderd doden geteld bij botsingen tussen Kikuyu's en Kalenjins. De Kikuyu's hadden bij de presidentsverkiezingen van december massaal voor de oppositie gestemd en dat zinde de Kalenjins, het volk van de op het nippertje herkozen president Moi, blijkbaar allerminst. ◆

16 januari
Turkije
constitutionele hof in Ankara verbiedt de moslimfundamentalistische Welvaartspartij

17/18 januari
Frankrijk
werklozen demonstreren in grote steden

18 januari
Australië
WK zwemmen in Perth afgesloten

Adoptie grote verschil met 'heterohuwelijk'

Wie sluit eerste 'homohuwelijk'?

Nederland ***Een opmerkelijke wedloop vond plaats in de vroege uurtjes van 15 januari. In Kaatsheuvel en Amsterdam beloofden om middernacht twee damesparen elkaar trouw voor een ambtenaar van de burgerlijke stand. Beide lesbische stellen wilden de primeur hebben van het zogenoemde homohuwelijk. Maar in feite waren ze allebei te laat.***

Op 1 januari was in Nederland een nieuwe familiewet van kracht geworden. De daarin voor homoseksuelen opgenomen partnerregistratie was vrijwel gelijkwaardig aan het 'gewone' huwelijk, met dezelfde (erf)rechten en dezelfde (zorg)plichten. Alleen mochten geregistreerde homostellen (nog?) geen kinderen adopteren.
Vanaf nieuwjaarsdag konden homoparen zich dus inschrijven voor zo'n partnerregistratie. Net als voor ieder ander huwelijk kon dan na twee weken het ja-woord worden gegeven.
In Kaatsheuvel waren zangeres Sugar Lee Hooper en haar vriendin Andrea van der Kaap (*boven*) er als de kippen bij om zich als eerste homopaar in te schrijven. Hun sprookjeshuwelijk kreeg echter concurrentie. In Amsterdam wilden Irma van Praag en Anna Kreuger (*onder*) met een spectaculair mediahuwelijk het eerste geregistreerde homopaar van Nederland worden.

Vrije dagen

Maar de strijd om het eerste homohuwelijk werd al op 5 januari beslecht. Toen gaven twee onbekend gebleven mannen elkaar het jawoord. Omdat een van hen op sterven lag, gaf de rechter toestemming voor een versnelde procedure. Ook twee andere paren kregen dispensatie en mochten zich, om dezelfde reden, al vóór 15 januari laten registreren. Overigens was er naast adoptie nog een terrein waarop het homohuwelijk anders werd behandeld dan een trouwerij tussen man en vrouw. Er bestond geen wettelijke plicht tot het geven van vrije dagen voor de partnerregistratie. En dus moesten veel homo's een vrije dag opnemen om te kunnen 'trouwen'. ◆

Indianen eisen vertrek leger uit deelstaat

Betogingen tegen geweld in Chiapas

MEXICO ***Ze eisten de berechtiging van de daders, het nakomen van gedane beloftes en het vertrek van het leger uit Chiapas. In diverse Mexicaanse steden gingen demonstranten op 12 februari de straat op om die eisen kracht bij te zetten. In Mexico-Stad alleen al waren zo'n tachtigduizend mensen op de been (onder). Het mocht niet baten.***

Directe aanleiding voor de betogingen was een moordpartij in Acteal, een plaatsje in de zuidelijke deelstaat Chiapas. Daar waren op 22 december 45 Tzotzil-indianen in koelen bloede afgeslacht terwijl zij een kerkdienst bijwoonden. In Chiapas voerden Zapatisten al enkele jaren een guerrillaoorlog met als inzet landhervorming en meer rechten voor de indianen.
Steeds duidelijker werd dat agenten en militairen bij het bloedbad van 22 december betrokken waren geweest en dat de aanslag goed was voorbereid. Omdat ze berichten over de oplopende spanning in het gebied hadden genegeerd, moesten de gouverneur van Chiapas, Julio Cesar Ruiz Ferro, en de minister van Binnenlandse Zaken, Emilio Chuayffet, aftreden.

Vernietigend

Het aftreden van beide hoogwaardigheidsbekleders weerhield de Mexicaanse regering er niet van de militaire operatie in Chiapas nog verder op te voeren. Er werden extra troepen naar Chiapas gestuurd om 'te voorkomen dat het conflict verder escaleert'. Bovendien werden in Mexico verblijvende buitenlanders die zich het lot van de indianen in Chiapas aantrokken, het land uitgezet.
Dat laatste gebeurde nadat een delegatie van de Europese Unie het gebied had bezocht en een voor de Mexicaanse regering vernietigend rapport had opgesteld. Daarin werd gesproken over voortdurende schendingen van de mensenrechten en over de feitelijke 'staat van oorlog' waarin Chiapas verkeerde.
Het had er alle schijn van dat de Mexicaanse regering geen echte oplossing van het conflict wenste, maar er slechts op uit was de regio onder de duim te houden. Eerdere beloftes aan de indianen werden niet nagekomen. Het bleef dan ook onrustig in de regio, waar begin juni opnieuw acht indianen werden gedood bij gewelddadige acties van leger en politie. ◆

20 januari
BELGIË
Vlaamse regering besluit tot uitbreiding Antwerpse haven ten koste van Doel

21 januari
VS
president Clinton beschuldigd van aanzetten tot meineed

Nederlandse zwemsuccessen in Perth

AUSTRALIË ***Nog nooit was een Nederlander of een Belg in het mannenzwemmen wereldkampioen geworden. Tijdens de wereldkampioenschappen zwemmen, van 6 tot 18 januari in Perth, schreven Marcel Wouda en Frederik Deburghgraeve geschiedenis door respectievelijk de 200 meter wisselslag en de 100 meter schoolslag te winnen.***

Voor de 25-jarige Wouda (*boven*) kwam de zege niet onverwacht. Er was zelfs op meer gehoopt, maar op zijn favoriete 400 meter wisselslag kwam de Europese kampioen van 1997 niet verder dan een tweede plaats. Op zich een unieke prestatie, die nog meer glans kreeg doordat hij een paar uur later opnieuw zilver won, dit keer als slotzwemmer van de 4 x 200 meter vrije slag. Pieter van den Hoogenband, Mark van der Zijden, Martijn Zuijdweg en Marcel Wouda hoefden alleen Australië voor te laten.
Voor nog meer Nederlands eremetaal zorgden Van den Hoogenband (brons op de 200 meter vrije slag), Kirsten Vlieghuis (brons op de 800 meter vrije slag), marathonzwemster Edith van Dijk (zilver op de 5 en brons op de 25 kilometer) en het dames waterpoloteam (dat in de finale met 7-6 van Italië verloor).
Dat 'Fredje' Deburghgraeve na zijn Europese titel van 1995 en zijn Olympische titel van 1996 nu ook de wereldtitel op de 100 meter schoolslag in de wacht zou slepen, hadden weinigen voor mogelijk gehouden. Maar de 24-jarige Belg zwom ongenaakbaar naar het goud en snoerde daarmee de critici die hem al hadden afgeschreven de mond.

Plaspillen

Onbetwiste koning van de kampioenschappen was de kale Michael Klim (*rechtsboven*). De 20-jarige Australiër startte op zeven onderdelen en behaalde evenzoveel medailles: vier keer goud, twee keer zilver en een keer brons! De Amerikaanse Jenny Thompson won eveneens vier wereldtitels en tikte eenmaal als tweede aan.
De Chinese zwemploeg zorgde voor een reeks valse noten. Bij grenscontroles ontdekte de douane in de bagage van de zwemster Yuan Yuan en haar trainer groeihormonen. De twee werden gearresteerd (*onder*) en teruggestuurd naar China. Later werden nog eens vier Chinezen betrapt op het gebruik van plaspillen, die dopinggebruik moesten maskeren. De prestaties van de Chinese ploeg, vier jaar eerder nog goed voor een ongekende hoeveelheid medailles en records, bleven vervolgens ver beneden de verwachtingen. ◆

Franse werklozen bundelen krachten

FRANKRIJK ***De Franse werklozen werden ongeduldig. De werkloosheid in Frankrijk groeide en de door de nieuwe regering-Jospin beloofde hervormingen bleven naar hun zin te lang uit. Ze besloten daarom massaal de straat op te gaan en kregen daarbij de steun van de grote vakbond CGT. In het weekeinde van 17/18 januari namen tienduizenden werklozen deel aan de 'nationale banenmarsen' in dertig Franse steden.***

Al begin december 1997 waren de (langdurig) werklozen uit onvrede de straat opgegaan. Maar pas begin januari, toen de vakbond CGT zich over de werklozen ontfermde, kwam er meer lijn in de acties. Demonstranten blokkeerden enkele belangrijke spoorlijnen, 'overvielen' supermarkten en bezetten kantoren van een aantal sociale diensten en arbeidsbureaus.
Ook werden de eisen helder geformuleerd: een extra uitkering van 3.000 franc over 1997, verhoging van de minimumuitkering voor langdurig werklozen en algemene maatregelen voor groei van de werkgelegenheid.
De werkloosheid in Frankrijk was opgelopen tot 3,1 miljoen mensen - 12,4 procent van de beroepsbevolking. De gewenste eenmalige uitkering zou de Franse staat dus vele miljarden kosten. Premier Lionel Jospin (*rechts*) wees de eis daarom af, evenals de verhoging van de uitkeringen. Frankrijk kon zich geen extra overheidsuitgaven van enige omvang permitteren, omdat het wilde voldoen aan de normen voor toetreding tot de Economische en Monetaire Unie (EMU).

Duitsland

Het werklozenprotest mondde uiteindelijk uit in de massale demonstraties op 17 en 18 januari in dertig Franse steden. Hierna verliepen de acties, mede doordat de CGT zijn steun introk.
Ondertussen bleken de werklozen in Duitsland door de acties in hun buurland te zijn wakker geschud. Naar Frans voorbeeld gingen tienduizenden werklozen de straat op. Met ludieke acties in honderden Duitse steden uitten zij hun ongenoegen over het gebrekkige werkgelegenheidsbeleid van de regering-Kohl.
In tegenstelling tot hun Franse collega's eisten zij geen hogere uitkeringen, maar meer banen. Toen een maand later de werkloosheidscijfers weer wat positiever bleken, was het ook in Duitsland snel met de acties gedaan. ◆

21-25 januari
Cuba
paus Johannes Paulus II brengt vierdaags bezoek

22 januari
België
omstreden getuige X1 verschijnt op televisie na serie ophefmakende krantenartikelen in De Morgen

Doel onbewoonbaar verklaard

België ***Jarenlang waren de inwoners van Doel in onzekerheid gehouden over de toekomst van hun dorp. Maar op 20 januari werd bevestigd wat velen al vreesden: de Vlaamse regering besloot de uitbreiding van de Antwerpse haven goed te keuren. En daarmee was Doel ten dode opgeschreven.***

Wilde Antwerpen ook in de toekomst de concurrentie met andere zeehavens, zoals Rotterdam, aankunnen dan moest worden uitgebreid. Dat meenden de meeste Vlaamse overheden. Het Deurganckdok, een nieuw te bouwen containerdok op de linkeroever van de Schelde, werd daarbij als onontbeerlijk beschouwd. Maar door dat dok zou Doel in feite onleefbaar worden. De negenhonderd bewoners zouden er wel kunnen blijven, maar echt aan te raden viel dat niet. De Vlaamse regering beloofde de Doelenaren financiële compensatie en hulp bij het vinden van een nieuwe woning. Ook zou er een 'bemiddelaar' worden aangesteld voor de begeleiding van de bewoners bij de uitvoering van de plannen.
De woede in Doel was groot. 'Het komt allemaal door de grootheidswaanzin van Antwerpen. Ze willen groter worden dan Rotterdam.' Er waren actiecomités, zoals Boze Doelenaars en Zwijgende Doelenaars, die probeerden ofwel het dorp nog te redden ofwel betere tegemoetkomingen te krijgen.

Oosterdonk

Ook milieugroeperingen roerden zich. De geplande uitbreiding van de haven ging immers ten koste van beschermde natuurgebieden.
Ten tijde van de besluitvorming rond Doel werd op de Vlaamse en Nederlandse televisie *Terug naar Oosterdonk* uitgezonden. De veelbekeken en bekroonde serie verhaalde van de ondergang van een fictief dorp langs de Scheldeoever dat moest wijken voor de uitbreiding van de Antwerpse haven.
Het verhaal was gebaseerd op de teloorgang van Oosterweel en Wilmarsdonk, die in de jaren vijftig en zestig van de landkaart verdwenen. Doel leek dat lot lange tijd bespaard te blijven en werd begin jaren tachtig zelfs tot 'herwaarderingsgebied' uitgeroepen. Maar niet voor lang. De geschiedenis herhaalde zich en ook voor Doel viel het doek. ◆

Paus bezoekt Cuba

Communistenleider ontvangt communistenvreter

CUBA ***De een hoopte dat het bezoek zou leiden tot meer internationaal aanzien, de ander hoopte een bijdrage te leveren aan de vreedzame ondermijning van het communistische regime. Wat ook op lange termijn de uitkomst zou zijn, historisch was het bezoek dat paus Johannes Paulus II van 21 tot 25 januari aan het Cuba van Fidel Castro bracht in ieder geval.***

Tachtig buitenlandse reizen had Johannes Paulus II als paus gemaakt, maar nog nooit had hij voet gezet op Cubaanse bodem. Fidel Castro, sinds de revolutie van 1959 de dictatoriale leider van het Latijns-Amerikaanse eiland, leek jarenlang niet van zins de kerkvorst te ontvangen.
Maar Cuba verpauperde, mede door het in 1996 nog aangescherpte Amerikaanse handelsembargo. Castro voelde zich gedwongen alles op alles te zetten om het embargo te verlichten en het isolement waarin zijn land verkeerde te doorbreken. Hij hoopte dat de paus de Amerikanen zou bekritiseren en nodigde Johannes Paulus II uit naar Cuba te komen.
De paus kreeg op 21 januari in Havana een grootse ontvangst. Bij wijze van uitzondering verscheen de 70-jarige Fidel Castro bij de begroeting niet in zijn groene revolutionaire uniform, maar in een driedelig pak. In zijn opvallend korte welkomstwoord zei Castro dat hij en de paus allebei streden tegen onrecht en armoede.

Gejuich

Tijdens de diverse, massaal bezochte openluchtmissen deed de paus vervolgens wat Castro gehoopt had: hij veroordeelde de fnuikende Amerikaanse handelsbeperkingen. Maar de paus deed meer: hij veroordeelde niet alleen een te ver doorgevoerd kapitalisme maar ook het communisme. Hij leverde ongezouten kritiek op de beperking van de vrijheid van meningsuiting in Cuba en pleitte voor vrijlating van politieke gevangenen.
De Cubanen wisten niet wat ze hoorden. Openlijke kritiek was streng verboden in Cuba en de woorden van de paus werden dan ook regelmatig met instemmend gejuich begroet. Johannes Paulus II hoopte dan ook dat zijn uitspraken een stimulans zouden zijn voor vreedzame hervormingen.
Of dat zou gebeuren, stond nog te bezien. Wel bleek de Amerikaanse president Bill Clinton gevoelig voor de pauselijke kritiek: in maart liet hij weten dat de sancties versoepeld zouden worden. Humanitaire hulp aan Cuba was weer mogelijk - Castro leek daarmee zijn doel te hebben bereikt. ◆

Gruwelverhalen over moorden en seksfuiven

België in de ban van X1

23 januari
België
politie ingezet bij geld-transporten; koeriers staken nog steeds

25 januari
Duitsland
schaatser Jan Bos wint in Berlijn wereldtitel sprint

België ***Waar of niet waar? Dat was de vraag die veel Belgen zich stelden nadat ze de verhalen van getuige X1 hadden gelezen of gehoord. De bizarre seksorgieën en rituele moorden waarover X1 vertelde, hielden de gemoederen in België wekenlang bezig. Zeker nadat zij op 22 januari op televisie was verschenen in het VRT-programma Panorama.***

X1 was een van de anonieme getuigen die zich na het uitbarsten van de affaire-Dutroux, in augustus 1996, hadden gemeld. Ze bevestigde het bestaan van kinderpornonetwerken rond Marc Dutroux en Michel Nihoul, die door hooggeplaatsten zouden worden beschermd. Ook gaf zij gruwelijke details over de onopgeloste moorden op Christine Van Hees en Katrien De Cuyper. Om het onderzoek niet te schaden, werden de getuigenissen niet openbaar gemaakt.
Totdat het dagblad De Morgen begin januari besloot de verhalen van X1 te publiceren. De krant meende daarmee het vastgelopen onderzoek weer vlot te trekken. Volgens De Morgen vertelde de 28-jarige X1 over de plaats waar en wijze waarop Christine Van Hees in 1984 was vermoord opmerkelijke details, die bij nader onderzoek bleken te kloppen.
Vrijwel alle kranten, tijdschriften, radio- en televisiezenders besteedden vervolgens zeer veel aandacht aan X1. De vrouw trad op 22 januari uit de anonimiteit door zich zonder vermomming en zonder stemverdraaiing op televisie te laten interviewen. X1 (*rechts*) kreeg een gezicht en een naam: Regina Louf.

Yolanda uit Epe

Regina Louf verdeelde België in twee kampen: de gelovers en de niet-gelovers. Tot de laatste categorie behoorden Regina's ouders. Die ontkenden het verhaal van hun dochter dat zij door haar oma op eenjarige leeftijd was verkocht aan een pooier en al op tienjarige leeftijd zwanger was geraakt.
Twijfel rees er vervolgens over haar aanwezigheid bij de moorden op Christine Van Hees en Katrien De Cuyper. De laatste zou zij in 1991 zelf, onder dwang, hebben vermoord. Dat tientallen kinderen tijdens seksfuiven naakt de bossen zouden zijn ingejaagd om vervolgens te worden doodgeschoten, zoals zij beweerde, stuitte ook op ongeloof. Duidelijk werd dat de rechercheurs die Louf hadden ondervraagd, nogal suggestief te werk waren gegaan.
Toen bovendien bleek dat haar vaak tegenstrijdige verhalen een opvallende gelijkenis vertoonden met de autobiografie van Yolanda uit Epe, die eveneens sprak van verkrachting, abortussen en kindermoorden, kregen de niet-gelovers de overhand. Uiteindelijk bleek de informatie van Regina Louf het onderzoek naar de moorden en de kinderpornonetwerken op geen enkele manier verder te helpen - integendeel. Dat velen toch geloof hechtten aan de verhalen van Louf, wees vooral op het grote wantrouwen ten aanzien van het gerecht in België. ◆

Coach Mueller leidt sprinters naar eremetaal

Wereldtitel sprint voor Jan Bos

DUITSLAND ***Nog nooit was een Nederlandse schaatser wereldkampioen sprint geworden. Maar op 25 januari was het eindelijk zo ver: Jan Bos won in Berlijn op overtuigende wijze de wereldtitel sprint. Zijn maatje Erben Wennemars completeerde het Nederlandse succes door in het eindklassement als derde te eindigen.***

Twee Nederlanders op het erepodium was een even ongekende als onverwachte luxe. In Nederland stond traditiegetrouw het allroundschaatsen hoog in aanzien. Jarenlang waren de sprinters stiefmoederlijk behandeld. Daar was verandering in gekomen toen de Amerikaan Peter Mueller de sprintkernploeg ging coachen. Mueller wist de sprinters, die door Leen Pfrommer technisch waren geschoold, mentaal klaar te stomen voor de grote toernooien. Hij gaf Bos, Wennemars en andere leden van de sprintploeg zelfvertrouwen en wist ze op een juiste manier op te peppen.

In Berlijn leidde dat tot een uniek resultaat: Jan Bos won drie van de vier afstanden. In de beslissende laatste race was de 22-jarige Hierdenaar zijn zenuwen en zijn naaste concurrent Jeremy Wotherspoon de baas. Bos (*links*) versloeg de Canadees in een rechtstreeks duel en mocht zich wereldkampioen noemen.

Ook Erben Wennemars (*midden, rechts*) overtrof zichzelf door uiteindelijk als derde te eindigen. De derde Nederlander in het sprintgezelschap, Jakko Jan Leeuwangh, werd verdienstelijk zevende. Door de successen van de Nederlandse sprinters waren de verwachtingen voor de Olympische Spelen van Nagano (zie p.42-43) hooggespannen. ◆

Vanwege rellen in Oosterparkbuurt

Burgemeester Ouwerkerk van Groningen treedt af

NEDERLAND ***Een krappe maand nadat een zestigtal jongeren in de Groningse Oosterparkbuurt in drie woningen alles kort en klein hadden geslagen, stapte Hans Ouwerkerk (onder) op als burgemeester. Dat gebeurde tijdens een emotionele gemeenteraadsvergadering op 28 januari. Ouwerkerk kreeg daarin weliswaar een krappe meerderheid achter zich, maar was toch van mening dat hij zonder brede steun van de raad niet kon aanblijven.***

Voor mogelijke rellen in de Oosterparkbuurt was vooraf regelmatig gewaarschuwd. Daarom bevreemdde het des te meer dat de politie niet ingreep en de Mobiele Eenheid pas na uren in actie kwam toen baldadige jongeren in de nacht van 30 op 31 december 1997 hun vernielingen pleegden (zie p. 9).
Ouwerkerk kreeg het verwijt dat hij in de bewuste nacht weer was gaan slapen, nadat hij van de rellen op de hoogte was gebracht en toestemming had gegeven voor een optreden van de ME. Zelf meende hij niet goed over de situatie te zijn ingelicht, maar erkende wel een inschattingsfout te hebben gemaakt. Korpschef Jaap Veenstra bleek helemaal niet te zijn ingelicht en las pas een dag later op Teletekst over de ongeregeldheden.

Verstoord

De 'driehoek' korpsbeheerder (burgemeester), korpschef en hoofdofficier van justitie in Groningen kwam na het incident zwaar onder vuur te liggen, vooral nadat begin januari een rapport van onderzoeksbureau Bakkenist uitlekte. In dat rapport, opgesteld naar aanleiding van eerdere incidenten, werd forse kritiek geuit op het functioneren van Ouwerkerk, Veenstra en hoofdofficier van justitie R. Daverschot. Volgens Bakkenist werd de politie van Groningen slecht geleid en waren de onderlinge verhoudingen 'zeer verstoord'.
Naar aanleiding van het rapport stapte korpschef Veenstra op, maar dat betekende niet het einde van de bestuurscrisis binnen het Groningse politieapparaat. Ook Ouwerkerk kwam meer en meer onder druk te staan. Zelfs agenten vroegen openlijk om zijn aftreden en dat van de hoofdofficier. Ze kregen hun zin, want drie dagen na Ouwerkerk legde ook Daverschot zijn functie neer. ◆

27 januari
NEDERLAND
begin festiviteiten rond de zestigste verjaardag van koningin Beatrix

28 januari
NEDERLAND
burgemeester Ouwerkerk van Groningen treedt af naar aanleiding van de afwikkeling van de Oosterparkrellen

29 januari
SOEDAN
rebellen claimen verovering stad Wau
SRI LANKA
lage opkomst bij verkiezingen in Jaffna uit angst voor terreur Tamil Tijgers

Geen volksfeest in Amsterdam

Koningin Beatrix viert zestigste verjaardag groots

NEDERLAND ***Het was lang geleden dat in Nederland een groot royalty-feest georganiseerd werd. En omdat koningin Beatrix in het buitenland al bij menig hofpartijtje present was geweest, vond ze het tijd worden om iets terug te doen. Ze greep haar zestigste verjaardag, op 31 januari, aan om eens groots uit te pakken.***

Alle gekroonde hoofden van Europa en de familieleden en persoonlijke vrienden van koningin Beatrix en prins Claus werden uitgenodigd voor een driedaags feest boordevol kunst en cultuur. De koningen en koninginnen van Noorwegen, Zweden, Denemarken, België en Spanje kwamen Beatrix feliciteren, evenals de Britse kroonprins Charles, de groothertog en groothertogin van Luxemburg en de ex-koningen van Bulgarije en Griekenland.
De hoge gasten bezochten op vrijdag 30 januari in Amsterdam een speciale tentoonstelling in het Stedelijk Museum (*midden*) en een balletgala in het Muziektheater. De volgende dag, Beatrix' verjaardag, ging het gezelschap eerst per trein (*rechtsmidden*) naar het museum Kröller-Müller in Otterlo en vervolgens naar paleis Het Loo bij Apeldoorn (*middenboven*).
's Avonds was er in de hoofdstad een feestelijk galadiner in het Paleis op de feestelijk aangeklede Dam (*rechtsboven*). Het weekend werd op zondagmiddag 1 februari afgesloten met een lunch in een rondvaartboot.

Emily

Vooraf was druk gespeculeerd over de vraag of Emily Bremers, de vriendin van kroonprins Willem-Alexander, ook tot de gasten zou behoren. En dat bleek inderdaad het geval. Tijdens het galafeest was zij het Paleis vrijwel onopgemerkt langs de voorkant binnengetreden. Het was de Rijksvoorlichtingsdienst die dat later officieel bevestigde.
Het galafeest (*rechtsonder*) was ook het enige onderdeel van de festiviteiten dat werd bijgewoond door Beatrix' ouders Juliana en Bernhard. De hoogbejaarde prinses en prins kwamen via de achteringang het paleis binnen en maakten het niet al te laat. Voorafgaande aan haar privéfeest had Beatrix op 27 januari haar verjaardag al 'publiekelijk' gevierd. Tweeduizend genodigden woonden in het Concertgebouw in Amsterdam een optreden bij van de wereldberoemde

cellist Mstislav Rostropovitsj. Die bracht, begeleid door het Radio Filharmonisch, celloconcerten van Haydn en Dvorak ten gehore. Na zijn optreden volgde een hartelijke begroeting door koningin Beatrix en prins Claus (*linksboven*), die hun bewondering voor de musicus niet onder stoelen of banken staken.
Aanvankelijk was er nogal wat kritiek geweest op het feit dat Beatrix haar verjaardag in Amsterdam wilde vieren. Gezien eerdere slechte ervaringen met koninklijke festiviteiten in de hoofdstad, zoals bij het huwelijk van Beatrix en Claus in 1966 en de inhuldiging van Beatrix in 1980, leek dat vragen om moeilijkheden. Toen bovendien duidelijk werd dat koningin Beatrix niets wilde weten van volksfeesten, vuurwerk of zanghuldes, nam de verontwaardiging nog toe. De Amsterdammers droegen wel de lasten, onder meer van de omvangrijke beveiligingsoperatie, maar niet de lusten. Toch bleven gevreesde incidenten in de zonnige maar koude hoofdstad uit. ◆

Blauwe grond lang genegeerd

Cyanidevondsten in de Rupelstreek

BELGIË ***Dat de grond een vuile blauwe kleur had en dat op de terreinen zelfs geen onkruid groeide, baarde blijkbaar niemand zorgen. Jarenlang konden kinderen er ongehinderd spelen. In 1996 werd er dan eindelijk een bodemonderzoek ingesteld, maar zonder resultaat. Een nieuw onderzoek, waarvan de uitkomst op 1 februari werd gepresenteerd, toonde aan dat de terreinen in Rumst vervuild waren met het zeer giftige ijzercyanide.***

In Rumst, een plaatsje ten zuiden van Antwerpen, leek men niet erg onder de indruk van de gifvondst. Ze waren daar wel wat gewend: 'De Rupelstreek is de vuilnisbak van Vlaanderen.' Langs de rivier de Rupel stonden in vroeger tijden tientallen steenbakkerijen die hun klei ter plekke wonnen. De diepe putten die daardoor ontstonden, werden vervolgens gebruikt voor legale en illegale afvalstort uit binnen- en buitenland. De twee terreinen in Rumst werden tot verboden gebied verklaard en afgesloten met pallets (*boven*) of metershoge hekken. Maar ook elders in de Rupelstreek, zoals in Willebroek, bleek begin februari dat de grond op sommige plaatsen ernstig vervuild was met ijzercyanide.

De bodemvervuiling gaf de Openbare Vlaamse Afvalstoffen Maatschappij (OVAM) handenvol extra werk. De lijst van vervuilde Vlaamse gronden was al enorm. Met de betrokkenen, zoals de gemeentebesturen en de terreineigenaren, werd overlegd over de sanering van de bodem en geruzied over wie voor de kosten zou moeten opdraaien. De OVAM, die inmiddels bijna achtduizend mogelijk vervuilde percelen in kaart had gebracht, vreesde dat de bodem in Rumst pas over een jaar of tien zou zijn schoongemaakt.

Dioxine

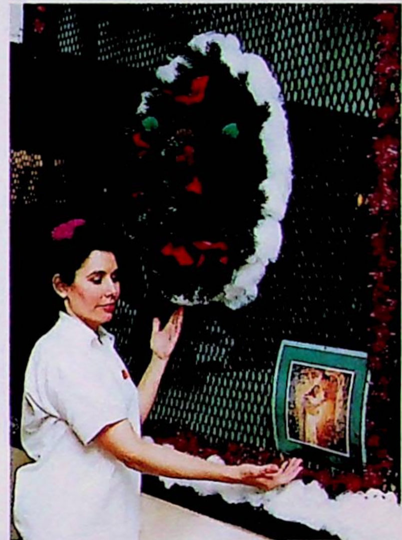
Ondertussen kampte Vlaanderen met nog meer milieuproblemen. In Kapellen bleken veel privéterreinen zwaar vervuild met polycyclische aromatische koolwaterstoffen (pak's). De grond moest worden afgegraven, maar veel Kapellenaren weigerden hun fraai aangelegde tuinen te laten omspitten. En dan was er het gedoe met de afvalverbrandingsovens van onder meer Herstal en Wilrijk. Die stootten veel te veel dioxine uit. Probleem was evenwel dat er in Vlaanderen geen dioxinenorm bestond! Eind februari kwam daar verandering in. De in Nederland en Duitsland gehanteerde maximaal toelaatbare dioxinewaarden werden toen ook voor Vlaanderen in een wet vastgelegd. ◆

1 februari
BELGIË
grond bij Rumst blijkt ernstig vervuild

2 februari
FILIPPIJNEN
104 doden bij vliegramp met DC-9 op Mindanao

3 februari
VS
Karla Faye Tucker ondanks protesten terechtgesteld

Bekeerde moordenares toch ter dood gebracht

VERENIGDE STATEN ***'Ik kom nu oog in oog te staan met Jezus. Ik hou heel veel van jullie allemaal en ik zal jullie terugzien. Ik wacht op jullie.' Dat waren de laatste woorden van Karla Faye Tucker. De 38-jarige blanke vrouw kreeg op 3 februari in Huntsville, Texas een dodelijke injectie toegediend. Tegen de voltrekking van het doodvonnis was opvallend veel protest gerezen.***

Tucker was in 1983 betrokken geweest bij een gruwelijke dubbele moord in Houston. Zij was op dat moment prostituee en verslaafd aan drugs. Tucker kreeg de doodstraf en ging als gevangene 777 de dodencel in. Daar bekeerde zij zich echter tot een fundamentalistische vorm van het christendom en werd zelfs een soort lekenpastor voor andere gevangenen.
Omdat Tucker een ander mens was geworden en niet langer een bedreiging vormde voor de samenleving, gingen velen ijveren voor gratieverlening. Zowel televisiedominees, normaal gesproken vóór de doodstraf, als tegenstanders van de doodstraf eisten gratie. Maar niet alleen Amerikanen roerden zich, ook paus Johannes Paulus II en Waly Bacre Ndiay, de mensenrechtenexpert van de Verenigde Naties, vroegen het doodvonnis niet te voltrekken.

Schuldig

Maar de bevoegde instanties gaven geen krimp, ook gouverneur George W. Bush jr. niet. En dus werd het vonnis op de vastgestelde datum voltrokken. Tucker was de tweede vrouw in 135 jaar die in Texas, waar jaarlijks tientallen mannen zonder veel belangstelling van de media worden geëxecuteerd, ter dood werd gebracht.
Buiten de gevangenis waar Tucker stierf, was een grote menigte voor- en tegenstanders bijeen (*boven*). Op de vraag: 'Als Karla Faye Tucker geen aantrekkelijke blanke vrouw was geweest die bekeerd was tot het christendom, maar een zwarte man die zijn leven in dienst van de islam stelde, had u dan ook geprotesteerd tegen de uitvoering van de doodstraf?', moesten velen het antwoord schuldig blijven. ◆

Skilift stort neer door Amerikaans vliegtuig

Drama in de Dolomieten

ITALIË ***'Een tragische roekeloosheid', daarvan was volgens de Italiaanse premier Romano Prodi sprake. Woede en verontwaardiging overheersten nadat op 3 februari in de wintersportplaats Cavalese een skilift was neergestort. Bij het ongeluk kwamen de twintig inzittenden van de cabine om het leven. Een Amerikaans militair vliegtuig bleek verantwoordelijk voor de ramp.***

Het Amerikaanse toestel voerde in het gebied een oefenvlucht uit. Maar de piloot week van de voorgenomen koers af en vloog bovendien veel te laag en veel te hard. De skilift werd te laat opgemerkt. Weliswaar kon een botsing op het nippertje worden voorkomen, maar bij het uitwijken doorsneed de rechtervleugel van het toestel de kabel waar de cabine aan hing.
De cabine stortte ruim tachtig meter lager te pletter. Alle inzittenden, onder wie zeven Duitsers, vijf Belgen en een Nederlandse, vonden bij de klap de dood. Als door een wonder bleef een andere cabine, met alleen een bediende aan boord, wel hangen.

Uitvluchten

Aanvankelijk kwamen de Amerikanen met allerlei verontschuldigingen: de hoogtemeter zou niet goed hebben gewerkt, de kabelbaan zou niet op hun kaarten hebben gestaan en de bemanning zou zelfs niets hebben gemerkt. Maar dat strookte niet met getuigenverklaringen. Volgens veel inwoners van de streek, waar NAVO-vliegtuigen regelmatig oefenvluchten uitvoerden, werd vaker gestunt en regelmatig onder de toegestane minimumhoogte van driehonderd meter gevlogen.
Uiteindelijk gaven de Amerikaanse legerautoriteiten toe dat er fatale fouten waren gemaakt. De vier bemanningsleden werden naar de Verenigde Staten overgebracht, waar zij zich voor de krijgsraad zouden moeten verantwoorden. ◆

3 februari
ITALIË
Amerikaans vliegtuig veroorzaakt ramp met skilift, er vallen twintig doden

4 februari
DUITSLAND
massale demonstraties tegen werkloosheid

NEDERLAND
Patrick Kluivert en zijn vrienden niet vervolgd in verkrachtingszaak

5 februari
JAPAN
kroonprins Willem-Alexander benoemd tot IOC-lid

Kroonprins uitgemaakt voor 'judas' en 'saboteur'

Commotie rond benoeming Willem-Alexander tot IOC-lid

NEDERLAND ***Aanvankelijk leek er geen vuiltje aan de lucht. Toen op 5 februari de benoeming van prins Willem-Alexander tot lid van het Internationaal Olympisch Comité (IOC) werd bekendgemaakt, waren de reacties overwegend positief. Maar vijf dagen later zorgde een artikel in De Volkskrant er alsnog voor dat de nieuwe functie van de kroonprins inzet werd van een heftige discussie.***

Het was al maanden bekend dat Nederland naast Anton Geesink een tweede IOC-lid mocht leveren. De eerste die zich kandidaat stelde was de voorzitter van de sportkoepel NOC*NSF, Wouter Huibregtsen. Vervolgens bleken nog vijf anderen, onder wie oud-schaatser Ard Schenk en staatssecretaris Erica Terpstra, de prestigieuze positie te ambiëren. Maar het was IOC-voorzitter Juan Antonio Samaranch die aan de vacaturestrijd hoogstpersoonlijk een einde maakte door Willem-Alexander voor de functie te polsen. De sportminnende kroonprins, die aanvankelijk 'naast zijn stoel zat van verbazing', vroeg twee weken bedenktijd. Na overleg met zijn moeder, koningin Beatrix, en de verantwoordelijke ministers kreeg hij groen licht. Het leek voor de prins nuttig om via het IOC wat bestuurlijke ervaring en internationale contacten op te doen.

Bedenkingen

Er waren wel wat bedenkingen. Werd het IOC door de bejaarde Spanjaard Samaranch (*boven* met Willem-Alexander in Nagano) niet dictatoriaal geleid? En moesten IOC-leden zich niet 'zonder last en ruggespraak' kunnen uitspreken? Afgesproken werd dat Willem-Alexander zich niet met politiek gevoelige onderwerpen zou bemoeien.
De andere kandidaten namen met gemengde gevoelens kennis van de benoeming. Erica Terpstra was verheugd, Ard Schenk verbaasd en Wouter Huibregtsen verbijsterd. De laatste ventileerde zijn mening iets te openhartig tegenover Volkskrant-journalist Hans van Wissen. Huibregtsen (*rechtsboven*) noemde, volgens Van Wissen, Willem-Alexander een judas en een saboteur.
Nadat het artikel was verschenen, ontkende Huibregtsen de gewraakte uitspraken te hebben gedaan. Hij spande een proces aan tegen De Volkskrant en werd, in oktober, door de rechter in het gelijk gesteld. Maar het kwaad was toen al geschied. Huibregtsen zag zich uiteindelijk, ondanks de steun van de sportbonden en veel topsporters, genoodzaakt terug te treden als voorzitter van het NOC*NSF. ◆

Barre weersomstandigheden en burgeroorlog bemoeilijken hulpverlening

Duizenden doden bij zware aardbevingen

AFGHANISTAN ***'Er was opeens heel veel lawaai en toen konden we niet meer naar buiten. Daarna hoorde je geschreeuw dat duurde tot het dag werd.' Dat was het relaas van een vrouw uit het noordoosten van Afghanistan, dat op 4 februari vroeg in de avond verrast werd door een zware aardbeving. Er vielen meer dan drieduizend doden, dertigduizend mensen raakten dakloos.***

De aardbeving had een kracht van 6.1 op de schaal van Richter en werd gevolgd door een reeks naschokken. Zeker 28 dorpen in het onherbergzame grensgebied met Tadzjikistan werden getroffen; vier daarvan werden zelfs volledig van de aardbodem weggevaagd.

'Het is niet alleen een natuurramp, we hebben ook te maken met een logistieke nachtmerrie', aldus een medewerker van het Rode Kruis die met lede ogen moest toezien hoe hulpkonvooien het rampgebied niet of nauwelijks konden bereiken. Door sneeuwstormen en dichte mist konden vliegtuigen niet opstijgen, vrachtwagens liepen vast in modder en sneeuw. Alleen met pakezels konden hulpgoederen naar de getroffen plaatsen worden gebracht. Maar voor veel overlevenden, die vrijwel zonder beschutting de barre kou moesten trotseren, kwam die hulp te laat.

De hulpverlening werd nog eens extra bemoeilijkt doordat in het getroffen gebied de verzetsbeweging actief was tegen de Talibaan, de fundamentalistische moslimbeweging die het grootste deel van het land onder controle had. Weliswaar staakte de Talibaan tijdelijk de strijd, maar echte medewerking aan het transport van goederen werd niet verleend.

Op 30 mei trof een nog zwaardere aardbeving hetzelfde gebied. Ditmaal had de beving een kracht van 7.0 op de schaal van Richter. Huizen en gebouwen die de vorige schokken nog hadden doorstaan, stortten alsnog in. Het dodental lag opnieuw erg hoog: vermoedelijk rond de vierduizend. ◆

5/6 februari
AFGHANISTAN
duizenden doden bij reeks aardbevingen in het noorden

6 februari
ZUID-KOREA
ontslagrecht versoepeld, massaontslagen worden mogelijk

Mislukte ballonvaart leidt toch tot record

ZWITSERLAND/BIRMA ***Net als in voorgaande jaren mislukten in januari en februari opnieuw alle pogingen om met een luchtballon non-stop rond de wereld te vliegen. Maar de Belg Wim Verstraeten slaagde er met zijn metgezellen Bertrand Piccard en Andy Elson wel in een nieuw duurrecord te vestigen: hun Breitling Orbiter 2 bleef negen dagen, zeventien uur en 55 minuten onafgebroken in de lucht.***

Aanvankelijk had het er niet naar uitgezien dat de Belgisch-Zwitsers-Britse equipe dit jaar nog in actie zou komen. Een eerste poging tot vertrek, op 8 januari, mislukte door een kabelbreuk. Daardoor moest eerst de beschadigde cabine worden gerepareerd en dienden vervolgens opnieuw gunstige weersomstandigheden te worden afgewacht.
Op 28 januari vertrok de Breitling Orbiter 2 dan toch zonder problemen vanuit het Zwitserse Château d'Oex. Op een enkel mankementje na verliep de vlucht zoals gepland - totdat de 53 meter hoge luchtballon China naderde. De Chinese autoriteiten weigerden 'uit veiligheidsoverwegingen' de Breitling Orbiter 2 tot hun luchtruim toe te laten.
Daardoor moesten de ballonvaarders een omweg maken via India, wat veel te veel brandstof kostte om de tocht rond de wereld nog met succes te kunnen voltooien. Nadat de zuidelijker koers was ingezet, gaven de Chinezen alsnog toestemming om over hun land te vliegen, maar dat had toen geen enkele zin meer. Uiteindelijk landde de luchtballon op 7 februari in Birma. Ruim een jaar nadat een eerdere recordpoging met de Breitling Orbiter 1 al na zes uur vliegen was mislukt, vestigden Piccard, Verstraeten (*midden*) en Elson het nieuwe duurrecord. De droom om non-stop rond de wereld te vliegen, was daarmee nog allerminst vervlogen. ◆

Veel aangekondigde fusies weer afgeblazen

Vendex en KBB gaan samen

NEDERLAND ***Het was jarenlang geprobeerd, en weinigen hadden gedacht dat het ooit zou lukken. De verrassing was dan ook groot toen de topmannen van Vendex en Koninklijke Bijenkorf Beheer (KBB) op 9 februari het samengaan van beide ondernemingen wereldkundig maakten. Het was meteen de grootste detailhandelsfusie uit de Nederlandse geschiedenis.***

Vendex-topman Jan Michiel Hessels (rechts) had vijf maanden nodig gehad om zijn KBB-collega Arie Maas (links) tot de opmerkelijke fusie te bewegen. Opmerkelijk, omdat een reeks KBB-voorzittters, onder wie ook Maas, jarenlang vijandig had gestaan tegenover samenwerking met Vendex. Het waren vooral de slechte winstcijfers van de laatste jaren die de geesten bij KBB rijp hadden gemaakt voor overname.
Hessels wist Maas onder meer te overtuigen met de belofte dat Vendex zijn food-poot, met daarin supermarkten als Edah, Konmar en Basismarkt, zou afstoten. Dat gebeurde eind mei, toen Vendex Food samenging met De Boer Unigro, waarna Vendex/KBB zich volledig kon richten op de non-food markt.
Vendex wilde alle 11,4 miljoen uitstaande KBB-aandelen overnemen voor 145 gulden per stuk. In totaal zouden de kosten voor de overname, want een echte fusie kon het nauwelijks worden genoemd, 1,7 miljard gulden bedragen. Een aantal aandeelhouders was niet zo gelukkig met het bod en eiste een hogere vergoeding.
Volgens Hessels, die de nieuwe combinatie zou gaan leiden, had de fusie geen gevolgen voor de consumenten. Maar daar was niet iedereen van overtuigd, omdat immers voortaan winkels als V&D, Hunkemöller, Kreymborg, Perry Sport, Kijkshop, Hans Anders, America Today, Scapino, Claudia Sträter, Kien, Dixons, Schaap & Citroen, Siebel, Bijenkorf, Hema, Praxis, Formido, Amici, Prénatal en M&S Mode tot één en hetzelfde concern zouden gaan behoren.

Afgeblazen

De fusie van Vendex en KBB werd onder meer gemotiveerd met een verwijzing naar de Europese eenwording. Concurrentie zou internationaal toenemen, en alleen door schaalvergroting was daaraan het hoofd te bieden.
Om dezelfde reden waren al veel meer fusies en overnames aangekondigd. Zo nam Fortis begin juni de Generale Bank over voor meer dan twintig miljard gulden. Even dreigde ABN/AMRO roet in het eten te gooien door een hoger bod te doen. De commissarissen van de grootste bank van België oordeelden echter dat er sprake was van een vijandig bod, en gaven de voorkeur aan Fortis.
Niet alle aangekondigde fusies gingen overigens door. Zo werd het in oktober 1997 met veel tamtam bekendgemaakte samengaan van de uitgeverijen Reed Elsevier en Wolters Kluwer begin maart afgeblazen. Ook de voorgenomen fusie van de Rotterdamse havenbedrijven Van Ommeren en Pakhoed en het samengaan van de accountantsbureau's KPMG en Moret Ernst & Young mislukten.
Ook de fusie tussen KBB en Vendex kwam nog op losse schroeven te staan toen zich enkele kapers op de kust meldden. Maar pogingen van onder meer WE International om KBB op te kopen middels een hoger bod, konden door Vendex worden afgewimpeld. ◆

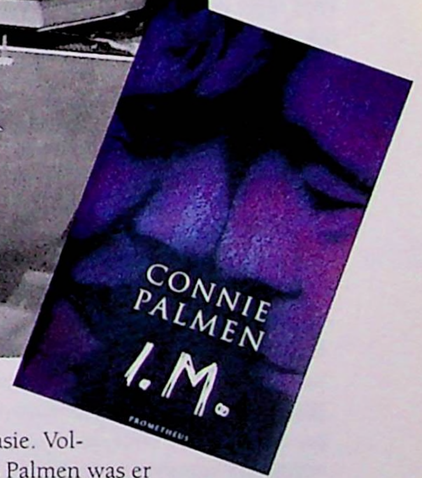
Conny Palmen beschrijft haar relatie met Ischa Meijer

I.M. een hype

NEDERLAND ***'We gaan het hebben over de hype rondom jou.' Dat zei Ischa Meijer toen hij in 1991 voor het eerst Connie Palmen interviewde. Meijer doelde op de wijze waarop 'De wetten', het toen juist verschenen eerste boek van Palmen, was ontvangen. Maar Meijers opmerking had evengoed kunnen slaan op het boek waarin zijn uitspraak was opgenomen en dat aan hem was gewijd: 'I.M.'***

I.M. verscheen op 14 februari, precies drie jaar na het onverwachte overlijden van Ischa Meijer. Het werd meteen een onvervalste bestseller. Palmen verscheen bij Hanneke Groenteman in het boekenprogramma De Plantage, gaf een interview aan Het Parool (de krant waarvoor Ischa zijn Dikke-Manstukjes had geschreven), en bezocht wekenlang allerlei boekwinkels voor zeer drukbezochte signeersessies (*rechts*). Veel kopers waren enthousiaste lezers van Palmens eerdere werk: *De wetten* en *De vriendschap*. Anderen waren nieuwsgierig naar Ischa Meijer of wilden meer weten over de relatie tussen twee bekende Nederlanders. Want in *I.M.* beschreef de filosofe Palmen haar vier jaar durende verhouding met de controversiële journalist, schrijver, hoerenloper en columnist Meijer.

Boeket

En net zoals Ischa Meijer bewonderd en verguisd werd, zo werd ook *I.M.* bewonderd en verguisd. Voor de een was het boek een boeiend en aangrijpend meesterwerk, voor de ander een stomvervelend verslag van boeketreeksniveau.
Er ontstonden hele polemieken over de vraag of *I.M.* wel literatuur was, of het boek wel goed geschreven was en of de verkoop niet meer te danken was aan een uitgekiende reclamecampagne en een ongebreideld voyeurisme dan aan de kwaliteit van het werk.
Ook werden er naar aanleiding van het in memoriam voor Ischa Meijer heel wat beschouwingen gewijd aan de relatie tussen werkelijkheid en fantasie. Volgens Palmen was er weinig verschil. 'Fictie komt voort uit het verlangen naar waarheid', schreef zij in *I.M.*
Duidelijk was dat 'men' een mening moest hebben over *I.M.* En dat kwam de verkoop zeer ten goede: van het boek werden in korte tijd meer dan honderdduizend exemplaren verkocht. ◆

7 *februari*
JAPAN
Olympische Winterspelen in Nagano officieel geopend
BIRMA
Breitling Orbiter 2 landt voor de kust na een recordreis; tocht rond de wereld mislukt door tegenwerking China

9 *februari*
NEDERLAND
fusie Vendex en KBB bekendgemaakt
BELGIË
kardinaal Danneels door de rechter gehoord in zaak tegen pedofiele priester

10 *februari*
JAPAN/NEDERLAND
Volkskrant-interview met Huibregtsen over benoeming Willem-Alexander tot IOC-lid veroorzaakt rel

Boze Belgen opnieuw de straat op in Brussel

Commissie-Dutroux komt met eindrapport

België ***Zo'n dertigduizend Belgen gingen op 15 februari in Brussel de straat op om hun woede te uiten over 'het blijvend falen van justitie, politie en politiek' (rechts). Anderhalf jaar na het uitbarsten van de affaire-Dutroux eisten zij de hervorming van politie en justitie en de opheldering van de vele onopgeloste misdaden. Deze tweede Witte Mars kwam twee dagen voordat de 'commissie-Dutroux' haar eindrapport zou presenteren.***

In de mars liepen niet alleen de nabestaanden en sympathisanten mee van de slachtoffers van de kinderpornozaak rond Marc Dutroux en Michel Nihoul. Ook nabestaanden van de slachtoffers van de Bende van Nijvel, van de in Rwanda vermoorde para's en van de door de hormonenmaffia vermoorde veearts Karel Van Noppen waren aanwezig, evenals de ontslagen arbeiders van Renault.
Veel betogers hadden hun hoop gesteld op het werk van de parlementaire onderzoekscommissie onder leiding van Marc Verwilghen (*boven*). Na zeventien maanden presenteerde de 'commissie-Dutroux', die moest nagaan wat was misgelopen in het onderzoek naar de verdwenen kinderen, op 17 februari haar eindrapport aan het parlement. De verwachtingen waren hooggespannen: eindelijk zouden er namen worden genoemd, eindelijk zouden er koppen gaan rollen.

Belgische ziekte

In tegenstelling tot wat algemeen verwacht werd, meende de commissie dat Dutroux en Nihoul geen directe bescherming van hogerhand hadden genoten. Zij hadden wel optimaal geprofiteerd van de incompetentie, corruptie en normvervaging bij sommige agenten en magistraten - en zo was er wel sprake van 'indirecte bescherming'.
Hoewel velen deze conclusie teleurstellend vonden, was het volgens Verwilghen juist 'veel erger dan wanneer ik had moeten stellen dat er wel een samenhangend complot was geweest'. Volgens de populaire VLD-politicus was er sprake van een veel ongrijpbaardere, in het systeem ingebakken 'Belgische ziekte'.
Behalve bewijzen van amateurisme, corruptie, vriendendiensten en luiheid bij de ordediensten, gaf de commissie ook een aantal aanbevelingen om de situatie aan te pakken. Maar voor velen die op 15 februari hadden meegelopen in Brussel, was dat allemaal te vaag. Zij waren van mening dat de schuldigen opnieuw niet werden gestraft, dat er dus weer sprake was van doofpotten en dat er niets zou veranderen.
Aan premier Jean-Luc Dehaene de opdracht om te bewijzen dat het hem, zoals hij meermalen had benadrukt, wel degelijk ernst was met de vernieuwingen. ◆

11 februari
NEDERLAND
Docters van Leeuwen wijst ontslag als super-pg af

12
SIERRA LEONE
leiders militaire junta ontvluchten Freetown, dat in handen valt van Nigeriaanse ECOMOG-militairen

13 februari
INDONESIË
winkels van Chinezen op grote schaal geplunderd

14 februari
NEDERLAND
hype rond I.M. van Connie Palmen

14/15 februari
ALGERIJE
bij twee aanvallen op dorpen in de provincie Saïda worden 44 mensen vermoord

Docters van Leeuwen moet opstappen

NEDERLAND ***De nasleep van de affaire die er in januari voor had gezorgd dat in Groningen de burgemeester, de korpschef en de hoofdofficier van justitie moesten opstappen (zie p.29), zorgde in februari voor nog meer slachtoffers. Op 17 februari werd bekend dat de voorzitter van het college van procureurs-generaal (PG's), Arthur Docters van Leeuwen, eervol ontslagen. Voor procureur-generaal Dato Steenhuis van de drie noordelijke provincies werd binnen justitie een andere functie gezocht.***

Half januari was Steenhuis in opspraak geraakt toen bekend werd dat hij een betaalde nevenfunctie had bij onderzoeksbureau Bakkenist - het bureau dat verantwoordelijk was voor het rapport dat het Groningse trio hun functie kostte. Minister van Justitie Winnie Sorgdrager liet oud-Kamervoorzitter Dick Dolman onderzoeken of er sprake was van belangenverstrengeling.

Bewijzen

De zaak escaleerde toen Sorgdrager liet weten het rapport van Dolman rechtstreeks naar de Tweede Kamer te sturen. Dat schoot Steenhuis en Docters van Leeuwen (*boven*) in het verkeerde keelgat. Zij eisten vooraf inzage en de mogelijkheid te reageren. Sorgdrager hield voet bij stuk, waarop Docters alle hoofdofficieren van justitie bijeen riep en hen steun liet betuigen aan Steenhuis en hemzelf. Hij werd vervolgens beticht van 'muiterij', hoewel hij zelf zei steeds een oplossing voor de gezagscrisis te hebben willen zoeken.

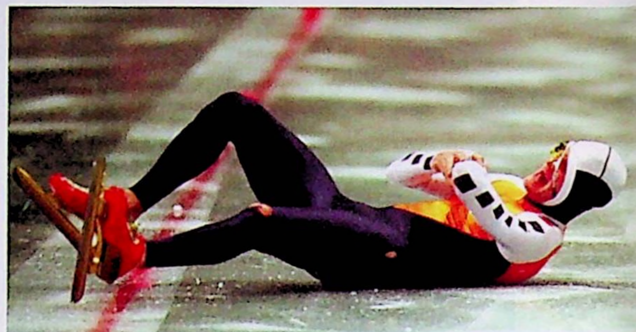
Dolman vond geen harde bewijzen, maar meende dat Steenhuis de schijn van belangenverstrengeling niet had kunnen wegnemen. Daarop besloot Sorgdrager een andere functie voor Steenhuis te zoeken. Bovendien gaf zij aan geen vertrouwen meer te hebben in Docters, ook al omdat die zich ziek meldde voor een gesprek dat zij met hem over de affaire wilde voeren.

Tot twee keer toe debatteerde de Tweede Kamer over de kwestie. Sorgdrager werd het gedoe rond de aanbieding van het rapport en een financiële regeling voor Docters verweten. Maar zij kreeg toch voldoende politieke steun, omdat de Kamer zwaarder tilde aan het gebrek aan loyaliteit bij de ambtenaren (PG's). ◆

Records sneuvelen in Nagano

Veel Nederlands eremetaal op Winterspelen

JAPAN ***In zijn slottoespraak sprak IOC-baas Juan Antonio Samaranch van de 'best georganiseerde Winterspelen uit de geschiedenis'. Hoewel het weer soms tegenwerkte, verliepen de Spelen die van 7 tot 22 februari in Nagano werden gehouden vlekkeloos. En voor de Nederlandse schaatsploeg waren ze zelfs ongekend succesvol.***

De Oranjerijders keerden met niet minder dan elf medailles huiswaarts: vijf gouden, vier zilveren en twee bronzen. Het succes werd voor een deel toegeschreven aan de klapschaats, maar vooral aan de aerodynamische strips. Deze zigzag-tapes op voorhoofd en benen werden in Nagano geïntroduceerd en dienden de luchtweerstand te verminderen. Met strips en klapschaatsen, maar vooral door eigen kracht werd Gianni Romme (*boven*, rechts) uit Made de grote vedette van het schaatstoernooi. De 25-jarige Brabander bleef zowel op de vijf als op de tien kilometer met nieuwe wereldrecordtijden de concurrentie een straatlengte voor.

Ook Marianne Timmer (*rechts*) won twee maal goud. Na een volkomen onverwachte triomf op de 1.500 meter, met een nieuw wereldrecord, was zij ook de sterkste op de 1.000 meter. Het vijfde Nederlandse goud kwam op naam van Ids Postma (*links*), die de 1.000 meter won. Eerder was de Fries op de 500 meter gevallen en had hij op de 1.500 meter, dankzij een misslag in de laatste bocht, nipt de eer moeten laten aan de Noor Adne Söndral.

Wennemars

Zilver was er verder voor Bob de Jong op de tien kilometer (*boven*, links), Jan Bos op de 1.000 meter en Rintje Ritsma op de 5.000 meter. De twee bronzen plakken waren allebei voor Ritsma (op de tien kilometer en de 1.500 meter). Voor de 27-jarige 'beer uit Lemmer' verliep het toernooi teleurstellend: hij had na het winnen van de Europese allroundtitel in januari op drie gouden plakken gehoopt.

Ook Erben Wennemars had zich veel van de Spelen voorgesteld, zeker na de succesvol verlopen wereldkampioenschappen sprint (zie p.28). Samen met zijn maatje Jan Bos ging hij voor goud. En op de eerste 500

15 februari

België
in Brussel wordt de 'mars voor de waarheid en tegen de wet van de stilte' gehouden

16 februari

Taiwan
meer dan 200 doden bij vliegramp in de buurt van Taipei

India
verkiezingen gaan van start, voorafgegaan door gewelddadige campagnes die aan tientallen mensen het leven kosten

17 februari

België
'commissie-Dutroux' komt met eindrapport

18 februari

Nederland
Huibregtsen maakt aftreden als voorzitter NOC*NSF bekend

meter bleek dat Wennemars in vorm was: hij reed naar een verrassende vijfde plaats. Maar op de tweede 500 meter ging het mis. In de laatste bocht werd hij onderuit gegleden door de vallende Noor Gunde Njös. De gevolgen waren dramatisch (*links-boven*): een arm uit de kom en een schouderfractuur die in één klap een einde maakten aan de Olympische droom van Wennemars. Hij bleef wel in Nagano om zijn teamgenoten bij te staan .

Marihuana

In Nagano sneuvelden tal van historische Olympische records. De 15-jarige Amerikaanse Tara Lipinski (*rechtsmidden*) werd de jongste winnares van het kunstrijden uit de geschiedenis en de 30-jarige Noor Björn Daehlie (*rechtsboven*) werd de succesvolste wintersporter aller tijden. Door bij het langlaufen drie afstanden te winnen, de tien kilometer, de vijftig kilometer en de vier keer tien kilometer estafette, bracht hij zijn totaal aantal gouden medailles op acht. Daarnaast verzamelde hij in drie Olympische Spelen ook nog eens vier zilveren medailles.

In Nagano stond voor het eerst ook het onderdeel snowboarden op het Olympisch programma. De reuzenslalom werd gewonnen door Ross Rebagliati (*boven*), maar de Canadees moest zijn gouden medaille weer inleveren toen in zijn urine sporen van marihuana werden aangetroffen. Rebagliati ging in beroep en werd in het gelijk gesteld: hij mocht het goud toch houden.

Verrassend verliep de ijshockeycompetitie. De Amerikanen dachten dat hun 'dream team' in Nagano wel even de titel zou pakken. Ze haalden niet eens de halve finales. Dat deden wel de Canadezen, de andere favorieten. Maar die moesten hun meerdere erkennen in de Tsjechen, die in de finale (*midden*) ook te sterk waren voor de Russen.

Nadat de eindbalans was opgemaakt, kon worden vastgesteld dat zo'n 1.270.000 mensen de Winterspelen hadden bezocht - net geen record. Het IOC was tevreden: 'De Japanners hebben de Olympische uitdaging met bravoure doorstaan. De technologische hoogstandjes hebben een gouden medaille verdiend.' ◆

Diplomatiek succes voor VN-baas Kofi Annan

Nieuwe Golfoorlog op het nippertje afgewend

IRAK ***'Diplomatie vermag veel, maar diplomatie die wordt gestut door vastberadenheid en kracht, kan nog veel meer.' Het akkoord waarmee VN-secretaris-generaal Kofi Annan op 23 februari op het laatste moment wist te voorkomen dat de crisis rond Irak zou uitlopen op een nieuwe Golfoorlog, leek een overwinning van vreedzaam overleg op wapengekletter.***

Kofi Annan (links) keerde na zijn geslaagde bezoek aan Saddam Hussein (rechts) als een held terug naar het VN-hoofdkwartier in New York. Maar de hoogste baas van de VN moest toegeven dat zijn diplomatieke kunststukje alleen had kunnen slagen dankzij de dreigende militaire interventie van Amerika en Groot-Brittannië.

Het conflict tussen Irak en de internationale gemeenschap draaide om de toegankelijkheid van een achttal 'presidentiële domeinen' voor de wapeninspecteurs van de VN (*onder*) én om de samenstelling van de inspectieteams die naar de mening van het Iraakse regime onevenredig veel Amerikanen en Britten bevatten. Op de achtergrond speelde mee dat Irak uitzicht wilde hebben op beëindiging van de wurgende economische sancties die waren opgelegd na de Golfoorlog van 1991.

Kunststukje

De onenigheid over de wapeninspecties speelde al vanaf eind oktober 1997, maar escaleerde nadat de Verenigde Staten op 24 januari hadden aangekondigd 'buiten de Veiligheidsraad om' maatregelen tegen Irak te zullen nemen. Ze begonnen in snel tempo versterkingen naar het Golfgebied te zenden (*boven* en *midden*). Ook de Britten stuurden vlootroepen richting Irak.
Lange tijd leek een militaire confrontatie onvermijdelijk. Maar dankzij Kofi Annan bleef de vrede bewaard zonder dat aan Saddam Hussein concessies werden gedaan.
Op het eerste gezicht leek de afloop van de crisis dan ook een overwinning voor de Verenigde Staten. Maar door de situatie op de spits te drijven had Saddam Hussein wel aangetoond dat de Amerikanen in hun bereidheid tot militair ingrijpen - in tegenstelling tot 1991, toen ze grote delen van de Arabische wereld achter zich wisten - vrijwel alleen stonden.

Ook bosbranden op Borneo

Vuur bedreigt Amazone-indianen

BRAZILIË ***Volgens een VN-functionaris was er sprake van de 'zwaarste milieuramp van de eeuw' in het Amazonegebied, maar de Braziliaanse regering deed niets. Toen het echt uit de hand dreigde te lopen, werden twee regenmakers naar het bedreigde gebied overgevlogen. De oude indianen hadden succes: nadat zij hun rituelen hadden uitgevoerd, begon het te regenen!***

De eerste maanden van het jaar ging het noorden van de deelstaat Roraima schuil onder een dikke laag rook. Die was afkomstig van branden, aangestoken door boeren en grootgrondbezitters, onder meer om bosgrond bouwrijp te maken. Maar door de langdurige droogte en de voortdurende harde wind, veroorzaakt door het klimaatverschijnsel El Niño, werden de branden sterk aangewakkerd. Het vuur bleek al snel niet meer te beheersen. Een gebied ter grootte van België viel ten prooi aan de vlammen. Op een gegeven moment werd ook het reservaat van de nog zeer primitief levende Yanomami-indianen, gelegen in het tropisch regenwoud, bedreigd. Tientallen indianen sloegen voor het vuur op de vlucht.

Medicijnmannnen

Ondanks de enorme schade aan het regenwoud en de dreigende hongersnood in de regio door de vernietiging van oogst en vee, deed de Braziliaanse overheid hoegenaamd niets. Weliswaar was op 22 januari de noodtoestand uitgeroepen, maar er werd amper geld of mankracht ter beschikking gesteld om het vuur te bestrijden.
De blusvliegtuigen die er waren, konden door de rookwolken overigens vaak niet uitvliegen. Toen de druk vanuit het buitenland toenam, besloot de Braziliaanse regering tot actie over te gaan en schakelde de regenmakers in. De twee Kaiopa-medicijnmannen kwamen begin april naar het bedreigde Amazonegebied en al na enkele uren viel de regen met bakken uit de hemel.
Niet alleen Brazilië werd door branden geteisterd. Ook op het Indonesische deel van Borneo was het raak. Net als in 1997 gingen vele hectaren bos in vlammen op. En net als in Brazilië was het wachten op de regen - die eind april kwam en de meeste branden doofde. ◆

19 *februari*
NEDERLAND
Sorgdrager krijgt steun van de Kamer tijdens debat over Docters van Leeuwen

20 *februari*
IRAK
VN-secretaris-generaal Kofi Annan naar Bagdad voor laatste poging nieuwe Golfoorlog te voorkomen

22 *februari*
JAPAN
Olympische Winterspelen in Nagano afgesloten

VS
tornado eist zeker 26 levens

23 *februari*
IRAK
Kofi Annan bereikt akkoord over VN-wapeninspecties

23/24 *februari*
INDONESIË
bosbranden laaien weer op

25 *februari*
BELGIË
staking geldkoeriers na zes weken beëindigd

28 *februari*
KOSOVO
twintig doden bij etnisch geweld

Kosovo nieuwe brandhaard op de Balkan

Serviërs richten bloedbad aan onder etnische Albanezen

Kosovo ***'De grond schudde zo hevig dat het wel een aardbeving leek.' Zo beschreef een Albanese vluchteling de aanval van Servische politie- en legereenheden, compleet met pantservoertuigen en tanks, op een aantal dorpen in het bergachtige Drenica in het hart van de Servische provincie Kosovo. Bij de militaire operatie, die op 5 maart begon en vier dagen duurde, kwamen tientallen etnische Albanezen om het leven.***

Enkele dagen eerder, op 28 februari, hadden de Serviërs al een bloedbad aangericht in het dorp Likosane, als wraak voor een actie van het ondergrondse Bevrijdingsleger van Kosovo (UCK) waarbij vier Servische politiemannen waren gedood. De tijdbom Kosovo dreigde te ontploffen.

De problemen in Kosovo waren in 1989 begonnen. De Servische leider Slobodan Milosevic maakte toen een einde aan de autonomie van deze voor negentig procent door etnische Albanezen bewoonde Servische provincie. Sindsdien waren de onderdrukking en de discriminatie van de Albanese meerderheid alleen maar scherper geworden. De Albanezen hadden als reactie daarop een alternatieve staatsstructuur opgezet met eigen onderwijs en gezondheidszorg, een eigen belastingdienst, een eigen regering en een eigen president, de schrijver Ibrahim Rugova.

Door de aanhoudende Servische repressie was het geloof in het vreedzame verzet van Rugova bij veel Albanezen echter gaan tanen en was de steun voor de gewelddadige strijd van het UCK sterk gegroeid. Herstel van de autonomie van Kosovo was

1 maart

DUITSLAND
SPD behaalt grote overwinning in deelstaatverkiezingen in Nedersaksen

2 maart

INDIA
twee weken na bloedige parlementsverkiezingen begint het tellen van de stemmen

NEDERLAND
havenbedrijven Van Ommeren en Pakhoed gaan samen

3 maart

NOORD-IERLAND
in Poyntzpass worden twee vrienden, een katholiek en een protestant, doodgeschoten

voor steeds meer Albanezen, ondanks tal van massademonstraties (*boven*), een gepasseerd station en de roep om volledige onafhankelijkheid nam toe. Voor de overgrote meerderheid van de Serviërs, die Kosovo als de bakermat van de Servische beschaving en de Servische natie beschouwden, was die optie echter volstrekt onbespreekbaar.

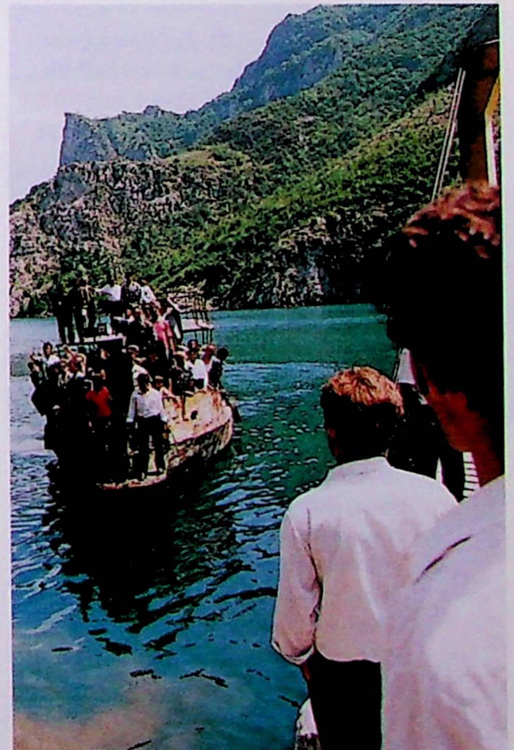
Bemiddeling

De escalatie van het conflict in Kosovo leidde niet alleen tot een ware exodus van etnisch Albanezen (*rechts*), maar ook tot grote bezorgdheid in het Westen: een gewapend conflict in de Servische provincie zou gemakkelijk over kunnen slaan naar de buurlanden Macedonië, met een grote Albanese minderheid, en Albanië. In dat geval zouden ook andere landen in de regio, zoals Bulgarije en Griekenland, bij een oorlog betrokken kunnen raken.

De grote westerse mogendheden - de Verenigde Staten voorop - waren voorstander van krachtige sancties tegen Servië om zo Milosevic te bewegen tot onderhandelingen met de Albanese meerderheid in Kosovo en internationale bemiddeling in het conflict te aanvaarden.

De Servische regering verklaarde zich weliswaar bereid tot een dialoog met de Albanezen in Kosovo, maar bleef internationale bemiddeling categorisch afwijzen. Voor de Serviërs was Kosovo een puur binnenlands probleem. Omdat de Albanezen internationale bemiddeling juist als voorwaarde stelden om met Servië aan de onderhandelingstafel te gaan zitten, bleef iedere toenadering uit.

Ondertussen kwam het in maart en april verscheidene keren tot gewapende confrontaties tussen Servische eenheden (*rechtsboven*) en leden van het UCK. Op 23 april kwamen aan de grens met Albanië naar schatting twintig Albanese strijders om het leven. Het was duidelijk dat deze nieuwe brandhaard op de Balkan voorlopig nog niet was geblust. ◆

Treffende illustratie van de waanzin van de burgeroorlog

Moordaanslag in Poyntzpass

NOORD-IERLAND ***Op een moment dat vrede tussen protestanten en katholieken in Noord-Ierland binnen handbereik leek, werd in het dorpje Poyntzpass de waanzin van het Noord-Ierse conflict nog eens treffend geïllustreerd. Op dinsdag 3 maart werden twee vrienden, de een katholiek, de ander protestant, in een plaatselijk café doodgeschoten. Voor de moordaanslag waren protestantse extremisten van de Loyalist Volunteer Force (LVF) verantwoordelijk.***

De protestantse Philip Allen en de katholieke Damien Trainor waren al vanaf hun jeugd bevriend. Die dinsdagavond waren ze in de Railway Bar om Allens aanstaande huwelijk, waarbij Trainor getuige zou zijn, te bespreken. Even na negen uur drongen twee gemaskerde mannen het café binnen. Ze dwongen de zes aanwezigen, drie protestanten en drie katholieken, op de grond te gaan liggen en begonnen daarna te schieten. Trainor en Allen werden in het achterhoofd getroffen en overleden later in het ziekenhuis.

Tijdens het dertig jaar durende Noord-Ierse conflict hadden katholieken en protestanten in Poyntzpass vreedzaam naast elkaar geleefd. Dit maakte de schok van de aanslag en het gevoel van de waanzin ervan alleen maar groter.

Politieke regeling

Tijdens de begrafenis werd de kist van Damien Trainor gedragen door de drie broers van Philip Allen. Allen werd enkele uren later ter aarde besteld, waarbij de rouwstoet langs de Railway Bar trok (*boven*).

De aanslag bleek het werk van de Loyalist Volunteer Force en was bedoeld om het vredesproces in Noord-Ierland te ontwrichten. Vermoedelijk koos zij de Railway Bar als doelwit omdat de eigenaar katholiek was.

Na de aanslag klonk in Noord-Ierland de roep om een politieke regeling alleen maar luider. De Britse premier Tony Blair zei: 'Deze twee mannen bewezen dat achtergrond, geschiedenis en religie de twee gemeenschappen niet hoeven te weerhouden om in harmonie samen te leven. Laat hun vriendschap in onze herinnering blijven voortbestaan, als een symbool voor het vredesproces.'

Als om te bewijzen dat zij die boodschap hadden begrepen, brachten de leider van de (protestantse) Noord-Ierse Unionisten, David Trimble, en de tweede man van de (katholieke) nationalistische Social Democratic and Labour Party (SDLP), Seamus Mallon, de dag na de aanslag een bezoek aan Poyntzpass. ◆

Opkomst gemeenteraadsverkiezingen nog nooit zo laag

Lokale partijen winnen opnieuw

4 maart
NEDERLAND
lokale partijen grote winnaars van gemeenteraadsverkiezingen

5 maart
SRI LANKA
tientallen doden bij aanslag in Colombo

5/6 maart
KOSOVO
Servische politie 'zuivert' twee (Albanese) dorpen

9 maart
NEDERLAND
fusie Elsevier en Wolters Kluwer afgeblazen

10 maart
SIERRA LEONE
verdreven president Kabbah keert terug
CHILI
Pinochet treedt terug als opperbevelhebber en wordt, een dag later, senator voor het leven

NEDERLAND ***Radiopresentator, zanger en cafébaas Henk Westbroek had alle reden tot juichen. Zijn partij Leefbaar Utrecht werd bij de gemeenteraadsverkiezingen van 4 maart in één klap de grootste partij van de Domstad. Ook in andere plaatsen deden lokale partijen het uitstekend. Zij consolideerden de spectaculaire winst die in 1994 was geboekt.***

Leefbaar Utrecht had zich vooral gekeerd tegen de grootschalige en peperdure projecten in Utrecht zoals de busbaan door de binnenstad en de reconstructie van het gebied rond het Centraal Station, het Utrecht City Project. Het dwarsliggen leverde Westbroek en de zijnen een onverwacht grote winst op. Ook een andere lokale partij, Leefbaar Hilversum, deed het uitstekend en werd eveneens de grootste partij in de gemeenteraad.
Behalve de lokale partijen (zoals in het Groningse Doodstil, *rechts*) deden ook Groen Links en de Socialistische Partij het wederom goed.
Ten opzichte van 1994 boekten PvdA en VVD lichte winst, terwijl het CDA een klein verlies moest incasseren.

D66

Dramatisch was het verlies dat D66 leed. Het aantal gemeenteraadszetels dat door de Democraten werd bezet, liep terug van 850 naar iets meer dan 400. Nadat de plaatselijke colleges waren gevormd, bleek bovendien dat van de 117 wethoudersposten voor D66 er nog maar 40 overbleven.
Extreem-rechts werd bij de verkiezingen vrijwel volledig van de kaart geveegd. Ook de Ouderenpartijen wisten nauwelijks nog kiezers aan zich te binden.
Het aantal kiezers dat de gang naar het stemlokaal, soms gewoon in een huiskamer (*boven*), maakte, was opvallend laag. De opkomst was nog geen zestig procent; nog nooit eerder hadden gemeenteraadsverkiezingen zo weinig kiezers getrokken. ◆

Burgeroorlog eist al meer dan 50.000 levens

Tientallen doden bij bomaanslag in Colombo

Sri Lanka ***De ravage was enorm: het kruispunt bood een troosteloze aanblik door verwrongen karkassen van auto's, glasscherven en ander puin. Een tot ontploffing gebrachte bus had op 5 maart dood en verderf gezaaid in de Sri Lankaanse hoofdstad Colombo. Na de bloedige aanslag werden meer dan 50 doden geteld en zo'n 250 gewonden.***

De bus explodeerde rond lunchtijd in een drukke zakenwijk van Colombo. De chauffeur had stoptekens van de politie genegeerd en was met zijn voertuig ingereden op een verkeersopstopping. Het vermoedelijke doelwit van de zelfmoordactie was een nabijgelegen politiebureau, dat echter weinig schade opliep.

Het was niet de eerste keer dat de zakenwijk getroffen werd door een aanslag. In 1997 en 1996 hadden zware explosies daar al het leven gekost aan respectievelijk achttien en meer dan honderd doden.

Net als de voorgaande aanslagen werd ook die van 5 maart onmiddellijk toegeschreven aan de Tamil Tijgers. Die voerden al vanaf 1983 een bloedige strijd voor een eigen onafhankelijke staat in het noorden van Sri Lanka. Bij die strijd waren zeker al 50.000 doden gevallen.

In een poging de Tamilbevolking gunstig te stemmen, had de Sri Lankaanse regering in januari verkiezingen uitgeschreven in Jaffna. Deze noordelijke stad was na jarenlange strijd in 1997 op de Tamil Tijgers heroverd. De regering hoopte dat de verkiezingen zouden leiden tot vermindering van de steun voor de Tamil Tijgers. Die opzet mislukte: uit angst bleef driekwart van de stemgerechtigden thuis. ◆

11 maart
Denemarken
regeringscoalitie wint parlementsverkiezingen

13 maart
Kosovo
tienduizenden Albanezen demonstreren in Pristina tegen gewelddadig optreden Servische politie

14 maart
België
Gouden Uil toegekend aan *In Babylon* van Marcel Möring

15 maart
VS
dokter Spock overlijdt op 94-jarige leeftijd

19 maart
India
BJP-leider Atal Behari Vajpayee geïnstalleerd als premier

Protesten tegen benoeming voor het leven

Ex-dictator wordt senator

Chili ***'Pinochet vertrekt, maar blijft.' Zo omschreef een Chileense krant het afscheid van Augusto Pinochet als opperbevelhebber van het leger en zijn vrijwel gelijktijdige benoeming tot senator-voor-het-leven.***

Pinochet leidde Chili tussen 1973 en 1990 met harde hand. Hij was aan de macht gekomen na de bloedige militaire coup tegen de democratisch gekozen linkse president Salvador Allende. Onder generaal Pinochet werden duizenden mensen gemarteld en vermoord, duizenden anderen verdwenen spoorloos.

Na het herstel van de democratie in 1990 bleef Pinochet de sterke man van het leger, zodat hij achter de schermen nog een belangrijke rol bleef spelen. Hij bedong onder meer dat de onder zijn regime gepleegde schendingen van de mensenrechten niet aan strafrechtelijke processen zouden worden onderworpen.
Om er helemaal zeker van te zijn dat hijzelf niet zou worden vervolgd, had Pinochet in de grondwet laten opnemen dat eenieder die langer dan zes jaar president was van Chili het recht had om de rest van zijn leven senator en dus onschendbaar te zijn.
En dat was precies wat er gebeurde nadat Pinochet op 10 maart de sabel van het opperbevelhebberschap had overgedragen aan Ricardo Izurieta (*boven*). Een dag later was de 82-jarige Pinochet senator-voor-het-leven.

Protest

Binnen en buiten het parlement werd fel tegen deze benoeming gedemonstreerd (*links*). Zo toonden tientallen parlementariërs foto's van mensen die onder Pinochet waren verdwenen of vermoord (*onder*). De demonstranten eisten dat Pinochet zich voor de rechter zou verantwoorden voor de gruwelijkheden tijdens zijn bewind. Maar Pinochet wilde daar niets van weten: hij had zijn land juist gered van het vervloekte communisme en verdiende daarvoor enkel dankbaarheid. ◆

Rebellen gaan door met terroriseren burgers

Verdreven president keert terug

SIERRA LEONE ***Er heerste een feestelijke stemming in de straten van Freetown. De hoofdstad van het West-Afrikaanse Sierra Leone was zo goed mogelijk schoongemaakt voor Ahmed Tejan Kabbah. De verdreven president keerde op 10 maart naar Sierra Leone terug. Hem wachtte een zware taak in het door burgeroorlog verscheurde land.***

In Sierra Leone werd al sinds 1991 vrijwel onophoudelijk gevochten. Het leger streed met en tegen rivaliserende bendes van gedrogeerde pubers, waarbij de inzet van de strijd vooral de controle over de diamanthandel was. Nadat in maart 1996 min of meer democratische verkiezingen waren gehouden en Kabbah als burgerpresident was verkozen, gloorde er enige hoop.
Maar in mei 1997 pleegde het leger onder leiding van Johnny Paul Koroma een staatsgreep, waarop Kabbah naar buurland Guinee vluchtte. Vervolgens ging het naburige Nigeria zich nog meer dan voorheen met de situatie bemoeien. Het dictatoriaal geregeerde Nigeria eiste de terugkeer van de democratie in Sierra Leone!

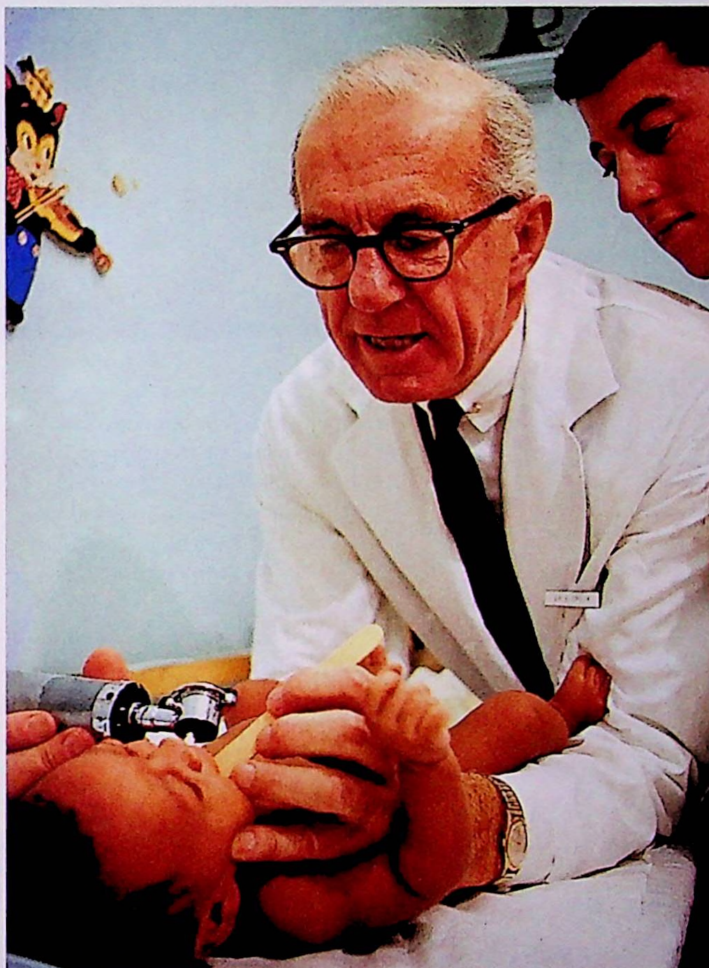
Afhakken

Onder Nigeriaanse druk werd in oktober 1997 een akkoord gesloten, dat onder meer voorzag in de terugkeer van president Kabbah (*rechts*). Maar toen Koroma en de zijnen vervolgens weinig haast leken te maken met de uitvoering van dat akkoord, besloot Nigeria in te grijpen.
Nigeriaanse militairen startten een grootscheeps offensief tegen de troepen van Koroma en veroverden half februari Freetown. Bij de gevechten kwamen honderden burgers om het leven en sloegen duizenden op de vlucht. De val van Freetown maakte de terugkeer mogelijk van Kabbah, die daarbij vergezeld werd van de Nigeriaanse dictator Sani Abacha - hetgeen meteen de machtsverhoudingen duidelijk maakte.
De soms zeer jonge rebellen hadden zich inmiddels teruggetrokken in het onhergzame noorden. Daar gingen zij door met het terroriseren van de burgerbevolking: tot de dagelijkse praktijken behoorde het afhakken van ledematen (*boven*). Het einde van de bloedige burgeroorlog, die inmiddels al aan zeker dertigduizend mensen het leven had gekost, leek dan ook nog ver weg. ◆

Vermaarde kinderarts Spock overlijdt

Opvoedingsgoeroe bejubeld en verguisd

VERENIGDE STATEN ***'Vertrouw op uzelf, u weet meer dan u denkt.' Met deze openingszin uit zijn Common sense book of baby and childcare wilde dr. Benjamin Spock aangeven dat ouders bij de opvoeding van hun kinderen meer op hun eigen intuïtie moesten afgaan. En blijkbaar hadden jonge ouders een dergelijke raad hard nodig: zijn boek uit 1946 werd een absolute bestseller. Vlak voordat de zevende herziene druk van het werk zou verschijnen, overleed de auteur op 15 maart in zijn woonplaats San Diego.***

De kinderarts Spock gaf in zijn *Baby- en kinderverzorging*, zoals de opvoedingshandleiding in de Nederlandse vertaling heette, geen pasklare antwoorden. 'Ik wilde ouders een hart onder de riem steken, ze duidelijk maken dat ze hun eigen instinct moeten vertrouwen en zich niet moeten vastklampen aan onzinnige regels.'
De boodschap dat kinderen liefdevol moeten worden opgevoed, sloeg aan. Het boek werd in 39 talen vertaald en er werden meer dan vijftig miljoen exemplaren van verkocht. Dr. Spock werd mateloos populair.

Respect

In de jaren zeventig begon zijn populariteit te tanen, met name bij het conservatieve deel van de Amerikaanse bevolking. Spock was pacifist geworden en protesteerde fel tegen de oorlog in Vietnam en het gebruik van kernwapens. In de ogen van velen kreeg Spock de schuld van het ontsporen van een deel van de jongere naoorlogse generatie.

Ook werden hem de problemen verweten die voortvloeiden uit de antiautoritaire opvoeding, die in de jaren zestig en zeventig in sommige kringen erg populair was. Maar Spock voelde zich daar niet verantwoordelijk voor: 'Ik heb juist gezegd dat ouders duidelijk leiding moeten geven en zelf ook respect, behulpzaamheid en beleefdheid van hun kinderen moeten eisen'.
In 1997 deden Spocks zoons een boekje open over het afstandelijke gedrag van hun vader. De arts zelf was inmiddels ernstig ziek en had dagelijks verzorging nodig. Spock had gehoopt honderd te worden, maar haalde dat niet: hij werd 94. ◆

19 maart

FRANKRIJK
twintig jaar geëist tegen van oorlogsmisdaden verdachte Maurice Papon

KOSOVO
Serviërs en Albanezen raken slaags in Pristina

22 maart

NEDERLAND
Van Kooten en De Bie (voorlopig?) uit elkaar

'Goede man bij verkeerde partij' wordt nieuwe premier van India

Verkiezingen leiden tot wankele coalitie

INDIA ***De grootste electorale operatie ooit bracht in India niet de gewenste duidelijkheid. Om de politieke impasse te doorbreken, werd in februari en maart aan 620 miljoen kiezers gevraagd voor de tweede keer binnen twee jaar hun stem uit te brengen. Na vier tumultueuze verkiezingsrondes en een moeizame regeringsformatie werd op 19 maart Atal Behari Vajpayee van de nationalistische Bharatiya Janata Partij (BJP) geïnstalleerd als premier.***

Verkiezingen waren noodzakelijk geworden nadat de Congrespartij in november 1997 haar steun aan de regering van het centrum-linkse Verenigd Front had opgezegd. Daardoor kon de coalitie van premier Inder Kumar Gujral niet meer rekenen op een meerderheid in de Lok Sabha, het Lagerhuis.

Dat betekende een kans voor de gematigde oppositieleider Vajpayee (*boven*), vaak omschreven als 'de goede man bij de verkeerde partij'. Zijn nationalistische BJP kende een krachtige, radicale anti-moslim vleugel en was betrokken geweest bij de vernietiging van de Babri Mashid-moskee in Ayodha in 1992. In haar verkiezingsprogram kondigde de partij aan op die locatie in Ayodha een Hindoetempel te willen bouwen. Dit leidde tot diepe verdeeldheid in het etnisch, religieus en politiek toch al verscheurde India.

Fragiele coalitie

De BJP werd, zoals verwacht, met 178 van de 543 zetels glansrijk de grootste partij van India. De Congrespartij, geleid door Sonia Gandhi (*links*), de populaire weduwe van de vermoorde ex-premier Rajiv Gandhi, kreeg 167 zetels; het Verenigd Front slechts 96.

Door de steun van vele kleine regionale partijen, waaronder de AIADMK-partij in de zuidelijke deelstaat Tamil Nadu, was de BJP in staat de benodigde meerderheid van 272 parlementariërs achter zich te krijgen. Op 28 maart kreeg de regering van Vajpayee met 274 tegen 261 stemmen het vertrouwen van het Indiase parlement.

Waarnemers vroegen zich af hoelang Vajpayee zijn heterogene alliantie, met daarin zowel seculiere socialisten als religieuze scherpslijpers, in stand zou kunnen houden. In 1996 was de BJP-voorman al premier geweest van een even fragiele coalitie. Zijn minderheidsregering hield het toen slechts 13 dagen uit. Duidelijk was echter ook dat zijn concurrente Sonia Gandhi evenmin in staat zou zijn een hechte coalitie te vormen. De tijd dat India door een éénpartijregering op een stabiele koers werd gehouden, leek voorgoed voorbij. ◆

23 maart
Rusland
president Jeltsin stuurt voltallig kabinet naar huis
VS
elf Oscars voor *Titanic*, *Karakter* uitgeroepen tot beste buitenlandse film

24 maart
Rusland
waarnemend premier Kirijenko begint kabinetsformatie
VS
in Jonesboro, Arkansas, schieten twee jongens bij een school vier meisjes en een onderwijzeres dood

Nederland ***Omdat ze niet wilden gaan horen bij 'al die programma's waarvan de uiterste amusementsdatum al lang is verstreken', besloten Kees van Kooten en Wim de Bie te stoppen met hun gezamenlijke televisieoptredens. Op 22 maart maakten ze dat besluit aan het einde van hun eigen programma bekend.***

Ruim 25 jaar lang maakten Van Kooten en De Bie als duo programma's voor de VPRO. Met het Simplisties Verbond, Keek op de Week, Deksel van de Desk of hoe de uitzendingen ook mochten heten, trokken Koot & Bie een trouw maar allengs in aantal slinkend kijkerspubliek. Hun typetjes kregen landelijke bekendheid, hun uitdrukkingen werden gemeengoed: de vrije jongens Jacobse en Van Es met De Tegenpartij, de oudere jongere Koos ('Jemig de pemig') Koets, het kruidenvrouwtje Beredien uut Jisp, de deskundige doctor Clavan, de Vieze Man, professor ('Mijn naam is genoemd') Akkermans, het gezin ('Hou je d'rbuiten Cock') Van der Laak, de zusjes Jet en Koosje Veenendaal, wethouder Hekking van Juinen.

Bende

In de laatste uitzending maakte Kees van Kooten duidelijk dat vooral hij even genoeg had van al het televisiewerk. 'Ik wil mijn hoofd opruimen, en dat zal wel een tijdje duren, want het is een ongelooflijke bende daar bovenin.' Wim de Bie wilde op een andere, meer filmische manier gaan werken en kwam in september met een nieuw eigen programma.
Het duo maakte duidelijk dat van ruzie geen sprake was. Tot opluchting van hun fans lieten ze dan ook weten: 'Al worden Van Kooten en De Bie honderd jaar, zij gaan nooit uit elkaar'. ◆

Van Kooten en De Bie stoppen

Jeltsin stuurt regering naar huis

RUSLAND ***'Boris was here.' Dat was de onderliggende boodschap van de oekaze waarmee de Russische president Boris Jeltsin op 23 maart zijn complete regering ontsloeg. Juist op het moment dat er opnieuw ernstige twijfel was gerezen of de president fysiek nog wel in staat was het land te leiden, maakte 'tsaar Boris' duidelijk dat er in het Kremlin maar één man de baas was.***

Als reden voor zijn onverwachte ingreep noemde Jeltsin het 'gebrek aan dynamiek en frisse ideeën' bij het zittende kabinet, waardoor de gewone Rus te weinig van de economische hervormingen had kunnen profiteren. Het belangrijkste slachtoffer van Jeltsins manoeuvre was premier Viktor Tsjernomyrdin, een solide technocraat die de president vijf jaar lang loyaal had gediend.

Verzet

Het waarom van Tsjernomyrdins ontslag bleef onduidelijk. Volgens sommigen was de premier een te grote bedreiging geworden voor de ziekelijke president, anderen hielden het erop dat Jeltsin hem juist de gelegenheid had geboden zich in de luwte voor te bereiden op de volgende presidentsverkiezingen. Een week na zijn ontslag kondigde Tsjernomyrdin inderdaad aan zich kandidaat te stellen voor het presidentschap, maar het werd niet duidelijk of dit met de zegen van Jeltsin gebeurde. Als opvolger van Tsjernomyrdin schoof Jeltsin de 35-jarige minister van Energiezaken Sergej Kirijenko naar voren. Wegens diens onervarenheid stuitte deze voordracht op fel verzet in de Doema, het Russische parlement. Tot twee keer toe wees het parlement de beoogde premier af. Nadat Jeltsin had gedreigd bij een derde afwijzing de Doema te ontbinden, kozen de parlementariërs uiteindelijk eieren voor hun geld.
Op 24 april aanvaardden zij Kirijenko knarsetandend als de nieuwe premier van Rusland. Maar lang zou de jonge premier niet in functie blijven. Eind augustus werd hij door Jeltsin ontslagen (zie p.132-133). Volgens de president was Kirijenko er niet in geslaagd de economische malaise het hoofd te bieden. ◆

25 maart

DUITSLAND
contactgroep voor ex-Joegoslavië stelt Servië een ultimatum in verband met Kosovo

BELGIË
parlementaire onschendbaarheid van Guy Spitaels opgeheven in verband met Agusta- en Dassaultaffaires

Karakter beste buitenlandse film

Titanic bedolven onder Oscars

VERENIGDE STATEN ***In veertien categorieën was 'Titanic' genomineerd voor een Oscar. Tijdens de feestelijke uitreiking op 23 maart in Los Angeles bleek dat de peperdure film elf keer in de prijzen viel. Daarmee werd het record van 'Ben Hur' uit 1959 geëvenaard.***

Titanic kreeg onder meer een Oscar voor de beste film en de beste regie (James Cameron). De romantische Hollywoodproductie over de ondergang van het beroemde cruiseschip had meer dan 200 miljoen dollar gekost, een recordbedrag. Maar de film bleek zijn geld waard en zorgde maandenlang wereldwijd voor uitverkochte bioscoopzalen.
De populariteit van *Titanic* was mede te danken aan hoofdrolspeler Leonardo di Caprio. Het tieneridool was overigens niet genomineerd voor een Oscar en bleef weg bij de uitreiking.
Andere belangrijke Oscars gingen onder meer naar de beide hoofdrolspelers van *As good as it gets*: Jack Nicholson en Helen Hunt (*rechts*). Robin Williams (*Good Will Hunting*) en Kim Basinger (*L.A. Confidential*) werden onderscheiden voor hun bijrollen.

De Belgische Titanic

De Oscar voor de beste niet-Engelstalige film ging naar *Karakter*, gebaseerd op de gelijknamige roman van Bordewijk. De Nederlands-Belgische coproductie was vooraf al getipt als de grote kanshebber. Toch was regisseur Mike van Diem bijzonder uitgelaten nadat hij de prijs had ontvangen (*rechtsboven*).
In zijn dankwoord roemde hij met name hoofdrolspeler Jan Decleir, die hij de 'Belgische Titanic' noemde. *Karakter* was na *Antonia* (eveneens met Jan Decleir!) en *De aanslag* de derde Nederlandse film in elf jaar die de felbegeerde Oscar voor buitenlandse producties in de wacht sleepte. ◆

Geweldsgolf teistert vooral landelijke gebieden

Scholieren richten bloedbaden aan

VERENIGDE STATEN *'Een natie die wapens verheerlijkt, zou niet geschokt moeten zijn als kinderen hun duistere fantasieën uitleven met diezelfde wapens.' Dat was de mening van een voorstandster van beperking van het wapenbezit. Maar Amerika was wel degelijk geschokt toen twee jonge jongens een bloedbad aanrichtten op hun school in Jonesboro, Arkansas (midden).*

De 11-jarige Andrew Golden was een goed getrainde scherpschutter. Zijn vader had hem al op jonge leeftijd (*rechts*) meegenomen naar de schietvereniging. Wat Andrew daar leerde, bracht hij op 24 maart samen met de 13-jarige Mitchell Johnson in praktijk. Met wapens die zij van hun ouders en grootouders hadden gestolen, schoot het duo vier medeleerlingen en een onderwijzeres dood.
Precies een maand later ging het mis in Edinboro, Pennsylvania. Tijdens een schoolfeest schoot de 14-jarige Andrew Wurst het pistool van zijn vader leeg op de aanwezigen. Een docent werd gedood, twee medeleerlingen en een andere docent raakten gewond.
En op 21 mei werd Springfield, Oregon opgeschrikt door een gewelddadige actie van een scholier. De 15-jarige Kipland Kinkel (*boven*) stapte voor het begin van de lessen het schoolcafé binnen en opende het vuur. Twee medeleerlingen vonden de dood, meer dan twintig anderen raakten gewond. Later bleek dat 'Kip' eerder op de ochtend al zijn beide ouders had omgebracht.

Televisie

Dit was slechts een kleine selectie uit de golf van geweld die Amerikaanse scholen dreigde te overspoelen. De kille cijfers: in de Verenigde Staten stierven dagelijks gemiddeld veertien jongeren door vuurwapengebruik en werden jaarlijks zo'n zesduizend leerlingen geschorst omdat zij waren betrapt op het meebrengen van vuurwapens en/of bommen naar school. 'Kip' Kinkel was een van hen. Daags nadat hij van school was gestuurd, nam hij wraak.
Opmerkelijk was wel dat de laatste jaren het schoolgeweld zich verplaatste van de steden naar de landelijke gebieden en dat de daders steeds jonger werden. Ook was er in de meeste gevallen geen sprake van bewust gekozen slachtoffers, maar werd in het wilde weg geschoten.

Uiteraard leidden de moordpartijen weer tot discussies over het ongebreidelde wapenbezit en over de rol van geweld op televisie en in (video)-films. Maar volgens de meeste Amerikanen was er 'slechts' sprake van betreurenswaardige incidenten. ◆

Bewijs gevonden dat vogels van dinosauriërs afstammen

Gave fossiele dinosauriër ontdekt

ITALIË ***Nog nooit was zo'n goed bewaard fossiel van een dinosauriër aangetroffen. De vondst van de fossiele theropod werd eind maart wereldkundig gemaakt door Italiaanse wetenschappers. Die hadden het 110 miljoen jaar oude fossiel van de verre verwant van de Tyrannosaurus Rex ontdekt in het Matese-gebergte ten noorden van Napels.***

Behalve het 33 centimeter lange skeletje was er ook weefsel van ingewanden, zoals de lever en de luchtpijp, bewaard gebleven. Daarmee zou *Scipionyx samniticus*, zoals het fossiel gedoopt werd, de wetenschappers meer inzicht kunnen geven in de wijze waarop dinosauriërs zich ontwikkelden. Mensen met een ongebreidelde fantasie meenden dat het zelfs mogelijk moest zijn om met de resten van het weefsel dinosauriërs te klonen - zodat de wondere wereld van de film *Jurassic Park* alsnog werkelijkheid zou kunnen worden.

Andere onderzoekers hadden eerder in maart ook al een vondst van grote wetenschappelijke waarde bekendgemaakt. Een in Madagascar ontdekt fossiel van de dinovogel *Rahona ostromi* leek de stelling te bevestigen dat vogels rechtstreeks afstammen van vleesetende dinosauriërs. Voor die stelling werd in juni vervolgens een nieuw bewijs geleverd. Paleontologen ontdekten in China fossielen van twee dinosauriërs, de *Protarchaeopteryx* en de *Caudipteryx zoui*. Deze kleine vleeseters leefden zo'n 145 miljoen jaar geleden en hadden veren! Ze konden weliswaar nog niet vliegen, maar vormden hoogstwaarschijnlijk wel een noodzakelijke evolutionaire stap naar de *Archaeopteryx*, de oervogel. ◆

26 maart
ALGERIJE
bij massaslachting 57 mensen vermoord

27 maart
RUSLAND
Jeltsin draagt Kirijenko voor als nieuwe premier

28 maart
INDIA
regering-Vajpayee krijgt vertrouwen parlement

29 maart
PORTUGAL
in Lissabon wordt langste brug van Europa in gebruik genomen

31 maart
NEDERLAND
parlement geeft goedkeuring aan huwelijk prins Maurits

Amerikaanse president verdacht van meineed

Sekszaken brengen Clinton in problemen

VERENIGDE STATEN ***De federale rechter van Little Rock in Arkansas bezorgde Bill Clinton op 1 april een welkome tijding. Bij gebrek aan bewijs seponeerde zij de rechtszaak die Paula Jones wegens seksuele intimidatie had aangespannen tegen de Amerikaanse president. Clinton was daarmee echter nog niet uit de zorgen. Het proces had een grote smet op zijn blazoen geworpen en nieuwe onthullingen brachten hem wederom in problemen.***

In mei 1994 was Paula Jones (*linksboven*) een civiele procedure tegen William Jefferson Clinton begonnen. Jones beweerde dat Clinton haar in mei 1991 bij zich had geroepen in een hotelkamer in Little Rock, waar hij haar om orale seks zou hebben gevraagd. Jones had geweigerd. Ze eiste in een rechtszaak twee miljoen dollar schadevergoeding omdat door die weigering haar loopbaan als ambtenaar zou zijn gefnuikt.
Clinton, in die tijd gouverneur van Arkansas, ontkende de aantijging. In een poging bij de president een patroon van seksuele losbandigheid aan te tonen, waren Jones' advocaten op zoek gegaan naar andere vrouwen die door Clinton seksueel waren benaderd. Ze kwamen bij Monica Lewinsky, in 1995 stagiaire op het Witte Huis.

Meineed

Lewinsky verklaarde op 7 januari 1998 tegenover de advocaten van Jones onder ede dat zij nooit een seksuele relatie met Clinton had gehad. Twee weken later kwamen echter bandopnames boven water van telefoongesprekken waarin Lewinsky aan haar vriendin Linda Tripp, oud-medewerkster van het Witte Huis, vertelde hoe zij Clinton oraal had bevredigd. Uit de tapes zou ook blijken dat Clinton en zijn vriend Vernon Jordan haar hadden aangespoord om onder ede een valse getuigenis af te leggen over haar verhouding met de president.
Ook Clinton (*rechtsboven*, met echtgenote Hillary) had inmiddels onder ede de seksuele betrekkingen met de stagiaire ontkend. De president werd nu niet alleen beticht van onfatsoenlijk gedrag, maar ook van meineed en aanzetten tot meineed. Zijn geloofwaardigheid werd verder ondergraven toen Kathleen Willey (*middenboven*) onthulde dat ook zij, tijdens haar werk als vrijwilligster in het Witte Huis, door de president zou zijn uitgenodigd tot seksueel contact. ◆

1 april
VS
rechter seponeert zaak van Paula Jones tegen president Bill Clinton

2 april
FRANKRIJK
Maurice Papon veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf

4 april
NEDERLAND
75-jarige AVRO haalt 2,5 miljoen handtekeningen binnen voor Amnesty International

Frankrijk in de ban van oorlogsproces

Maurice Papon veroordeeld

FRANKRIJK ***Maurice Papon had in de periode 1942-1944 zijn handtekening gezet onder decreten die de transporten van joden naar vernietigingskampen in Duitsland mogelijk maakten. Pas in oktober 1997 verscheen hij hiervoor voor de rechter. En nog eens een half jaar later - op 2 april - werd het vonnis tegen de inmiddels 87-jarige Papon uitgesproken: tien jaar cel.***

Gedurende meer dan vijftig jaar hadden de Fransen - de Franse overheid voorop - hun oorlogsverleden genegeerd. Volgens hen behoorde het met de Duitsers collaborerende Vichy-regime niet tot de Franse geschiedenis. Zoals oorlogsheld en latere president Charles de Gaulle volhield: 'Vichy was Frankrijk niet'.
Dankzij dit 'pact van stilzwijgen' kon de ambtelijke top van het Vichy-bewind ongehinderd een nieuwe carrière beginnen in het naoorlogse Frankrijk. Zo ook Papon. De man die onder het Vichy-regime - als secretaris-generaal van de prefectuur Bordeaux - 1.560 joden had laten deporteren, werd in 1947 prefect van Corsica, in 1957 politieprefect van Parijs om het vervolgens via een periode in de Assemblée, het Franse parlement, onder president Valéry Giscard d'Estaing tot minister van Begrotingszaken te brengen.
In die periode werd ook zijn oorlogsverleden weer opgerakeld. Door een toeval kwamen in 1981 de stukken over de jodentransporten van de prefectuur Bordeaux boven water. Maar door de aloude ontkenningstactiek van de Franse overheid bleef Papon toen nog buiten schot. Pas nadat François Mitterrand, die zelf ook een Vichy-verleden had, was afgetreden als president, werden de Vichy-misdaden bespreekbaar.

Erkenning

Maurice Papon had de pech dat hij de laatste overlevende uit de ambtelijke top van Vichy was; zijn directe bazen waren inmiddels overleden. Bij gebrek aan beter werd Papon hét symbool van het 'foute' Frankrijk. Pas 53 jaar na zijn 'misdaden tegen de menselijkheid' stond Papon voor de rechter op beschuldiging van actieve medewerking aan genocide. Na een langdurig proces, vertraagd door een hartaanval van Papon in de eerste week en door het overlijden van zijn vrouw in de laatste week, werd Papon veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf.
De advocaten van de slachtoffers en hun nabestaanden hadden twintig jaar geëist. Namens hen zei de advocaat-generaal Marc Robert: 'De perfecte Franse ambtenaar Papon was geen antisemiet, geen fascist, maar een ambtenaar die ijverig meewerkte aan de jodendeportaties; geen barbaar, maar wel een belangrijk rad in het systeem en daarom schuldig wegens onverschilligheid en gebrek aan moed'. Hoewel een hogere straf was geëist, waren de nabestaanden van de slachtoffers tevreden. Zij zagen in het vonnis van de rechter een erkenning van de schuld van Frankrijk. ◆

Succesvolle handtekeningenactie voor Amnesty

AVRO viert feest

NEDERLAND ***Veel oude coryfeeën waren van stal gehaald: Willem Duys, Wibo van der Linde, Rita Reys en Toots Thielemans en ook Ad Visser en Penny de Jager. Oude succesvolle series werden herhaald en allerlei nieuwe programma's in een feestelijk jasje gestoken. Ook was er een heel bijzondere 'uitdaging'. Met een marathonuitzending van 52 uur vierde de AVRO in het weekend van 3 tot 5 april haar 75-jarig bestaan.***

Eigenlijk bestond de 'Algemeene' pas zeventig jaar, maar de twee verenigingen die in 1928 samengingen in de AVRO, waren vijf jaar daarvoor opgericht - en dat werd door de omroep als startpunt genomen. Tijdens het uitzonderlijk lange 'avondje AVRO' ging bij de kijkers thuis de meeste belangstelling uit naar een eenmalige heruitgave van het legendarische Toppop. Presentator Ad Visser en danseres Penny de Jager haalden hun jaren zeventig-outfit weer uit de mottenballen (*links*) en presenteerden optredens van toentertijd populaire bands als The Rubettes en The Three Degrees.

Mensenrechten

Veel aandacht was er ook voor Angela Groothuizen. Zij was een wel heel speciale uitdaging aangegaan. Voor Amnesty International wilde zij één miljoen handtekeningen verzamelen. En dat lukte. Op zaterdagavond 4 april kon zij meedelen dat het streefgetal was gehaald.
Uiteindelijk wist de hoogzwangere Angela bijna 2,5 miljoen Nederlanders over te halen tot het zetten van een handtekening voor de mensenrechten. Al die kaarten (*linksboven*) zouden samen met de andere wereldwijd ingezamelde handtekeningen later in het jaar, tijdens de viering van het vijftigjarig bestaan van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, worden aangeboden aan Kofi Annan. ◆

5 april
OEKRAÏNE meer dan 60 doden bij mijnramp in Donetsk

6 april
SOEDAN hulporganisaties luiden noodklok over (dreigende) hongersnood

Burgeroorlog in Soedan

Honderdduizenden met hongerdood bedreigd

SOEDAN ***Uitgemergelde mensen die op de zanderige bodem wanhopig zoeken naar wat eetbare zaden, grassen of wortels. Graatmagere kinderen die met holle ogen wachten op hulp, die wellicht nooit zal komen. De beelden spraken voor zich toen hulporganisaties begin april de noodklok luidden: voor honderdduizenden Soedanezen dreigde de hongerdood.***

De rampspoed was niet zozeer veroorzaakt door langdurige droogte, hoewel die ook een rol speelde, als wel door een al tientallen jaren durende burgeroorlog. Opstandelingen uit het zwarte christelijke zuiden bevochten het Arabische moslimfundamentalistische regeringsleger uit het noorden.
De noord-zuidtegenstelling werd nog verergerd door rivaliteit tussen de rebellen onderling. Dat leidde er dan weer toe dat sommige rebellenleiders met hun troepen overliepen naar het regeringsleger, om na een tijdje weer terug te keren tot het rebellenfront. Iedere overstap ging gepaard met hevige strijd, en zaaide dood en verderf.

Onbereikbaar

Eind 1997 was de strijd weer in alle hevigheid opgelaaid en in januari viel de zuidelijke stad Wau in handen van de rebellen. Vele inwoners ontvluchtten de stad op zoek naar rustiger plekken en naar voedsel. Ook elders in het gebied doolden tienduizenden ontheemden hulpeloos rond.
De internationale hulporganisaties konden niet rekenen op steun van de regering in Khartoum. Die negeerde de honger in het zuiden en weigerde iedere medewerking. Zo werden voedselvluchten lange tijd verboden omdat het 'te gevaarlijk' zou zijn. Veel vluchtelingen waren dan ook voor de hulporganisaties onbereikbaar. Hoe groot de omvang van de ellende was, bleef daardoor lange tijd onbekend. Duidelijk was wel dat het zuiden van Soedan in een tragische vicieuze cirkel gevangen zat: het zaaizaad werd gegeten in plaats van geplant en dus was ook de volgende oogst al bij voorbaat mislukt. ◆

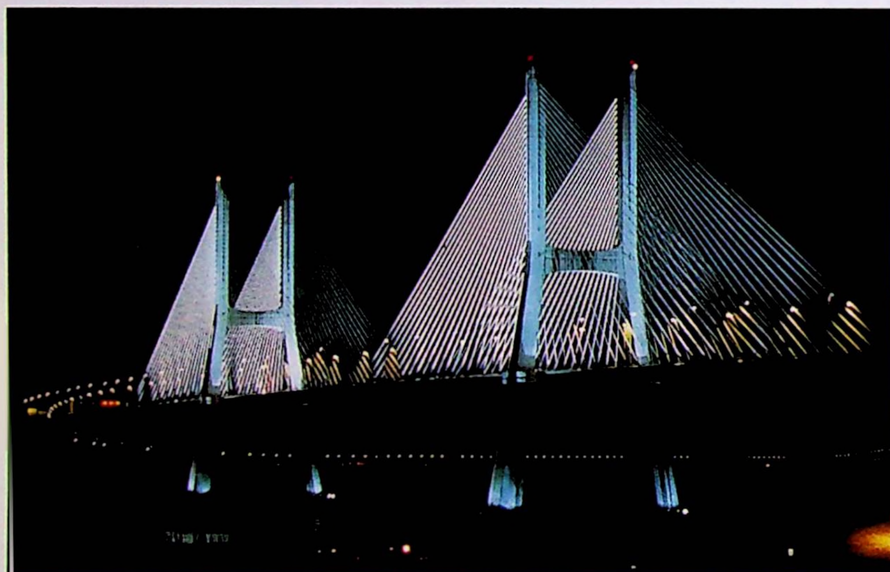
Japanse brug aardbevingsbestendig

Recordbruggen in gebruik genomen

PORTUGAL/JAPAN/DENEMARKEN

Het leek een heuse rage: wie bouwt de grootste brug met de langste spanwijdte? In korte tijd werden drie megabruggen officieel geopend. Het meest bijzonder was de Akashi Kaikyobrug in Japan (links), die begin april in gebruik werd genomen. De brug had een nooit geziene spanwijdte van 1.911 meter.

De bijna vier kilometer lange brug verbond de eilanden Honshu en Awaji met elkaar. De ontwerpers stonden voor een moeilijke taak: de oeververbinding moest bestand zijn tegen aardbevingen en orkanen. Tijdens de bouw was al gebleken dat de ontwerpers hun werk goed hadden gedaan. Bij de zware aardbeving van 1995 bleef het al gebouwde gedeelte van de brug fier overeind.

Eind maart was in Portugal al een andere superlange brug geopend: de Vasco da Gamabrug over de Taag bij Lissabon (*midden*). De brug was de blikvanger van de Expo '98 die in de Portugese hoofdstad werd gehouden. Met een lengte van 17 kilometer was de brug meteen de langste van Europa.

Maar niet voor lang. Op 14 juni werd in Denemarken de Grote Beltbrug in gebruik genomen (*rechts*). De 18 kilometer lange brug verbond de eilanden Fünen en Zeeland, met daarop de hoofdstad Kopenhagen, met elkaar. De spanwijdte van deze langste brug van Europa bleef met 1.624 meter wel een stuk achter bij haar Japanse tegenhanger. ◆

Schade loopt in de miljarden dollars

Orkanen teisteren het zuiden van Amerika

VERENIGDE STATEN ***Het waren er uitzonderlijk veel en sommige waren bovendien uitzonderlijk krachtig. De Verenigde Staten werden zwaar getroffen door een reeks orkanen. De hevige stormwinden bereikten soms topsnelheden van meer dan vierhonderd kilometer per uur en richtten voor miljarden dollars schade aan. Het aantal slachtoffers was groot: meer dan honderd mensen vonden de dood.***

Begin april werd het zuidoosten van de Verenigde Staten getroffen. De ene orkaan na de andere jaagde over de staten Tennessee, Arkansas, Kentucky, Alabama, Mississippi en Georgia. Soms konden bewoners vooraf nog wel worden gewaarschuwd, maar was de tijd te kort om nog iets te ondernemen.
En dus maakten veel Amerikanen angstige momenten mee. Scholen, kerken en huizen stortten in, zware vrachtwagens werden van de weg geblazen en bomen uit de grond gerukt. Overal waar een orkaan was langsgekomen, was de ravage enorm (*rechts*).
Anderhalve maand eerder hadden wervelwinden onverwachts huisgehouden in Florida. Vooral in Osceola County, nabij Orlando, waren de gevolgen dramatisch geweest. Zeker zeventien mensen hadden daar het leven verloren.

Afstandsrecord

De tornado's zorgden ook voor een nieuwe vorm van toerisme. Touroperators boden reizen aan waarbij tornado's, op min of meer veilige afstand, konden worden gadegeslagen. Garanties dat er een wervelwind zou worden gezien, konden de reisbureaus echter niet geven.
En de Amerikanen zouden geen Amerikanen zijn als ze ook niet een nieuw record konden vaststellen. Een cheque van 17,67 dollar woei tijdens een tornado weg en werd 211 kilometer verderop teruggevonden. De cheque was van de ene staat, Georgia, naar de andere, South Carolina, gewaaid. De 211 kilometer was een verbetering van het vorige afstandsrecord met drie kilometer. ◆

8 april
JAPAN
langste hangbrug ter wereld in gebruik genomen

9 april
BELGIË
kerkelijke leiders, onder wie kardinaal Danneels, aansprakelijk gesteld voor misdragingen pedofiele priester
VS
tientallen doden door tornado's in Alabama en Georgia

Hoop op einde bloedige burgeroorlog in Noord-Ierland

Goede-Vrijdagakkoord legt basis voor vrede

NOORD-IERLAND ***Voor veruit de meeste protestanten en katholieken in Noord-Ierland was 10 april niet alleen een 'Goede Vrijdag' maar ook een 'beste vrijdag'. Na een marathonzitting in de Noord-Ierse hoofdstad Belfast ondertekenden de Britse en de Ierse regering en vertegenwoordigers van de verschillende Noord-Ierse partijen een raamovereenkomst voor vrede. Het akkoord moest een einde maken aan meer dan 75 jaar strijd tussen katholieken en protestanten en aan bijna dertig jaar van openlijke terreur, die zo'n 3.300 doden en ruim 26.000 gewonden hadden gekost.***

Na 22 maanden van onderhandelen onder leiding van de Amerikaanse bemiddelaar George Mitchell (*rechtsboven* tussen de Britse premier Tony Blair en de Ierse premier Bertie Ahern) kwamen de partijen de instelling van drie bestuurlijke organen overeen. In de Noord-Ierse Assemblee, een gekozen parlement van 108 leden, moesten protestanten en katholieken de macht en de verantwoordelijkheid gaan delen. De Noord-Zuidraad, een forum van ministers van de Ierse regering en leden van de Noord-Ierse Assemblee, zou het beleid moeten uitstippelen over grensoverschrijdende zaken als toerisme, landbouw en betrekkingen

10 april

Noord-Ierland
Goede Vrijdagakkoord moet einde maken aan bijna dertig jaar burgeroorlog

Rusland
Doema stemt tegen Kirijenko als premier

15 april

Cambodja
Pol Pot overlijdt aan hartaanval

met de Europese Unie. De Oost-Westraad moest voorzien in regelmatig overleg tussen Ierse parlementsleden, leden van het Britse parlement, leden van de Noord-Ierse Assemblee en vertegenwoordigers van de nieuwe parlementen in Schotland en Wales.
Het Goede-Vrijdagakkoord voorzag verder in een versnelde vrijlating van alle gedetineerde protestantse en katholieke leden van paramilitaire organisaties. Verdere onderhandelingen moesten leiden tot een totale ontwapening van alle milities binnen twee jaar.

Onverzoenlijk

In Noord-Ierland waren protestanten en katholieken sinds de Ierse onafhankelijkheid in 1920 onverzoenlijke vijanden. De drie protestantse unionistische partijen, waarvan de Ulster Unionist Party (UUP) van David Trimble en de Democratic Unionist Party (DUP) van de militante dominee Ian Paisley de grootste waren, wilden dat Noord-Ierland deel van het Verenigd Koninkrijk bleef. Ook de twee loyalistische partijen die banden onderhielden met paramilitaire organisaties streefden naar behoud van de Britse Unie.
De katholieke minderheid voelde zich onderdrukt en zocht aansluiting bij de republiek Ierland, waar rooms-katholieken de meerderheid vormden. Zij werden in het overleg vertegenwoordigd door John Hume van de nationalistische Social Democratic and Labour Party (SDLP) en Gerry Adams (*rechtsonder*), leider van het republikeinse Sinn Féin, de politieke vleugel van het verboden Ierse Republikeinse Leger (IRA).
Waarnemers toonden zich optimistisch over de kansen van het Goede-Vrijdagakkoord. Anders dan bij eerdere verzoeningspogingen hadden de politieke vleugels van alle grote terreurorganisaties, zoals het katholieke Ierse Republikeinse Leger (IRA), de protestantse loyalistische Ulster Defense Association (UDA) en de Ulster Volunteer Force (UVF), dit keer wel hun goedkeuring gegeven.

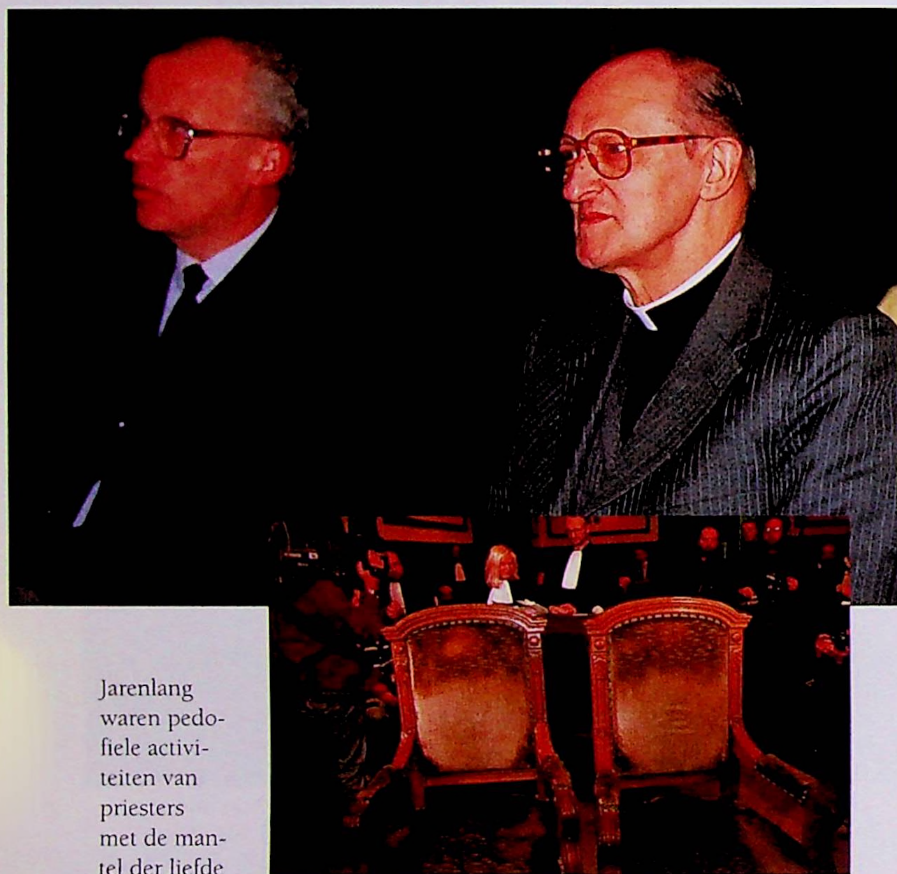
Historisch

Het akkoord werd dan ook alom als 'een historische doorbraak' betiteld. Maar zowel de Amerikaanse bemiddelaar Mitchell als de Britse premier Tony Blair waarschuwde dat het een voorstel voor vrede was, en nog geen vrede. Zij wezen erop dat de terreurorganisaties uit beide kampen de wapens nog niet hadden neergelegd en dat de kans op geweld nog niet geweken was.
Zij doelden in het bijzonder op twee splintergroepen, de katholieke Irish National Liberation Army (INLA) en de protestantse Loyalist Volunteer Force (LVF). Die waren tegen het vredesoverleg. Door hun onderlinge strijd had de eindfase van de onderhandelingen zich afgespeeld in een decor van toenemend geweld.
De hoop in het vredeskamp groeide na het referendum van 22 mei. In Noord-Ierland stemde 71 procent van de kiezers vóór het Goede-Vrijdagakkoord, in de Ierse republiek 95 procent. Maar van euforie was geen sprake, onder meer omdat de IRA bleef weigeren de wapens in te leveren. ◆

Verantwoordelijkheid kerkleiders ter discussie

Pedofiele priester veroordeeld

BELGIË ***Jarenlang had de pastoor uit het Brusselse Sint Gilles jongens van zijn parochie misbruikt, maar nooit had iemand ingegrepen. Totdat de ouders van een van de jongens actie ondernamen. Op 9 april werd de pastoor veroordeeld tot een celstraf van zes jaar. Maar de rechter stelde ook zijn meerderen verantwoordelijk en leek daarmee een precedent te scheppen.***

Jarenlang waren pedofiele activiteiten van priesters met de mantel der liefde bedekt. De daders werden overgeplaatst, met vervroegd pensioen gestuurd of verdwenen naar een klooster, maar tot een veroordeling kwam het zelden of nooit. De slachtoffers konden ondertussen op weinig begrip rekenen.
Na de affaire-Dutroux kon in België ook de katholieke Kerk niet meer onder een krachtdadiger aanpak van kindermisbruik uitkomen. Het aartsbisdom van Mechelen-Brussel stelde een telefonische hulplijn in voor slachtoffers van seksueel misbruik door priesters. Ook wisten slachtoffers in steeds meer gevallen de weg naar het gerecht te vinden.

Zo ook een van de slachtoffers van de inmiddels 64-jarige pastoor van Sint Gilles (*boven*), die jarenlang ongestoord zijn gang had kunnen gaan. De hulpbisschop van Brussel, Paul Lanneau, en de aartsbisschop van België, kardinaal Godfried Danneels, waren in de loop der jaren van de feiten op de hoogte gesteld. Niet alleen hadden de slachtoffers zich beklaagd, ook de pastoor zelf had na zijn eerste vergrijp zijn meerderen om hulp en bijstand gevraagd.

Aansprakelijk

Tijdens het proces moesten ook Danneels en Lanneau voor de rechtbank verschijnen. Hoewel zij iedere verantwoordelijkheid voor de daden van de pedofiele pastoor van de hand wezen, stelde de rechter ook hen aansprakelijk. Het tweetal, dat niet bij de uitspraak aanwezig was (*onder*), moest samen met de pastoor de 500.000 frank schadevergoeding betalen aan het slachtoffer en zijn ouders.
Danneels en Lanneau betwistten de opmerkelijke uitspraak, die de Kerk als instituut mede aansprakelijk stelde voor seksuele misdragingen van priesters. Eind september stelde het Hof van Beroep de twee kerkleiders in het gelijk. Zij waren niet verantwoordelijk voor de daden van de Brusselse priester omdat hij in juridische zin niet hun ondergeschikte was. In een reactie op het vonnis in hoger beroep benadrukte het aartsbisdom dat 'het leed van de slachtoffers niet toelaat dat wij triomferen. Integendeel, wij moeten onze strijd tegen dergelijke misbruiken voortzetten'. ◆

17 april

Rusland
Doema stemt opnieuw tegen Kirijenko als premier

Kosovo
incidenten bij de grens met Albanië

Duitsland
SPD kiest Gerhard Schröder als kandidaat-kanselier

19 april

Oostenrijk
Klestil herkozen als president

20 april

Ecuador
53 doden bij vliegramp bij Bogota

Doodsoorzaak onduidelijk

Pol Pot echt overleden

Cambodja ***Al een paar keer eerder was zijn overlijden gemeld, maar steeds was het vals alarm gebleken. Dus toen op 15 april opnieuw het gerucht de ronde deed dat Pol Pot dood was, werd daar terughoudend op gereageerd. Dit keer bleek hij echt dood (links). Hij zou zijn bezweken aan een hartaanval, wat niet iedereen geloofde. Sommigen dachten eerder aan moord of zelfmoord.***

De dood van Pol Pot kwam namelijk op een wel erg gelegen moment. De Amerikanen, die tijdens de Koude Oorlog jarenlang Pol Pot steunden, hadden enkele weken eerder te kennen gegeven de Cambodjaanse ex-dictator te willen arresteren om hem voor een internationaal tribunaal te laten berechten. Door zijn dood werd een dergelijk proces voorkomen, iets wat niet alleen hemzelf, maar ook zijn vroegere strijdmakkers goed uitkwam.
Met Hitler, Stalin en Mao hoort Pol Pot thuis in het rijtje gruwelijke twintigste-eeuwse massamoordenaars. Tussen 1975 en 1979 voerde zijn Rode Khmer, gesteund door China en de Verenigde Staten, in Cambodja een waar schrikbewind. In amper vier jaar vonden naar schatting zo'n twee miljoen mensen de dood in de beruchte 'killing fields' van Cambodja (*rechts*). Het land werd één groot en vrijwel volledig van de buitenwereld afgesloten concentratiekamp. Pas door ingrijpen van buurland Vietnam, gesteund door de Sovjet-Unie, kwam er een einde aan de terreur.

Showproces

Pol Pot verdween met zijn Rode Khmers in de dichtbeboste uithoeken van het land. Zijn partij raakte in de loop der jaren steeds meer verdeeld en steeds meer oude kameraden liepen over naar het regeringsleger. Pol Pot liet zich niet meer zien en onduidelijk was hoe ver zijn macht nog reikte.
In 1997 verscheen Pol Pot ineens weer in het openbaar. Tijdens een showproces kreeg hij levenslang voor het uit de weg ruimen van een medestander en diens familie. Het proces diende vermoedelijk om de maoïstische Rode Khmer weer salonfähig te maken.
De Rode Khmer wilde van Pol Pot af en zijn dood kwam dan ook goed uit. Maar voor de meeste Cambodjanen was van opluchting geen sprake. Zij hadden graag gezien dat Pol Pot was berecht. Dan had er wellicht een antwoord gegeven kunnen worden op de vraag waarom hij zo veel mensen de dood had ingejaagd. ◆

Twee ministers stappen op

Dutroux ontsnapt

BELGIË ***Er ging een golf van verbijstering en ongeloof door België. Wat nooit mocht gebeuren, gebeurde op 23 april: Marc Dutroux, de man die jonge meisjes ontvoerde, verkrachtte en vermoordde, wist te ontsnappen. Dat hij een paar uur later al weer was opgepakt, zorgde wel voor opluchting maar kon de woede niet temperen.***

Marc Dutroux verbleef sedert zijn aanhouding in augustus 1996 in de gevangenis van Aarlen. Van daaruit werd hij regelmatig overgebracht naar het paleis van justitie in Neufchâteau, waar hij zijn dossiers mocht inzien. Zo ook op die bewuste 23e april. Daar ontfutselde Dutroux, die niet geboeid was, het vuurwapen aan een van zijn twee rijkswachtbegeleiders en ging er vandoor.
Marc Dutroux rende het gebouw uit, kaapte met het (naar later bleek ongeladen) pistool een auto en verdween spoorloos. Er werd onmiddellijk groot alarm geslagen en een ware klopjacht kwam op gang. Uiteindelijk kon de voortvluchtige misdadiger worden ingerekend dankzij een oplettende boswachter (*boven*). Die zag dat de gekaapte wagen zich in de bossen vlak bij de Franse grens vastreed in de modder. Marc Dutroux bood bij zijn aanhouding geen verzet en liet zich gewillig op de achterbank van een politiewagen terugbrengen naar de gevangenis (*links*).

Ontslag

Ondertussen was in alle hevigheid de strijd losgebarsten over de schuldvraag. Volgens het gerecht had de rijkswacht gefaald in de bewaking van Dutroux, terwijl volgens de rijkswacht het gerecht botweg had geweigerd de dossiers naar de gevangenis te brengen. Hoewel volgens het gerecht wetten en praktische bezwaren zoiets onmogelijk maakten, bleek het na Dutroux' ontsnapping plotseling wel mogelijk om de dossiers van Neufchâteau naar Aarlen over te brengen. De politiek verantwoordelijken voor de rijkswacht en het gerecht waren de federale ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie, Johan Vande Lanotte (SP, *middenboven*, midden) en Stefaan De Clerck (CVP, *middenboven*, links). Beide bewindslieden zetten nog op de avond na de kortstondige ontsnapping een in de Belgische politiek ongebruikelijke stap: zij namen ontslag. Louis Tobback (SP) en Tony Van Parys (CVP) werden aangewezen als hun respectieve opvolgers.
Premier Jean-Luc Dehaene (*rechtsboven*) weigerde gehoor te geven aan een oproep van de oppositie om de hele regering naar huis te sturen. Ook het vertrek van de kopstukken

23 april

België
Dutroux na vlucht van enkele uren weer opgepakt; ministers Vande Lanotte en De Clerck stappen op

Kosovo
zeker 16 doden bij gevechten langs de grens met Albanië

bij de reconstructie van de ontsnapping, Dutroux niet door twee, maar door tientallen rijkswachters, vergezeld werd (*rechtsonder*) kon het vertrouwen in de politiediensten niet vergroten ◆

van politie en justitie werd geëist, maar dat gebeurde evenmin. Alleen rijkswachtchef Willy Deridder (*middenboven*, rechts) bleek bereid zijn functie 'ter beschikking' te stellen. België zou België niet zijn als de ontsnapping ook niet de Waals-Vlaamse tegenstellingen opnieuw zou aanscherpen. Voor een aantal Vlamingen bleek het onverteerbaar dat door Waals falen twee Vlaamse ministers het veld moesten ruimen!

Vrijlating

Nog geen maand na zijn ontsnapping was Marc Dutroux opnieuw het middelpunt van grote commotie. De raadkamer van Neufchâteau vond het niet langer nodig de kindermoordenaar in voorarrest vast te houden. Het ging daarbij om een papieren vrijlating, want de 41-jarige Dutroux bleef achter de tralies omdat hij nog een oude straf moest uitzitten.
En weer was de woede en verbijstering in België enorm. Niemand begreep de beslissing van de raadkamer. Een mogelijke verklaring was dat een 'vrije' Dutroux het recht verloor zijn dossiers in te zien.

Uiteindelijk maakte een hogere rechtbank in Luik het besluit van Neufchâteau weer ongedaan en verloor Dutroux zijn papieren vrijheid. De meeste Belgen hadden inmiddels het vertrouwen in hun rechtssysteem allang verloren. Dat

Begemann en Ingram Micro nemen bedrijf over

Computerfabrikant Tulip in problemen

NEDERLAND ***In 1997 had Tulip, de enige Nederlandse merkfabrikant van personal computers, nog het bedrijf Commodore overgenomen en bij Den Bosch de modernste computerfabriek van Europa geopend. Maar dat mocht allemaal niet baten. Op 24 april moest het bedrijf, dat al langer in financiële moeilijkheden verkeerde, uitstel van betaling aanvragen.***

In 1997 had Tulip een recordverlies geleden van 27,4 miljoen gulden. Die cijfers werden in maart bekendgemaakt. Vrijwel tegelijkertijd verkocht Tulipdirecteur Franz Hetzenauer zijn Tulipaandelen. Hij pakte zo niet alleen voor zichzelf een redelijke winst, maar leek meteen aan te tonen niet meer te geloven in de toekomst van zijn bedrijf.
Ondanks flinke bedragen aan staatssteun voor Tulip werd ook bij de banken het vertrouwen in de computerfirma minder. En toen een van de bankiers de geldkraan dichtdraaide, kon het bedrijf niets anders doen dan surséance van betaling aanvragen.

Voorkennis

De Vereniging van Effectenbezitters stelde een onderzoek in naar mogelijke aandelenhandel met voorkennis door directeur Hetzenauer en de curatoren gingen vervolgens op zoek naar overnamekandidaten. Uiteindelijk bleken de Nederlandse investeringsmaatschappij Begemann Groep en de Amerikaanse computerproducent Ingram Micro bereid de in moeilijkheden verkerende fabriek over te nemen. Zo werd een faillissement voorkomen en kon het banenverlies beperkt blijven.
Ingram Micro was vooral geïnteresseerd in het fonkelnieuwe fabriekspand, waar het de computerproductie wilde uitbreiden. Begemann was van plan de naam Tulip overeind te houden, maar wilde Commodore weer afstoten en ging op zoek naar een koper voor dat onderdeel. ◆

24 april

België
verklaringen van X1 blijken onbruikbaar voor justitie

Nederland
computerfabrikant Tulip vraagt uitstel van betaling aan

België
Tobback en Van Parys benoemd tot opvolgers opgestapte ministers

Rusland
Doema stemt alsnog in met benoeming Kirijenko tot premier

25 april

Spanje
dijkbreuk veroorzaakt milieuramp in natuurpark La Doñana

Dijkdoorbraak veroorzaakt milieuramp

Spanje ***Een stroom zwaar vervuild water liet een spoor van dood en verderf na in en rond de rivier de Guadiamar. Tientallen tonnen dode vis werden uit de verstikte rivier gehaald. Landbouwgrond in de omgeving werd voor jaren onbruikbaar, de oogsten gingen verloren. En ook het beschermde natuurpark La Doñana zou volgens natuurbeschermers niet gespaard blijven.***

Op 25 april brak een dijk rond een meer met afvalwater van een pyrietmijn bij Aznalcollar, ten westen van Sevilla. Vijf miljoen kubieke meter zwaar vervuild water kwam vervolgens in de Guadiamar terecht, met alle dramatische gevolgen van dien. Al het leven in de rivier werd vernietigd en het met zware metalen vervuilde rivierslib richtte grote schade aan op de nabijgelegen landbouwgronden.

Aanvankelijk werd gemeld dat dankzij inderhaast opgeworpen nooddammen La Doñana van de vervuiling gevrijwaard kon blijven. Maar milieudeskundigen vreesden dat het moerassige natuurgebied, waar veel trekvogels broedden en waar nog enkele bedreigde diersoorten leefden, niet aan de ramp kon ontsnappen. Via het grondwater zouden zware metalen als cadmium, lood, zink en koper alsnog in het gebied terechtkomen. Al snel werd ook duidelijk dat veel vogels zich voedden met vervuilde vissen, zodat de zware metalen in de voedselketen terechtkwamen en zo het ecosysteem aantastten.

Schuld en boete

De eerste week na de ramp ging veel kostbare tijd verloren doordat regionale en nationale autoriteiten elkaar over en weer verwijten maakten. Bovendien werd duidelijk dat eerdere waarschuwingen over de zwakte van de damwand waren genegeerd. Begin mei werd begonnen met het verwijderen van de zwaar vervuilde riviergrond. De eigenaar van de pyrietmijn, de Canadees-Zweedse firma Boliden Ltd., bleek uiteindelijk bereid de schoonmaakkosten te betalen, evenals een schadevergoeding voor de getroffen fruittelers en landbouwers. Maar het bedrijf aanvaardde verder geen enkele aansprakelijkheid voor de milieuramp. ◆

Palestijnen herdenken 'catastrofe'

Israël viert vijftigjarig bestaan

ISRAËL ***Met het voorlezen van een deel van de verklaring waarmee David Ben-Gurion in 1948 de staat Israël had uitgeroepen, opende premier Benjamin Netanyahu op 30 april officieel de festiviteiten ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de joodse staat. Eerder die dag waren de meer dan twintigduizend Israëliërs herdacht die in die halve eeuw hun leven hadden gegeven voor de verdediging van 'Medinath Yisrael'.***

De festiviteiten werden enigszins overschaduwd door de politieke en economische malaise waarin het land verkeerde. De impasse in het vredesoverleg met de Palestijnen en de snel stijgende werkloosheid temperden de vreugde bij veel Israëliërs. Ook de groeiende tegenstelling tussen vrijzinnige en ultraorthodoxe groeperingen en de moeizame integratie van de talrijke - vooral Russische - immigranten droegen bij aan de wat gelaten stemming in het land.

Was de herdenking voor de Israëliërs niettemin reden tot feest (*boven*), voor de Palestijnen was het jubileum een dag van rouw. Op 14 mei, de dag van de Israëlische onafhankelijkheid volgens de Arabische kalender, gingen in de Gazastrook en op de Westelijke Jordaanoever honderdduizenden mensen de straat op (*onder*) om te treuren om al-Nakhbah, de catastrofe. Een catastrofe, omdat de stichting van de joodse staat tevens het begin betekende van de Palestijnse diaspora: in de oorlog die volgde op het uitroepen van de staat Israël werden honderdduizenden Arabische inwoners van Palestina gedwongen hun land te verlaten.

Tijdens de protestmanifestaties kwam het tot ernstige ongeregeldheden waarbij negen Palestijnen door Israëlische soldaten werden gedood. Het waren de bloedigste incidenten in twee jaar en een bewijs dat er na vijftig jaar nog altijd geen vrede was in Palestina. ◆

27 april
Denemarken
algemene staking voor extra vakantieweek

28 april
Nederland
BNN wordt toegelaten tot publieke omroepbestel

België
rijkswachtcommandant Deridder stelt functie ter beschikking

30 april
Israël
sobere viering 50-jarig bestaan

Nederland
koningin Beatrix viert Koninginnedag in Doesburg en Zutphen; Koninginnenach in Den Haag afgebroken

'Koninginnenach' voortijdig afgebroken

Koninginnedag in Hanzesteden

Nederland ***Zutphen en Doesburg hadden vooraf aangekondigd dat ze Koninginnedag op een andere manier zouden vieren dan de afgelopen jaren gebruikelijk was. Zonder klompendansen en koekhappen. En inderdaad verliep het bezoek van de koninklijke gasten aan de Hanzesteden anders dan anders - maar dat lag niet alleen aan het programma.***

Doesburg schotelde koningin Beatrix en haar familieleden een totaalprogramma voor met muziek en toneel. Het als kat verklede meisje Steffi Pragt leidde de Oranjes al zingend langs de verschillende taferelen.
In Zutphen (*boven*) was het programma meer divers, met onder meer aandacht voor moderne muziek en dans. De twee jongste zonen van prinses Margriet, Pieter Christiaan en Floris, deden bereidwillig mee aan een swingende 'streetdance'.
Maar de meeste aandacht ging toch uit naar een nieuwkomer in het koninklijke gezelschap: Marilène van den Broek. De verloofde van prins Maurits gaf voor het eerst acte de présence op Koninginnedag en deed dat met verve - tot groot enthousiasme van de vele tienduizenden toeschouwers langs de route.

Anouk

Nadat het officiële programma was afgewerkt, vertrokken de koninklijke gasten richting Den Haag. Daar bezochten zij de échte jarige, prinses Juliana, die vanwege een heupbreuk in het Bronovoziekenhuis werd verpleegd.
De nacht voorafgaande aan Koninginnedag werd in datzelfde Den Haag voor de negende keer de 'Koninginnenach' gevierd. Op diverse pleinen in de stad waren openluchtoptredens, onder meer van de Nederlandse bands De Kast en Skik.
Er was ook een concert van de populaire Anouk (*rechts*). Maar haar optreden werd al na twintig minuten op last van de politie afgebroken. Er waren zo'n 200.000 mensen op de 23-jarige zangeres afgekomen en de situatie dreigde uit de hand te lopen. De Haagse Koninginnenach leek aan het eigen succes ten onder te gaan. ◆

Duisenberg toch eerste baas ECB

Invoering euro overschaduwd door strijd om bankpresident

BELGIË/EU ***Een 'ongewoon harde worstelpartij' en een 'tamelijk ruzieachtige vergadering'. Zo omschreef de Duitse bondskanselier Helmut Kohl de sfeer tijdens de Eurotop die op 2 en 3 mei in Brussel werd gehouden (rechts). Wat een feestelijke bijeenkomst had moeten zijn ter bekrachtiging van de invoering van de euro per 1 januari 1999, ontaardde in een bikkelhard gevecht om het presidentschap van de nieuwe Europese Centrale Bank (ECB).***

Voor de functie van hoogste Europese bankier waren twee kandidaten (*boven*), de Nederlander Wim Duisenberg (links) en de Fransman Jean-Claude Trichet (rechts). De strijd om de benoeming van de bankpresident ging echter in de eerste plaats niet om personen, maar om het toekomstige monetaire beleid van de EU: moest er een onafhankelijke centrale bank komen die garant stond voor een sterke munt, of een bank met meer politieke invloed op het monetaire beleid om bijvoorbeeld de werkgelegenheid te kunnen stimuleren. Het eerste model was geënt op de Duitse economische politiek en leek bij Duisenberg in veilige handen, het tweede paste meer in de Franse traditie die werd vertegenwoordigd door Trichet.

Vier jaar?

De Franse president Jacques Chirac wilde alleen instemmen met de benoeming van Duisenberg als zou worden vastgelegd dat deze na vier jaar zou worden opgevolgd door Trichet. Dit was echter in strijd met het Verdrag van Maastricht dat voorschreef dat de president van de ECB voor acht jaar diende te worden benoemd. De impasse werd uiteindelijk doorbroken door een verklaring van de 62-jarige Duisenberg dat hij 'helemaal uit mijn eigen vrije wil en die van mij alleen en niet onder druk van iemand anders' besloten had, gezien zijn leeftijd niet de gehele zittingsperiode uit te dienen.
Met deze verklaring was de mogelijkheid geschapen om Duisenberg voor acht jaar te benoemen en toch ruimte te creëren voor een tussentijdse opvolging door Trichet. Over de interpretatie van het akkoord ontstond direct onduidelijkheid. Terwijl president Chirac verzekerde dat Trichet Duisenberg direct zou opvolgen nadat de vervanging van de nationale munten door de euro zou zijn voltooid (uiterlijk 1 juli 2002), verklaarde Duisenberg zelf dat er geen termijn was vastgelegd en dat hijzelf en niemand anders zou bepalen wanneer hij zou opstappen. ◆

1-3 mei
BELGIË
op Eurotop in Brussel wordt Duisenberg aangewezen als eerste president van de Europese Centrale Bank

4 mei
VATICAANSTAD
ondergeschikte vermoordt nieuwbenoemde commandant van de Zwitserse Garde

4/5 mei
INDONESIË
studentenprotesten in Jakarta en onlusten in Medan

Waar was de vijfde kogel?

Moord in het Vaticaan

VATICAANSTAD ***Nadat zij schoten had gehoord, trof een buurvrouw in een appartement in Vaticaanstad drie lijken aan. In een grote plas bloed lagen de ontzielde lichamen van Aloïs Estermann, diens vrouw en de jonge Cedric Tornay. De beide mannen waren lid van de Zwitserse Garde, de bewakingsdienst van de paus.***

De meervoudige moord vond plaats op 4 mei. Eerder op de dag was de 43-jarige Estermann (*onder*) benoemd tot commandant van de Zwitserse Garde. Die functie was sinds oktober vacant. Onduidelijk was waarom het zo lang had geduurd voor Estermann, die waarnemend commandant was, officieel werd aangeduid voor de eervolle, maar financieel weinig aantrekkelijke baan. Het Vaticaan kwam al enkele uren na de moord met een verklaring. De 23-jarige korporaal Tornay (*midden*) had 'in een vlaag van verstandsverbijstering' zijn meerdere en diens vrouw vermoord en vervolgens de hand aan zichzelf geslagen. Er was ook een motief: Estermann zou Tornay een medaille hebben geweigerd.

Brief

De (snelle) verklaring riep nogal wat vragen op. Zo bleek er een brief te bestaan die Tornay aan zijn familie had geschreven en waarin hij in vage bewoordingen zijn afscheid kenbaar maakte. Maar het bestaan van de brief duidde niet bepaald op een vorm van 'verstandsverbijstering'. Bovendien zou Tornay vijf kogels hebben afgevuurd, maar werden er slechts vier teruggevonden. Onduidelijk was eveneens waarom ook Estermanns vrouw vermoord werd. Dat voedde het vermoeden dat er sprake was van een crime passionnel: Tornay zou een relatie hebben gehad met de vrouw of met Estermann zelf. Het mysterie nam nog in omvang toe door het (onbevestigde) bericht dat Estermann in de jaren tachtig zijn karige inkomen als gardist zou hebben aangevuld door als spion voor de DDR op te treden. Het Vaticaan bleef ondertussen bij zijn eerste verklaring en benoemde een maand na de moord een nieuwe commandant voor de Zwitserse Garde: de 46-jarige Pius Segmüller. Die was net als Estermann niet van adel, maar bleef wel langer in functie dan zijn voorganger. ◆

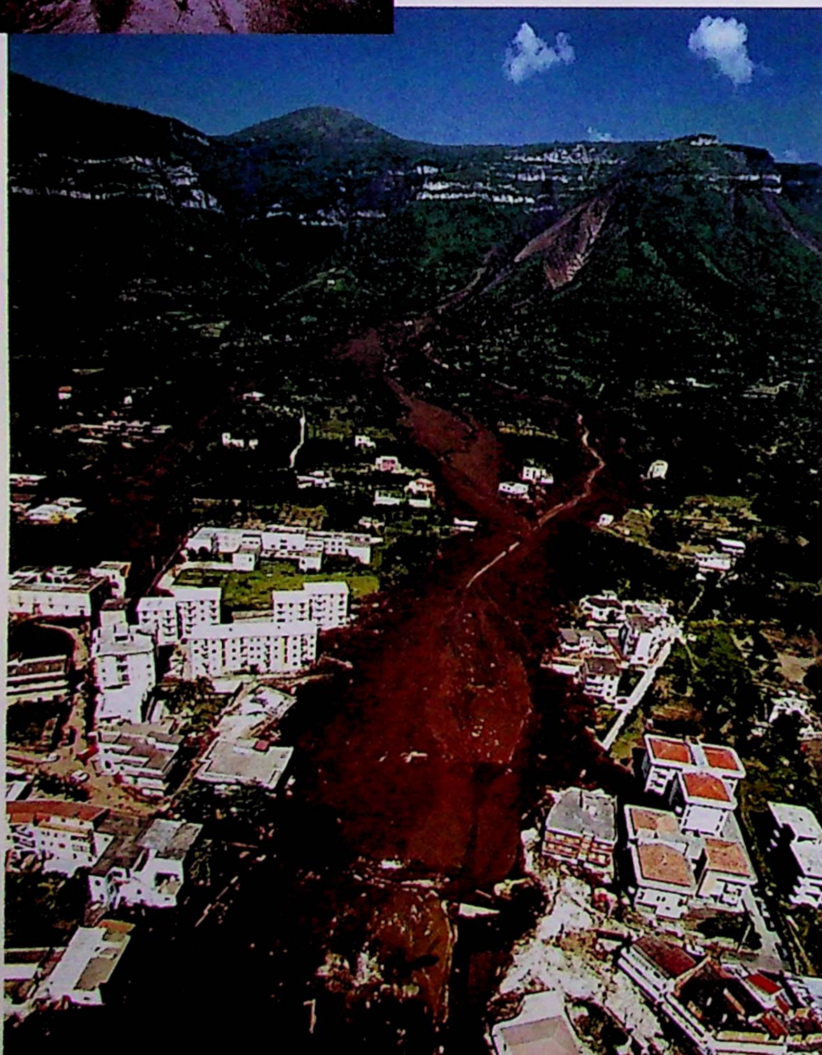

Natuurramp dankzij menselijk falen

Honderden doden door modderstroom

ITALIË ***'Ik hoorde een diep gerommel. Net een aardbeving. En in een fractie van een seconde was het gebeurd: straten en huizen vol modder.' Een inwoner van het Zuid-Italiaanse Sarno kon nog navertellen wat hij had meegemaakt. Voor zeker 279 anderen betekende de modderstroom die op 5 mei hun dorpjes overspoelde de dood.***

Het had enkele dagen zwaar geregend in de streek ten noordoosten van Napels. Moordende lawines van water, modder en puin waren het gevolg. De 'zwarte slang' die Sarno, Siano, Quindici en Bracigliano binnendrong, bereikte soms wel een hoogte van vier meter. De gevolgen waren dramatisch, vooral in Sarno (*onder*).

De hulpverlening verliep chaotisch en ongecoördineerd. Wanhopig gingen mensen met blote handen en spades in het slijk op zoek naar vermiste familieleden en vrienden.
Voor degenen die hun dierbaren verloren, was het extra tragisch dat de ramp te vermijden was geweest. De modder had nooit zo moorddadig kunnen zijn als in de streek niet op onverantwoorde wijze bomen waren gekapt en er niet illegaal huizen op gevaarlijke plaatsen waren gebouwd. Maatregelen om de bodemerosie tegen te gaan of de bergstromen op te vangen, waren achterwege gebleven. Bovendien was veel te laat gewaarschuwd voor het dreigende lawinegevaar.

Maffia

De overheden beloofden beterschap. Maar bij velen leefde de angst voor een heropleving van de camorra, de Napolitaanse maffia. Gevreesd werd dat de camorra, net als na eerdere catastrofes, geld bedoeld voor de wederopbouw van het gebied ten eigen bate zou benutten. Van een herstel zou dan niets terecht komen, netzomin als van de noodzakelijke preventieve maatregelen. Een nieuwe ramp zou dan slechts een kwestie van tijd zijn. ◆

PvdA en VVD winnen Kamerverkiezingen

5 mei
Italië
zo'n driehonderd doden door modderstroom in het zuiden

6 mei
Nederland
VVD en PvdA winnen parlementsverkiezingen

7 mei
Denemarken
algemene staking na bijna twee weken beëindigd

8 mei
Nederland
Klaas de Vries benoemd tot informateur

9 mei
GB
Israëlische transseksueel Dana International wint Eurovisie Songfestival

Nederland ***Het ging niet om de inhoud, maar om de poppetjes. Zo kon het verloop van de campagnes voor de Tweede-Kamerverkiezingen van 6 mei worden samengevat. Spannend was het eigenlijk geen moment geweest. De belangrijkste vraag was hoe groot het verlies van D66 zou gaan uitpakken en of die partij terug zou keren in een nieuw paars kabinet. Want dat er een tweede kabinet-Kok zou komen, stond al bij voorbaat vast. En dus was het niet verbazingwekkend dat de opkomst, amper 73 procent, tegenviel.***

Nadat de stemmen waren geteld, bleek de PvdA zoals verwacht de grote overwinnaar. Partijleider Wim Kok boekte voor het eerst een verkiezingszege: de sociaal-democraten kwamen op 45 zetels, een winst van 8. Ook de VVD won fors: de liberalen van Frits Bolkestein gingen van 31 naar 38 zetels.
Bij het begin van de campagne was nog even gedacht dat het tot een nek-aan-nekrace zou komen tussen Kok en Bolkestein. Beide lijsttrekkers hadden te kennen gegeven het premierschap te ambiëren. Maar al snel was duidelijk dat Kok niet te kloppen zou zijn. Voorwaarde was wel dat Kok en de PvdA geen grote stommiteiten zouden begaan. De campagne was er dan ook volledig op gericht dat te voorkomen. Discussies over gevoelige zaken als de hypotheekrenteaftrek en Schiphol werden daarom in de kiem gesmoord. De angst om te verliezen overheerste, ook bij de andere partijen.

Paars

Uit de opiniepeilingen en uit de gemeenteraadsverkiezingen (zie p.49) was al gebleken dat D66 in de hoek zat waar de klappen vielen. De partij die er in 1994 voor gezorgd had dat er een paars kabinet kwam, profiteerde niet van het paarse succes. Uiteindelijk verloren de linksliberalen 10 van de 24 zetels.
Ook het CDA leed opnieuw een fors verlies. De partij van lijsttrekker Jaap de Hoop Scheffer kwam niet verder dan 29 zetels, 5 minder dan in 1994. Voor de ouderenpartijen verliepen de verkiezingen desastreus: zij verdwenen van het Haagse toneel. Ook de Centrum-Democraten van Hans Janmaat raakten al hun zetels kwijt. Daarentegen deden de Socialistische Partij van Jan Marijnissen (van 2 naar 5 zetels) en GroenLinks van Paul Rosenmöller (van 5 naar 11 zetels) het wel goed.
De uitslag leek een korte formatie mogelijk te maken, want de zittende paarse coalitie van PvdA, VVD en D66 behield een riante meerderheid in het parlement. Uiteindelijk zou het toch nog maanden duren voordat het kabinet-Kok II kon worden geïnstalleerd (zie p.126). ◆

Werknemers eisen extra vakantieweek

Onverwacht arbeidsconflict legt Denemarken lam

DENEMARKEN ***Twee weken lang was het openbare leven in Denemarken ontwricht. Vuilnis bleef liggen, operatiekamers werden niet schoongemaakt, loodgieters en schilders werkten niet, telefoonstoringen werden niet verholpen, bussen bleven binnen, vluchten werden afgelast, veerboten bleven aan de wal, hotels en pretparken moesten sluiten, benzinestations kwamen droog te staan, supermarkten moesten steeds vaker 'nej' verkopen. Omdat het arbeidsconflict uitzichtloos leek, kwam de Deense regering op 6 mei met een noodwet.***

Vakbonden en werkgevers hadden in het voorjaar ruim twee maanden lang onderhandeld over een nieuwe tweejarige CAO. Daarin was onder-meer een loonsverhoging en een hogere toeslag voor flexibel werk overeengekomen. Bovendien was afgesproken dat de werknemers, bovenop de gebruikelijke vijf weken vakantie, één extra vrije dag zouden krijgen.
Volkomen onverwacht werd dat akkoord eind april door de vakbondsleden verworpen. Het ging hen niet om meer geld, maar om een volledige extra week doorbetaald verlof. 'We hebben al jaren lage looneisen gesteld om zo de economie er weer bovenop te helpen. De werkloosheid is nu laag en de bedrijven maken torenhoge winsten. De werkgevers mogen wel eens wat terugdoen.'

Noodwet

Om die eis van meer vrije tijd kracht bij te zetten, gingen zo'n half miljoen werknemers in staking. Aanvankelijk hield de regering van premier Poul Nyrup Rasmussen zich op de achtergrond. Volgens de sociaal-democraat Rasmussen lag de verantwoordelijkheid bij de werkgevers en de bonden.
De werkgevers voelden er evenwel niets voor het moeizaam bereikte akkoord open te breken en de vakbonden zagen zich gedwongen hun leden te steunen. Er werd een aantal dagen na het begin van de staking wel weer onderhandeld, maar zonder enig resultaat.
Daarom besloot de regering uiteindelijk toch tot ingrijpen. In een noodwet werd bepaald dat iedere werknemer twee extra vrije dagen zou krijgen en dat werknemers met thuiswonende kinderen tot veertien jaar recht hadden op nog drie extra 'zorgdagen'. De werkgevers zouden op hun beurt financieel worden gecompenseerd. Op 7 mei stemde het Deense parlement in met de noodwet. Dat betekende meteen ook het einde van de algemene staking. ◆

Nederland wordt vierde, België zesde

Transseksueel wint Eurovisie Songfestival

11 mei
India drie ondergrondse kernproeven uitgevoerd
Nederland Ajaxaandeel op beurs geïntroduceerd

13 mei
India opnieuw drie kernproeven uitgevoerd

13/14
Indonesië opnieuw demonstraties, onlusten en plunderingen

14 mei
Gazastrook massale protestmanifestatie ter herdenking vijftig jaar Palestijnse ballingschap
Nederland Borst (D66), Kok (PvdA) en Zalm (VVD) benoemd tot informateurs
België commotie rond formele 'vrijlating' Marc Dutroux

Groot-Brittannië ***Ze was zonder twijfel de bekendste deelnemer van het Eurovisie Songfestival. Het verhaal van de Israëlische transseksueel Dana International had alom de aandacht getrokken. En toen zij met 'Diva' op 9 mei in Birmingham nog won ook, was de roem van Dana International compleet.***

Dana Internationaal was ooit ter wereld gekomen als Yaron Cohen. Aanvankelijk dacht Yaron dat hij homoseksueel was, later besefte hij een vrouw in een mannenlichaam te zijn. In 1993 liet hij zich in Londen transformeren tot vrouw.
Dat Dana door Israël werd uitgezonden naar het Eurovisie Songfestival, viel niet bij al haar landgenoten in goede aarde. Veel orthodoxe joden vonden het een schande voor hun land. Sommige parlementariërs dreigden zelfs met een kabinetscrisis als Dana niet werd teruggetrokken. Zo ver kwam het niet.
Dana deed 'gewoon' mee en had ongetwijfeld veel profijt van haar bekendheid. Toch was de overwinning maar nipt. Ze bleef de deelnemers uit gastland Groot-Brittannië en Malta slechts een paar punten voor.

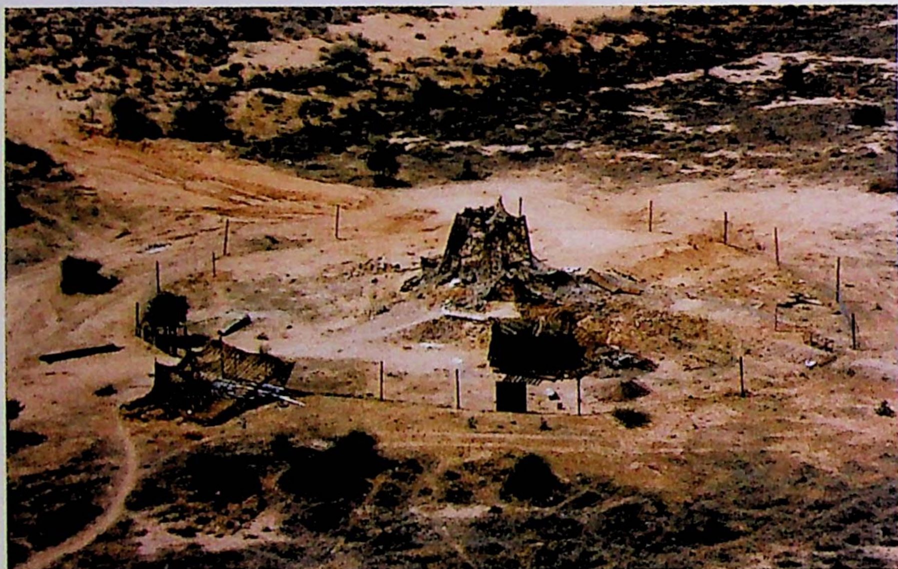
Televoting

Ook de Nederlandse Edsilia Rombley gooide hoge ogen met *Hemel en aarde* en werd uiteindelijk vierde. De Belgische Mélanie Cohl behaalde met *Dis oui* een verdienstelijke zesde plaats.
Tijdens deze 43e editie van het Eurovisie Songfestival konden de kijkers voor het eerst zelf, per telefoon, meestemmen. De 'televoting', waarbij uiteraard niet op het eigen land mocht worden gestemd, maakte weliswaar de betrokkenheid van de driehonderdmiljoen kijkers een stuk groter, maar leidde er niet toe dat er wezenlijk anders werd gestemd dan voorheen door de zogeheten vakjury's. Nog steeds speelden bevriende buurlanden elkaar de punten toe, nog steeds bleken politieke overwegingen of emoties vaak zwaarder te wegen dan de kwaliteit van de gepresenteerde liedjes. ◆

India en Pakistan verwikkeld in nucleaire race

Atoomproeven schokken de wereld

INDIA/PAKISTAN ***Tot verbijstering van de internationale gemeenschap voerde India op 11 en 12 mei vijf ondergrondse kernproeven uit in de woestijnstaat Rajasthan. Hoewel de proeven volgens seismologen weinig krachtig waren, veroorzaakten zij in buurland Pakistan, eveneens een potentiële nucleaire macht, een schokgolf van woede. De Pakistaanse premier Nawaz Sharif (rechtsonder) kondigde meteen aan met 'een passend antwoord' te zullen komen.***

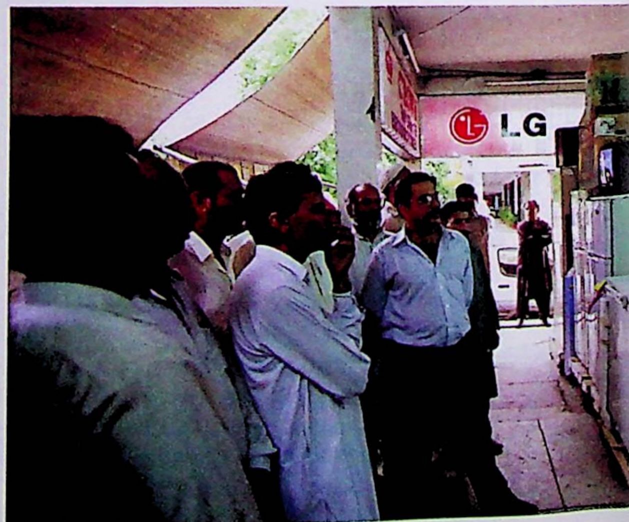

Volgens de Indiase regering waren de proeven (*boven*) noodzakelijk 'omdat India te maken heeft met een uiterst gevaarlijke nucleaire omgeving', waarmee gedoeld werd op aartsrivaal Pakistan en China. Met China werd in 1962 een korte maar bloedige grensoorlog uitgevochten. Tussen Pakistan en India was het de afgelopen vijftig jaar zelfs al vijf keer tot een gewapend treffen gekomen. Behalve regionaal-strategische overwegingen speelden ook binnenlandse motieven een rol. In maart 1998 was in India de hindoeïstische en nationalistische Bharatiya Janata Partij (BJP) aan de macht gekomen. Haar leider, Atal Behari Vajpayee, had grote moeite zijn wankele coalitie op de been te houden (zie p.54). De nationale eensgezindheid die volgde op het nucleaire machtsvertoon, was voor de Indiase regering een welkome steun in de rug.

Rekening vereffend

De Amerikaanse president Bill Clinton probeerde een regionale wapenwedloop te voorkomen door India direct formeel sancties op te leggen. In navolging van de Verenigde Staten schortten ook andere donorlanden hun hulp aan het land op. Pakistan werd gedreigd met soortgelijke maatregelen als het op zijn beurt proeven zou uitvoeren. Tevergeefs. Op 28 mei vereffende Islamabad de rekening door in de woestijnprovincie Baluchistan vijf ondergrondse kernproeven uit te voeren. Op 2 juni volgde een zesde, en alom groeide de vrees dat India en Pakistan in een onomkeerbare nucleaire wapenwedloop verzeild waren geraakt, die een bedreiging voor de wereldvrede zou kunnen gaan vormen.

Na de zesde proef toonde zowel de Pakistaanse als de Indiase regering de bereidheid tot praten. India wenste een wereldwijde conventie voor nucleaire ontwapening, maar volhardde in zijn weigering de internationale verdragen tegen de verspreiding en het testen van kernwapens te ondertekenen. ◆

Grote run op aandelen

Ajax naar de beurs

Nederland ***Er werd gesproken van een historisch moment in de Nederlandse voetbalgeschiedenis. Op 11 mei werd Ajax als eerste Nederlandse voetbalclub genoteerd aan de beurs. De kersverse landskampioen veranderde van een vereniging in een Naamloze Vennootschap om de financiële draagkracht te vergroten. En dat gebeurde ook, want de uitgifte van aandelen leverde Ajax ruim 123 miljoen gulden op.***

In 1983 was het Engelse Tottenham Hotspur de eerste voetbalclub die de gang naar de beurs waagde. Veel Britse clubs, zoals Manchester United en Chelsea, volgden in de jaren daarna dat voorbeeld. Het duurde echter lang voordat in andere landen de clubs een dergelijke stap waagden. Ook bij Ajax bestond aarzeling. De Amsterdammers waren bevreesd dat hun eigen clubsfeer zou verdwijnen. Daarom werd besloten dat de club 73 procent van de aandelen in eigen zak zou houden. De rest, bijna vijf miljoen aandelen, kwam op de markt terecht. Het kapitaal dat Ajax met de beursgang binnenhaalde, wilde de club niet zozeer gebruiken om spelers te kopen of salarissen te betalen. Het moest vooral dienen voor de scouting van jonge talenten en voor het uitbouwen van de commerciële activiteiten.

Winstverwachting

Clubsponsor ABN-AMRO begeleidde de beursgang van Ajax en stelde de prijs van het aandeel vast op 25 gulden. Nadat begin april voor het eerst de halfjaarcijfers en de (optimistische) winstverwachtingen waren bekendgemaakt, kon vanaf begin mei op Ajaxaandelen worden ingetekend. De belangstelling was overweldigend: de inschrijving was maar liefst vijftien keer overtekend.

Dat schiep hoge verwachtingen voor de handel in het aandeel van de club die half april voor de 27e keer landskampioen was geworden. Op 11 mei werd het aandeel-Ajax feestelijk op de beurs van Amsterdam geïntroduceerd (*onder*). Dat leek een goed moment, want de koersen waren in het algemeen hoog. Aanvankelijk steeg de koers van het aandeel-Ajax naar iets meer dan 32 gulden, maar het sloot de eerste dag net boven de 30 gulden. Een paar weken later lag de prijs van het aandeel nog slechts een fractie boven de 25 gulden. En dat werd er niet beter op toen de beurs een paar maanden later een forse terugval meemaakte. ◆

15 mei

VS
zanger Frank Sinatra overlijdt op 82-jarige leeftijd

GB
G7 en Rusland dringen aan op hervormingen in Indonesië

20 mei

Nederland
kroonprins Willem-Alexander opent in Utrecht het wereldkampioenschap hockey

Indonesië
studenten bezetten parlementsgebouw en eisen aftreden Soeharto

Nederland
Real Madrid wint Champions League na 1-0 zege op Juventus

The voice zwijgt definitief

VERENIGDE STATEN ***'The voice' zingt niet meer, de 'Ol' blue eyes' zijn gesloten. Frank Sinatra, de wereldberoemde zanger van songs als 'New York, New York' en 'My Way', grossierde in bijnamen. Op 15 mei overleed hij op 82-jarige leeftijd in Los Angeles aan een hartaanval, na een ziekbed van anderhalf jaar.***

Sinatra werd op 12 december 1915 geboren in New Jersey uit Italiaanse ouders. Hij zong vanaf zijn zeventiende en behaalde zijn eerste successen in 1939 als zanger bij het orkest van Tommy Dorsey. Sinatra groeide tijdens de Tweede Wereldoorlog uit tot het eerste tieneridool uit de geschiedenis, maar beleefde zijn echte glorietijd in de jaren vijftig, toen hij werk van grote Broadway-componisten ging uitvoeren.
Zijn zang was uniek. Hij wist overbekende hits te zingen alsof hij ze gisteren voor het eerst gehoord had. Hij kon spelen met zijn stem, meezwieren met de muziek; kortom, hij had 'swing'. Sinatra zong door tot enkele jaren voor zijn dood, onder meer nog in 1989 in Rotterdam (*boven*), ook al liet zijn stem hem steeds vaker in de steek.

Erfenis

Sinatra was niet alleen door zijn muziek een fenomeen. Na zijn eerste scheiding in 1950 werkte hij hard aan zijn reputatie van vrouwenversierder. Hij zou nog driemaal trouwen, onder anderen met Mia Farrow, en had relaties met verschillende sterren van het witte doek. Verder stond hij bekend als een straatvechter. Hij was lastig en zelfs agressief, bijvoorbeeld tegenover opdringerige persfotografen.
Ook zou hij banden met de maffia hebben gehad. De geruchten dat zijn maffiavrienden hem aan zijn carrière als filmacteur hadden geholpen waren hardnekkig, maar bewezen werd er niets. Hoe dan ook, hij speelde in meer dan vijftig films en werd behalve bekend ook bijzonder rijk. Voorzichtige schattingen over de hoogte van zijn nalatenschap begonnen bij 450 miljoen gulden. Zijn vierde vrouw en weduwe Barbara en Sinatra's drie kinderen uit zijn eerste huwelijk ruzieden al ruim voor zijn overlijden over de erfenis, die bestond uit een zakenimperium en de rechten van zijn muziek. ◆

21 mei
VS
in Springfield, Oregon schiet jongen op medeleerlingen
Indonesië
president Soeharto treedt onverwacht af en wordt opgevolgd door vice-president Habibie

22 mei
Noord-Ierland
overgrote meerderheid stemt per referendum voor vredesakkoord

24 mei
Rusland
stakende mijnwerkers heffen twee spoorblokkades op
België
Dehaene bereikt met partijvoorzitters Octopusakkoord over politiehervorming

Commotie rond supportersvluchten naar Schiphol

Real wint zevende Europa Cup

Nederland ***In de tweede helft van de jaren vijftig was Real Madrid onaantastbaar op de Europese voetbalvelden en won het vijf keer op rij de Europa Cup voor landskampioenen. In 1966 waren de Madrilenen nog eens succesvol, maar daarna slaagde de 'koninklijke' er niet meer in de oude glorie te laten herleven. Tot 20 mei: toen veroverde Real Madrid voor de zevende keer de belangrijkste Europese voetbalbeker.***

In de Amsterdam Arena versloeg Real Madrid het favoriete Juventus met 1-0. De Montenegrijn Pedrag Mijatovic maakte in de 66e minuut het enige en beslissende doelpunt (*boven*). Voor het eerst in 32 jaar hadden de Madrileense fans weer reden tot feestvieren.
Een van de spelers die voor Real de 'cup met de grote oren' mochten vasthouden (*rechts*), was Clarence Seedorf. Voor hem had de wedstrijd een speciale betekenis omdat bij Juventus zijn maatje Edgar Davids meespeelde. De twee oud-Ajacieden streden op het scherpst van de snede, waarbij ze elkaar niet ontzagen.
Juventus stond voor de derde achtereenvolgende keer in de finale van de Champions League. De Italianen kregen de meeste en de beste kansen. Toch vond trainer Marcello Lippi de nederlaag terecht: 'We begonnen weliswaar goed, maar na twintig minuten al pakte Real Madrid de macht en won verdiend.' Lippi's collega Jupp Heynckes had eveneens gemengde gevoelens na de wedstrijd. De zege mocht dan voor Real een mislukt seizoen goedmaken, de positie van de trainer kon er niet meer door worden gered. Zoals verwacht werd Heynckes na afloop van het seizoen de laan uitgestuurd. Hij zou uiteindelijk worden opgevolgd door de Nederlandse bondscoach Guus Hiddink.

Vluchten

Bijna was de wedstrijd in Amsterdam niet doorgegaan. Supportersvluchten mochten aanvankelijk niet op Schiphol landen, omdat de milieunormen overschreden dreigden te worden. Uiteindelijk verleende de regering Schiphol een eenmalige ontheffing van de milieuregels. Daardoor konden de 160 extra vluchten gewoon op de luchthaven landen en hoefde de Europese voetbalbond UEFA het dreigement de finale te verplaatsen niet uit te voeren. ◆

INDONESIË ***In Jakarta viel op 21 mei een eenzame oude man van zijn tijger. Na maanden van protesten en onlusten kondigde Bapak ('vader') Soeharto, die Indonesië 33 jaar lang als een volleerd dompteur in een ijzeren greep hield, zijn aftreden aan (middenboven). De macht droeg hij over aan vice-president Habibie.***

Het vertrek van de langst zittende president ter wereld kwam voor velen toch nog onverwacht. Indonesië bevond zich economisch en politiek op de rand van de afgrond (zie p.14-15) en de president had weliswaar niet meer de volledige steun van zijn eigen partij, Golkar, maar Soeharto stond bekend om zijn sluwheid en overlevingsdrang. Daags voor zijn aftreden had hij nog gezegd met een vernieuwd kabinet te willen komen, dat politieke en economische hervormingen in gang moest zetten. Ook had hij verklaard verkiezingen te zullen uitschrijven, waarbij hij overigens zelf geen kandidaat meer zou zijn. Het mocht niet baten. Het leger, het parlement en het volk van Indonesië hadden het vertrouwen in hem verloren.

Soeharto's zwanenzang werd ingeleid door de financieel-economische crisis waarin zijn land eind 1997 terecht was gekomen. In augustus 1997 had de centrale bank de roepia laten 'zweven', waardoor de waarde van de nationale munt dramatisch was gedaald. Indonesië kon zijn buitenlandse schulden niet meer afbetalen en moest het Internationaal Monetair Fonds om financiële steun vragen. In ruil voor een lening van 43 miljard dollar verplichtte de Indonesische regering zich onder meer tot het afschaffen van overheidssubsidies op energie. Toen Soeharto op 5 mei de prijzen voor brandstof en transport fors verhoogde, sloeg in de stad Medan op Noord-Sumatra de vlam in de pan. Duizenden mensen koelden hun woede op auto's en winkels en leverden slag met de oproerpolitie.

Reformasi

Deze acties kregen steun van de studenten die al sinds februari actie voerden voor reformasi damai (vreedzame hervormingen). Algehele anarchie verspreidde zich over bijna alle Indonesische eilanden.

Op 12 mei schoten ordetroepen met scherp op vreedzaam betogende stu-

25 mei

NEDERLAND
Vendex Food en De Boer kondigen fusie aan

NEDERLAND
Libris Literatuurprijs voor J.J. Voskuils *Het bureau 3*

25/26 mei

KOSOVO
15 doden bij gevechten in grensgebied met Albanië

denten bij de Trisakti-universiteit in de hoofdstad Jakarta (*links*). Daarbij vielen zeven doden. In de dagen daarna werden op grote schaal winkels en banken in Jakarta, Yogyakarta, en Surabaya geplunderd (*rechts*). Vooral de Chinezen, die een groot deel van de middenstand beheersten, moesten het daarbij ontgelden (*rechtsonder*). De rellen kostten aan bijna 1.200 mensen het leven.

Corruptie

Ook de politieke oppositie liet zich niet langer de mond snoeren door de wankelende president. Met name Amien Rais, de leider van de moslimorganisatie Muhammadiya, trok fel van leer tegen het bewind-Soeharto. Rais verklaarde tegenover de internationale pers dat de president corrupt was en dat het voor hem de hoogste tijd was om af te treden.
De strijdkrachten, de belangrijkste steunpilaar van Soeharto, steunden de president aanvankelijk, maar stelden zich in het verloop van de crisis steeds toleranter op tegenover de protesterenden.
Op 18 mei vroegen alle fracties in de volksvertegenwoordiging, inclusief die van Soeharto's eigen Golkar-partij, de president af te treden. Toen Soeharto in een reactie hierop zei aan te zullen blijven tot de verkiezingen, riep oppositieleider Rais op tot een massademonstratie op 20 mei.
De protestmars werd uit angst voor bloedvergieten op het laatste moment afgeblazen, maar studenten slaagden er niettemin in het parlementsgebouw te bezetten (*rechtsboven*). Zij verklaarden daar te zullen blijven totdat Soeharto zou aftreden. Dat deed Bapak de volgende dag. Tijdens een sobere bijeenkomst gaf de president, die totaal geïsoleerd was geraakt, zijn mandaat terug aan het parlement.
Hoewel er blijdschap heerste over zijn vertrek, was van euforie geen sprake. Veel Indonesiërs vreesden dat er met het vertrek van Soeharto nog geen einde was gekomen aan de op corruptie en nepotisme gebaseerde macht van de heersende clan. Soeharto's opvolger, vice-president Bacchuridin Jusuf Habibie, behoorde tot de intimi van de ex-president. Hij stond niet bekend als een goed econoom en had zich evenmin doen gelden als een hervormer. In zijn kabinet nam de nieuwe president veertien ministers op die ook onder Soeharto hadden gediend. Toch gaf Habibie drie dagen na zijn installatie de vermoeide Indonesiërs een hoopvol signaal. Hij kondigde verkiezingen aan en vrijlating van politieke gevangenen. ◆

Dutroux brengt onderhandelingen in stroomversnelling

Octopusakkoord over hervorming politie en justitie

België ***Wat jarenlang onmogelijk was, gebeurde in mei in nog geen drie weken: een politiek akkoord over de noodzakelijke hervorming van de Belgische politie en justitie. Op 24 mei waren de onderhandelingen voltooid en konden de definitieve teksten worden uitgewerkt. Een tevreden premier Jean-Luc Dehaene sprak over een 'goed en werkzaam akkoord waar het land nood aan heeft'.***

Het akkoord moest een einde maken aan de al jaren durende competentiestrijd tussen de verschillende politiediensten en aan de politieke benoemingen bij justitie. De affaire rond kinderontvoerder Marc Dutroux, die in augustus 1996 was losgebarsten, had de aanzet gegeven tot de onderhandelingen.

Na het verschijnen van het rapport van de 'commissie-Dutroux' onder voorzitterschap van Marc Verwilghen (zie p.40) en vooral na de ophefmakende ontsnapping van Dutroux in april (zie p.70-71) besloot premier Dehaene extra vaart te zetten achter de gesprekken. Hij nodigde de partijvoorzitters van de vier regeringspartijen én hun collega's van vier oppositiepartijen uit, en zo startte Dehaene (*boven*) begin mei het overleg met van links naar rechts: Guy Verhofstadt (VLD), Fred Erdman (SP), Patrik Vankrunkelsven (VU), Charles-Ferdinand Nothomb (PSC), Olivier Maingain (FDF), Philippe Busquin (PS), Louis Michel (PRL) en Marc Van Peel (CVP).
Het Octopusoverleg, zo genoemd omdat er acht partijen bij betrokken waren, verliep voorspoedig. Al na twee weken was er overeenstemming over de politiehervorming. De lokale rijkswachtbrigades en de gemeentepolitie zouden op lokaal niveau samengaan in één dienst. De gerechtelijke politie en de landelijke rijkswacht zouden gaan fuseren tot één federale politiedienst en zich vooral gaan bezighouden met criminaliteitsbestrijding, rampenbestrijding en ordehandhaving bij grote evenementen. Ook de uitwisseling van informatie tussen de lokale en federale politiediensten zou worden verbeterd.

Hoge Raad

Een week later was er ook een akkoord over de hervorming bij justitie. Voor het benoemen en bevorderen van magistraten werd een onafhankelijke Hoge Raad voor de Justitie in het leven geroepen. Daarnaast diende er een federaal parket te komen voor de bestrijding van de zware misdaad en zouden magistraten voortaan niet meer voor het leven worden benoemd maar slechts voor zeven jaar.
Op 15 juli werd het uitgewerkte akkoord door alle betrokkenen plechtig ondertekend. Het wachten was vervolgens op een advies van de Raad van State over de Octopusplannen, waarna het parlement het akkoord in wetten, grondwetteksten en procedures zou moeten gaan omzetten. ◆

26 mei

Algerije
elf doden bij aanslag in de buurt van Algiers

28 mei

Pakistan
wereldwijde verontwaardiging over vijf ondergrondse kernproeven

Denemarken
meerderheid kiezers stemt bij referendum vóór verdrag van Amsterdam

29/30 mei

Nederland
prins Maurits trouwt in Apeldoorn met Marilène van den Broek

30 mei

Afghanistan
duizenden doden bij tweede zware aardbeving in vier maanden

Pakistan
spanning in regio stijgt na zesde kernproef

Voskuil en Möring onderscheiden

Nederland/België ***J.J. Voskuil had al laten weten voortaan nooit meer te zullen meedingen naar een literaire prijs. Hij was na enkele nominaties het hele circus rondom de toekenning ervan zat. Het was dus de laatste kans om hem te onderscheiden. En de jury van de Libris Literatuur Prijs nam die kans te baat. Op 25 mei werd Voskuils 'Het bureau 3' uitgeroepen tot het beste prozawerk van 1997.***

In het juryrapport werd het werk van Voskuil geprezen vanwege onder meer 'de merkwaardige sensatie dat deze nuchtere registratie van het benepen dagelijks leven zoveel emotie teweeg kan brengen'.
In *Het bureau*, een werk van vijfduizend pagina's verdeeld over zeven delen, beschrijft Voskuil de belevenissen, of het gebrek daaraan, van zijn alter ego Maarten Koning. Die werkt zonder veel enthousiasme op het P.J. Meertens Instituut aan het in kaart brengen van volkscultuur.
De jury was overigens niet unaniem geweest in haar oordeel over Voskuils werk, dat ook door de lezers en de critici met gemengde gevoelens was ontvangen. De trouwe fans bejubelden ieder nieuw deel van *Het bureau*, anderen spraken denigrerend over een 'ode aan de pretentieloosheid en ambitieloosheid'.

Knieën

Bij de Librisprijs hoorde ook een cheque van honderdduizend gulden. Voskuil wilde het grootste deel van dat bedrag gebruiken voor zijn acties tegen de 'schandalige behandeling van varkens'.
Na de uitreiking in het Amsterdamse Park Plaza zoende Arnon Grunberg de eveneens genomineerde Helga Ruebsamen op haar knieën. Hij deed dat 'uit sympathie omdat wij beiden zonder succes voor de Gouden Uil en de Librisprijs zijn genomineerd'.
Bij de uitreiking van de Gouden Uil, op 14 maart in Antwerpen, waren Grundbergs *Figuranten* en Ruebsamens *Het lied en de waarheid* immers ook al buiten de prijzen gevallen. De jury daar sloeg *In Babylon* van Marcel Möring hoger aan en roemde het boek over een oud joods geslacht als een 'epische roman, geschreven met een ouderwets aandoend, maar origineel verteltalent'.
Opvallend genoeg was *In Babylon* niet genomineerd voor de Librisprijs. Dat was meteen een bewijs voor de betrekkelijkheid van literaire onderscheidingen - iets dat door Voskuil in zijn dankwoord ook was onderstreept: 'Ik ben geroerd door dit eerbewijs, maar ik besef dat als de jury een beetje anders zou zijn geweest, een ander gewonnen zou hebben.' ◆

Ophef over oecumenisch karakter trouwplechtigheid

Oranjehuwelijk in Apeldoorn

NEDERLAND ***Maurits en Marilène straalden van geluk. De prins en prinses van Oranje genoten met volle teugen van hun huwelijksplechtigheden op 29 en 30 mei. Maar achteraf bleek niet iedereen even ingenomen met de vorm waarin de kerkelijke inzegening was gegoten. Daardoor waren de Oranjes even het middelpunt van een mini-godsdienstoorlogje.***

Voor het eerst sinds het huwelijk van prinses Christina en Jorge Guillermo in 1975 gaf weer een lid van het Nederlandse koningshuis het jawoord. Het was de 30-jarige prins Maurits, de oudste zoon van prinses Margriet en Pieter van Vollenhoven, die zich in de echt liet verbinden met de 28-jarige Marilène van den Broek, dochter van EU-commissaris Hans van den Broek.

Dat hij hervormd was en zij katholiek leek vrijwel niemand te deren. Toen Maurits uit verantwoordelijkheidsbesef aan de Staten-Generaal toestemming vroeg voor zijn huwelijk, bleken alleen de leden van de streng-gereformeerde SGP die niet te willen geven omdat Marilène niet van zins was protestant te worden.

Op 29 mei vond het burgerlijk huwelijk plaats in paleis Het Loo in Apeldoorn, waar de bruidegom was opgegroeid. Een dag later was in de Grote Kerk van Apeldoorn de kerkelijke inzegening. Daarin gingen dominee Nico ter Linden en pater Gerard Oostvogel voor.

Vooraf al had de rooms-katholieke aartsbisschop van Utrecht, kardinaal Simonis (*rechtsboven*), bezwaar gemaakt tegen het oecumenische karakter van de inzegening. Er zou immers op verzoek van de bruid ook een eucharistieviering zijn en het was de bedoeling dat zowel Oostvogel als Ter Linden daarbij betrokken zou zijn.

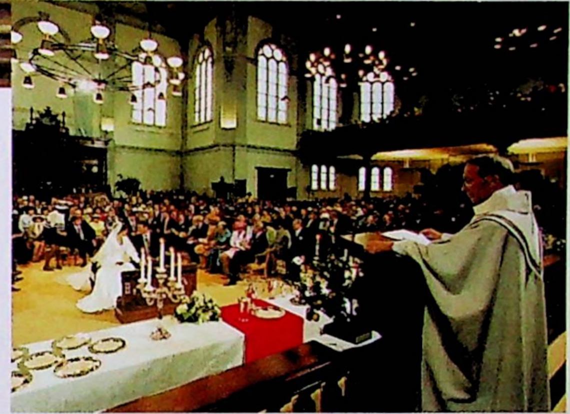
Dat was echter niet in overeenstemming met de katholieke leer. Die stelde ook een beperking aan het ter communie gaan: dat was uitsluitend voorbehouden aan katholieken. Alleen voor de niet-katholieke huwelijkspartner werd een uitzondering gemaakt.

Treurigheid

Tijdens de plechtigheid bleken Ter Linden en Oostvogel zich gedeeltelijk te hebben neergelegd bij de wensen van Simonis. De dominee bemoeide zich niet met de eucharistieviering. In zijn preek stak hij zijn

mening echter niet onder stoelen of banken. Sprekend over de ondeelbare boodschap van Jezus noemde Ter Linden het onderscheid tussen joden, katholieken en protestanten 'allemaal treurigheid van later'.
Toen het tijd was voor de communie, nodigde pater Oostvogel (*rechtsmidden*) iedereen daarvoor uit 'in een geest van vrijheid'. En behalve prins Maurits gingen ook zijn moeder prinses Margriet en zijn beide grootouders, prinses Juliana (*rechts*) en prins Bernhard, op deze uitnodiging in.

Repetitie

Zowel binnen de katholieke Kerk als binnen de streng-gereformeerde gemeenschap zorgde dat voor commotie. Drie protestantse leden van het koningshuis die met katholieken ter communie gingen - dat was voor sommigen op historische en religieuze gronden een ongekende schande. Maar de meeste Nederlanders hadden geen boodschap aan leerstellige scherpslijperij. Uit de ingezonden brievenpagina's in kranten en tijdschriften bleek dat velen vonden dat de kerkleiders niet moesten zeuren, omdat zij op die manier het aanstekelijke geluk van de jonggehuwden alleen maar bedierven.

Een van de aanwezigen in de Grote Kerk was Emily Bremers (*rechtsonder*). De (inmiddels ex-) vriendin van kroonprins Willem-Alexander zat onopvallend tussen de genodigden.
Slechts weinigen wisten dat Alexander en Emily kort tevoren een punt achter hun relatie hadden gezet. Daarom konden de bladen nog volop speculeren over de vraag of de trouwplechtigheid in Apeldoorn niet een soort generale repetitie was voor een toekomstig huwelijk van Willem-Alexander, die hervormd was, en Emily, die tot de katholieke Kerk behoorde.
Maurits en Marilène lieten zich weinig gelegen liggen aan dergelijke, ietwat denigrerende veronderstellingen als zou hun huwelijk 'slechts' een oefening zijn. Zij maakten in een open wagen een rondrit en zwaaiden vrolijk naar de mensen die het slechte weer hadden getrotseerd om het jonge paar te zien. ◆

Nederlandse hockeydames verliezen finale

Nederlandse hockeyheren winnen wereldtitel

NEDERLAND *Het Nederlandse herenhockeyteam wilde in eigen land wereldkampioen worden. En dat lukte ook, want op 1 juni werd in de finale met 3-2 van Spanje gewonnen. Een dag eerder stonden, eveneens in Utrecht, ook de Nederlandse hockeyvrouwen in de finale. Zij bleken echter niet opgewassen tegen Australië (onder).*

De herenfinale was bloedstollend spannend. Een kwartier voor tijd stonden de Spanjaarden nog met 0-2 voor. Toen zorgden eerst aanvoerder Stephan Veen na een knappe solo en vervolgens Bram Lomans uit een strafcorner voor de 2-2 eindstand. In de noodzakelijk geworden verlengingen scoorde Teun de Nooijer de bevrijdende golden goal (*boven*).
In het begin van het toernooi had het er niet naar uitgezien dat het team van coach Roelant Oltmans de wereldtitel zou pakken. Zeker na de smadelijke 1-5 nederlaag tegen Duitsland leken de kansen verkeken. Maar Oranje knokte met aanvallend hockey voor wat het waard was, ging steeds beter spelen en maakte geen misstappen meer.
Toen eenmaal in de halve finale met 6-2 van Australië was gewonnen, gold Olympisch kampioen Nederland als grote favoriet voor de wereldtitel. Spanje won de andere halve finale met 3-0 van Duitsland en bereikte daardoor enigszins verrassend de eindstrijd.

Honderd jaar

In Utrecht werden, ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Nederlandse Hockeybond, voor het eerst (en wellicht voor het laatst) de wereldkampioenschappen voor mannen en vrouwen gecombineerd. Bijna had dat geleid tot een dubbelslag voor Oranje, maar het team van coach Tom van 't Hek bleek in de finale niet bestand tegen Australië. Weliswaar kwam Nederland door Ellen Dubbeldam-Kuiper al na veertig seconden op een 1-0 voorsprong, maar dat deerde de Australische dames allerminst. Na drie tegentreffers bracht Julie Deiters de achterstand nog wel terug tot 2-3, maar verder kwam Nederland niet. ◆

1 juni
Nederland
de Nederlandse herenhockeyploeg wordt in Utrecht wereldkampioen door in de finale met 3-2 van Spanje te winnen

2 juni
Kosovo
massale acties Servische leger tegen afscheidingsbeweging UCK

3 juni
Duitsland
honderd doden bij treinramp in Eschede

5 juni
Ethiopië
zware gevechten bij de grens met Eritrea

Ongeluk veroorzaakt door wielbreuk

Honderd doden bij treinramp

Duitsland ***De klap was verschrikkelijk, de ravage enorm. Als een harmonica van verwrongen staal lagen de treinstellen van de ICE 884 op en rond de rails bij het plaatsje Eschede. In de ochtend van 3 juni was de snelle intercitytrein ontspoord. Bij de ramp kwamen zo'n honderd mensen om het leven en raakten tientallen zwaar gewond.***

De ICE, de Duitse tegenhanger van de TGV, was op weg van München naar Hamburg toen hij net voorbij Hannover met een snelheid van zo'n tweehonderd kilometer per uur uit de rails vloog. Enkele treinstellen raakten daarbij een pijler van een viaduct, dat vervolgens instortte en gedeeltelijk op de ontspoorde trein terechtkwam.
Hoewel de hulpverlening snel op gang kwam, konden de reddingswerkers weinig meer uitrichten. Onmiddellijk werd een onderzoek ingesteld naar de oorzaak van de ramp. Al snel rees het vermoeden dat een afgebroken wiel de boosdoener was. Hoe het betreffende wiel zo beschadigd had kunnen raken dat het afbrak, was een raadsel, temeer daar de trein een paar dagen eerder nog was gecontroleerd op mogelijke gebreken.
Het ongeluk bij Eschede was de ergste treinramp in Duitsland sinds juni 1945, toen bij München 102 mensen het leven verloren.
Na de ramp in Eschede laaide de discussie over de veiligheid van het treinverkeer weer op, maar niemand kon ontkennen dat reizen per spoor, en zeker met de supersnelle intercity's die geen gelijkvloerse kruisingen kennen, nog altijd veel en veel minder gevaarlijk was dan reizen per auto. ◆

Grensconflict loopt uit op oorlog

Voormalige bondgenoten slaags

ETHIOPIË/ERITREA ***Met luchtaanvallen op elkaars grondgebied raakten de Oost-Afrikaanse buurlanden Eritrea en Ethiopië op 5 juni in een complete oorlog verwikkeld. Onenigheid over een stuk land van vierhonderd vierkante kilometer in het grensgebied bleek voldoende om de voormalige bondgenoten naar de wapens te doen grijpen.***

De betrekkingen tussen beide landen waren uitstekend geweest sinds Eritrea in 1993 onafhankelijk was geworden van Ethiopië. De scheiding was soepel verlopen omdat het Eritrese bevrijdingsleger, dat al jarenlang vocht voor een onafhankelijke staat, begin jaren negentig de Ethiopische rebellen van Meles Zenawi was gaan bijstaan in hun strijd tegen dictator Haile Mengistu. Met Eritrese steun was Mengistu in 1991 ten val gekomen; twee jaar later was Eritrea een zelfstandige staat. De verhouding tussen de voormalige bondgenoten verslechterde toen Eritrea in 1997 een eigen munt invoerde. In januari stuurde Ethiopië politiemensen naar de omstreden Yirgadriehoek in het grensgebied om er de oogst binnen te halen. In Eritrea, dat dertig jaar lang voor zijn onafhankelijkheid had moeten strijden, laaide door deze maatregel het sluimerende wantrouwen tegen de grote buurman Ethiopië weer op. Op 6 mei raakten beide landen slaags bij het plaatsje Badme, waarop Eritrea de Yirgadriehoek bezette (*onder*).

Kaarten

Terwijl diplomaten van beide landen elkaar om de oren sloegen met koloniale kaarten die hun aanspraken op het omstreden gebied moesten bewijzen, breidden de gevechten zich uit. Op 11 juni werd melding gemaakt van gevechten aan de grens bij de Eritrese havenstad Assab. Vermoed werd dat Ethiopië van de gelegenheid gebruik wilde maken om zich een doorgang naar zee te verschaffen.

Na Amerikaanse bemiddeling besloten beide landen een week later hun wederzijdse luchtaanvallen te staken. Maar een oplossing van het conflict was voorlopig niet in zicht. Ethiopië stelde als voorwaarde voor vrede dat Eritrea zich zou terugtrekken uit de Yirgadriehoek. De Eritrese reactie was: 'We kunnen ons niet terugtrekken uit ons eigen gebied.' ◆

7 juni
België
Fortis wint overnamegevecht om Generale Bank van ABN-AMRO

8 juni
Nigeria
dictator Abacha overlijdt onverwacht op 54-jarige leeftijd

9 juni
Duitsland
prins Claus ondergaat in Hamburg prostaatoperatie

10 juni
Guinee-Bissau
honderden doden bij militaire rebellie tegen de regering
Frankrijk
WK voetbal van start

België *Ze stonden jarenlang symbool voor het diepgewortelde wederzijdse wantrouwen tussen de Vlaamse en Waalse gemeenschappen van België: twee stukken snelweg die in het niets eindigden. Aan deze paradijsjes voor spelende kinderen kwam op 12 juni definitief een einde. Op die dag werden de twee ontbrekende stukken snelweg min of meer feestelijk geopend (links).*

Omstreden stukken snelweg geopend

Vanaf 1963 bestonden er plannen om de N58, beter bekend als de weg Pecq-Armentières, door te trekken naar de A19. Op die manier zou de Waalse enclave Comines (Komen) een directe verbinding krijgen met de provincie Henegouwen. De Vlamingen weigerden echter jarenlang daaraan mee te werken onder het motto: 'Geen Vlaamse grond voor een Waalse weg'.
De Walen bleken op hun beurt weinig coöperatief bij de aanleg van een stuk snelweg van twee kilometer tussen Dottignies (Dottenijs) en de provinciegrens van Henegouwen met West-Vlaanderen. Hierdoor bleef de A17 tussen Brugge (Bruges) en Tournai (Doornik) onvoltooid.

Smal

Jarenlang was er sprake van een patstelling rond beide tracés omdat noch de Vlamingen noch de Walen enige toegeving wilden doen. Uiteindelijk verminderden de communautaire tegenstellingen zodanig, onder meer door een verregaande splitsing van de gewestelijke bevoegdheden, dat de stukken weg toch nog konden worden aangelegd.
En nog was niet iedereen tevreden. Volgens de Walen was het verlengde deel van de N58 te smal en te gevaarlijk. In Vlaanderen bestond verontwaardiging over het feit dat langs het Waalse gedeelte van de A17 de plaats Kortrijk niet op de borden stond vermeld, zelfs niet in het Frans (*boven*). Daar stond weer tegenover dat op veel Vlaamse borden alleen de Nederlandse namen van Doornik en Moeskroen stonden aangegeven. ◆

Buurland Senegal nauw bij conflict betrokken

Couppoging loopt uit op bloedige burgeroorlog

GUINEE-BISSAU ***Met het ontslag van chefstaf Ansumane Mané sloeg de vlam in de pan. Grote delen van het leger van het West-Afrikaanse Guinee-Bissau kwamen op 7 juni in opstand tegen president Joao Bernardo Vieira. De opstandelingen eisten het ontslag van de volgens hen corrupte Vieira. Maar die wilde van geen wijken weten en riep de hulp in van bevriende buurlanden.***

Vieira was in 1980 zelf door een coup aan de macht gekomen, maar had in 1994 presidentsverkiezingen uitgeschreven én gewonnen. In de daaropvolgende jaren had hij het leger steeds meer van zich vervreemd. Het ontslag van Mané, die betrokken zou zijn bij het smokkelen van wapens naar rebellen in het buurland Senegal, was de spreekwoordelijke druppel. Mané-getrouwen verschansten zich bij het internationale vliegveld van de hoofdstad Bissau en in een nabijgelegen kazerne.
Na het uitbreken van de opstand schoten de buurlanden Senegal en Guinee president Vieira te hulp. Zij dachten snel een einde te kunnen maken aan de rebellie, maar dat bleek een misrekening. Steeds meer militairen van het regeringsleger liepen over naar het kamp van Mané, die bovendien steun kreeg van de rebellen uit de opstandige Senegalese provincie Casamance.

Gruwelijkheden

Op een gegeven moment waren het bijna uitsluitend Senegalese militairen die strijd voerden met de Guinese opstandelingen. De zware gevechten in en rond Bissau leidden tot een ware exodus. Duizenden buitenlanders, vooral Portugezen, werden geëvacueerd (*links*). Ook Guinese inwoners van de hoofdstad probeerden massaal weg te komen (*onder*). Een schip met een paar honderd vluchtelingen aan boord kwam in zwaar weer terecht en kapseisde, waarbij vrijwel alle opvarenden verdronken.
Na enkele weken verplaatste de strijd zich naar het binnenland. Van daar kwamen berichten over gruwelijkheden die de Senegalese militairen zouden hebben begaan, zoals het uitmoorden en platbranden van hele dorpen. Ook voerde de Senegalese luchtmacht bombardementsvluchten uit.
Er werden enkele bemiddelingspogingen gedaan, maar die bleven aanvankelijk zonder resultaat. Vieira weigerde op te stappen, hoewel steeds duidelijker werd dat hij alleen dankzij buitenlandse steun kon standhouden. Na vijftig dagen strijd kwam er eind juli een bestand in het verscheurde land. ◆

12 juni

België
omstreden stukjes snelweg geopend

Guinee-Bissau
honderden vluchtelingen komen om bij ramp met veerboot

14 juni

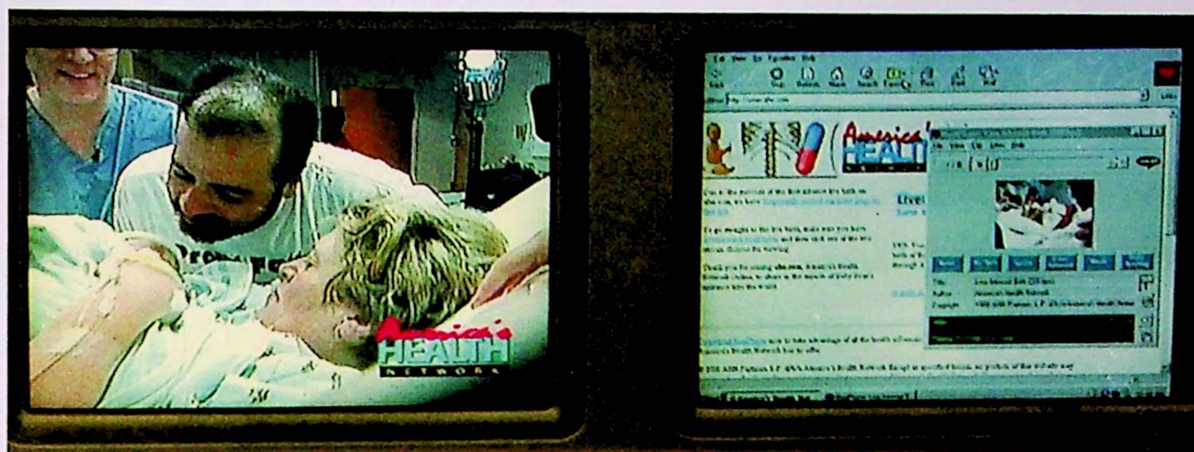
Denemarken
1.624 meter lange hangbrug tussen Funen en Sjealand officieel geopend

15 juni

Kosovo
NAVO houdt luchtoefeningen boven Albanië en Macedonië als waarschuwing voor de Serviërs

Artsen noemden het een educatief project

Geboorte live op Internet

Verenigde Staten ***'Er bestaan veel misverstanden over bevallingen. We willen laten zien dat het niet eng is en dat de moeder de zaak gewoon onder controle heeft.' Zo verklaarde Walt Latimore, presentator van een medisch programma van het kabelstation America's Health Network, de beslissing om een bevalling live via Internet uit te zenden.***

Er was voor de uitzending een moeder gezocht bij wie eerdere bevallingen probleemloos waren verlopen. De keuze viel op de 40-jarige Elizabeth, moeder van drie kinderen. Zij bleek bereid de bevalling van haar vierde kind met hormonen te versnellen omdat de educatieve livereportage anders wel erg lang zou kunnen gaan duren.
Op 16 juni was het zover. In de kraamkamer van een ziekenhuis in Orlando, Florida, was een webcamera geplaatst zodat nieuwsgierigen de bevalling live via de homepage van America's Health Network (www.ahn.com) konden volgen. Ze moesten daarvoor dan wel eerst een bedrag van dertig dollar neertellen. Zo'n vijftigduizend nieuwsgierigen bezochten de website en konden de bevalling, die voorspoedig verliep, meebeleven. Alleen het daadwerkelijke moment van de geboorte van het jongetje Sean bleef buiten beeld omdat een verpleegster (per ongeluk?) voor de camera ging staan!

Een paar weken later werd, ook uit 'educatieve' overwegingen, een live ontmaagding op Internet aangekondigd. Maar geschrokken door de publiciteit die dat nieuws teweegbracht, besloot het jonge paar alsnog van het project af te zien. ◆

Wegens veroorzaken dodelijk ongeluk

Operettezanger veroordeeld

NEDERLAND ***De pers was in groten getale opgekomen toen het proces tegen Marco Bakker begon (onder). De zanger werd 'dood door schuld' ten laste gelegd wegens het veroorzaken van een dodelijk ongeluk. Op 23 juni oordeelde de rechter dat de bariton schuldig was en legde hem zes maanden cel of 240 uur dienstverlening op en twee jaar ontzegging van de rijbevoegdheid, waarvan een jaar voorwaardelijk.***

Op 31 oktober 1997 had Marco Bakker opgetreden in de Amsterdam Arena. Bij het vertrek ging het mis: hij reed met te hoge snelheid tegen het verkeer in en schepte een 38-jarige vrouw. Volgens Marco Bakker was, door een sterke zender die bij de Arena stond opgesteld, de cruise-control van zijn Opel Omega op hol geslagen en hadden vervolgens de remmen geweigerd. Bovendien zei de bariton die avond nauwelijks te hebben gedronken.

Tijdens het proces werden al deze argumenten van tafel geveegd. De cruise-control was uitgebreid getest op extreme stralingen en vertoonde geen afwijkingen. Bovendien bleek dat Bakker veel meer alcohol in zijn bloed had gehad dan met het door hemzelf aangegeven anderhalve glas wodka kon worden verklaard.

Roekeloos

Op grond van deze gegevens noemde de officier van justitie Bakkers rijgedrag 'onoplettend, onvoorzichtig en roekeloos'. Hij kwam vervolgens met een eis die vrijwel volledig door de rechter werd overgenomen. Bakker en zijn raadsman vonden de opgelegde straf 'redelijk'.
Bakker had ondertussen al de weerslag van het ongeluk ondervonden. Het aantal optredens van de zanger was afgenomen en ook met het presenteren van het TROS-radioprogramma *Muziek uit duizenden* was hij gestopt. ◆

Sportclubs en zangkoren verzamelen honderdduizenden handtekeningen

Kerken voeren actie tegen 24-uurseconomie

NEDERLAND ***Een dominee en een aartsbisschop die eendrachtig een pamflet met '7 stellingen tegen de 7-daagse 24-uurseconomie' aan een (zelf meegebrachte) deur op het Haagse Binnenhof spijkeren. Deze opmerkelijke kerkelijke actie op 24 juni diende om druk uit te oefenen op de kamerleden die de winkelsluitingswet zouden gaan evalueren.***

Het ophangen van de zeven stellingen door aartsbisschop Simonis (links) en predikant Plaisier (rechts) vormde het sluitstuk van een maanden durende campagne van twintig christelijke en joodse groeperingen. Volgens hen werden de werknemers door de verruiming van de winkelsluitingswet, de arbeidstijdenwet en de toenemende flexibilisering van de arbeid tot slaven van de 24-uurseconomie gemaakt.
Door de uitbreiding van nacht- en weekendwerk en de steeds verdere aantasting van de zondagsrust zou de individualisering toe- en de sociale samenhang afnemen. Dat baarde de religieuze leiders, daarin gesteund door de vakbonden, zorgen. Het was verontrustend dat steeds meer mensen (noodgedwongen) aan economische en materiële rijkdom de voorkeur gaven boven geestelijke rijkdom en geluk.

Files

'Steeds meer uren van de avond, van de nacht en van de zondag worden door grote groepen, al dan niet gedwongen, gebruikt voor economische activiteiten. Steeds minder wordt rekening gehouden met het dag- en weekritme van de mens.' Een pamflet met deze tekst werd verspreid via kerken en vooral via sportclubs en zangkoren, die mede door de veranderende arbeidssituatie steeds minder leden en vrijwilligers aan zich wisten te binden. Zo'n 500.000 mensen betuigden met het zetten van een handtekening hun instemming met het pamflet.
De actie 'tegen de slavendienst van de 24-uurseconomie' viel niet bij iedereen in goede aarde. Sommigen meenden dat de Kerken zich niet met de politiek moesten bemoeien. Anderen wezen erop dat er in vergelijking met vroeger eerder méér dan minder vrije tijd was en dat gezien de lengte van de files er nog lang geen sprake was van een 24-uurseconomie: de meeste mensen gingen tegelijk naar hun werk en keerden tegelijk ook weer naar huis terug. De kamerleden leken evenmin onder de indruk van de actie: de winkelsluitingswet werd niet aangepast. ◆

16 juni
VS
bevalling live uitgezonden op Internet

17 juni
JAPAN
crisis rond yen minder hevig na ingrijpen Amerikaanse centrale bank
KOSOVO
zeker dertien doden bij gewelddadige acties van en tegen Servische militairen

19 juni
BELGIË
regering-Dehaene gewijzigd na benoeming Maystadt tot PSC-voorzitter; Jean-Jaques Viseur wordt nieuwe minister van Financiën

23 juni
NEDERLAND
Marco Bakker veroordeeld tot zes maanden cel of 240 uur dienstverlening wegens veroorzaken dodelijk ongeluk

Taalwet verbiedt Berbers en Frans

Populaire Berberzanger vermoord

ALGERIJE ***Temidden van de voortdurende moordpartijen in Algerije was er één die extra veel aandacht kreeg. Op 25 juni werd Lounès Matoub vlak bij zijn geboortedorp in de streek Kabylië in een hinderlaag gelokt en met kogels doorzeefd. De 42-jarige zanger was kort daarvoor teruggekeerd uit ballingschap.***

Matoub streed voor democratie en erkenning van het Tamazight, de Berbertaal waarin hij zong. Hij verafschuwde het moslimfundamentalisme in zijn land, maar had eveneens grote kritiek op de militaire machthebbers. In 1994 was hij door extremistische moslims ontvoerd, maar na twee weken onverwacht weer vrijgelaten. Vervolgens had hij Algerije verlaten en zich in Frankrijk gevestigd.

Na vijf jaar ballingschap was hij weer teruggekeerd naar Algerije, waar hij zijn aandeel wilde leveren in de strijd tegen het moslimfundamentalisme en tegen de Arabisering van zijn land. Hij bekocht zijn terugkeer met een snelle dood. De moord leidde tot woedende reacties onder de Berbers. Bij rellen met de politie vielen zeker twee doden.

Onvrede

Ook de begrafenis van Matoub, op 28 juni in Taourirt Moussa (*links*), liep uit op een massale manifestatie van onvrede onder de Berbers. Die onvrede richtte zich vooral tegen een nieuwe taalwet die op 5 juli van kracht zou worden. Door die wet zou het Arabisch voortaan de enige officiële taal van Algerije zijn.

De taalwet was onder meer gericht tegen de grote invloed van het Frans en de Franstaligen, maar diende ook om de moslimfundamentalisten, voor wie het Arabisch als taal van de koran zeer belangrijk was, de wind uit de zeilen te nemen. Met de Franstaligen waren de Berbers, de oorspronkelijke bewoners van Algerije, het slachtoffer van de nieuwe wet. Hoewel extremistische moslims de verantwoordelijkheid voor de moord op Matoub hadden opgeëist, meenden veel Berbers dat de overheid achter de aanslag zat omdat de zanger zich fel tegen de Arabisering had verzet. Het was tekenend voor de toestand waarin Algerije zich bevond: door de voortdurende aanslagen, waarbij inmiddels al meer dan zeventigduizend doden waren gevallen, was een sfeer ontstaan van achterdocht en wantrouwen. En met de taalwet had het door de bloedige burgeroorlog geteisterde land (zie ook p.18) er een probleem bij. ◆

24 juni

Nederland
kerkelijke leiders spijkeren op het Binnenhof zeven stellingen aan 24-uurseconomie tegen deur

25 juni

Algerije
Berberzanger Lounès Matoub vermoord

Noord-Ierland
gematigde unionisten van de UUP winnen de parlementsverkiezingen

Nederland
fusie in Rotterdamse haven van Van Ommeren en Pakhoed afgeblazen

Vijftienjarige wint in Assen

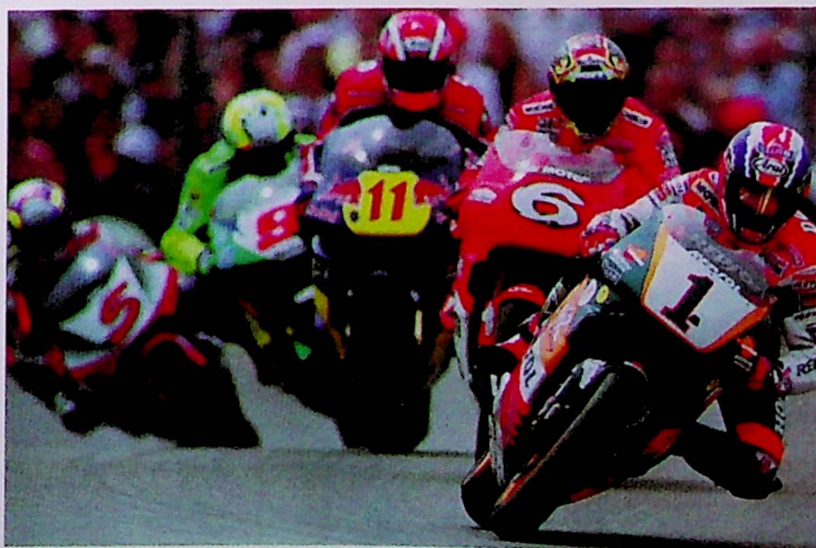
Melandri jongste Grand Prix-winnaar aller tijden

Nederland ***Niet de vijfde overwinning op rij in de 500 cc van de Australiër Mick Doohan (onder) baarde het meeste opzien tijdens de jaarlijkse TT van Assen en evenmin het oranje kapsel van 250 cc-winnaar Valentino Rossi. Voor de meest opmerkelijke gebeurtenis zorgde de jonge Italiaan Marco Melandri.***

Melandri won tijdens de races op 27 juni de 125 cc. Hij was pas vijftien jaar en mocht zich daarmee de jongste Grand Prix-winnaar aller tijden noemen. Het was een zwaarbevochten overwinning. Een fanatiek gevecht met de Japanner Kazuto Sakata wist Melandri pas in de laatste bocht in zijn voordeel te beslissen.
Melandri maakte na afloop een uitbundige ereronde (*boven*). Zelfverzekerd stond hij vervolgens de pers te woord. De jonge Italiaan bleek vol lof over Assen: 'een mooi circuit, makkelijk te leren, tenminste voor mij'.
Ook Melandri's landgenoot Rossi had speciaal voor Assen een verrassing in petto. Dat was niet zozeer zijn overwinning in de 250 cc, want die kwam bepaald niet onverwacht. Valentino Rossi wist de aandacht te trekken toen na afloop van de race onder zijn helm een toepasselijke knaloranje haardos tevoorschijn kwam (*rechts*). 'Een grapje', aldus de 19-jarige coureur. ◆

Stavelot al eerder ongeluksoord

Vrachtwagen slaat op hol

BELGIË *Al een paar keer eerder was Stavelot het toneel geweest van ernstige verkeersongelukken. Die hadden steevast te maken met de steil dalende toegangsweg tot het in de Belgische Ardennen gelegen plaatsje. Er waren maatregelen genomen om herhaling te voorkomen. Maar op 29 juni ging het toch weer mis.*

Een vrachtwagen vol uiterst brandbare oplosmiddelen voor verf denderde in volle vaart het historische centrum van Stavelot binnen. Het zware, stuurloos geworden voertuig botste tegen een aantal gevels en ontplofte. De gevolgen waren dramatisch: veel huizen vlogen in brand en raakten onherstelbaar beschadigd. Bij het ongeluk verloren twee mensen het leven, tientallen anderen raakten gewond.

In 1986 had zich een soortgelijk ongeluk voorgedaan met een touringcar. Daarbij waren toen acht doden gevallen. Naar aanleiding van de vele ongevallen werd besloten de steile toegangsweg tot Stavelot, de Haute Levée, te voorzien van zandbakken waarin voertuigen met defecte remmen tot stilstand konden worden gebracht. Ook gold sindsdien op de Haute Levée een verbod voor voertuigen zwaarder dan zeven ton. Die maatregelen bleken evenwel niet afdoende. De chauffeur van de verongelukte vrachtwagen had ondanks de weigerende remmen geen gebruik gemaakt van de zandbakken. Bovendien woog de wagen meer dan twaalf ton en was ook nog eens te zwaar geladen zodat de beruchte weg al helemaal niet genomen had mogen worden!

Na het ongeluk werden de veiligheidsmaatregelen nog uitgebreid. De Haute Levée zou voortaan eenrichtingsweg zijn en mocht alleen nog maar gebruikt worden om Stavelot uit te rijden. De Belgische regering kwam met maatregelen die de pakkans voor te snel rijden, rijden onder invloed en andere verkeersovertredingen moesten vergroten. ◆

28 juni
Nederland
tijdens TT Assen wordt 15-jarige Marco Melandri jongste Grand Prix winnaar aller tijden

29 juni
België
vrachtwagen veroorzaakt ravage in Stavelot

Hartmedicijn blijkt opwindende bijwerkingen te hebben

De pil voor als-ie niet wil

VS/Europa ***Impotentieproblemen leken tot het verleden te gaan behoren. Vanaf april werd in Amerika aan meer dan een miljoen mannen per maand de Viagra-pil voorgeschreven om ervoor te zorgen dat zij een erectie konden krijgen én houden. De, meest wat oudere, mannen waren enthousiast over de hernieuwde seksuele mogelijkheden. In juni werd besloten de pil ook in de Europese Unie toe te laten. Viagra zou vanaf oktober in Nederland verkrijgbaar zijn, maar verhitte al in de zomer de gemoederen.***

De pil van producent Pfizer was oorspronkelijk bedoeld als medicijn bij hartproblemen, maar bleek tevens de zwelling van de aderen in de penis bij seksuele prikkeling te bevorderen. De werking van het uit de kluiten gewassen blauwe wybertje, dat vijftien tot twintig gulden per stuk kostte, begon ongeveer een uur na te zijn ingenomen.
Viagra bleek echter niet geheel ongevaarlijk en moest in ieder geval op doktersvoorschrift worden gebruikt. Sommige slikkers kregen hoofdpijn of een waas voor de ogen. Voor veel hartpatiënten was Viagra sowieso taboe.

Eind juni werd bekend dat ruim dertig Viagra-gebruikers in Amerika kort na inname waren overleden. Of de sterfgevallen rechtstreeks samenhingen met het gebruik van de penispil was niet duidelijk. Reeds bestaande hartkwalen of de seksuele opwinding na een lange periode van onthouding werden als mogelijke andere oorzaken genoemd.

Verwachting

In Nederland zou de pil pas in oktober op recept verkrijgbaar zijn, al was hij via de zwarte markt en het Internet al langer te koop. De komst van de pil werd luid toegejuicht. Tot dan toe waren mannen met impotentieproblemen vaak aangewezen op een erectieprothese of injecties in de penis. Ook verwachtte men veel belangstelling van ouderen bij wie de seksuele functies waren verminderd. Toch waarschuwden seksuologen voor te hoge verwachtingen. De praktijk moest immers nog uitwijzen wie er baat bij zou hebben en wie niet. Niet alle relatieproblemen zijn oplosbaar met een erectie, want ook de man achter de penis is van belang. De pil kan helpen seksueel zelfvertrouwen te herstellen, maar gesprekstherapie zou evengoed vaak nodig blijven, oordeelden seksuologen en urologen.
Bovendien was er in Nederland discussie over de vraag of de pil wel of niet in het ziekenfondspakket moest worden opgenomen. Wat dat betreft was het wachten onder meer op een advies van de Ziekenfondsraad. ◆

Belangstelling voor prinses neemt af

Diana-museum geopend

GROOT-BRITTANNIË ***Na het overlijden van prinses Diana in 1997 had haar broer, graaf Charles Spencer, de oprichting aangekondigd van een speciaal museum. Op 1 juli, de dag waarop Diana 37 jaar zou zijn geworden, konden de eerste bezoekers kennismaken met de permanente tentoonstelling over het leven van Diana (onder). In het museum waren onder meer kledingstukken, waaronder haar trouwjurk, brieven en foto's te bewonderen.***

De voormalige stallen op het familiedomein Althorp House waren voor veel geld verbouwd tot een museum waar het publiek uitsluitend in de maanden juli en augustus welkom was. Hoewel het redelijk druk was, liep het niet echt storm.
De belangstelling voor Diana was inmiddels sterk afgenomen. Dat bleek ook op 31 augustus - precies een jaar na haar tragische dood - toen ter nagedachtenis aan Diana een wandeling langs de begrafenisroute door Londen was georganiseerd waaraan slechts enkele honderden mensen deelnamen. Ook werden er veel minder bloemen dan verwacht neergelegd bij Kensington Palace, het voormalig woonpaleis van de prinses in Londen.

Pint

Het leek alsof Groot-Brittannië Diana-moe was geworden. Hoewel er bij een steeds kleiner wordende groep nog altijd sprake was van een ware Diana-cultus, waren er nu ook meer kritische geluiden te horen over Diana en haar manier van leven. Diana's zoons William en Harry bleven onverminderd populair, terwijl haar ex-man prins Charles zich onverwacht mocht verheugen in een groeiende populariteit. Charles, vaak beschouwd als een ongevoelige, stijve man, verscheen regelmatig met zijn twee zoons in het openbaar (*boven*). Hij manifesteerde zich dan als een liefhebbende vader en schuwde uitingen van affectie niet.
Ook koningin Elizabeth leek zich na Diana's dood toegankelijker op te stellen. Zo dronk zij in een pub een pint en liet zij zich fotograferen bij een hamburgerrestaurant. Voor de Britse pers waren dit duidelijke bewijzen dat de koningin wat losser met het protocol omging.
Het had er alle schijn van dat de koninklijke familie dichter bij het volk wilde staan. Volgens royaltywatchers had dat direct te maken met de manier waarop gereageerd was op de dood van Diana, 'de prinses van het volk'. Veel Britten waren toen woedend geweest vanwege de kille reacties aan het hof. Blijkbaar was daar toch lering uit getrokken. ◆

Wel een primeur, geen nieuw record

Est wint wereldtitel vrouwdragen

FINLAND ***Tot de categorie bijzondere 'sporten' behoort zonder twijfel het vrouwdragen. Deze vooral in Finland zeer populaire bezigheid kent zelfs een heus wereldkampioenschap. In het eerste weekend van juli zorgde de Est Imre Ambos voor een primeur: hij werd de eerste niet-Finse wereldkampioen.***

Ambos droeg zijn vrouw Annela in ruim een minuut en negen seconden over het 253 meter lange parcours met hindernissen (*rechts*). Hij won daarmee wel de wereldtitel, maar vestigde met die tijd geen wereldrecord. Ambos liep met zijn vrouw ondersteboven op zijn rug zo'n vier seconden langzamer dan de Finse winnaars van 1997. Het Finse paar kon de titel, die het ook al in 1996 had veroverd, ditmaal niet verdedigen omdat de vrouw zwanger was.

Bier

Het was overigens pas sinds 1996 dat ook buitenlandse paren aan de jaarlijkse wedstrijden in Sonkajarvi mochten deelnemen. Behalve Esten waren ook Duitsers, Noren, Zweden, Russen en Zwitsers op het evenement afgekomen. De deelnemers werden aangemoedigd door zo'n zevenduizend toeschouwers.
Veel spelregels kent het vrouwdragen niet. De gedragen vrouw hoeft niet eens de echtgenote van de loper te zijn, die ook een geleende of gestolen vrouw op sleeptouw mag nemen. Valt de vrouw tijdens de race van de rug van de loper dan kost dat vijftien strafseconden. Voor de winnaar was een prijzenpot beschikbaar ter waarde van zo'n drieduizend gulden, die onder meer bestaat uit het gewicht van de vrouw in bier. ◆

1 juli
GB
in Althorp Park wordt Diana museum geopend

4/5 juli
FINLAND
koppel uit Estland wint WK vrouwdragen
GB
Jana Novotna en Pete Sampras winnen enkelspeltitels op Wimbledon; Haarhuis en Eltingh winnen herendubbel

Ook Haarhuis en Eltingh succesvol

Novotna wint eindelijk Wimbledon

GROOT-BRITTANNIË ***Het kon niet meer misgaan, zo leek het. In de halve finale had Jana Novotna titelverdedigster Martina Hingis overtuigend verslagen. Op 4 juli moest de 29-jarige Tsjechische van Nathalie Tauziat winnen en haar eerste Wimbledontitel zou een feit zijn.***

En dus was zij de grote favoriete voor de titel. Zeker omdat Tauziat, haar verrassende tegenstandster in de finale, slechts als zestiende was geplaatst en nog nooit eerder de finale van een Grand Slamtoernooi had gehaald. Toch speelden de zenuwen Novotna opnieuw parten. Maar omdat de Française zo mogelijk nog meer gespannen was, won Novotna met 6-4 en 7-6.

Twee keer eerder had Novotna op Wimbledon de finale van het damesenkelspel gehaald. In 1993 had ze tegen Steffi Graf de zege voor het grijpen, totdat ze door zenuwen werd overmand. In 1997 was ze tegen Hingis kansloos. Maar dit keer was ze het hele toernooi oppermachtig geweest. Ze had in al haar wedstrijden slechts één set verloren.

Borg

Net als Novotna (*links*) stond ook Goran Ivanisevic voor de derde keer in de finale van het enkelspel. En net als de Tsjechische had ook de 26-jarige Kroaat de vorige twee keer verloren. Maar voor Ivanisevic was drie maal geen scheepsrecht. Hij moest na een marathonpartij zijn meerdere erkennen in Pete Sampras (*rechtsboven*).

De eveneens 26-jarige Amerikaan won daarmee zijn vijfde Wimbledontitel, waarmee hij het record van Björn Borg evenaarde. Maar Sampras kreeg deze vijfde titel niet cadeau. Pas in de vijfde set brak de weerstand van Ivanisevic: 6-7, 7-6, 6-4, 3-6, 6-2.

Volgens de Kroaat had de slopende halve finale tegen Richard Krajicek hem de das omgedaan. De Nederlander boog pas in de vijfde set met 15-13. In de eindstrijd kwam Ivanisevic daardoor op de beslissende momenten kracht tekort.

Voor Jacco Eltingh en Paul Haarhuis was het nu of nooit. Het succesvolle dubbelteam had Wimbledon nog nooit gewonnen. Omdat Eltingh vanwege een chronische knieblessure met tennissen zou stoppen, was dit de laatste kans om de felbegeerde titel in de wacht te slepen.

In de finale troffen Haarhuis en Eltingh (*boven*) hun aartsrivalen Todd Woodbridge en Mark Woodforde, de titelhouders van de afgelopen vijf jaar. Na ruim vier uur trokken de Nederlanders aan het langste eind: 2-6, 6-4, 7-6, 5-7, 10-8.

Door deze winst waren Haarhuis en Eltingh het eerste herendubbelkoppel dat alle Grand Slamtoernooien wist te winnen. ◆

5 juli
Noord-Ierland
tegenhouden Oranjemars in Portadown leidt tot rellen in Belfast
Algerije
Berbers protesteren tegen omstreden taalwet

6 juli
Nederland
onderhandelaars bereiken akkoord over financiële beleid Paars II

Scepsis over voortgang democratiseringsproces

Oppositieleider Abiola plotseling overleden

Nigeria ***Vier jaar had Moshood Abiola gevangengezeten. Op 7 juli, aan de vooravond van zijn vrijlating, stierf de Nigeriaanse oppositieleider geheel onverwacht. Voor Abiola leek in Nigeria een belangrijke rol weggelegd nadat dictator Sani Abacha (rechts) op 8 juni eveneens aan een hartaanval was overleden.***

Het onverwachte overlijden van dictator Abacha leek een welkome gelegenheid voor Nigeria om een nieuwe start te maken na een periode van onderdrukking en internationaal isolement. Vooral de executie in 1995 van de schrijver Ken Saro-Wiwa en acht van zijn medestanders had van Nigeria een paria in de internationale gemeenschap gemaakt. De nieuwe militaire leider, generaal Abdusalam Abubakar, kondigde hervormingen aan en liet in korte tijd dertig politieke gevangenen vrij.
Ook Abiola zou vrijkomen, maar hij stierf voortijdig (*boven*). De oppositieleider was in 1994 door Abacha gevangengezet nadat hij, Abiola, het presidentschap voor zich had opgeëist. De militaire machthebbers hadden de verkiezingen van een jaar eerder geannuleerd toen duidelijk werd dat Abiola die zou gaan winnen.

Verkiezingen

Door de plotselinge dood van Abiola laaiden de tegenstellingen tussen het noorden en het zuiden van het religieus en etnisch verdeelde Nigeria weer op. Abiola's aanhangers in het zuiden weigerden te geloven dat hij een natuurlijke dood was gestorven en koelden hun woede op noorderlingen in de steden Lagos en Ibadan. Bij de onlusten kwamen in vier dagen tijd ongeveer zestig mensen om het leven.
Ondanks de opgelaaide onrust ging generaal Abubakar door op de ingeslagen weg. Op 20 juli kondigde hij verkiezingen aan voor begin 1999. De reacties daarop waren voorlopig sceptisch. 'Abubakar zelf is vermoedelijk oprecht, maar het leger ontbeert iedere geloofwaardigheid', aldus een woordvoerder van de oppositie. Het was al zeven keer eerder voorgekomen dat militaire machthebbers in Nigeria democratie in het vooruitzicht hadden gesteld. En uiteindelijk was die belofte maar één keer ingelost. ◆

Oranjemarsen en bomexplosies zorgen voor ellende

Aanslagen op vredesproces

NOORD-IERLAND ***In Ulster kwamen in de zomermaanden oude, wraakzuchtige geesten uit de fles. Zelfs een met brede steun gesloten vredesakkoord op Goede Vrijdag (zie p.66-67) kon hen niet bezweren. In juli liep de spanning tussen protestanten en katholieken als vanouds op door de jaarlijkse Oranjemars. Juist op het moment dat deze brand geblust leek, pleegden nationalistische extremisten de bloedigste aanslag in dertig jaar.***

Op 17 augustus lieten dissidente IRA-leden van de 'Real IRA', felle tegenstanders van het vredesproces, een zware bom ontploffen in Omagh. Vlak voor de aanslag kreeg een regionaal televisie-station een anonieme melding dat er bij het gerechtsgebouw een bom zou liggen. De politie ontruimde de omgeving en stuurde het publiek naar het winkelcentrum van Omagh. Juist daar ontplofte de bom veertig minuten later (*midden-boven*). De trieste balans: 28 doden, onder wie negen kinderen.

Glorious Twelfth

Een maand eerder waren de gemoederen in Noord-Ierland verhit geraakt toen het de protestantse Orangisten werd verboden door de katholieke wijk Drumcree van Portadown te marcheren. De Orangisten herdenken ieder jaar op 12 juli overal in Noord-Ierland de overwinning van de protestantse stadhouder-koning Willem III op de katholieke koning Jacobus II in 1690. De traditionele marsen op de 'Glorious Twelfth' hadden de afgelopen jaren al vaak tot ernstige rellen tussen katholieken en Orangisten geleid.
In de weken voorafgaand aan de marsen was brand gesticht in zowel katholieke als protestantse kerken. Hoewel zelfs de militante dominee Ian Paisley de aanvallen op kerken

7 juli
Nigeria
bloedige onlusten na plotselinge dood oppositieleider Abiola

8 juli
Nederland
Hans van Mierlo maakt vertrek uit politiek bekend

Nederland
marinepersoneel verdacht van cocaïnesmokkel

afkeurde, konden de politieke leiders uit beide kampen het tij niet meer keren. In protestantse wijken in de Noord-Ierse hoofdstad Belfast braken op 6 juli rellen uit en in Portadown verschansten ruim duizend Orangisten zich voor de door politie en leger opgeworpen blokkades (*links*). De nieuwe premier van Noord-Ierland en leider van de gematigde Ulster Unionist Party (UUP) David Trimble waarschuwde voor escalatie van het conflict: 'Orangisten moeten beseffen dat het nog maar een kwestie van tijd is voordat we opnieuw achter de doodskisten aanlopen.'

Offers

Trimble kreeg gelijk. In de vroege ochtenduren van de 'Glorious Twelfth' maakte in Ballymoney een brandbom (*rechtsboven*) een einde aan het leven van Richard, Mark en Jason Quinn, 10, 9 en 8 jaar oud. Zij waren grootgebracht door hun katholieke moeder en haar protestantse vriend. De teraardebestelling van de broers (*rechts*) werd bijgewoond door duizenden mensen, zowel katholieken als protestanten.

Maar voor zover er na de dood van de drie jongens enige hoop bestond op bezinning, werd die door dominee Paisley de grond in geboord. Hij moedigde de Oranjemannen in Portadown aan door te gaan met hun mars: 'Er kan geen sprake zijn van versagen of opgeven. We moeten bereid zijn offers te brengen.'
Tienduizenden Orangisten in het district Balleymoney hielden hun traditionele optochten, maar de stemming was bedrukt.
Op 16 juli ontruimde de politie uit veiligheidsoverwegingen het kampement van de Orangisten in Drumcree. Daar was alleen nog de harde kern overgebleven. De meeste protestanten waren van mening dat de Orangisten hun protesten moesten staken uit respect voor de drie jongetjes die in Ballymoney om het leven waren gekomen.

Omslag

Een maand later bereikte het Noord-Ierse drama een nieuw dieptepunt met de bomaanslag in Omagh. Hoewel de aanslagen aantoonden dat het wantrouwen tussen beide geloofsgemeenschappen nog groot was, meenden waarnemers dat met name de gruwelijkheid van de aanslag in Omagh het vredesproces juist had geholpen. De 28 doden verenigden Noord-Ierland in een golf van verdriet.
Gerry Adams, de leider van het katholieke Sinn Féin, de politieke tak van de IRA, verklaarde na de aanslag voor het eerst onomwonden dat het geweld in Noord-Ierland voorgoed voorbij moest zijn. De 'Real IRA', die de verantwoordelijkheid voor de aanslag had opgeëist, kondigde een bestand af. Het Britse en het Ierse Lagerhuis gaven hun goedkeuring aan een verscherpte anti-terreurwetgeving. Het vredesproces leek de nieuwe golf van geweld te hebben overleefd. ◆

Amerikaanse kritiek hekelt Nederlands drugsbeleid

Marine smokkelt cocaïne

NEDERLAND ***Drugs bepaalden het nieuws in de tweede week van juli. Op 8 juli werden twee Nederlandse mariniers opgepakt omdat zij cocaïne van Curaçao naar Nederland hadden gesmokkeld. Nog wel in een Lockheed Orion-patrouillevliegtuig dat juist bedoeld was om drugstransporten op te sporen. De dag daarop kraakte de hoogste drugsadviseur van de Verenigde Staten het Nederlandse drugsbeleid.***

Behalve de twee mariniers werden nog elf mensen gearresteerd: zeven Nederlandse burgers en vier leden van de Antilliaanse militie. Zij zouden allemaal betrokken zijn geweest bij de operatie om 355 kilo cocaïne over de oceaan te krijgen. In het vliegtuig werd 250 kilo van het witte genotspoeder gevonden, bij een van de mariniers thuis nog eens vijftig. Het team dat de zaak onderzocht, achtte de kans bijzonder groot dat vliegtuigen en schepen van de Marine al veel langer werden gebruikt voor drugssmokkel. De smokkel was een koud kunstje, omdat militaire transporten tot dan toe slechts steekproefsgewijs werden gecontroleerd. De affaire was des te pijnlijker omdat de Nederlandse Marine op de Antillen een centrale plaats in de drugsbestrijding innam. Nederland had de Antillen verweten te weinig tegen de drugsmisdaad te ondernemen.

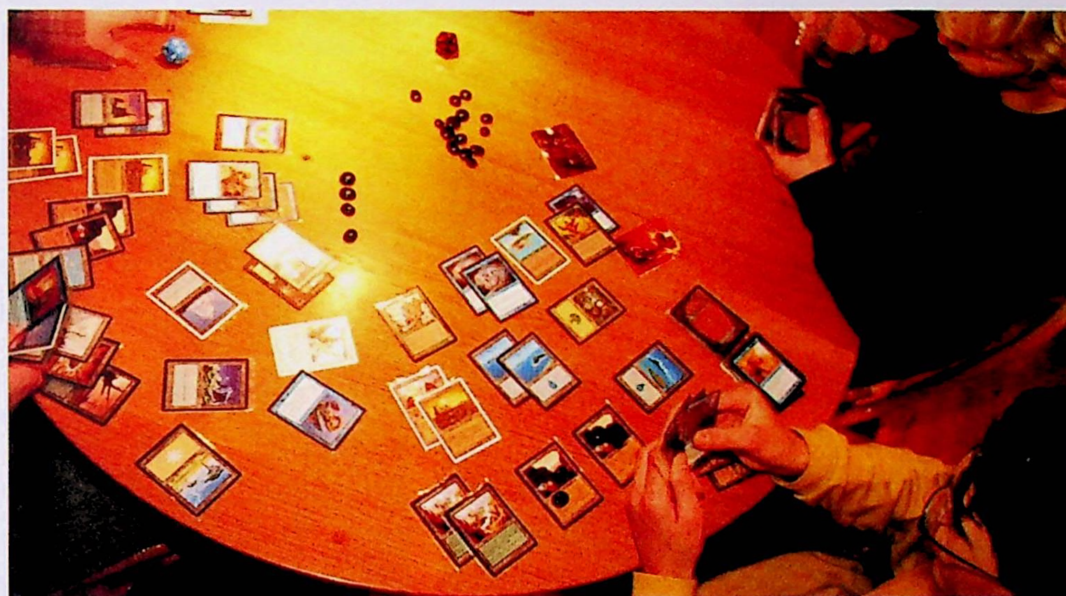
Ramp

Midden in de verwarring over de cocaïne-affaire noemde het hoofd van president Clintons bureau voor drugsbeleid, oud-generaal Barry McCaffrey, het Nederlandse drugsbeleid een 'volslagen ramp'. Hij doelde vooral op de verkrijgbaarheid van softdrugs in coffeeshops en het verstrekken van heroïne aan langdurig verslaafden. Ook schermde hij met (te hoge) cijfers over het aantal misdrijven in Nederland en weet die aan drugscriminaliteit.
McCaffrey's voor 16 juli geplande bezoek aan Nederland ging na alle commotie over zijn ongenuanceerde uitspraken bijna niet door. Pas toen hij zijn verklaring terugnam dat 'Nederland de soevereiniteit van de VS schond door aan Amerikaanse voorstanders van drugslegalisering zijn steun te geven', was hij welkom. Achteraf noemde McCaffrey (*onder*, op een douaneboot) het bezoek 'intens en leerzaam'. ◆

Kaartspel Magic verovert de wereld

Machtsstrijd in Dominia

9 juli
NOORD-IERLAND gevechten tussen protestanten en politie in Portadown

11 juli
IERLAND Tour de France van start met tijdrit in Dublin

12 juli
JAPAN regeringspartij LDP lijdt zware verkiezingsnederlaag; premier Hashimoto stapt op

FRANKRIJK het Franse voetbalelftal wint wereldtitel door in finale titelhouder Brazilië met 3-0 te verslaan

VERENIGDE STATEN/BELGIË ***Untag. Attack. Block. De fantasy-wereld van het kaartspel 'Magic, the gathering' telt vele, voor buitenstaanders mysterieuze termen. In een paar jaar tijd was het spel mateloos populair geworden, vooral onder scholieren en studenten. Er werden zelfs tal van Magic-kampioenschappen georganiseerd. Half juli werd in Brussel gestreden om de Europese titel, een maand later was Seattle het strijdtoneel voor de wereldtitel.***

Magic was begin jaren negentig bedacht door twee Amerikanen, Peter Adkinson en Richard Garfield. De aantrekkelijkheid van het kaartspel is gelegen in de combinatie van strategisch spelen, ruilen en sparen. Bij Magic strijden twee of meer spelers met elkaar om de macht in het magische rijk Dominia. Iedere deelnemer start met een uit zestig kaarten bestaand 'deck' en beschikt over twintig levens. Via kaarten met onder meer banvloeken en monsters moet geprobeerd worden de tegenstander(s) te 'doden'.
Essentieel is het 'deck', dat voor ieder spel door de deelnemers zelf wordt samengesteld op grond van de strategie die hij wil volgen. De speler heeft daarbij de beschikking over kaarten met landen, betoveringskaarten en kaarten met magische voorwerpen.

Black Lotus

Hoe meer kaarten een speler in zijn bezit heeft, hoe beter hij zijn deck kan samenstellen. Het is dus van belang een ruime verzameling kaarten aan te leggen. Bovendien komen er steeds weer nieuwe kaarten, met weer nieuwe mogelijkheden op de markt. Van de door Carta Mundi, de beroemde drukkerij uit het Belgische Turnhout, gemaakte kaarten waren er in een paar jaar tijd al meer dan een miljard verspreid.
Naast spelers bleken er ook verzamelaars te zijn: liefhebbers die zo veel mogelijk Magic-kaarten in hun bezit willen hebben. Omdat de kaarten niet werden herdrukt, steeg de waarde van de oude kaarten snel. Zo was de beroemde Black Lotus uit de eerste serie, een begerenswaardige kaart voor spelers én verzamelaars, al snel meer dan duizend gulden waard.
De populariteit van het magische kaartspel onder jongens of jonge mannen kwam niet voor iedereen als een verrassing. Volgens de importeur vonden 'jongeren het leuk om denkspelletjes te doen. Achter de computer vereenzamen ze, kwartetten vinden ze truttig, schaken te stijf en op Risk zijn ze uitgekeken.' ◆

Supportersrellen overschaduwen toernooi

Frankrijk wordt wereldkampioen voetbal

FRANKRIJK ***Niet de meest aanvallende, maar de best verdedigende ploeg trok aan het langste eind. Waar het Nederlands elftal met offensief voetbal probeerde meer doelpunten te maken dan de tegenstander, wilde het Franse team met een sterke verdediging vooral tegentreffers voorkomen. En die tactiek werd beloond: op 12 juli veroverden de Fransen in Parijs de wereldbeker (rechtsmidden) door in de finale titelhouder Brazilië met 3-0 te verslaan.***

Het was voor de Franse organisatoren de finale waarop ze hadden gehoopt. Maar Frankrijk-Brazilië bracht niet het verwachte spektakel. De Brazilianen speelden een matte wedstrijd, mede doordat superster Ronaldo als gevolg van een zware blessure nauwelijks een bal raakte. De Fransen daarentegen speelden hun beste wedstrijd van het toernooi en wonnen overtuigend dankzij onder meer twee kopbaltreffers van hun sterspeler Zinedine Zidane (*rechtsboven*).
De Fransen waren met het nodige geluk in de finale gekomen. Zo kregen ze het bescheiden Paraguay pas in de verlenging op de knieën, hadden ze strafschoppen nodig om Italië te verslaan en bezorgde Kroatië hen meer problemen dan verwacht. Opmerkelijk was dat in die wedstrijden steeds verdedigers (Blanc, Thuram) voor de Franse treffers moesten zorgen.

Angsthazen

Brazilië had op weg naar de finale onder meer het verrassende Denemarken (3-2) en Nederland verslagen. Vooral de wedstrijd tegen Nederland was zinderend spannend, met veel kansen over en weer. Kort na rust had Ronaldo de Brazilianen op voorsprong geschoten (*linksboven*), maar vlak voor het einde van de reguliere speeltijd maakte Patrick Kluivert met een kopbal gelijk.
In de noodzakelijk geworden verlenging werd niet meer gescoord, zodat penalties de beslissing moesten brengen. Daarin bleken de Brazilianen meer bedreven dan de Nederlanders, van wie Phillip Cocu en Ronald de Boer misten. Daardoor restte voor de ploeg van coach Guus Hiddink

12 juli
Noord-Ierland
drie broertjes gedood bij aanslag met brandbom in Ballymoney

14 juli
VS
in Texas wordt vanwege de extreme hitte en droogte de noodtoestand uitgeroepen

15 juli
België
Octopusakkoord ondertekend

slechts de troostfinale, die met 2-1 van Kroatië werd verloren.
Toch kon het Nederlands elftal terugzien op een geslaagd toernooi. Want Oranje had in tegenstelling tot de meeste andere ploegen geen angsthazenvoetbal gespeeld. In de eerste wedstrijd tegen België leverde dat nog geen doelpunten op; het meest opmerkelijke van die confrontatie was de rode kaart die Patrick Kluivert opliep na Lorenzo Staelens een elleboogje te hebben gegeven (*middenboven*). Maar tegen Zuid-Korea (5-0) en Mexico (2-2) werd wel flink gescoord.
In de volgende rondes sloeg Oranje steeds in de laatste minuten toe: tegen Joegoslavië zorgde Edgar Davids voor de beslissing (2-1), tegen titelfavoriet Argentinië maakte Dennis Bergkamp (*links*) de volgens velen mooiste treffer van het toernooi (2-1). Maar tegen Brazilië, volgens sommigen de eigenlijke finale, ging het mis.

Staaf

Opvallend aan het toernooi was dat de meeste teams elkaar in sterkte niet veel ontliepen. Kleinigheidjes maakten daarom het verschil tussen winnen en verliezen: een rode kaart, een gemiste penalty, een ten onrechte afgekeurde buitenspelgoal. Veel hing dan ook af van de arbitrage. De scheidsrechters waren met strenge instructies het veld opgestuurd. Het regende kaarten en door inconsequente toepassing van de regels werden sommige ploegen ernstig benadeeld.
Behalve op de scheidsrechters, was er ook de nodige kritiek op de ondoorzichtige en frauduleuze kaartverkoop. Daardoor werden touroperators voor miljoenen guldens gedupeerd. Veel ernstiger nog waren de zware rellen met vooral Engelse en Duitse supporters. Bij een van die botsingen werd een Franse agent door een Duitse 'fan' met een ijzeren staaf bijna doodgeslagen (*rechts*). De

uitschakeling van Engeland en Duitsland in de kwartfinales zorgde in dat opzicht dan ook voor grote opluchting bij alle betrokkenen. ◆

Meer dan honderd doden en enorme schade

Droogte en hitte teisteren Amerika

VERENIGDE STATEN ***Aan het begin van de zomer was het in het zuiden van de Verenigde Staten wekenlang extreem warm. Temperaturen van rond de veertig graden waren eerder regel dan uitzondering. In Florida ging de hitte gepaard met extreme droogte. Omvangrijke bosbranden die bijna twee maanden aanhielden, waren het gevolg. Pas half juli was het vuur onder controle.***

De branden in Florida begonnen eind mei. Behalve de hitte en de droogte droeg ook een voortdurend draaiende hevige wind bij aan wat de ergste bosbranden in vijftig jaar werden genoemd. Begin juli werd de toestand kritiek toen de branden bewoonde gebieden bedreigden. Meer dan honderdduizend mensen moesten worden geëvacueerd en honderden huizen gingen in vlammen op.

De branden waren deels aangestoken en deels het gevolg van blikseminslagen of onachtzaamheid. Inwoners van Florida mochten daarom niet meer barbecueën en ook het afsteken van vuurwerk op 4 juli, de nationale feestdag, werd verboden. Ondertussen probeerden duizenden brandweerlieden tevergeefs het vuur onder controle te krijgen. Snelwegen moesten worden afgesloten, sportevenementen werden afgelast of uitgesteld. In deze dramatische situatie zag gouverneur Lawton Chiles van Florida nog maar één oplossing: hij riep de inwoners van zijn staat op te bidden voor regen. En die kwam er uiteindelijk ook, rond half juli. Maar grote hoeveelheden kaphout waren toen al verloren gegaan, evenals een belangrijk deel van de maïs-, katoen- en aardnootoogst.

Broeikas

Ook elders in het zuiden van de Verenigde Staten heerste de hitte. Vooral in de staat Texas maakten de hoge temperaturen veel slachtoffers, met name onder ouderen en immigranten. Ook hier ging veel van de maïsoogst verloren en werd met smart gewacht op de regen die aan alle ellende een einde moest maken. Dat gebeurde pas tegen het einde van juli.

De Amerikaanse vicepresident Al Gore greep de extreme weerssituatie aan om nog maar eens te wijzen op de gevaren van het zogeheten broeikaseffect, de langzame opwarming van de aarde. Volgens sommige wetenschappers was dat effect nog altijd niet bewezen, maar de extreme weersuitingen moesten volgens Gore wel degelijk met zorg worden bekeken. ◆

16

NEDERLAND
Amerikaans drugsadviseur Barry McCaffrey brengt omstreden bezoek

NEDERLAND
opschudding rond vermoorde Zandvoortse kinderpornohandelaar

Beelden schokken zelfs deskundigen

Kinderporno in Zandvoorts appartement

NEDERLAND ***De Belgische actiegroep Morkhoven gooide de knuppel in het hoenderhok door schokkende kinderporno door te spelen aan Nova. De Nederlandse actualiteitenrubriek besteedde er op 15 juli aandacht aan - overigens zonder de gruwelijke beelden te tonen. De Zandvoortse kinderpornozaak stond daarmee ineens in het middelpunt van de belangstelling.***

Een dag na de Nova-uitzending liet de Haarlemse justitie op diverse plaatsen in Zandvoort huiszoekingen verrichten. Er liep al langer een onderzoek naar mogelijke internationale kinderpornonetwerken die via Internet opereerden. Hoofdverdachte was Gerrie U., die in Zandvoort een computerzaak (*boven*) had. Computerhandelaar Gerrie U. was inmiddels dood. Hij was half juni in Italië gestorven na door een kogel te zijn getroffen. De Italiaanse politie arresteerde een goede bekende van U., de Belg Robbie van der P. (*rechts*) op beschuldiging van moord.
Op aandringen van familieleden van Gerrie U. ging de politie in diens appartement op zoek naar kinderporno. Wat daar werd aangetroffen, was zelfs voor doorgewinterde pornospeurders schokkend: alle vormen van kinderporno, zelfs brute verkrachting van zeer jonge kinderen, kleuters en baby's.

Smokkel

Morkhoven beschikte al langer over vergelijkbaar foto- en filmmateriaal en over adressen van pedofiele klanten. De werkgroep, die streed tegen kinderporno, zei het materiaal van Gerrie U. persoonlijk te hebben gekregen.
Aanvankelijk wilde Morkhoven (*rechtsboven*) de belastende diskettes niet afstaan wegens slechte ervaringen met de Belgische justitie. De werkgroep werd niet toeschietelijker toen na de Nova-uitzending de Belgische politie huiszoeking deed bij Morkhoven en twee prominente leden, voorzittter Jan Boeykens en woordvoerder Marcel Vervloesem, meenam voor een urenlange ondervraging. Uiteindelijk werd het materiaal op 20 juli dan toch (gedeeltelijk) afgestaan.
De affaire werd er nog gecompliceerder op toen in oktober de werkgroep Morkhoven, al omstreden vanwege de manier van actievoeren, zelf in opspraak raakte. Woordvoerder Vervloesem, eerder al eens veroordeeld wegens afpersing en een zedendelict, werd beschuldigd van incest en misbruik van jonge kinderen en de werkgroep zou slechts eigen gewin nastreven. ◆

Duizenden doden in weggespoelde dorpjes

Dodelijke vloedgolf treft Papoea's

PAPOEA-NIEUW-GUINEA ***'We zagen de zee overeind komen en begonnen te rennen voor ons leven.' Slechts enkele inwoners van de dorpjes aan de moerassige lagune van Sissano konden navertellen wat zij op 17 juli hadden meegemaakt. Drie metershoge vloedgolven trokken die avond een verwoestend spoor. De gevolgen waren verschrikkelijk.***

Van de dorpjes Nimas, Warapu, Sissano (*links*) en Arop stonden na de vloedgolven enkel nog wat palmbomen overeind. De eenvoudige huisjes waren door het water meegesleurd, evenals de meeste bewoners. Overal in de lagune dreven temidden van wrakhout en huisraad lijken, die door de hitte al snel in verregaande staat van ontbinding verkeerden.

De vloedgolven waren het gevolg van een zeebeving. De schokken hadden een kracht van zeven op de schaal van Richter. Doordat het epicentrum van de beving dicht bij de kust van de arme en afgelegen streek lag, konden de bewoners niet tijdig worden gewaarschuwd.

Aanvankelijk probeerden hulpverleners de talloze lijken te bergen en te verbranden, maar dat bleek mede door de aanwezigheid van krokodillen en haaien onbegonnen werk. In plaats daarvan werd besloten de lagune tot verboden gebied te verklaren.

Daardoor bleef het gissen naar het exacte aantal slachtoffers van de ramp. De schattingen liepen uiteen van drieduizend tot zesduizend doden. Gevreesd werd dat veel gewonden alsnog zouden bezwijken aan infectieziekten, die als gevolg van het besmette (drink)water snel dreigden te worden verspreid. ◆

17 juli
Papoea-Nieuw-Guinea
duizenden doden door zware vloedgolven
Rusland
stoffelijke resten van de laatste tsarenfamilie herbegraven in Sint Petersburg
Frankrijk
complete Festinaploeg uit de Tour gezet wegens dopingaffaire
18/19 juli
Kosovo
meer dan honderd doden bij zware gevechten

Herbegrafenis zaait verdeeldheid

Russische tsaar en zijn familie naar laatste rustplaats

Rusland ***Terwijl in de Petrus en Pauluskathedraal de laatste Russische tsaar, zijn vrouw, drie van hun kinderen en vier van hun personeelsleden werden herbegraven, werd elders in Sint Petersburg op allerlei manieren gedemonstreerd tegen de 'misdadige' plechtigheid. De ceremonie op 17 juli hield in heel Rusland de gemoederen bezig en zette, in tegenstelling tot wat de bedoeling was, geen streep onder een deel van het omstreden verleden.***

De autoritaire tsaar Nicolaas II had na het begin van de Russische revolutie afstand gedaan van zijn troon en was vervolgens met zijn vrouw en vijf kinderen door de communistische bolsjewieken gevangengezet in Jekaterinenburg. Op last van Lenin werd het tsarengezin daar op 17 juli 1918 doodgeschoten en op een geheime plek begraven.
Pas in 1991, dus na de val van het communistische regime, werden hun stoffelijke resten teruggevonden. Velen betwijfelden echter of de botten (*rechts*) wel echt van de tsaar en zijn familie waren. Vooral de Russisch-Orthodoxe kerkleiders bleven sceptisch, zelfs na overtuigend DNA-onderzoek.
Patriarch Aleksi II boycotte dan ook de herbegrafenis. In plaats daarvan leidde hij elders in Sint Petersburg een alternatieve rouwdienst voor alle slachtoffers van de anti-religieuze terreur. Ook de communistische politici bleven weg uit de Petrus en Pauluskathedraal omdat hun held Lenin met de ceremonie in diskrediet werd gebracht.
Aanvankelijk had president Boris Jeltsin eveneens te kennen gegeven de plechtigheid niet te zullen bijwonen. Op het laatste moment besloot hij echter toch te gaan (*rechtsboven*). Met die stap maakte hij duidelijk zich onafhankelijk van de Russisch-Orthodoxe Kerk op te stellen.

Complot

Er werd bij de kathedraal ook gedemonstreerd. Nationalisten waren boos over het veel te sobere karakter van de plechtigheid, ultra-conservatieven (*boven*) meenden dat de 'overhaaste' herbegrafenis diende om de ware toedracht van de moord (volgens hen een joods complot!) te verhullen.
De herbegrafenis leidde dus niet tot een nationale verzoening, zoals Jeltsin aanvankelijk had gehoopt, maar wakkerde de bestaande tegenstellingen juist aan. ◆

Burgers massaal op de vlucht

Tientallen doden bij zware gevechten in Kosovo

Kosovo ***Meer dan honderdvijftig doden en duizenden nieuwe vluchtelingen: dat was de balans van een weekendje Kosovo. Alleen al bij gevechten langs de grens met Albanië vielen op 18 en 19 juli zeker 110 doden. Zwaar gevochten werd ook rond de stad Orahovac, die op 17 juli door het Bevrijdingsleger van Kosovo (UCK) was ingenomen en in de daaropvolgende dagen door de Serviërs werd heroverd. Bij de gevechten kwamen zeker vijftig etnische Albanezen om. Naar schatting 25.000 mensen sloegen op de vlucht voor het oorlogsgeweld.***

Sinds de eerste acties van Servische ordetroepen in het begin van he t jaar (zie p.46-47) was de situatie in Kosovo ontaard in een regelrechte oorlog. Met steun van kapitaalkrachtige Kosovaren in West-Europa en hun volksgenoten in Albanië had het UCK zware wapens aangeschaft en in korte tijd meer dan eenderde van het platteland, inclusief enkele belangrijke wegen, onder controle gekregen. Het Servische tegenoffensief maakte echter snel duidelijk dat het UCK zijn militaire kracht schromelijk had overschat. De ongeregelde troepen van het bevrijdingsleger bleken geen partij voor de goed getrainde Serviërs met hun overmacht aan tanks en artillerie. Op 28 juli veroverden de Serviërs het stadje Malisevo in Centraal-Kosovo dat wel werd omschreven als de 'hoofdstad' van het UCK.
De val van Malisevo bracht opnieuw

23 juli

Frankrijk
TVM-ploegleider Priem en verzorger Michailov aangehouden in verband met dopingzaak; peloton dreigt met staking wegens 'heksenjacht'

Cambodja
hoge opkomst maken verkiezingen tot een succes

Guinee-Bissau
regering en opstandelingen komen bestand overeen

een grote vluchtelingenstroom op gang. Volgens een woordvoerder van de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties bevonden zich in de bossen en dorpen rond Malisevo 65.000 ontheemden die eerder uit andere delen van Kosovo waren gevlucht en nu opnieuw werden bedreigd. Het totale aantal vluchtelingen werd eind juli op 150.000 geschat. Tienduizenden Kosovaren verbleven onder erbarmelijke omstandigheden in Macedonië, Noord-Albanië en Montenegro.

Wapengekletter

De benarde situatie van de vluchtelingen vergrootte de druk op de internationale gemeenschap om 'iets' te doen in de kwestie-Kosovo. Op 15 juni had de NAVO eerdere waarschuwingen aan het adres van de Servische leider Slobodan Milosevic kracht bijgezet met een massale luchtoefening boven de buurlanden Albanië en Macedonië. Aan de oefening met de naam Determined Falcon namen 84 vliegtuigen deel (*rechts*), waaronder vier Nederlandse F-16's. Maar dit wapengekletter maakte weinig indruk op de Serviërs.

Met de opkomst van het UCK was de situatie in Kosovo voor de internationale gemeenschap nog gecompliceerder geworden. Het bevrijdingsleger erkende het gezag van de Albanese leider Ibrahim Rugova niet, zodat het onduidelijk was wie nu eigenlijk de Albanese meerderheid in Kosovo vertegenwoordigde.

Bovendien kwamen er steeds meer berichten dat ook het UCK zich schuldig maakte aan buitensporig geweld tegen Servische burgers en Albanese 'collaborateurs'. Ook waren er aanwijzigingen dat het UCK onafhankelijkheid voor Kosovo slechts als een opstapje zag voor de vestiging van een Groot-Albanië waarin de Albanezen uit Albanië, Kosovo, Macedonië en Montenegro zouden worden verenigd.

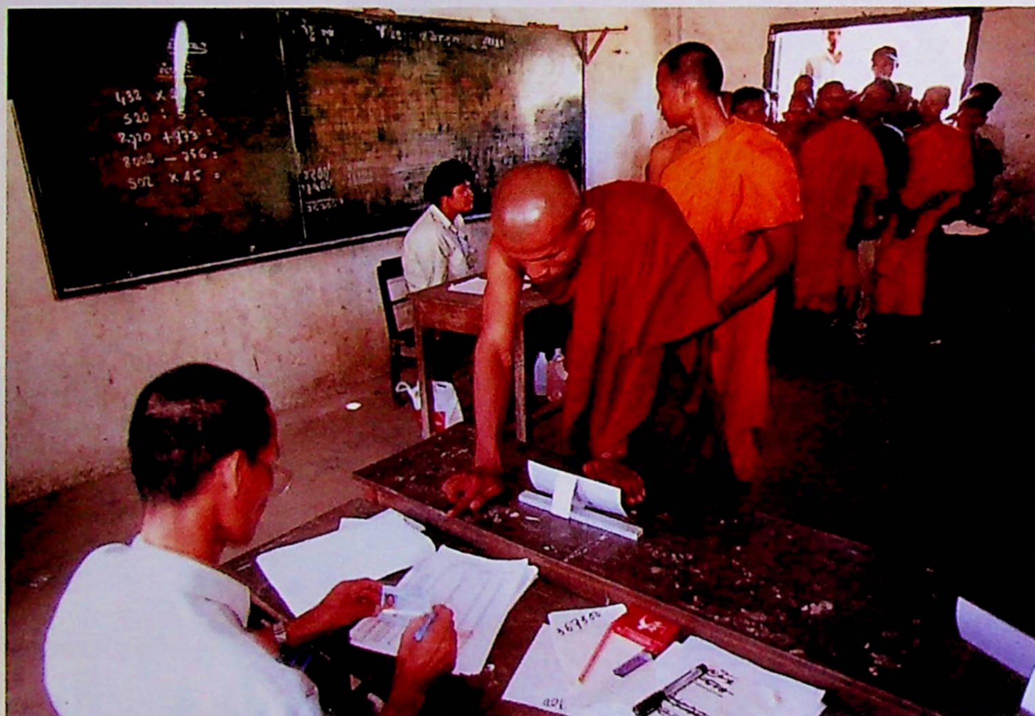
Dit laatste zou onherroepelijk tot een complete Balkanoorlog leiden. 'De grote moeilijkheid is hoe je druk op Milosevic kunt uitoefenen, zonder daarmee de luchtmacht van het UCK te worden', zo verwoordde een westerse diplomaat het dilemma van de internationale gemeenschap.

Offensief

In augustus gingen de Serviërs opnieuw in het offensief. Op 16 augustus veroverden zij Junik, een belangrijk bolwerk van het UCK bij de grens met Albanië. Opnieuw werden dorpen kapotgeschoten en geplunderd en werden duizenden etnische Albanezen op de vlucht gedreven. Opnieuw werd er gedelibereerd over mogelijk westers ingrijpen. En opnieuw gebeurde er niets. ◆

Uitslag omstreden

Hoge opkomst bij verkiezingen in Cambodja

CAMBODJA ***De Cambodjaanse Volkspartij (CCP) van premier Hun Sen was de grote winnaar van de parlementsverkiezingen die op 26 juli werden gehouden (boven). Hoewel internationale waarnemers de verkiezingen als 'vrij en eerlijk' bestempelden, werd de uitslag door de twee andere grote partijen aangevochten.***

Door het houden van verkiezingen hoopte premier Hun Sen het isolement te doorbreken waarin Cambodja was beland sinds hij in juli 1997 de coalitie met de royalistische Funcinpec-partij van prins Norodom Ranariddh met geweld had beëindigd. Bij de coup waren tientallen medestanders van Ranariddh geëxecuteerd. Prins Ranariddh was naar het buitenland gevlucht, maar kreeg na zware druk van de internationale gemeenschap toestemming om naar Cambodja terug te keren en aan de verkiezingen deel te nemen.

De aanloop tot de verkiezingen, de eerste sinds het vertrek van de VN-vredesmacht in 1993, werd ontsierd door intimidatie en politieke moorden. Niettemin was de opkomst bijzonder hoog: meer dan negentig procent. Volgens de ongeveer achthonderd buitenlandse waarnemers waren de verkiezingen over het algemeen ordelijk verlopen en was de uitslag representatief voor de wil van het Cambodjaanse volk. De oppositie daarentegen hield vol dat er sprake was geweest van onregelmatigheden en eiste hertelling van de stemmen.

Boycot

Volgens de officiële uitslag van de nationale kiesraad behaalde de CCP van Hun Sen 41,4 procent van de stemmen, de Funcinpec-partij van Ranariddh 31,5 procent en de anticorruptiepartij van de voormalige minister van Financiën Sam Rainsy 14,2 procent. Deze uitslag betekende dat er een coalitieregering nodig was, maar Ranariddh en Rainsy weigerden aan de besprekingen deel te nemen en dreigden bovendien met een boycot van het parlement.

In de loop van augustus werd de situatie er niet beter op. In de hoofdstad Phnom Penh gingen enkele weken lang dagelijks duizenden mensen de straat op om te protesteren tegen de vermeende verkiezingsfraude. Op 7 september werd er een aanslag gepleegd op de residentie van Hun Sen. Volgens de oppositie was deze in scène gezet als voorwendsel om de protesten tegen de regering te onderdrukken. Opnieuw leek het democratische experiment in Cambodja te mislukken. ◆

Publicatie roept weerstand op

Humo sprak met zelfmoordenaars

België ***Was er sprake van integere onthullingsjournalistiek of van commerciële exploitatie van een familiedrama? Humo publiceerde op 28 juli een interview dat veel stof deed opwaaien. Het Belgische weekblad had gesproken met een echtpaar uit Kasterlee, dat kort na het interview samen met hun twee volwassen kinderen 'zelfmoord' pleegde.***

Half juli kreeg de Humo-redactie de vraag voorgelegd of ze wilde praten met een wanhopige man die van plan was zelfmoord te plegen. Op 16 juli ging een journaliste naar zijn huis in Kasterlee. Zij sprak met het echtpaar en hoorde daar over de zelfmoordplannen. Toen zij vernam dat er ook kinderen in het geding waren, besloot zij eerder gemaakte afspraken te negeren en lichtte zij de burgemeester van Kasterlee in.
Die nam op zijn beurt contact op met de plaatselijke politiecommissaris. Samen konden zij evenwel niet voorkomen dat op 22 juli de vader eerst zijn 19-jarige zoon en zijn 24-jarige dochter vermoordde, voordat hij en zijn vrouw de hand aan zichzelf sloegen.
Na het familiedrama besloot Humo het interview te publiceren. Daaruit bleek dat het gezin met ernstige financiële problemen had gekampt, onder meer doordat ze waren bedrogen bij beleggingen met (zwart) geld. Na jarenlange juridische strijd zouden zij op 1 augustus uit hun (gehuurde) villa worden gezet.
Voor de 49-jarige man en zijn 47-jarige echtgenote had het leven geen zin meer. 'Wij vrijen niet meer, we hebben geen zin om weg te gaan, we doen niets anders meer dan eten en slapen. Eigenlijk zijn we al dood.'

HUMO

ONAFHANKELIJK WEEKBLAD VOOR

Radio en televisie

28 juli 1998 nr 32/3021
Radio- en tv-programma's van 31 juli tot 6 augustus 1998
65 fr / fl 3,95

DE VIERVOUDIGE 'ZELFMOORD' IN KASTERLEE

HUMO SPRAK MET DE DADERS

Sensatiezucht?

Na de publicatie ontstond er dicussie over de vraag of het interview wel gepubliceerd had moeten worden en of Humo wel genoeg had gedaan om de (zelf)moorden te voorkomen.
Ook het (gebrek aan?) optreden van de burgemeester en de commissaris riep vragen op.
Dat Humo in radiospotjes reclame had gemaakt voor het interview, was voor sommige critici het bewijs dat de beslissing om te publiceren was ingegeven door sensatiezucht. Volgens de redactie van het weekblad was dat verwijt onterecht: de manier waarop het artikel was aangeprezen en vormgegeven was juist zeer terughoudend geweest. ◆

28 juli

VS
Lewinsky bereid te getuigen tegen president Bill Clinton

Soedan
hongersnood neemt steeds massalere vormen aan

België
opschudding over Humo-interview met zelfmoordgezin

29 juli

Frankrijk
Spaanse ploegen verlaten collectief de Tour uit protest tegen dopingjacht

Watersnood treft China

CHINA ***Maandenlang had het zwaar geregend in het midden, oosten en noorden van China. Rivieren als de Yangtze konden de watervloed niet verwerken en traden buiten hun oevers. Gebieden die vele malen groter waren dan Nederland en België samen, kwamen blank te staan. Pas in de loop van augustus begon het waterpeil weer te zakken.***

De watersnood werd de ergste genoemd sinds 1954. Toen kwamen naar schatting meer dan dertigduizend mensen om het leven. Hoewel het getroffen gebied dit keer groter was, bleef het aantal slachtoffers beperkt. Het officiële dodental werd vastgesteld op 3.004, maar volgens velen lag het werkelijke aantal vele malen hoger.
Miljoenen Chinezen moesten hun huizen verlaten, vooral op het platteland. Om bedreigde steden als Wuhan, Jiujiang en Harbin te beschermen, werden stroomopwaarts dijken doorgebroken. Daar werd vooral de boerenbevolking de dupe van. Op tal van andere plaatsen wer-

1-8 augustus
NEDERLAND
Gay Games in Amsterdam succesvol ondanks financiële problemen

2 augustus
FRANKRIJK
Marco Pantani wint door dopingperikelen overschaduwde Tour

3 augustus
NEDERLAND
tweede kabinet-Kok geïnstalleerd

den de dijken juist weer versterkt. Honderdduizenden militairen van het Volksleger werden ingezet in de strijd tegen het wassende water (*rechtsonder* en *midden*). Maar die konden niet verhinderen dat wegen en spoorrails door de stroom werden meegesleurd, dat grote delen van de oogst verloren gingen en dat olievelden blank kwamen te staan.

Journalisten, zeker buitenlandse, werden uit de ergste rampgebieden geweerd. Toch was het opmerkelijk dat er in de Chinese pers veel kritiek werd geleverd op de (plaatselijke) autoriteiten. Menselijk falen had de omvang van de ramp vergroot. De Chinese waterhuishouding, zo meldden de media, was voor een groot deel verstoord door onverantwoorde ontbossing en door gebrekkige uitbaggering van rivierbeddingen. Voor de Chinese autoriteiten kwam de ramp niet eens ongelegen. Zij konden de tegenvallende economische groei wijten aan het overvloedige water. Ook gebruikten zij de overstromingen als argument om de (omstreden) bouw van grote stuwdammen door te zetten. ◆

Marco Pantani verrassende winnaar

Dopingschandalen overschaduwen Tour

FRANKRIJK ***Een klimmer kan de Tour de France niet meer winnen, zo heette het. En ook: het is onmogelijk in één jaar zowel de Ronde van Italië als de Tour te winnen. De 28-jarige Marco Pantani logenstrafte beide beweringen. De Italiaanse klimgeit, die een paar maanden eerder al de Giro op zijn naam had geschreven, werd op 2 augustus in Parijs gehuldigd als winnaar van de 85e Tour.***

De winnaar van 1997, Jan Ullrich, gold vooraf als de grote favoriet. Toen de jonge Duitser na de tiende etappe de gele trui veroverde, leek niets meer een nieuwe Tourzege in de weg te staan. Maar in de vijftiende etappe, van Grenoble naar Les Deux Alpes, sloeg Pantani keihard toe. In barre weersomstandigheden demarreerde de Italiaan op de flanken van de Galibier (*rechts*). Niemand kon hem nog volgen. Ullrich klapte volledig in elkaar en finishte met een achterstand van bijna negen minuten. De 'piraat' Pantani mocht zich na de heroïsche rit op die 27e juli in de gele trui hijsen en stond die tot in Parijs niet meer af. Hij werd daarmee de eerste Italiaanse Tourwinnaar sinds 1965, toen Felice Gimondi won. Ullrich werd uiteindelijk nog wel tweede in het eindklassement.

Epo

Met een gemiddelde snelheid van 39,983 kilometer per uur was het de snelste Tour ooit. Maar de Ronde maakte vooral geschiedenis door een treurige reeks dopingschandalen. Nog voordat de Tour op 10 juli in Ierland van start ging, had de Franse justitie al toegeslagen met de aanhouding van Willy Voet. In de auto van de Belgische Festinaverzorger werden tal van verboden middelen aangetroffen, zoals epo, testosteron, cortisonen en amfetaminen.
De Festinaploeg kwam vervolgens zwaar onder vuur te liggen. Ploegarts Eric Ryckaert en ploegleider Bruno Roussel werden eveneens gearresteerd, waarna de Tourdirectie besloot de hele Festinaploeg uit de Ronde te zetten. Ondanks woedende reacties van renners als Laurent Brochard, Richard Virenque en Laurent Dufaux (*middenboven*, van links naar rechts), die aanvankelijk iedere beschuldiging van dopinggebruik ontkenden, mochten zij niet meer meerijden.

3 augustus
Congo
militaire opstand tegen president Kabila breekt uit

3/4 augustus
Azië
aandelenkoersen op de beurzen dalen onrustbarend

Vervolgens richtte de Franse justitie haar pijlen op de Nederlandse TVM-formatie. Een verzorger van die ploeg was in maart al betrapt op het vervoeren van epo. Mede op grond daarvan werden ploegleider Cees Priem, ploegarts Andrei Michailov en verzorger Jan Moors opgepakt. Ook de TVM-renners werden uit hun hotel gehaald en tot diep in de nacht verhoord. De aangeslagen renners verlieten een paar dagen later in Zwitserland vrijwillig de Tour.
Het keiharde optreden van de Franse justitie zette bij de andere renners veel kwaad bloed. Die besloten enkele keren tot protestacties (*rechts*), maar de Tourleiding stond machteloos. Alle Spaanse en enkele andere ploegen besloten vervolgens de Tour te verlaten. Officieel deden ze dat uit solidariteit met Festina en TVM, maar het vermoeden bestond dat ook de angst zelf betrapt te worden een rol speelde.
Er werden ook nog meer arrestaties verricht. Zo werd de onverwachte leider van het bergklassement, Rodolfo Massi, door de politie van zijn bed gelicht en opgesloten. Hij bleek zelfs in het peloton bekend te staan als dopingdealer.
Hoewel geen enkele renner bij de dopingcontroles werd betrapt, was de Tour voor veel liefhebbers in een kwaad daglicht komen te staan. Sommigen meenden dat iedere renner verboden middelen slikte, want 'op een boterham met pindakaas kan niemand een Tour uitrijden'. Toch kende de overkoepelende wielerunie UCI zeer strenge dopingregels; strenger dan in de meeste andere takken van sport. Maar wielrennen en doping leken niettemin synoniem te zijn geworden.

Steels

Door alle dopingperikelen kwam uiteindelijk niet meer dan de helft van het aantal in Dublin gestarte renners in Parijs aan. Daar won de Belg Tom Steels (*rechtsonder*) de laatste etappe. Hij had eerder al de eerste rit en nog twee andere etappes op zijn naam geschreven. De Nederlandse renners wisten slechts in twee etappes als eerste over de finish te komen. TVM-rijder Jeroen Blijlevens won de vierde rit en Raborenner Leon van Bon de negende. In het eindklassement behaalde Michael Boogerd, ook van de Raboploeg, een knappe vijfde plaats. De beste Belg was Axel Merckx, die dankzij een sterke laatste week opklom tot een fraaie tiende plaats. ◆

Na formatie van 89 dagen

Paars II beëdigd

NEDERLAND ***Na de kamerverkiezingen van begin mei leek een snelle kabinetsformatie mogelijk. PvdA, VVD en D66 tezamen hadden fors gewonnen, dus lag een voortzetting van de paarse coalitie voor de hand. Toch duurde het nog tot 3 augustus voordat koningin Beatrix de nieuwe ministersploeg kon presenteren op de trappen van paleis Noordeinde (onder).***

Meteen na de verkiezingen was SER-voorzitter Klaas de Vries door de koningin aangewezen als informateur. Nog geen week later kregen Wim Kok (PvdA), Gerrit Zalm (VVD) en Els Borst (D66) een vervolginformatieopdracht. Nooit eerder waren (demissionaire) ministers tot informateur benoemd.
Samen met de fractievoorzitters Jacques Wallage (PvdA), Frits Bolkestein (VVD) en Thom de Graaf (D66) begonnen de informateurs half mei met de onderhandelingen voor een tweede paars kabinet (*rechtsboven*). En vervolgens werd het stil op en rond het Binnenhof. Over het verloop van de gesprekken werd weinig of niets meegedeeld.
Begin juli werd duidelijk dat de drie partijen een akkoord hadden bereikt over het te voeren financiële beleid. Op 16 juli kon een compleet regeerakkoord worden overlegd aan de betreffende kamerfracties, die vrijwel zonder morren akkoord gingen. Toen kon beoogd premier Wim Kok beginnen met het samenstellen van de nieuwe ministersploeg. Daarbij was het vooral de vraag of D66 twee of drie ministersposten zou krijgen. Het werden er uiteindelijk drie, waarvan eentje zonder portefeuille. Het was inmiddels duidelijk geworden dat Hans van Mierlo niet terug zou keren in het nieuwe kabinet. De voormalige D66-leider stapte, evenals partijgenoot Hans Wijers, uit de politiek. De PvdA'er Jacques Wallage verliet eveneens het Haagse toneel. Hij werd burgemeester van Groningen en werd als fractieleider opgevolgd door Ad Melkert.

Verrassingen

Dat Wim Kok premier zou blijven stond al bij voorbaat vast. Nieuw in de parlementaire geschiedenis was dat Nederland met Annemarie Jorritsma (Economische Zaken) en Els Borst (Volksgezondheid) twee vrouwelijke vice-premiers kreeg.
Het nieuwe kabinet kende nog meer verrassingen, zoals de benoeming van PvdA-zwaargewichten Klaas de Vries (Sociale Zaken), Bram Peper (Binnenlandse Zaken) en Jan Pronk (die Ontwikkelingssamenwerking verruilde voor Milieu). Dat de VVD'er Frank de Grave op Defensie terechtkwam, was eveneens onverwacht.
Op 25 augustus legde het nieuwe kabinet in de Tweede Kamer de regeringsverklaring af. Premier Kok liet bij die gelegenheid weten de betrouwbaarheid en zorgvuldigheid van de overheid te willen vergroten. ◆

5 augustus
VS/EUROPA
ook op de Westerse beurzen dalen de koersen

6 augustus
IRAK
Saddam schort samenwerking met UNSCOM en IAEA op

7 augustus
KENIA/TANZANIA
meer dan 200 doden bij aanslagen op Amerikaanse ambassades

CHINA
duizenden mensen vermist na dijkdoorbraak

Financiële perikelen deren deelnemers niet

Vrolijke Gay Games

NEDERLAND ***'Vriendschap door sport en cultuur.' Onder dat motto werden van 1 tot 8 augustus in Amsterdam de vijfde Gay Games gehouden. Zo'n 15.000 deelnemers uit 66 landen en nog eens ruim honderdduizend bezoekers namen deel aan de talrijke sportwedstrijden of bezochten de culturele manifestaties, de Canal Parade en de vele feesten. Dat er ernstige financiële problemen waren, deerde weinigen.***

De Gay Games waren in 1984 voor het eerst georganiseerd op initiatief van de Amerikaanse tienkamper Tom Waddell. Omdat er een taboe rustte op homoseksualiteit en (top)sport, wilde hij spelen houden waarbij de geaardheid van de deelnemers niet terzake deed.
De eerste twee Gay Games waren in San Francisco, daarna was het Canadese Vancouver aan de beurt en in 1994 New York.
Amsterdam was dus de eerste stad buiten het Noord-Amerikaanse continent waar de Gay Games plaatsvonden. Er was vooraf nogal wat kritiek geweest: Nederland zou dergelijke spelen niet nodig hebben, want hier was de integratie toch al voltooid en waarom moesten de homo's zo nodig apart sporten?

Non-actief

Het festijn werd geopend en afgesloten in de Amsterdam Arena. Daar traden behalve Dana International, de kersverse winnares van het Eurovisie Songfestival (zie p.81), ook Matilde Santing, de Weather Girls en de Three Degrees op. Zowel tijdens de openings- als de slotceremonie was er een feestelijke intocht van sporters.

De belangstelling viel, vooral op de slotavond, wat tegen. Dat was een van de vele financiële tegenvallers waarmee de organisatie te kampen kreeg. Het evenement was net begonnen toen bleek dat er een miljoenentekort was. De directeur van de Stichting Gay Games, Marc Janssens, zou zijn (financiële) bevoegdheden te buiten zijn gegaan en werd op non-actief gesteld.
Om de spelen te redden, besloot de gemeente Amsterdam een overbruggingskrediet van vijf miljoen ter beschikking te stellen.

Polsstok

De spelen zelf verliepen zonder enige wanklank. Na een paar dagen besloot de Amsterdamse politie het aantal parate agenten te halveren.
Het was vooral feest in de stad, mede dankzij het zonnige en warme weer.
Overigens bleek tijdens de Gay Games dat het taboe op homoseksualiteit en sport nog altijd groot was. De internationale schaatsbond verbood haar leden op straffe van royement deel te nemen aan de wedstrijden bij het kunstrijden. De teleurgestelde kunstrijders maakten er vervolgens een openbare training van.
Hoewel voor de meeste sporters de prestaties er niet echt toe deden, kwam er toch nog een heus Nederlands record in de boeken terecht.

Daarvoor zorgde Monique de Wilt, die haar eigen record bij het polsstokhoogspringen met zes centimeter verbeterde. ◆

Verenigde Staten slaan hard terug

Aanslagen op Amerikaanse ambassades

KENIA/TANZANIA ***Tot op een kilometer van de plaats des onheils sneuvelden ruiten. Zo zwaar was de explosie die op 7 augustus het naast de Amerikaanse ambassade gelegen Ufundi House in het centrum van de Keniaanse hoofdstad Nairobi met de grond gelijk maakte (boven en middenboven). Vrijwel tegelijkertijd explodeerde in de Tanzaniaanse hoofdstad Dar es-Salaam een autobom bij de Amerikaanse ambassade. In Nairobi vielen 247 doden, onder wie twaalf Amerikanen; in Dar es-Salaam kwamen tien mensen om.***

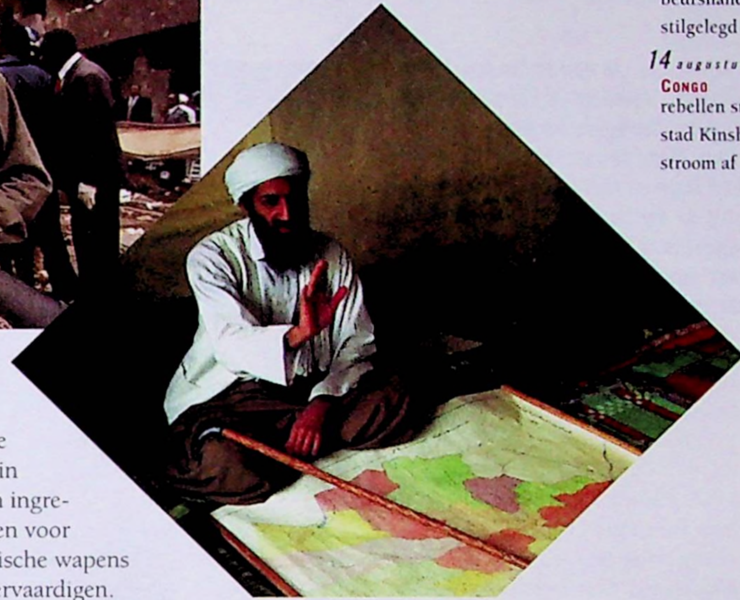
De gelijktijdigheid van de twee aanslagen maakte het aannemelijk dat er een goed georganiseerde, internationaal opererende terreurorganisatie achter stak. Al spoedig dook in dit verband de naam Osama Bin Laden (*rechtsmidden*) op. Deze 41-jarige zoon van een Saoedische miljardair was op de universiteit onder invloed gekomen van de ultra-orthodoxe Moslim Broeders en had in de jaren tachtig met de Afghaanse mujahedeen tegen de Sovjet-Unie gevochten. In 1990 keerde Bin Laden zich scherp tegen de honderdduizenden 'ongelovigen' die vanwege de Golfoorlog tegen Irak naar Saoedi-Arabië kwamen. Naar aanleiding hiervan werd hij door zijn familie verstoten en nam het Saoedische bewind hem zijn nationaliteit af. Bin Laden week uit naar Soedan en later naar Afghanistan, waar hij met zijn kapitaal van honderden miljoenen dollars radicale moslimorganisaties ondersteunde en terreuracties tegen westerse doelen financierde.

12 augustus
VS/EUROPA
beurzen herstellen zich weer enigszins

13 augustus
RUSLAND
beurshandel tijdelijk stilgelegd

14 augustus
CONGO
rebellen snijden hoofdstad Kinshasa van stroom af

Volgens westerse inlichtingendiensten was Bin Laden onder meer betrokken bij de aanslagen op het World Trade Center in New York (1993) en de Amerikaanse legerbasis in Dahran (1996). Begin 1998 organiseerde Bin Laden een bijeenkomst van radicaal-islamitische groeperingen, waarop besloten werd tot de oprichting van het 'Wereld Islamitisch Front voor de Jihad tegen de Kruisvaarders en de Joden'. Deze 'Islamitische Internationale' vaardigde op 23 februari een fatwa (religieus decreet) uit, waarin het doden van Amerikanen en hun bondgenoten 'een individuele plicht voor elke moslim' werd genoemd.

Zelfverdediging

Twee weken na de aanslagen op hun ambassades sloegen de Verenigde Staten terug. Marineschepen in de Arabische en de Rode Zee schoten ongeveer 75 kruisraketten af op doelen in Afghanistan en Soedan. In Afghanistan werd een opleidingskamp voor terroristen bestookt, alsmede de (vermoedelijke) verblijfplaats van Osama Bin Laden, een grot in de bergen boven Jalalabad. In Soedan was het doelwit een fabriek bij de hoofdstad Khartoum, waar volgens de Verenigde Staten de organisatie van Bin Laden ingrediënten voor chemische wapens liet vervaardigen. De Verenigde Staten rechtvaardigden de bombardementen als een daad van zelfverdediging in de strijd tegen het internationale terrorisme. 'Dit is helaas de oorlog van de toekomst', verklaarde de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright.
Maar vooral de aanval op de fabriek bij Khartoum (*rechtsonder*) bleef zeer omstreden. Volgens de Soedanese autoriteiten ging het hier om een farmaceutische fabriek die geneesmiddelen maakte. Ook diverse westerse deskundigen noemden het zeer onwaarschijnlijk dat daar chemische wapens werden geproduceerd. Daartegenover stelden de Amerikanen dat in een bodemmonster uit de onmiddellijke nabijheid van de fabriek de stof EMPTA was aangetroffen, het belangrijkste bestanddeel van het dodelijke zenuwgas VX. ◆

Oude rage nieuw leven ingeblazen

Jojo wordt yoyo

NEDERLAND ***Je kon er 'de hond mee uitlaten', 'spinnen' of gewoon 'recht op en neer' bewegen. De jojo was weer terug. Maar dan wel in een nieuw, hightech jasje en met een modernere naam: yoyo. Er werden zelfs op 15 en 16 augustus in Scheveningen heuse Europese yoyokampioenschappen georganiseerd.***

De oude Grieken en de Inca's deden het al in lang vervlogen tijden. Recenter nog, in de jaren zeventig, werd er ook wereldwijd driftig gejojood. Daarna werd het weer een tijdlang stil rond het speeltje. Maar plotseling dook de yoyo weer op in het straatbeeld. Scholieren probeerden driftig allerlei trucs uit en managers gebruikten de yoyo als middel tegen de stress.
Waar de oude houten jojo eigenlijk alleen op-en-neer kon bewegen, was voor de nieuwe yoyo gebruik gemaakt van de moderne technieken. Het materiaal was lichter, kogellagertjes waren ingebouwd om de bewegingen soepel te laten verlopen, het touw was verbeterd en ook de kleuren waren aangepast aan de moderne tijd.

Basistruc

Er verschenen talloze instructieboekjes en -video's waarin alle mogelijke (en onmogelijke) trucs werden uitgelegd. Een basistruc was de 'spinner': het onderaan het touwtje laten ronddraaien van de yoyo. Vervolgens kon je 'de hond uitlaten': een spinner op de grond naar voren laten bewegen. Ook kon de yoyoka een 'wiegje' maken, dan wel een 'trapeze' bouwen.
De yoyo kon met allerlei zij- en achterwaartse slingers 'rond de wereld' worden gestuurd. De meeste trucs kwamen uit de Verenigde Staten waar de rage ook begonnen was. De goedkoopste yoyo's kostten vijf gulden, de duurste wel 250 gulden, maar voor dat geld kon de yoyoka wel met de meest geavanceerde Tom Kuhn SB-2 aan de slag.
Spelers en handelaars hoopten dat de rage lang zou aanhouden. Ze meenden zelfs dat het yoyoën tot een echte sport zou kunnen uitgroeien. Het Europese kampioenschap zagen zij als een eerste aanzet in die richting. ◆

15 augustus
Noord-Ierland
28 doden bij bomaanslag in Omagh
Congo
evacuatie van buitenlanders komt op gang

16 augustus
Nederland
in Scheveningen wordt het nationaal kampioenschap yoyoën gehouden

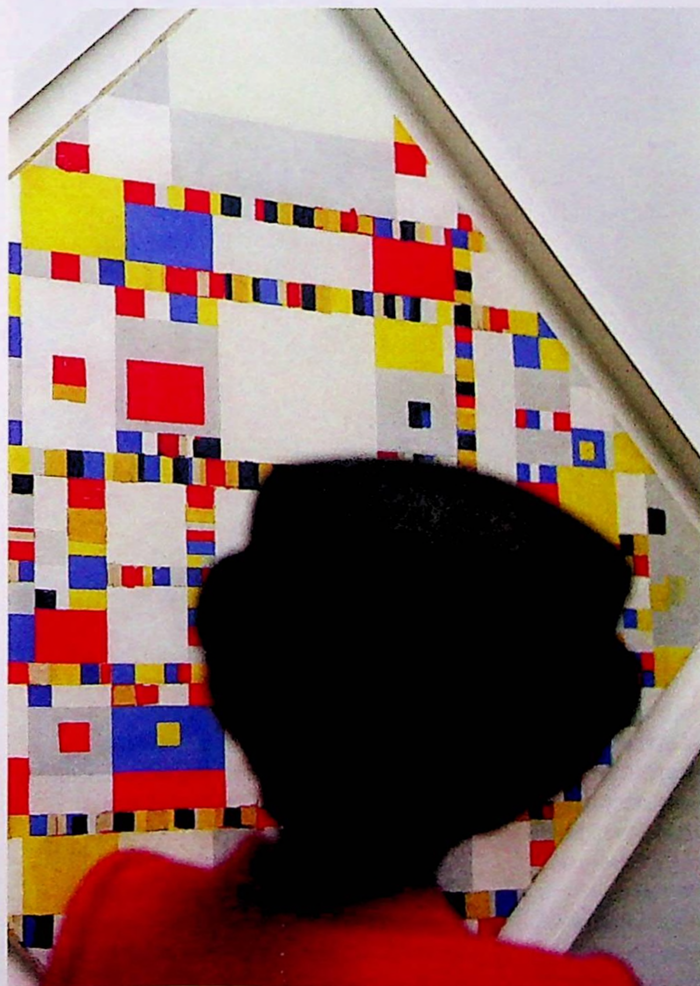
17 augustus
Rusland
waarde roebel gehalveerd
VS
president Clinton erkent in toespraak 'ongepaste' relatie met Monica Lewinsky

Parlement gepasseerd

Laatste Mondriaan aangeschaft

Nederland ***In de kunstwereld werd overwegend verheugd op de aankoop gereageerd, maar in de politiek rezen vragen. Op 28 augustus werd 'Victory Boogie Woogie' van Piet Mondriaan (1872-1944) vanuit de VS naar Nederland overgevlogen. Drie dagen later werd het schilderij gepresenteerd in het Haags Gemeentemuseum, dat het werk in permanente bruikleen kreeg.***

Veertig miljoen dollar had de Nederlandse staat neergeteld voor het laatste, onvoltooide werk van Mondriaan. De aankoop was mogelijk gemaakt door een schenking van De Nederlandsche Bank. Die wilde een gebaar maken naar het Nederlandse volk ter gelegenheid van de verdwijning van de gulden in 2002. Daartoe werd 110 miljoen gulden uit de reserves van de Bank ter beschikking gesteld aan de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit.
Die Stichting was op dat moment al in onderhandeling met een Amerikaanse kunstverzamelaar bij wie *Victory Boogie Woogie* in de slaapkamer hing. Uiteindelijk bleek de man bereid het werk te verkopen. Daarmee werd de laatste Mondriaan het duurste schilderij ooit door de Nederlandse staat aangeschaft.

Deining

In de kunstwereld heerste euforie. Het schilderij werd de *Nachtwacht* van de twintigste eeuw genoemd. De kenners kwamen superlatieven tekort om het werk te roemen. Zelfs koningin Beatrix kwam kijken bij de presentatie ervan (*onder*). Bij die gelegenheid citeerde staatssecretaris van Cultuur Rick van der Ploeg de Britse schrijver Oscar Wilde: 'De meeste mensen weten van alles de prijs, maar van niets de waarde.'

Koekje

Want er was inmiddels de nodige deining ontstaan over de aankoop. Niet alleen het hoge bedrag riep verontwaardiging op, ook de manier waarop tot de besteding van de reserves van de bank besloten was, viel bij velen verkeerd. Buiten het parlement om hadden directeur Cees Welling van De Nederlandsche Bank, minister van Financiën Gerrit Zalm en premier Wim Kok de kunstaankoop bekokstoofd.
De drie heren moesten later toegeven dat ze wellicht niet helemaal de koninklijke weg hadden bewandeld, maar ze benadrukten dat ruchtbaarheid aan de plannen de prijs voor *Victory Boogie Woogie* nog verder zou hebben opgedreven. Vanaf 29 oktober kon het Nederlandse publiek van het 'koekje van eigen deeg', want betaald met gemeenschapsgeld, van De Nederlandsche Bank genieten.
Op die dag ging het gerestaureerde Haags Gemeentemuseum officieel weer open voor het publiek. ◆

Rusland in diepe economische en politieke crisis

Jeltsin ontslaat opnieuw regering

RUSLAND ***'Wisselen van parachute tijdens de sprong.' Zo omschreef de Russische krant Izvestija de inhoud van de presidentiële oekaze 98-8-23-003. Met dit decreet ontsloeg president Boris Jeltsin op 23 augustus Sergej Kirijenko en zijn voltallige regering en verving hij de premier door de man die hij honderdvijftig dagen eerder door Kirijenko had laten vervangen, Viktor Tsjernomyrdin (zie p.56).***

De opzienbarende manoeuvre van Jeltsin kwam op een moment dat Rusland in grote financiële problemen verkeerde en werd algemeen gezien als een bewijs dat de president zijn greep op de situatie had verloren.
Een week eerder, op 17 augustus, had de Russische regering zich genoodzaakt gezien de nationale munt, de roebel, met bijna vijftig procent te devalueren. De devaluatie ging onder meer gepaard met een opschorting voor negentig dagen van de afbetaling van buitenlandse schulden. De maatregelen waren een ultieme poging van de regering om de financiële chaos in Rusland te beteugelen.
De al lang voortwoekerende financieel-economische malaise was acuut geworden door een dramatische koersval op de Moskouse effectenbeurs en berichten over het dreigend faillissement van een groot aantal Russische banken. De crisis vond haar oorsprong in de uitverkoop van staatsbezittingen, de enorme kapitaalvlucht naar het buitenland en het onvermogen van achtereenvolgende regeringen om een behoorlijk functionerend belastingstelsel op te zetten. Pogingen om daarin verandering te brengen, stuitten steevast op verzet van machtige 'oligarchen' als Boris Berezovsky, zakenlieden die de geprivatiseerde staatsbedrijven hadden opgekocht en nu de Russische economie vrijwel beheersten.
Eind augustus raakte de roebel in een vrije val en ontstond een run op de Russische banken (*rechts*), toen kleine spaarders hun tegoeden wilden opnemen voor het te laat was.

Mijnwerkers

Voor de man in de straat betekende de val van de roebel een dramatische stijging van de kosten van levensonderhoud. Importproducten, waaronder veel levensmiddelen, verdubbel-

20 augustus

VS
Amerikanen bombarderen doelen in Soedan en Afghanistan als vergelding voor de aanslagen op ambassades in Afrika

23 augustus

Rusland
president Jeltsin ontslaat regering-Kirijenko

Kosovo
Servische leger start nieuw offensief

26 augustus

China
officiële dodental overstromingen opgelopen tot 3.004

Rusland
roebel stort volledig in

den in nog geen week in prijs. Vooral voor de talloze Russen - mijnwerkers, militairen, ambtenaren, leraren en ouden van dagen - die voor hun inkomen afhankelijk waren van de staat en soms al meer dan een jaar geen geld hadden ontvangen, was dit een regelrechte ramp.
Het sociale protest tegen deze verpaupering kwam met name van de mijnwerkers. In mei blokkeerden zij tien dagen lang de Trans-Siberische spoorlijn (*boven*) en ook daarna hielden zij op diverse plaatsen in het land zitacties, blokkades en protestmarsen. In juni sloeg een groep protesterende mijnwerkers haar tenten op voor het regeringsgebouw aan de rivier de Moskwa.

Primakov

Terwijl de economische crisis zich verdiepte, raakte Rusland ook politiek verlamd. Na een week van intensieve onderhandelingen over een herverdeling van de macht tussen president en parlement, weigerde de Doema op 31 augustus in te stemmen met de benoeming van Tsjernomyrdin tot premier. Volgens communistenleider Gennadi Zjoeganov was deze 'medeplichtig aan de verwoesting van de Russische economie'.
Opnieuw leek een keiharde confrontatie tussen president en parlement aanstaande - er werd al gesproken over invoering van de staat van beleg en het gevaar van een burgeroorlog. Maar op 10 september ging Jeltsin voor de Doema door de knieën: hij liet de weggestemde Tsjernomyrdin (*linksboven*) vallen en schoof minister van Buitenlandse Zaken Jevgeni Primakov (*linksonder*) naar voren als beoogd premier. Deze zei voorstander te zijn van 'markthervormingen met een menselijk gezicht', maar door de benoeming van twee communisten op economische sleutelposten werd zijn regering toch door velen gezien als een stap terug in de richting van de vroegere planeconomie. ◆

Buurlanden houden Kabila in het zadel

Rebellie in Congo bedreigt stabiliteit in de regio

CONGO ***Bijna had de triomfator van 1997 binnen het jaar een smadelijke aftocht moeten blazen. De presidentiële zetel van Laurent Kabila, de man die in mei 1997 dictator Mobutu verdreef, wankelde toen zijn voormalige bondgenoten zich tegen hem keerden. Slechts militair ingrijpen van de buurlanden Angola, Zimbabwe en Namibië kon de opmars van de anti-Kabila gezinde rebellen stuiten. Op 30 augustus heroverden Angolese troepen de westelijke havenstad Matadi en voorkwamen daarmee de val van de Congolese hoofdstad Kinshasa.***

De gevechten in Congo waren begonnen op 2 augustus. Een opstand van Tutsi-militairen in de oostelijke steden Bukavu en Uvira breidde zich met steun van Rwanda en Oeganda razendsnel uit over het hele oosten van Congo. Directe aanleiding voor de rebellie was het besluit van president Kabila om de Rwandese troepen die hem in 1997 in het zadel hadden geholpen, naar huis te sturen. Belangrijker was echter de al langer bestaande onvrede in Rwanda en Oeganda over het feit dat Kabila geen eind had weten te maken aan de aanvallen op hun grondgebied door vanuit Oost-Congo opererende Hutu-milities en Oegandese guerrillastrijders.

Angst

Terwijl de rebellen (*midden* en *rechtsboven*) zich meester maakten van het oosten van het land, startten muitende Tutsi-eenheden in het uiterste westen een offensief richting Kinshasa. Via een Rwandese luchtbrug werden versterkingen aangevoerd en in korte tijd veroverden de opstandelingen de havens Banana en Muanda en de waterkrachtcentrale bij Inga. Daardoor konden zij de stroomtoevoer naar Kinshasa afsnijden. Ruim twee weken na het begin van de opstand leek de val van de hoofdstad nog slechts een kwestie van dagen. Buurland Angola en het nabijgelegen Zimbabwe en Namibië konden een dergelijke ontwikkeling niet accepteren. Angst voor een langdurige periode van instabiliteit in Congo, persoonlijke banden van de Zimbabwaanse en Namibische leiders Robert Mugabe (*boven*, rechts) en Sam Nujoma met Kabila (*boven*, links), zakelijke belangen én ontstemming over de te grote invloed van Rwanda in de regio waren de redenen voor deze landen om troepen naar Congo te sturen. Pogingen van Zuid-Afrika om tot een diplomatieke oplossing te

27 augustus
Rusland
president Jeltsin ontkent te zullen aftreden

28 augustus
Nederland
met schenking van De Nederlandsche Bank wordt laatste werk van Mondriaan gekocht
VS/Europa
paniek op beurzen leidt tot koersdalingen

30 augustus
Congo
regeringsleger dwingt rebellen ten westen van Kinshasa tot de terugtocht

komen, liepen - net als in 1997 bij de val van Mobutu - op een mislukking uit. Dankzij de interventie van Angola, Zimbabwe en Namibië kon Kabila zich handhaven, maar het oosten van Congo bleef in handen van de Banyamulenge (Congolese Tutsi's) en hun Rwandese en Oegandese bondgenoten. Overleg tussen de betrokken staatshoofden in Zimbabwe, begin september, leverde niets op.

Escalatie

Een verontrustend gevolg van de opstand was dat Kabila steun voor zijn regime trachtte te werven door op te roepen tot een nationale strijd tegen het Tutsi-imperialisme. Dit leidde eind augustus tot massale lynchpartijen van Tutsi's in de straten van Kinshasa (*rechtsonder*). Ook in de zuidelijke provincie Katanga vonden razzia's tegen Tutsi's plaats. Op 10 september kondigde de regering-Kabila aan alle 'vreemdelingen van Tutsi-origine' het land te zullen uitzetten.
Medio september braken er felle gevechten uit bij de Oost-Congolese stad Goma, vlak bij de grens met Rwanda. Een aanval van door Kabila gesteunde Hutu-extremisten (de Interahamwe, verantwoordelijk voor de genocide in Rwanda in 1994) en plaatselijke Congolese milities (de Maï Maï) werd met steun van Rwandese troepen afgeslagen.
Bij de strijd in het oosten van Congo werden kort daarna ook troepen gesignaleerd uit Soedan (de aartsvijand van Oeganda en dus pro-Kabila) en Burundi (gedomineerd door Tutsi's en dus anti-Kabila). Het gevaar dat de rebellie tegen Kabila zou uitmonden in een grootschalige oorlog in Midden-Afrika was daarmee levensgroot aanwezig. ◆

Winstwaarschuwingen verscherpen vertrouwenscrisis

Scherpe koersdalingen treffen beurzen

Terwijl de aandelenkoersen als een jojo op-en-neer gingen, vreesden steeds meer economen voor een domino-effect. Voor veel particulieren was het beleggen in aandelen de afgelopen jaren een ware sport geworden, maar het leuke spelletje bleek ook onaangename kanten te hebben. Eind augustus klapten wereldwijd de aandelenkoersen in elkaar en verdween de koerswinst van een heel jaar als sneeuw voor de zon.

Jarenlang leken aandelenkoersen alleen maar te kunnen stijgen. Door een gunstige combinatie van lage inflatie, lage rente en hoge economische groei was het beleggen erg aantrekkelijk geworden. Steeds meer particulieren stortten zich op het kopen van aandelen.

Maar in augustus ging het mis. Aan het begin van de maand zakten de koersen fors; iets wat door analisten toen nog als een 'gezonde correctie' op een overspannen markt werd gezien. De daling bleek evenwel structureler dan gedacht.

Op 31 augustus daalden de koersen op Wall Street zeer sterk. De graadmeter van de beurs, de Dow-Jonesindex, verloor in één dag 512 punten, oftewel ruim zes procent. Ook op andere beurzen raakten de beleggers vervolgens in paniek.

Tal van redenen werden aangevoerd voor de koersdalingen. Om te beginnen was er de voortdurende economische crisis in Zuidoost-Azië en Japan (zie p.14-15), die ook dreigde over te slaan naar Latijns-Amerika en met name naar Brazilië. Daarnaast was de Russische roebel volledig ingestort (zie p.132-133) en bestond de vrees voor een gezagscrisis in de

Verenigde Staten doordat president Bill Clinton verwikkeld was in de zaak-Lewinsky (zie p.144-145). Economen meenden dat de economische crisis in Azië en Rusland ook naar de westerse landen zou kunnen overslaan. Als een reeks dominostenen zou het ene land na het andere worden meegesleept in de malaise, met een wereldwijde recessie als gevolg - zo was de vrees.

Emoties

De vertrouwenscrisis die daardoor ontstond, werd nog versterkt doordat het ene bedrijf na het andere de winstprognoses in negatieve zin moest bijstellen. Vooral multinationals als Shell, Philips, KLM, Hoogovens en ING kwamen met 'winstwaarschuwingen', die de koersen verder deden kelderen. De slechte economische situatie in grote delen van de wereld had kwalijke gevolgen voor de afzet en daarmee voor de winst.

En dus kelderden de koersen in Zwitserland (*links*) en sloeg de paniek toe bij beurshandelaren in Rusland (*rechtsonder*), Brazilië (*rechtsboven*) en de Verenigde Staten (*boven*). Op tal van plaatsen zakte de beurs door psychologische barrières, zoals in Amsterdam waar de AEX-index eerst door de duizend- en toen zelfs door de negenhonderdpuntengrens zakte.

De hele maand september jojoden de koersen op een onvoorspelbare manier op-en-neer. Geruchten over een mogelijke renteverlaging in de Verenigde Staten zorgden voor een opleving, maar nieuwe winstwaarschuwingen of slechtere economische vooruitzichten leidden dan weer tot een forse daling. Toen in oktober de Amerikaanse Centrale Bank tot een werkelijke rentedaling overging, reageerden de meeste beurzen maar lauw.

Hoezeer de handel op de aandelenbeurs onderhevig was aan emoties en (vage) verwachtingen, bleek half september. Toen was alleen al de aankondiging dat de tapes met de ondervraging van Bill Clinton in de zaak-Lewinsky zouden worden vrijgegeven, aanleiding voor een forse rentedaling. Dit vanwege de vrees voor een afzettingsprocedure en de daarmee gepaard gaande instabiele politieke situatie.

De aandelenkoersen bleven aan forse schommelingen onderhevig. Onduidelijk was hoe dit probleem aangepakt moest worden. Volgens de een was het nodig de financiële markten aan banden te leggen, volgens de ander moest er een noodfonds komen om te zorgen dat op zich gezonde economieën (zoals Brazilië) niet aan een monetaire crisis ten onder zouden gaan. De zeven rijkste industrielanden en het Internationaal Monetair Fonds bespraken in oktober de crisis - maar een echte oplossing hadden ook zij niet. ◆

Laatste ontmoeting Clinton-Jeltsin?

Tob-overleg in Moskou

RUSLAND ***De een lamgeslagen door de affaire-Lewinsky, de ander lichamelijk en geestelijk opgebrand: de vijfde topontmoeting tussen de 'vrienden' Bill Clinton (rechts) en Boris Jeltsin (links), op 1 en 2 september in Moskou, leek vooral een oefening in 'zelfhulp en kameradenhulp'.***

De twee leiders hadden allebei behoorlijk aan geloofwaardigheid ingeboet, en ze voerden voor het oog van de wereld een toneelstukje op dat alleen in uiterlijkheden overeenkomsten vertoonde met het Amerikaans-Russische topoverleg van weleer. Het overleg tussen de twee staatshoofden had niet op een ongelegener moment kunnen komen. Door de economische en politieke crisis (zie p.132-133) was Rusland volledig stuurloos en leek het tijdperk-Jeltsin ten einde. De enige die dan ook gelukkig zei te zijn met de komst van Clinton, was communistenleider Gennadi Zjoeganov. 'Nu kan hij met eigen ogen zien hoe de lamgezopen en bedorven Jeltsin zijn land teistert', aldus Zjoeganov. Voor Clinton was echter één ding erger dan de topontmoeting door laten gaan en dat was deze te schrappen. Algemeen werd aangenomen dat uitstel van de top onvermijdelijk zou leiden tot de val van Jeltsin. En Amerika had de afgelopen jaren te veel geïnvesteerd in Jeltsin en zijn hervormingsbeleid om dat zomaar te laten gebeuren.

Steun

Instabiliteit in de voormalige supermacht Rusland was, vanwege de daar aanwezige kernwapens, nu eenmaal gevaarlijker dan elders in de wereld. En dus betuigde Bill zijn vriend Boris steun als Rusland het pad van de hervormingen zou blijven bewandelen. Maar voor de zekerheid had hij toch ook maar vast ontmoetingen met potentiële opvolgers van Jeltsin, zoals de burgemeester van Moskou, Joeri Loezjkov, en de gouverneur van de regio Krasnojarsk, Alexandr Lebed. ◆

1 september
WERELDWIJD
beurzen kelderen

1/2 september
RUSLAND
Amerikaanse president Clinton brengt tweedaags bezoek

2 september
BELGIË
Agustaproces van start

Wanneer werd het geld gestort?

Agustaproces begonnen

BELGIË ***Het was een merkwaardig begin van een geruchtmakend proces: procureur-generaal Eliane Liekendael die op de vlucht sloeg voor de pers als ware zij zelf verdacht (links)! Op 2 september begon voor het Hof van Cassatie in Brussel het Agustaproces, waarbij vooraanstaande Belgische politici terechtstonden op verdenking van het aannemen van smeergeld.***

Eind jaren tachtig had het Belgische kabinet ten behoeve van het leger F-16 straaljagers laten moderniseren door de Franse vliegtuigbouwer Dassault en 46 nieuwe helikopters besteld bij het Italiaanse bedrijf Agusta. Achteraf bleken Agusta en Dassault in verband met die miljardenorders grote sommen smeergeld te hebben betaald aan zowel de Vlaamse als de Waalse socialistische partij.
Na jarenlang onderzoek moesten uiteindelijk twaalf verdachten voor het hoogste Belgische rechtscollege verschijnen. De bekendsten onder hen waren de ex-ministers Willy Claes (*rechtsmidden*), Guy Spitaels (*rechtsonder*) en Guy Coëme. Ook enkele kabinetsmedewerkers en partijfunctionarissen werden aangeklaagd.
De cruciale vraag was wanneer de politici van het smeergeld op de hoogte waren gebracht. Was dat vóór of na het ondertekenen van de contracten met Agusta en Dassault. In het eerste geval was er sprake van corruptie, in het tweede geval slechts van dubieuze, maar in die tijd nog legale giften aan politieke partijen.
Liekendael begon op de eerste procesdag met een uren durende uiteenzetting van de beschuldigingen. Zij baseerde zich daarbij op de 160.000 pagina's tellende aanklacht. Daaruit bleek onder meer dat de verdachten elkaar op belangrijke punten tegenspraken. Tijdens het proces zou duidelijk moeten worden wanneer wie waarvan op de hoogte was geweest. ◆

Zwarte dozen geven geen uitsluitsel

Vliegramp eist 229 levens

CANADA ***'We moeten onmiddellijk landen!' Dit waren de laatste woorden van de gezagvoerder van vlucht SR 111. Daarna werd het contact met de luchtverkeersleiding verbroken en zes minuten later stortte het toestel voor de Canadese kust in zee. Hoewel onmiddellijk hulpacties op gang kwamen (midden), werd al snel duidelijk dat niemand de ramp had overleefd.***

Het toestel, een McDonnell Douglas van de Zwitserse maatschappij Swissair, was met 215 passagiers en 14 bemanningsleden op weg van New York naar Genève. Een half uur na vertrek meldde de piloot dat er rook in de cockpit was en dat hij bij Halifax een noodlanding wilde gaan maken. Maar Halifax werd niet bereikt.

Er werd meteen druk gespeculeerd over de oorzaak van de mislukte noodlanding. Stond een van de motoren in brand? Waren de piloten bewusteloos geraakt? Was wellicht de elektriciteit (gedeeltelijk) uitgevallen? Gehoopt werd dat de oranje 'zwarte dozen' met de vluchtgegevens en de opnames van de gesprekken in de cockpit, uitsluitsel zouden geven.

Nadat de zwarte dozen waren gevonden, bleek dat de fatale laatste zes minuten van de vlucht niet waren geregistreerd. Dat leek te wijzen op een stroomstoring. Vermoedelijk was er in het passagiersgedeelte geen rook geweest. De stewardessen, zo bleek uit de recorders, hadden het uitdelen van eten pas gestaakt op het moment dat de noodlanding werd ingezet.

Taiwan

Het ongeluk met het Swissair-toestel was niet de enige vliegramp van 1998. Op 2 februari verongelukte op de Filippijnen een DC-9 van Cebu Pacific Air met 104 inzittenden aan boord. Precies veertien dagen later ging het mis met een Airbus-300 van het Taiwanese China Airlines. Bij die ramp vielen 196 doden.

Op 29 augustus stortte in Ecuador een Toepolev neer bij het vliegveld van de hoofdstad Quito (*onder*). Daarbij kwamen niet alleen alle 69 inzittenden om het leven, maar vonden ook op de grond tien mensen de dood. ◆

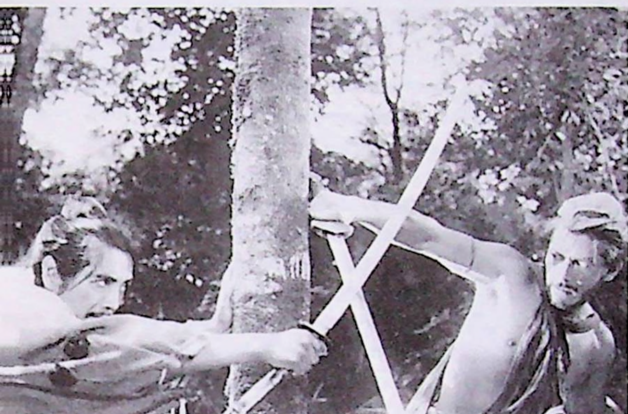
2 september
CANADA
229 doden bij vliegramp met Swissair-toestel

6 september
JAPAN
cineast Akira Kurosawa overlijdt op 88-jarige leeftijd
NEDERLAND
BNN start uitzendingen bij publieke omroep

Akira Kurosawa laat dertig films na

Hartaanval velt keizer van de Japanse cinema

JAPAN *'Neem mij, denk mijn films weg en er blijft niets over.' Akira Kurosawa was een perfectionist die op de filmset geen tegenspraak duldde, maar daarbuiten was hij de bescheidenheid zelve. Op 6 september overleed hij in zijn woonplaats Tokio aan een hartaanval.*

Kurosawa gold als de minst Japanse onder de Japanse filmmakers, maar hij slaagde er wel als eerste in de Japanse cinema internationaal onder de aandacht te brengen. Films als *Rashomon* en *Shichinin no Samurai* (*The seven samurai*, *boven*) vielen in het buitenland in de prijzen. Dat was geen toeval. Kurosawa legde in zijn werk, waarin het brengen van persoonlijke offers een belangrijk thema was, een link tussen traditionele Japanse waarden en humanistische westerse cultuur. Hij nam werken van Shakespeare, Dostojevksi en Gorki als basis voor zijn films, en situeerde die vaak in de Japanse Middeleeuwen. *Kagemusha* en *Ran* zijn daar voorbeelden van. Kurosawa had eigenlijk schilder willen worden en dat was in zijn films terug te zien. Hij gold als de schilder onder de filmmakers en het was dan ook geen toeval dat een van zijn latere films, *Yume*, over Vincent van Gogh ging.

Flop

Kurosawa deed begin jaren zeventig een zelfmoordpoging, toen hij in een ernstige persoonlijke crisis was geraakt nadat *Dodes'kaden* was geflopt. De film die hij daarna maakte, *Dersu Uzala*, was meteen goed voor een tweede Oscar na *Rashomon*. Nooit eerder had een regisseur twee keer een Oscar gewonnen voor de beste buitenlandse film. In 1990 zou Kurosawa, die meestal een zonnebril en een pet droeg (*midden*), nog een ere-Oscar krijgen voor zijn totale oeuvre. ◆

Bart de Graaff stapt over naar publieke omroep

BNN start met uitzendingen op TV2

NEDERLAND ***Velen dachten aanvankelijk dat het om een grap ging, maar Bart de Graaff meende het serieus. Hij wilde van zijn BNN een heuse publieke omroep maken. En die opzet lukte: op 6 september zond BNN op TV2 voor het eerst een eigen programma uit.***

In twee jaar tijd had BNN meer dan zestigduizend tientjesleden geworven en daarmee was de eerste voorwaarde om te worden toegelaten tot het publieke bestel vervuld. Maar BNN moest aan dat bestel ook iets toevoegen en aan die eis werd eveneens voldaan. BNN richtte zich namelijk op jongeren tussen de vijftien en vijfentwintig jaar en dat was een categorie kijkers waar de traditionele omroepen weinig aandacht aan besteedden.
BNN werd de eerste omroep in 23 jaar die erin slaagde tot het publieke bestel door te dringen. Dat was voorheen als laatste Veronica gelukt in 1975. Bart de Graaff was overigens een televisiebekendheid geworden bij datzelfde, inmiddels commercieel geworden Veronica. Met programma's als B.O.O.S. (Bart's Omroep Organisatie Stichting) en BNN (Bart's News Network) had de brutale en door een nierziekte klein gebleven De Graaff veel kijkers aan zich gebonden.

Afbreken

Om van BNN een C-omroep te kunnen maken, had De Graaff van staatssecretaris Aad Nuis (*linksonder*) nog wel alle contacten met Veronica moeten verbreken. Dat deed hij ook en dus kon BNN zichzelf eind augustus in de Amsterdam Arena als nieuwe omroep presenteren (*rechtsonder*). Daar werd ook bekend dat de 'B' in de afkorting BNN niet langer stond voor 'Bart's' maar voor 'Brutaal'. De omroep wilde namelijk niet afhankelijk zijn van voorzitter Bart de Graaff. Toch was hij onvermijdelijk gezichtsbepalend in de eerste uitzendingen van de nieuwe omroep.
Om ook op langere termijn deel van het publieke bestel te kunnen blijven uitmaken, moest BNN binnen twee jaar doorgroeien tot minimaal 150.000 leden. Velen betwijfelden of dat wel mogelijk was; anderen leverden forse kritiek op het feit dat de omroep überhaupt tot het bestel was toegelaten - BNN zou niets toe te voegen hebben. De Graaff kon daar niet mee zitten: 'Als na twee jaar blijkt dat we er een potje van hebben gemaakt, mag men ons tot de grond toe afbreken. Maar toch echt niet eerder'. ◆

7 september
INDONESIË
studenten blokkeren parlement en eisen aftreden Habibie

8 september
VS
honkballer Mark McGwire verbetert 37 jaar oud homerun-record
BANGLA DESH
driekwart van het land onder water

Mark McGwire slaat 62e homerun

Legendarisch record gebroken

VERENIGDE STATEN ***Miljoenen Amerikanen zaten op 8 september aan de buis gekluisterd. Die avond speelde St. Louis Cardinals tegen de Chicago Cubs. Omdat er een record op sneuvelen stond, werd de honkbalwedstrijd door vrijwel alle televisiestations live uitgezonden. Mark McGwire van de Cardinals deed wat van hem verwacht werd: hij sloeg een homerun (onder).***

Het was zijn 62e homerun van het seizoen. Daarmee overtrof hij het oude record dat op naam stond van Roger Maris. Die had in 1961 voor de New York Yankees 61 homeruns geslagen. Dat was weer een verbetering van het record van de legendarische Babe Ruth, die eveneens voor de New York Yankees in 1927 tot zestig homeruns in één seizoen was gekomen. Voor veel honkballiefhebbers had het record van Ruth overigens nog altijd meer waarde dan dat van Maris. Ruth had voor zijn zestig homeruns 154 duels nodig gehad, terwijl Maris negen wedstrijden meer gebruikte om die ene extra homerun te slaan.

Zeventig

Met McGwire's nieuwe record kon iedereen vrede hebben. Hij sloeg zijn 62 homeruns in 145 duels. Na de historische klap kreeg de 34-jarige eerste honkman van de Cardinals minutenlang een staande ovatie. Heel Amerika, waar de race naar het nieuwe record wekenlang op de voet was gevolgd, stond op z'n kop. In andere honkbalstadions werden de wedstrijden stilgelegd en verscheen de 62e homerun op de videoschermen - met groot applaus tot gevolg.
McGwire had in zijn jacht op het homerun-record op het laatst nog sterke concurrentie gekregen van Sammy Sosa van de Chicago Cubs. Vijf dagen na McGwire's recordslag produceerde ook Sosa zijn 62e homerun van het seizoen. De grote vraag was dan ook wie aan het einde van de competitie de meeste homeruns op zijn naam zou hebben. Uiteindelijk won McGwire ook die race. Hij kwam op een totaal van zeventig homeruns in één seizoen. Hij was een echte held geworden en dat hij zijn slagkracht had opgepept met spierversterkende middelen die in andere sporten verboden waren, deerde de ware honkbalfans nauwelijks. ◆

Afzettingsprocedure tegen de Amerikaanse president gestart

Clintons positie onder druk door relatie met stagiaire

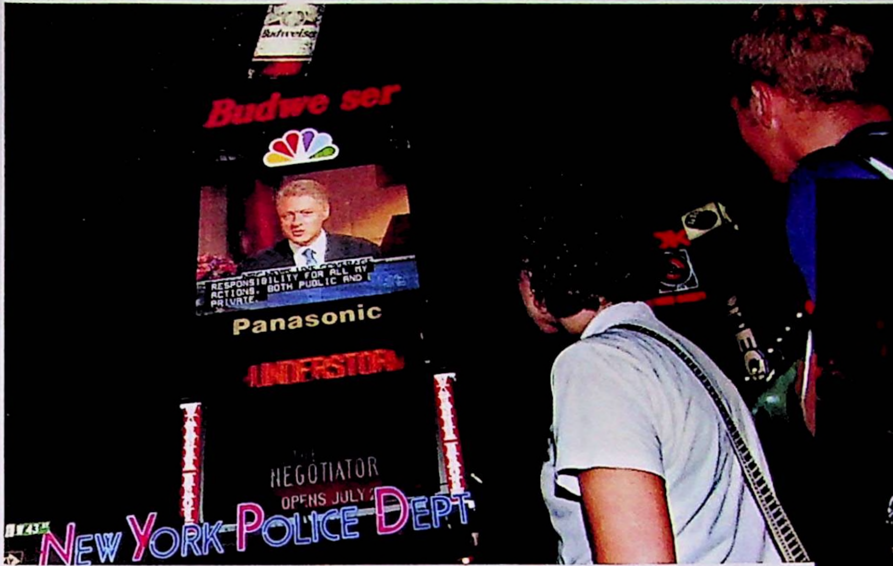

VERENIGDE STATEN ***Gaat de Amerikaanse president Bill Clinton alsnog onderuit na zijn slippertje met de Witte-Huisstagiaire Monica Lewinsky? Die brandende vraag rees na openbaarmaking van het onderzoek naar de affaire-Lewinsky. Op 9 september stuurde speciale aanklager Kenneth Starr (rechtsonder) een vernietigend rapport over deze zaak naar het Huis van Afgevaardigden. Zijn conclusie: Clinton heeft stelselmatig gelogen en misbruik gemaakt van zijn macht. Volgens Starr was een onderzoek naar afzetting (impeachment) van de president dan ook gerechtvaardigd.***

De zaak-Lewinsky vormde de climax in een reeks schandalen die Clinton gedurende zijn presidentschap achtervolgden. Monica Lewinsky liep in 1995 stage in het Witte Huis en werd in die tijd regelmatig gesignaleerd met Clinton (*middenboven*). Ook zouden zij orale seks hebben gehad. Het mogelijke scharreltje groeide in 1998 uit tot 'zippergate', nadat Lewinsky was gehoord in de rechtszaak die Paula Jones wegens seksuele intimidatie tegen Clinton had aangespannen (zie p.60). Tegenover Jones' advocaten verklaarde Lewinsky onder ede dat ze geen seksuele relatie met de president had gehad. Maar uit bandopnames die de met Lewinsky bevriende oud-medewerkster van het Witte Huis Linda Tripp heimelijk van hun telefoongesprekken had gemaakt, zou blijken dat Lewinsky wel degelijk seks met Clinton had gehad en dat hij haar bovendien zou hebben aangezet daarover te liegen tegen Jones' advocaten.
Ook Clinton werd gehoord door de advocaten van Jones en ook hij verklaarde onder ede geen seksuele relatie te hebben gehad met 'that woman, miss Lewinsky'. De zaak kreeg een zware politieke lading toen speciale aanklager Starr werd belast met het onderzoek in de zaak-Lewinsky. Starr, een republikeinse jurist en oud-rechter, onderzocht sinds augustus 1994 de mogelijke betrokkenheid van Bill en Hillary Clinton bij de Whitewater-affaire. Die zaak draaide om vermeende malversaties rond de aankoop van onroerend goed in Arkansas in de

9 september
VS
openbaar aanklager Starr stuurt zijn rapport over de affaire-Lewinsky naar het Congres

11 september
RUSLAND
Doema stemt in met benoeming Primakov als premier

jaren zeventig en tachtig. De zaak-Lewinsky zou Starr nieuwe munitie geven, als hij tenminste kon bewijzen dat de president onder ede had gelogen toen hij zijn relatie met de stagiaire ontkende en dat hij had geprobeerd de rechtsgang te belemmeren door Lewinsky tot liegen aan te zetten.

Ongepast

Starr bood Lewinsky juridische immuniteit aan als zij bereid zou zijn voor de grand jury te getuigen dat zij wel een seksuele relatie met Clinton had gehad. Dit deed zij op 7 augustus (*links*), maar ze bleef bij haar verklaring dat Clinton haar niet had aangezet te liegen over hun verhouding. Wel droeg zij een aantal bandjes van haar antwoordapparaat over, met daarop de stem van de president, en een jurk waarop nog spermavlekken van Clinton zouden zitten. Tijdens het verhoor erkende ze dat het meer dan tien keer tot orale seks was gekomen in diverse vertrekken in het Witte Huis, waaronder de Oval Office. Maar dit soort seks zou niet onder de definitie van 'seksuele relaties' vallen, zo zou Clinton haar verzekerd hebben.

President Clinton (*rechtsboven*) stond inmiddels onder zware druk om alsnog openheid van zaken te geven. Op 17 augustus verklaarde hij in een (later, *boven*, integraal uitgezonden) videogetuigenis voor de grand jury en daarna in een televisietoespraak, dat hij het Amerikaanse volk en het Congres had misleid. Hij noemde zijn verhouding met Lewinsky 'ongepast en verkeerd' en betuigde daarover zijn 'diepe' spijt.

De meeste Amerikanen bleken bereid Clinton zijn misstap te vergeven en toonden bewondering voor Hillary, de bedrogen echtgenote die achter haar man bleef staan. Opiniepeilingen wezen uit dat meeste Amerikanen weliswaar geloofden dat hun president onder ede had gelogen, maar ook dat 56 procent van de ondervraagden dit onvoldoende reden vond om Clinton af te zetten.

De vraag of een impeachment-procedure gerechtvaardigd was, leidde tot een heftige strijd tussen Republikeinen, die zowel in het Congres als in het Huis van Afgevaardigden een meerderheid hadden, en Democraten, die hun partijgenoot Clinton steunden. De procedure zou niet alleen het politieke lot van de president bepalen, maar ook de uitkomst van de tussentijdse verkiezingen voor Huis en Senaat in november sterk beïnvloeden (zie p. 170).

Na enig aarzelen hakte de overwegend Republikeinse commissie voor Justitie van het Huis in oktober de knoop door; er waren voldoende gronden voor een formeel impeachment-onderzoek. Een Amerikaanse krant kopte daarop: 'De laatste ronde in de Grote Lewinsky-Show kan beginnen.' ◆

Ergste van de eeuw

Overstromingsramp treft Bangladesh

Bangladesh *De Bengalen waren wat overstromingen betreft wel het een en ander gewend. Toch was de zondvloed die het Aziatische land in de zomer trof dramatisch. Nog nooit had zo'n groot deel van het land zo lang onder water gestaan. Pas half september begon het water te zakken en werd de omvang van de schade goed duidelijk.*

Een geluk bij een ongeluk was dat het water aanvankelijk slechts traag steeg. Daardoor konden de meeste inwoners de getroffen gebieden op tijd verlaten. Veel van de miljoenen daklozen vluchtten naar de hoofdstad Dhaka, maar ook daar waren ze niet veilig.
Op een gegeven moment stond ruim driekwart van Bangladesh onder water - een gebied drie keer zo groot als Nederland. Ook Dhaka stond voor de helft blank. Omdat wegen en bruggen door het wassende water waren weggeslagen, was hulpverlening aan de getroffen gebieden problematisch.
Zeker duizend mensen verdronken, vele anderen stierven door epidemieën die vooral uitbraken in de overvolle en onhygiënische vluchtelingenkampen. De meeste waterputten in het land waren besmet geraakt, zodat tienduizenden door diarree en andere besmettelijke ziektes werden getroffen. Doordat het water bovendien de oogst vernietigde, bestond ook het gevaar voor een grote hongersnood.

Erosie

De omvang van de overstromingen was te wijten aan de langdurige en zware moessonregens die Bangladesh vanaf half juli teisterden. Maar een belangrijke oorzaak van het probleem was ook dat veel rivieren de watervloed niet konden verwerken doordat ze waren dichtgeslibt. Dat was het gevolg van onverantwoorde houtkap in de bergen, hetgeen tot ernstige bodemerosie had geleid.

De regering van Bangladesh vroeg het buitenland om hulp. Behalve aan schoon water, voedsel en medicijnen, was er ook behoefte aan assistentie bij het uitbaggeren van de rivierbeddingen.
Niet alleen Bangladesh had te lijden onder de voortdurende moesson, ook in het noorden en het oosten van buurland India had men te kampen met overstromingen en aardverschuivingen. Daarbij vielen meer dan tweeduizend doden. ◆

12 september
Albanië
ernstige onlusten na moord op oppositie-voorman Azem Hajdari

13/14 september
België/Nederland
hevige regenval leidt tot zware watersnood

17 september
Spanje
ETA kondigt eenzijdig bestand af

Premier Nano treedt af na moord op oppositieleider

Straatgeweld in Albanië

Albanië ***De Albanese premier Fatos Nano kon via een achterdeur nog net het vege lijf redden, toen aanhangers van de Democratische Partij (DP) zijn kantoor in de hoofdstad Tirana binnendrongen en in brand staken. De brandstichting vond plaats daags na de moordaanslag van 12 september op Azem Hajdari, een van de voormannen van de oppositionele Democratische Partij.***

Oud-premier en DP-leider Sali Berisha (*rechtsboven*) stelde 'de crimineel Nano' verantwoordelijk voor de moordaanslag en eiste dat de premier binnen 24 uur zou aftreden. Een dag later liep de begrafenis van Hajdari uit op een oproer, waarbij aanhangers van Berisha schietend door de straten trokken, overheidsgebouwen bezetten en zelfs twee tanks buitmaakten (*boven*). Premier Nano beschuldigde Berisha op zijn beurt van een 'poging tot staatsgreep'.
De onlusten in Tirana waren een uitvloeisel van de al ruim een jaar durende koude oorlog tussen Nano's Socialistische Partij en de partij van Berisha. Deze laatste had het nooit kunnen verkroppen dat hij wegens fraude met de piramidefondsen en de daaropvolgende periode van anarchie in 1997 tot aftreden was gedwongen. Dat zijn aartsvijand Fatos Nano vervolgens de verkiezingen had gewonnen, had nog meer zout in de wonde gewreven. De DP boycotte het parlement waar de socialisten van Nano in de meerderheid waren en Berisha liet geen gelegenheid voorbijgaan om zijn aanhang tegen Nano op te zetten. Zo verklaarde hij op 10 september, nog vóór de moord op Hajdari: 'We zullen Nano tot stof vermalen. Het geweld zal geen grenzen kennen'.

Geloofwaardigheid

Na de geweldsexplosie van 13 en 14 september volgden nog enkele gespannen dagen met betogingen in Tirana, maar aan het eind van de week was het gevaar van een bloedige confrontatie tussen regering en oppositie geweken.
Fatos Nano had door zijn zwakke optreden tijdens de crisis in eigen kring echter veel van zijn geloofwaardigheid verloren. Op 28 september trad hij af. Hij werd opgevolgd door de dertigjarige Pandeli Majko (*rechtsonder*) die, in tegenstelling tot Nano, niet besmet was met een communistisch verleden en daarom beter in staat werd geacht de broodnodige verzoening tot stand te brengen. ◆

Kritiek op overheid

Zware regenval treft Lage Landen

BELGIË/NEDERLAND *Extreme regenval en een harde westenwind. Dat waren de oorzaken van de watersnood die op 13 en 14 september grote delen van Nederland en België trof. Straten en wegen kwamen blank te staan en kelders liepen onder water. Op sommige plaatsen viel de elektriciteit uit, elders verdronken koeien en schapen. Het aantal persoonlijke ongelukken als gevolg van de wateroverlast bleef beperkt.*

In Nederland had vooral het kassengebied van het Westland zwaar van de regenval te lijden. Bij tal van boeren en tuinders ging de oogst grotendeels verloren. Ook de Zeeuwse eilanden beleefden bange uren. Daar was de toestand sinds de watersnood van 1953 niet meer zo dreigend geweest. In West-Brabant en Zuid-Limburg was eveneens sprake van een noodsituatie.

Zo mogelijk nog beroerder was de situatie in het noorden en oosten van België. In Brasschaat bij Antwerpen viel in één nacht 143 liter water per vierkante meter, oftewel twee keer zo veel als normaal in de hele maand september. Ook elders in de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant, Limburg en Luik waren de problemen groot.

Een van de zwaarst getroffen plaatsen was Diest (*links*) in Vlaams-Brabant. Daar stond op sommige plaatsen het water meer dan een meter hoog. Paracommando's werden ingezet om gedupeerden met rubberboten te evacueren; onder meer een bejaardentehuis moest volledig worden ontruimd.

Schade

Toen het water weer wat begon te zakken, kwam de kritiek los. Er was in België veel boosheid over de traag op gang gekomen hulpverlening en over het uitblijven van maatregelen die de overstromingen hadden moeten voorkomen. Zo waren, ondanks gedane beloftes, dichtgeslibde rivieren en kanalen nog altijd niet uitgebaggerd. Daardoor konden ze de grote hoeveelheden regenwater niet verwerken en traden ze buiten hun oevers - met alle gevolgen van dien.

De gedupeerden konden na het schoonmaken, iets waar ook de burgemeester van Diest (*rechts*) niet aan ontkwam, slechts hopen op een schadevergoeding van de overheid. De verzekeringsmaatschappijen dekten alleen stormschade. ◆

21 september

Nederland
AEX-index omlaag na weer een nieuwe winstwaarschuwing; ook elders in de wereld kelderen de beurzen

Antillen
orkaan Georges richt zware schade aan

VS
Clinton-tapes wereldwijd op televisie uitgezonden

Zuid-Afrika intervenieert in Lesotho

Herstel van orde loopt uit op bloedbad

Lesotho ***Wat bedoeld was als het machtsvertoon van een regionale grootmacht die de machteloze regering van een bevriend ministaatje te hulp snelt, liep uit op een chaotische veldslag waarbij in twee dagen zeker honderd doden vielen. Een dag na het begin van de interventie van Zuid-Afrika in Lesotho op 22 september vochten de Zuid-Afrikaanse soldaten voor hun leven en legden plunderaars het zakencentrum van de hoofdstad Maseru in de as. 'We kwamen om de democratie te helpen. Helaas is dat een beetje fout gegaan', moest een Zuid-Afrikaanse officier erkennen.***

de buurlanden om te hulp te komen.
Na twee dagen van gevechten werden versterkingen aangevoerd uit Botswana en Zuid-Afrika. Pas toen slaagde de interventiemacht erin de orde te herstellen (*links*), onder meer door de arrestatie van BCP-aanhangers (*rechts*). Maar het hardhandige optreden

In het geheel door Zuid-Afrika omsloten Lesotho was het al maandenlang onrustig geweest. De problemen waren begonnen toen het regerende Lesotho Congres voor Democratie (LCD) in mei bij de algemene verkiezingen 79 van de 80 zetels behaalde. Hoewel de beschuldiging van de oppositie dat er sprake was geweest van grootscheepse fraude door een internationale onderzoekscommissie werd weerlegd, weigerde de oppositionele Basutoland Congres Partij (BCP) zich bij de uitslag neer te leggen.

Wrevel

Aanhangers van de BCP bezetten scholen en overheidsgebouwen en een deel van het leger sloot zich bij de oppositie aan. Hierop deed de regering van Lesotho een beroep op

van de grote buurman wekte veel wrevel in Lesotho. Velen vroegen zich af of diplomatieke bemiddeling van Zuid-Afrika niet effectiever zou zijn geweest. Na de mislukte vredespolitiek in het conflict in Congo (zie p.134-135) was de militaire interventie in Lesotho opnieuw een bewijs dat het de ANC-regering ontbrak aan een samenhangend buitenlands beleid. ◆

Akkoord voorkomt luchtaanvallen op laatste moment

Bloedbad Kosovo brengt NAVO in beweging

Kosovo ***Vijftien gruwelijk verminkte lichamen van mannen, vrouwen en kinderen in een greppel (onder). Dat beeld bracht de internationale gemeenschap eindelijk in beweging om een einde te maken aan de Servische agressie tegen de etnische Albanezen in Kosovo. Buitenlandse journalisten en diplomaten ontdekten de lichamen bij het dorp Obrija tijdens een bezoek aan een van de plaatsen waar tienduizenden Kosovaren, op de vlucht voor het geweld, in de open lucht bivakkeerden.***

Volgens overlevenden waren de slachtoffers op 26 september door gemaskerde Serviërs vermoord. Het bloedbad bij Obrija was het laatste zetje dat de landen van de NAVO nodig hadden om na maanden van waarschuwingen aan het adres van de Joegoslavische president Slobodan Milosevic eindelijk tot daden over te gaan.
Gedurende de maand september was de bereidheid van het Westen om in te grijpen in de kwestie-Kosovo langzaam maar zeker gegroeid. Op 23 september nam de Veiligheidsraad een resolutie aan waarin van de Serviërs werd geëist dat zij hun troepen zouden terugtrekken, dat zij de terugkeer van de vluchtelingen mogelijk zouden maken en dat zij met onderhandelingen over de toekomst van Kosovo zouden beginnen. De aanleidingen voor de toegenomen strijdvaardigheid van de internationale gemeenschap waren de sterk verzwakte positie van het Kosovaarse bevrijdingsleger UCK en de steeds slechter wordende situatie van de almaar groeiende stroom vluchtelingen (zie ook p.118-119). Half september werd het aantal vluchtelingen op meer dan een kwart miljoen geschat. Ongeveer een vijfde deel daarvan hield zich, met de winter voor de deur, zonder al te veel beschutting schuil in de bergen en bossen van Kosovo (*rechtsonder*).

Aanval

In oktober liep de spanning rond de kwestie-Kosovo snel op. Terwijl de NAVO voorbereidingen trof voor

22 september

Lesotho
Zuid-Afrikaanse leger probeert rust te herstellen

België
asielzoekster bij poging tot uitzetting overleden; minister Louis Tobback besluit af te treden

23 september

Nederland
in Utrecht begint het Nederlands Film Festival

luchtaanvallen op Servische doelen (*rechtsboven*) en diverse westerse landen - waaronder Nederland - hun ambassadepersoneel uit Belgrado terugtrokken, oefende de Amerikaanse gezant Richard 'Raging Bull' Holbrooke dag na dag zware diplomatieke druk uit op Milosevic (*middenboven*) om hem te bewegen gehoor te geven aan de eisen van de internationale gemeenschap.
In de vroege ochtend van 13 oktober vaardigde de NAVO het zogeheten 'activeringsbevel' uit, waarbij de opperbevelhebber van de verdragsorganisatie de vrije hand kreeg om na vier dagen de geplande luchtacties uit te voeren. Enkele uren later bereikte Holbrooke een akkoord met Milosevic waarin deze zich vastlegde op een strikte naleving van de resolutie van de Veiligheidsraad.
De Joegoslavische president stemde tevens in met de stationering in Kosovo van tweeduizend ongewapende waarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en met verkenningsvluchten van eveneens ongewapende NAVO-vliegtuigen boven de Servische provincie. Om de druk op Servië te handhaven, verbond de NAVO een ultimatum aan de uitvoering van het akkoord; gedurende die periode bleef de dreiging met luchtacties gehandhaafd.

Provocaties

Door het NAVO-ultimatum deëscaleerde de situatie in Kosovo: de Servische troepen verlieten Kosovo, zij het pas op het laatste moment en niet volledig (*linksboven*). Grote groepen vluchtelingen keerden terug naar hun woonplaatsen, waar van hun huizen vaak bitter weinig over was (*middenonder*).
Maar het onderliggende conflict was met het Akkoord van Belgrado niet opgelost. De overeenkomst tussen Holbrooke en Milosevic was buiten de Kosovaren om gesloten en voorzag in zelfbestuur voor Kosovo en niet in onafhankelijkheid. De meeste Kosovaren wezen het akkoord dan ook van de hand en het UCK kondigde aan de strijd te zullen voortzetten. Daarmee was het gevaar reëel dat het UCK zou proberen door provocaties een Servische reactie uit te lokken, waarmee Servië het akkoord zou schenden. En dat zou de NAVO voor nieuwe dilemma's plaatsen. ◆

Socialisten na zestien jaar weer aan de macht

Kiezers sturen Kohl naar huis

DUITSLAND ***'Na zestien jaar is het tijdperk-Kohl beëindigd. Het nieuwe midden is door de SPD veroverd.' Dat zei SPD-lijsttrekker Gerhard Schröder op de avond van 27 september, toen duidelijk was geworden dat zijn partij als overwinnaar naar voren was gekomen uit de Duitse parlementsverkiezingen.***

Als man van 'het nieuwe midden' was Schröder de verkiezingsstrijd ingegaan. De sociaal-democraat presenteerde zich als een vernieuwer, die Duitsland wilde moderniseren. In navolging van de Britse premier Tony Blair geloofde hij in een 'moderne politiek gekoppeld aan sociale rechtvaardigheid'. In het Duits heette dat: 'die neue Mitte'.

Kosten noch moeite werden gespaard om de Duitse kiezer met dit beeld te verleiden; vijftig miljoen mark werd gestoken in de verkiezingscampagne van de SPD. In strak geregisseerde Amerikaans aandoende shows bracht Schröder (*midden*) zijn vernieuwingsideeën aan de man.
Ook de CDU/CSU van kanselier Helmut Kohl had vijftig miljoen mark geïnvesteerd in haar campagne. Desondanks waren de optredens van de bondskanselier veel soberder. 'Der Alte' - zoals de inmiddels 68-jarige Kohl door de oppositie werd genoemd - moest in zijn campagne opboksen tegen een enorme achterstand in de opiniepeilingen. In zijn laatste ambtsperiode was de werkloosheid in de Bondsrepubliek fors

24 september
GB
Iran maakt einde aan fatwa tegen Rushdie

26 september
Kosovo
bloedbad onder etnisch Albanezen ontdekt in Gornji Obrija

27 september
Duitsland
SPD wint Bondsdagverkiezingen; Schröder volgt Kohl op als kanselier

toegenomen en dat had zijn weerslag op de populariteit van Kohl.
In de campagne had Kohl gewezen op de gevaren van een rood-groene coalitie als de SPD als grootste partij uit de verkiezingen tevoorschijn zou komen. 'Nooit meer mogen radicalen van rechts of links in Duitsland regeringsverantwoordelijkheid krijgen. Zij hebben onheil over ons land gebracht', aldus Kohl.
Zijn tweede wapen was zijn imago als kanselier-van-de-eenheid; in al zijn toespraken hamerde hij op de voordelen van de Duitse hereniging die onder zijn bewind tot stand gekomen was. De SPD maakte echter korte metten met deze argumentatie. Weliswaar waren de twee Duitslanden onder Kohl tot één land gesmeed, maar onder diezelfde regering was het land 'sociaal in tweeën gespleten', aldus Schröder.
Toen de werkgelegenheid de laatste maand voor de verkiezingen weer flink groeide, leken ook de kansen voor de CDU/CSU te keren. In de week voor de verkiezingen was er volgens de peilingen zelfs sprake van een nek-aan-nekrace tussen de CDU/CSU en de SPD. Dat verleidde Kohl tot de uitspraak: 'Laat de anderen de peilingen winnen; wij winnen de verkiezingen'.

Rood-groen

Maar het economische herstel kwam voor Kohl te laat. Met 35,1 procent van de stemmen (een verlies van ruim 5 procent) behaalde de CDU/CSU het slechtste resultaat in vijftig jaar. De SPD kwam uit op 40,9 procent, een winst van 4,5 procent. Hoewel de Groenen een licht verlies leden (van 7,3 naar 6,7 procent), vonden op de verkiezingsavond al de eerste gesprekken plaats tussen Schröder en Groenen-lijsttrekker Joschka Fischer over de vorming van een rood-groene coalitie. Binnen een maand sloten beide partijen een regeerakkoord, zodat op 27 oktober Schröder als de nieuwe bondskanselier kon worden beëdigd. Fischer (*rechts*) werd minister van Buitenlandse Zaken.
Helmut Kohl (*links*) nam de verantwoordelijkheid voor de verkiezingsnederlaag op zich en liet weten zich niet herkiesbaar te stellen voor het partijvoorzitterschap, een functie die hij 25 jaar had vervuld. Hij werd 'gewoon' parlementslid. ◆

Minister Tobback neemt ontslag

Asielzoekster sterft tijdens uitzetting

België ***Een geëmotioneerde minister van Binnenlandse Zaken, Louis Tobback, sprak van 'de slechtste dag uit mijn politieke bestaan. Ik wil dit niet meer meemaken'. Het nieuws dat een 20-jarige asielzoekster was gestorven tijdens een poging haar het land uit te zetten, kwam hard aan - en niet alleen bij de verantwoordelijke minister.***

Semira Adamu was haar moederland Nigeria ontvlucht omdat ze was uitgehuwelijkt aan een 64-jarige man. Volgens de Belgische wetgeving was dat echter geen grond voor asiel en dus moest ze het land uit. Onder rijkswachtbegeleiding werd zij op 22 september op een vliegtuig richting Afrika gezet. Omdat zij heftig tegenstribbelde, werd de Nigeriaanse met een kussen in bedwang gehouden - met fatale gevolgen.

Meteen na de dood van Adamu werd er fel gedemonstreerd tegen het 'onmenselijke asielbeleid' van de regering (*links*). Vooral minister Tobback, die zich bij het verdedigen van het strengere beleid onder meer beriep op het fors groeiende aantal asielzoekers, moest het ontgelden. Hij werd uitgescholden voor 'moordenaar'.

Op de eerste persconferentie na Adamu's dood zei de aangeslagen Tobback (*rechts*) dat er geen procedurefouten waren gemaakt en dat de betrokken rijkswachters 'zeer ervaren' waren. Later bleek dat een van de begeleidende rijkswachters zich bij een eerdere uitzetting ernstig had misdragen. Tobback, die de rijkswacht altijd had verdedigd, was daarvan niet op de hoogte gebracht en voelde zich misleid. Hij besloot daarop ontslag te nemen als minister.

Kussentje

Ondanks sterke druk vanuit de regeringspartijen kwam Tobback niet meer op zijn besluit terug. De Vlaamse socialist Tobback was overigens pas sinds april minister. Hij was toen zijn partijgenoot Johan Vande Lanotte opgevolgd, die was afgetreden na de ontsnapping van Marc Dutroux (zie p.70-71). Tobback werd op zijn beurt opgevolgd door Luc Van den Bossche, eveneens van de SP. Die bracht enkele marginale wijzigingen aan in de uitvoering van het asielbeleid. Zo mocht het beruchte kussentje niet langer worden gebruikt.

Voor Semira Adamu werd op 26 september in Brussel een herdenkingsdienst gehouden. Die groeide uit tot een nieuwe manifestatie tegen het Belgische asielbeleid. Daarna werd het lichaam van Semira overgevlogen naar Nigeria, waar de begrafenis zou plaatsvinden. ◆

28 september
Nederland
WE International doet bod op KBB

29 september
Albanië
Majko volgt afgetreden premier Nano op

België
931 mensen dreigen op straat te komen doordat Levi Strauss vestigigen wil sluiten

Ook vestiging in Frankrijk dicht

Levi's sluit Belgische vestigingen

België ***De klap kwam hard aan. Het was iedereen wel duidelijk dat de vraag naar jeans gestaag terugliep, maar er was geherstructureerd en nog geen twee weken eerder was de werknemers een loonsverhoging toegezegd per 1 oktober. Daarom kwam de mededeling op 29 september, dat Levi's alle drie de vestigingen in België wilde sluiten, toch nog onverwacht.***

Volgens het Amerikaanse moederbedrijf was de sluiting van de fabrieken in Deurne, Wervik en Gits een onderdeel van een algemene sanering van de Europese jeansproductie. Als redenen werden genoemd de steeds slechtere verkoopcijfers van de langzaam maar zeker uit de mode rakende spijkerbroeken en de te hoge productiekosten, lees: te hoge lonen.
Meteen na het bekend worden van het nieuws, legden de ruim negenhonderd werknemers van het Belgische Levi's het werk neer. Uit solidariteit ging ook het Europese distributiecentrum in Schoten plat. Op 5 oktober togen de werknemers naar het Europese hoofdkantoor van Levi's in Brussel (*rechts*). De ludiek bedoelde demonstratie liep uit de hand toen boze arbeiders het gebouw van Levi's binnendrongen. Daarbij vielen enkele rake klappen.

Lee

In het Noord-Franse La Bassée werd op 23 oktober eveneens betoogd tegen de voorgenomen sluiting van de Levi's fabriek aldaar. Behalve de ruim vijfhonderd werknemers van het Franse Levi's liep ook een delegatie uit België met die demonstratie mee.

De vakbonden hadden ondertussen een alternatief reddingsplan voor de Belgische jeansfabrieken uitgedokterd, maar de directie van Levi's was daar niet erg van onder de indruk. De werknemers, die het werk weer (gedeeltelijk) hadden hervat, konden daarom alleen nog maar hopen op een eventuele overname.
Niet alleen Levi's saneerde de Europese jeansproductie, ook concurrent Lee zag zich genoodzaakt tot inkrimping. Met dezelfde argumenten als Levi's liet ook Lee weten in het Belgische Sint-Niklaas zo'n honderd arbeidsplaatsen te zullen schrappen. Tot sluiting van de Lee-fabriek kwam het (vooralsnog) niet ◆

Weer meer bezoekers op Nederlands Filmfestival

Gouden Kalveren voor Felice...Felice...

NEDERLAND ***Het leek goed te gaan met de Nederlandse film, die met Oscars voor 'Karakter' (1998) en 'Antonia' (1996) internationale waardering had gekregen. Wellicht daarom trok de achttiende editie van het Nederlands Filmfestival een recordaantal bezoekers. Zo'n zestigduizend mensen bevolkten van 23 september tot 2 oktober de Utrechtse bioscopen. Zij konden een keuze maken uit ruim driehonderd films, waarvan maar liefst zeventig premières.***

De openingsfilm was meteen al de eerste première: *Het 14e kippetje*. Het scenario van deze door Hany Abu-Assad geregisseerde film was van Arnon Grunberg. De hoofdrollen werden gespeeld door Antonie Kamerling en Thekla Reuten (*linksboven*).

Tijdens de openingsavond temperde staatssecretaris van Cultuur Rick van der Ploeg de euforie over de Nederlandse cinema door te wijzen op 'een stagnatie in de productie van kwaliteitsfilms voor een breed publiek'. Hij drong aan op een nauwere samenwerking tussen filmmakers en de publieke omroepen. Dat deed de (oude) discussie weer oplaaien over de vraag of er verschil bestaat tussen bioscoop- en televisiefilms. De meeste filmmakers meenden van wel.

Fotograaf

Op het Festival ging het vooral ook om de prijzen. Tijdens het slotgala op 2 oktober werden de belangrijkste Gouden Kalveren uitgereikt. *Felice...Felice...* van regisseur Peter Delpeut werd tot beste film uitgeroepen. Hoofdrolspeler Johan Leysen (*rechtsboven*) kreeg het Gouden Kalf voor de beste acteur. De film, die volledig in een Amsterdamse studio was opgenomen, vertelde het verhaal van de fotograaf Felice Beato die aan het eind van de 19e eeuw naar Japan gaat om zijn oude geliefde op te zoeken.

Twee Kalveren waren er eveneens voor *De Poolse bruid* (*middenonder*): voor Karim Traïdia (beste regie) en Monic Hendrickx (beste actrice). Deze romance tussen een Groningse boer en een Poolse vluchtelinge was tevens een lofzang op de schoonheid van het Groningse platteland. *De Poolse bruid* werd enkele dagen na het Festival aangewezen als Nederlandse kandidaat voor de Oscars van 1999. ◆

Geslaagde comeback van Leontien van Moorsel

Camenzind wint wereldtitel

NEDERLAND ***Niet de Italiaanse topfavoriet Michele Bartoli, niet Michael Boogerd noch Peter van Petegem, maar de 27-jarige Zwitser Oscar Camenzind was op 11 oktober de sterkste bij het WK wielrennen op de weg in Valkenburg. Het abominabele weer had de derdejaars prof niet kunnen deren, integendeel. Na een spectaculaire wedstrijd mocht hij zich met recht in de regenboogtrui hullen.***

Tevoren sprak men van een sterk gedevalueerd wereldkampioenschap, omdat veel favorieten hadden afgezegd. Johan Museeuw, Laurent Jalabert, Marco Pantani en Jan Ullrich ontbraken wegens blessures en/of vermoeidheid. Bovendien mochten de renners van de Festinaploeg (Alex Zülle, Laurent Dufaux, Richard Virenque) niet deelnemen wegens het dopingschandaal tijdens de Tour (zie p.124-125).
Het Zwitserse team leek door het ontbreken van Zülle en Dufaux 'onthoofd'. Daarvan was echter tijdens de koers niets te merken. In de beslissende ontsnapping - drie ronden voor het einde - waren de Zwitsers zelfs het best vertegenwoordigd. In de laatste ronde was er een kopgroep van zes renners: Camenzind, de Nederlander Boogerd, de Amerikaan Lance Armstrong, de Belg Van Petegem, de Italiaan Bartoli en Camenzinds landgenoot Niki Aebersold (*linksboven*, van links naar rechts).
Op ruim tien kilometer van de finish zette Camenzind aan voor zijn beslissende demarrage. Boogerd reed op datzelfde moment lek en was uitgeschakeld voor het podium. Daarop stonden wel Van Petegem (tweede) en Bartoli (derde).
Armstrong werd vierde en bewees daarmee - na een tijdlang wegens kanker uit de roulatie te zijn geweest - weer helemaal terug te zijn. Enkele dagen eerder had hij ook al een vierde plaats behaald bij het WK tijdrijden. De regenboogtrui op dit onderdeel werd gewonnen door de Spanjaard Abraham Olano.

Koeien

Een andere wederopstanding viel te noteren bij het WK voor vrouwen. De Nederlandse Leontien van Moorsel, die enkele jaren met wielrennen was gestopt, moest in de wegwedstrijd alleen de Litouwse Diana Ziliute voor zich dulden. Eerder in de week had zij een gouden medaille veroverd bij het tijdrijden (*rechtsboven*).
Haar eeuwige rivale Jeannie Longo kon de terugkeer van Van Moorsel niet waarderen. De verontwaardigde Française liet zich na de tijdrit ontvallen: 'Dit was een koers voor vette koeien. Drie jaar hebben we haar niet gezien en met 15 kilo meer gewicht is ze de snelste van ons allemaal. Dit maakt mij kotsmisselijk. De jury moet haar plasje maar rechtstreeks in de Maas lozen.' ◆

1 oktober
EUROPA/VS
koersdalingen na reeks winstwaarschuwingen

2 oktober
NEDERLAND
in Utrecht worden Gouden Kalveren uitgereikt aan *Felice...Felice...* en *De Poolse bruid*

5 oktober
NEDERLAND
Vendex verhoogt bod op KBB om concurrentie af te troeven
VS
commissie uit Congres stemt in met onderzoek naar afzettingsprocedure tegen president Clinton
BELGIË
personeel Levi's demonstreert in Brussel tegen voorgenomen sluiting

Asielzoekers in lekkende tenten

NEDERLAND ***Asielzoekers uit Afghanistan, Kosovo en Irak waren de eersten die werden ondergebracht in een tentenkamp bij Ermelo. Dat gebeurde op 12 oktober (boven). De noodopvang in lekkende en koude legertenten bleek van korte duur. Al na vijf dagen werd 'Ermelo' opgedoekt en konden de asielzoekers naar een beter geoutilleerd tentenkamp bij Heumensoord.***

Het kamp bij Ermelo was een noodsprong geweest. De stroom asielzoekers was veel groter dan verwacht. De aanmeldcentra en opvanghuizen zaten overvol. Daarom liet staatssecretaris Job Cohen begin oktober weten dat de asielzoekers die niet konden worden opgevangen maar voor zichzelf moesten zorgen.
Omdat het op straat zetten van asielzoekers op grote weerstand stuitte, besloot Cohen het leger te vragen een 'sober' tentenkamp in te richten. Maar door de voortdurende regen waren de omstandigheden in Ermelo bar en boos. De tenten bleken niet allemaal waterdicht en het terrein werd een modderpoel.
En dus was er opnieuw de nodige kritiek. Vervolgens verrees in Heumensoord een beter uitgerust kamp met partytenten en werden elders in het land stacaravans geplaatst waarin asielzoekers eveneens tijdelijk konden worden ondergebracht.

Ambtenaren

Het asielbeleid zorgde voor geruzie binnen de paarse coalitie, waarbij met name de VVD een hardere aanpak eiste. Ook binnen het CDA veroorzaakte de kwestie verdeeldheid en dat leidde begin november zelfs tot het vertrek van kamerlid Jacques de Milliano, die niet wilde tornen aan de status van Bosnische vluchtelingen.
Terwijl de politiek zich beriep op overmacht en verwees naar soortgelijke problemen in landen als België en Zwitserland, stelden vluchtelingenorganisaties dat er niet te veel asielzoekers, maar te weinig ambtenaren waren. Het kabinet Kok-I had nog in het voorjaar het aantal asielzoekers voor 1998 veel te laag ingeschat. Mede daardoor waren de noodzakelijke voorzieningen achterwege gebleven - met nare gevolgen voor de tallozen die de ellende in eigen land waren ontvlucht. ◆

7 oktober
CONGO
zware gevechten rond oostelijke stad Kindu
NEDERLAND
Van Moorsel wint wereldtitel tijdrijden

9 oktober
ITALIË
premier Prodi dient ontslag van zijn kabinet in

11 oktober
NEDERLAND
Oscar Camenzind wint in Valkenburg wereldtitel op de weg

12 oktober
CONGO
rebellen veroveren Kindu op regeringsleger
NEDERLAND
asielzoekers ondergebracht in tentenkamp bij Ermelo

Demonstraties in Parijs lopen uit op rellen

Scholieren eisen beter onderwijs

FRANKRIJK ***De Franse middelbare scholieren, lyceïsten genoemd, waren het beu om met veertig leerlingen in één klas te zitten, te moeten werken met lesroosters die niet deugden en les te krijgen in gebouwen die nodig aan renovatie toe waren. Op 15 oktober trokken ze massaal de straat op. Een half miljoen scholieren demonstreerde in alle grote steden van Frankrijk voor beter onderwijs.***

In Parijs liep de betoging uit op rellen: randgroepjongeren die zich onder de scholieren hadden gemengd, maakten van de gelegenheid gebruik om hun frustraties te botvieren. Auto's werden vernield, winkelruiten ingegooid en winkels geplunderd. De politie moest ingrijpen: vijf mensen raakten gewond en meer dan honderd relschoppers werden gearresteerd.

Werklozen

Al vanaf de zomervakantie was het onrustig geweest op de Franse middelbare scholen. Eerder beloofde hervormingen bleken ook aan het begin van het schooljaar 1998/1999 niet te zijn doorgevoerd. In de eerste week van oktober kwam het tot scholierenbetogingen in Zuid-Frankrijk. Vervolgens verspreidde de onvrede zich in sneltreinvaart over de rest van het land.

De te grote klassen, het achterstallig onderhoud aan de gebouwen, de roosters met opeenstapelingen van tussenuren; in alle delen van Frankrijk bleek de problematiek dezelfde.

De Franse minister van Onderwijs, Claude Allègre, zei begrip te hebben voor de acties van de lyceïsten en beloofde 'zo spoedig mogelijk' maatregelen. Hij zegde onder andere drieduizend leerkrachten extra toe voor het volgende schooljaar. Dat was voor de scholieren echter onvoldoende; zij eisten direct ingrijpen. Het massaprotest van 15 oktober was het gevolg.

Na de rellen in Parijs werd er meer vaart gemaakt met de onderwijshervormingen. Allègre verzekerde dat er nog dit schooljaar 14.000 arbeidskrachten in de scholen zouden worden ingezet. In plaats van de geëiste leerkrachten mochten de scholen echter slechts vervangend-dienstplichtigen en langdurig werklozen in dienst nemen. Het protest ging daarom door.

Op 20 oktober waren er opnieuw massademonstraties in heel Frankrijk - nu ook met protesterende leraren. Deze keer gingen nog maar 300.000 lyceïsten de straat op. En met de herfstvakantie in zicht verwaterde het protest nog meer. ◆

Aanslag of ongeluk?

Honderden doden in vuurzee

NIGERIA/COLOMBIA ***Was het een brandende sigaret of een vonk van een motor? De oorzaak viel niet meer te achterhalen, maar de gevolgen waren verschrikkelijk. Op 18 oktober explodeerde in de buurt van de Nigeriaanse stad Warri de olie die uit een kapotte pijpleiding weglekte. Dezelfde dag nog deed zich bij de Colombiaanse plaats Segovia een soortgelijke ramp voor. Het totale dodental liep in de honderden.***

De pijpleiding bij Warri was eigendom van het Nigeriaanse staatsbedrijf PPMC. In de leiding was, vermoedelijk door sabotage, enkele dagen eerder een breuk ontstaan. Honderden omwonenden profiteerden daarvan door de weglekkende olie op te vangen - totdat het misging (*boven*).
Zeker zevenhonderd Nigerianen kwamen in de vlammen om. De meesten waren onherkenbaar verminkt en werden in massagraven gelegd (*rechts*). Gevreesd werd dat veel overlevenden alsnog aan hun verwondingen zouden bezwijken. Na de ramp werd zware kritiek uitgeoefend op de Nigeriaanse machthebbers. Die zouden te weinig hebben gedaan aan de beveiliging van de pijpleidingen. Bovendien vonden velen het een schande dat er in Nigeria, een olie-exporterend land, een groot tekort aan brandstof heerste.
De olieramp in het Zuid-Amerikaanse Colombia was het gevolg van een aanslag van ELN-rebellen op een pijpleiding. De zware branden die daardoor ontstonden, kostten aan zeker 47 mensen het leven.

Vredesproces

De aanslag betekende een zware klap voor het prille vredesproces in Colombia. Het marxistische ELN had een week eerder nog ingestemd met een vredesconferentie, die een einde zou moeten maken aan de al dertig jaar durende burgeroorlog. ◆

Herschikking Italiaans kabinet

Ex-communist wordt premier

ITALIË ***Voor Italiaanse begrippen had Romano Prodi het lang volgehouden. Ruim twee jaar bleef zijn linkse kabinet in het zadel. En het was nog succesvol ook, want het was erin geslaagd Italië de Europese Monetaire Unie binnen te loodsen. Maar begin oktober werd het kabinet-Prodi weggestemd. Al op 21 oktober kon een nieuw kabinet worden beëdigd, dat onder leiding stond van Massimo D'Alema.***

Prodi moest het veld ruimen nadat zijn begrotingsvoorstellen voor 1999 met minimaal verschil waren verworpen. Een deel van de orthodox communistische PRC, die het kabinet gedoogsteun had gegeven, had tevergeefs geëist dat er na jaren van bezuinigingen meer geld zou worden uitgetrokken voor de bestrijding van de werkloosheid - en stemde tegen. Dat D'Alema vervolgens premier werd, was niet verrassend - hij was de leider van de grootste regeringspartij - maar wel opmerkelijk. D'Alema was ooit lid van de communistische PCI, een partij die hij in 1989 mee omvormde tot Democratische Partij van Links, die begin 1998 weer werd omgevormd tot Democraten van Links. D'Alema was dus de eerste ex-communist die premier werd van Italië.

Achterkamertjes

D'Alema's regeringscoalitie bestond voor een groot deel uit dezelfde partijen als die van zijn voorganger. Maar D'Alema zorgde voor een ruimere parlementaire steun door, behalve met een deel van de orthodoxe communisten, ook een deal te sluiten met de UDR, een centrumpartij van oud-president Francesco Cossiga. De grote vraag was of D'Alema met zijn bredere maar daardoor ook heterogene coalitie lang stand zou houden. Twee dagen nadat het kabinet het vertrouwen van de Kamer had gekregen (*boven*, de felicitaties voor D'Alema na afloop), vonden er protestbetogingen plaats (*rechts*). Voornaamste kritiek op het 56e naoorlogse kabinet was dat de kiezers niet waren geraadpleegd en dat het dus een product was van ouderwetse achterkamertjespolitiek. ◆

12 oktober

NEDERLAND
WE staakt pogingen KBB over te nemen

13 oktober

KOSOVO
NAVO-luchtaanvallen (voorlopig) afgeblazen na akkoord tussen Holbrooke en de Servische president Milosevic

14 oktober

SPANJE
Groot-Brittannië om uitlevering gevraagd van de Chileense ex-dictator Pinochet

NEDERLAND
politieke conflicten over asielbeleid

15 oktober

FRANKRIJK
scholieren demonstreren massaal voor beter onderwijs

VS
rentetarieven met een kwart procent verlaagd

Amerikanen doorbreken impasse

Nieuw akkoord tussen Israël en Palestijnen

VERENIGDE STATEN *'Een nieuw hoofdstuk in de zoektocht naar permanente vrede.' Zo bestempelde de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, het akkoord dat de Palestijnse leider Yasser Arafat en de Israëlische premier Benjamin Netanyahu op 23 oktober in Washington tekenden. De overeenkomst, die tot stand kwam na meer dan een week van uiterst moeizame onderhandelingen in het Amerikaanse Wye Plantation, betekende een doorbraak in het Israëlisch-Palestijnse vredesproces, dat ruim anderhalf jaar in een impasse had verkeerd.*

De onderhandelingen in Wye Plantation, die op 15 oktober begonnen, waren een ultieme poging van de Amerikaanse regering om het vredesproces vlot te trekken en een bloedige confrontatie tussen Israëliërs en Palestijnen in 1999 te voorkomen. Op 4 mei van dat jaar zou namelijk het uit september 1993 daterende Akkoord van Oslo aflopen, dat de grondslag vormde voor het Israëlisch-Palestijnse vredesproces. De verwachting was dat Yasser Arafat op die dag eenzijdig een Palestijnse staat zou uitroepen als in de onderhandelingen met Israël geen vooruitgang was geboekt. En dan dreigde een nieuw gewapend conflict in het Midden-Oosten.

De Amerikaanse regering had er alles aan gedaan om de juiste voorwaarden te creëren voor succesvolle onderhandelingen en om Israëliërs en Palestijnen zoveel mogelijk onder druk te zetten. Ook Bill Clinton bemoeide zich intensief met het overleg (*linksboven*); de Amerikaanse president nam ruim zeventig uur aan de besprekingen deel.

De delicate onderhandelingen leden op 19 oktober bijna schipbreuk door een aanslag van een Palestijnse extremist op het busstation van de Israëlische stad Beersheba (*middenboven*). Bij de aanval met handgranaten raak-

18 oktober

Nigeria
honderden doden bij explosie oliepijpleiding

Duitsland
SPD en Groenen sluiten regeerakkoord

19 oktober

GB
Pinochet aangehouden op verzoek Spaanse justitie

Israël
tientallen gewonden bij aanslag op busstation in Beersheba

Colombia
meer dan 45 doden bij aanslag guerrillabeweging op oliepijpleiding

21 oktober

Italië
ex-communist D'Alema beëdigd als nieuwe premier

ten 59 mensen gewond. Uiteindelijk moest zelfs de ernstig zieke koning Hussein van Jordanië, die in de Verenigde Staten werd behandeld voor kanker, nog zijn opwachting maken in Wye Plantation om de muur van wantrouwen tussen Netanyahu en Arafat te helpen slechten. Hussein was ook aanwezig bij de ondertekening van de akkoorden (*links*).

Autobom

Volgens het akkoord van Wye Plantation zou Israël nog eens 13,1 procent van de Westelijke Jordaanoever aan het Palestijnse Gezag overdragen en zich terugtrekken uit de 14,2 procent die onder gezamenlijk beheer stond; het totale gebied onder Palestijnse controle zou daarmee op veertig procent van de Westoever en zestig procent van de Gazastrook komen. Verder zegde Israël de Palestijnen onder meer vrijlating van enkele honderden gevangenen toe en mochten in de Gazastrook een vliegveld en een haven worden aangelegd. Daar stond tegenover dat de Palestijnen alle passages uit het PLO-handvest dienden te schrappen waarin het bestaansrecht van de staat Israël direct of indirect werd ontkend en dat dit door alle 'bevoegde Palestijnse organen' diende te worden bekrachtigd. Daarnaast verplichtte het Palestijnse Gezag zich een actieplan tegen het terrorisme op te stellen en nauwer samen te werken met de Israëliërs op het gebied van veiligheid; de Amerikaanse inlichtingendienst CIA zou toezicht houden op de naleving van deze afspraken.
De Israëlisch-Palestijnse overeenkomst werd direct zwaar op de proef gesteld, niet alleen door protesten van orthodoxe joden (*rechtsboven*). Op 29 oktober probeerde een Palestijnse terrorist van de extremistische Hamas-beweging in de Gazastrook met een autobom een bus met Israëlische schoolkinderen te rammen en op 6 november bliezen twee extremisten zichzelf op bij de Mahane Yehuda-markt in het centrum van Jeruzalem (*rechtsonder*).
In beide gevallen mislukten de aanslagen goeddeels en bleef het aantal slachtoffers beperkt, maar de regering-Netanyahu besloot de ratificatie van het akkoord van Wye Plantation voorlopig op te schorten. Pas op 11 november stemde het Israëlische kabinet eindelijk in met de overeenkomst. Aan dit besluit werden echter zoveel nieuwe voorwaarden verbonden, dat de uitvoering van het akkoord dat bedoeld was om de impasse in het vredesproces te doorbreken, nu zelf in een impasse dreigde te raken. ◆

Na een leven als een smartlap

Koningin van het levenslied overlijdt

NEDERLAND ***Ze zong zo'n zeshonderd levensliedjes en van haar platen werden meer dan zestien miljoen exemplaren verkocht. Ze kreeg een Gouden Harp en een koninklijke onderscheiding, plus talloze brieven van fans die zich in haar liedjes herkenden. Toch voelde Mary Servaes-Bey, beter bekend als de Zangeres zonder Naam, zich vaak miskend. Op 23 oktober stierf zij eenzaam in een verpleeghuis.***

Mary Bey was op 5 augustus 1919 geboren in Leiden. Haar ongelukkige jeugd werd getekend door ziekte, armoede en een tirannieke, drankzuchtige vader. Later als zangeres zou ze zich mede daardoor goed kunnen inleven in de teksten van de levensliederen die zij zong. Na haar huwelijk in 1948 met Sjo Servaes verhuisde zij naar het Limburgse Stramproy.

In 1957 werd zij ontdekt door Johnny Hoes, die haar artiestennaam bedacht en ook de meeste van haar successen produceerde. *Ach vaderlief, toe drink niet meer* werd de eerste van vele gouden platen. Andere hits waren *Keetje Tippel*, *Mag ik van u een lift meneer*, *De blinde soldaat* en *Mandolinen in Nicosia*.

Paradiso

Het grote leed van de kleine mens stond bij haar centraal. 'De Zangeres' nam het op voor de misdeelden en onderdrukten. Daarom ook schreef zij in 1977 *Luister Anita*, een aanklacht tegen homohaatster Anita Bryant. Ze werd er in homokringen zeer populair door. De Zangeres zonder Naam was 'camp' geworden.

In 1987 besloot ze met optreden te stoppen. Het laatste concert gaf ze in Paradiso - het werd een groot succes, onder meer dankzij de hit *Mexiiiiico*. Daarna werd het stil rond de Zangeres zonder Naam, die inmiddels weduwe was en aan Parkinson leed. Uiteindelijk bezweek zij, op 79-jarige leeftijd, aan een hartstilstand. ◆

23 oktober
VS
Palestijnen en Israël sluiten in Wye Plantation nieuw vredesakkoord
GUINEE-BISSAU
rebllen stemmen in met tijdelijke wapenstilstand
NEDERLAND
Zangeres zonder Naam overlijdt op 79-jarige leeftijd

26 oktober
DUITSLAND
Schröder door Bondsdag aangewezen als kanselier

27 oktober
KOSOVO
NAVO ziet (voorlopig) af van luchtaanvallen op Servië

Blank en zwart verbolgen over inhoud

Eindrapport Waarheidscommissie

ZUID-AFRIKA ***'Met al zijn onvolmaaktheden is het een hulpmiddel voor verzoening en voor de bouw van het nieuwe Zuid-Afrika. Het rapport is een reden om feest te vieren en ons vreselijke verleden achter ons te laten.' Met deze woorden begroette Nelson Mandela (links) het eindrapport van de Waarheids- en Verzoeningscommissie die in 1995 was ingesteld om de mensenrechtenschendingen ten tijde van het apartheidsregime te onderzoeken.***

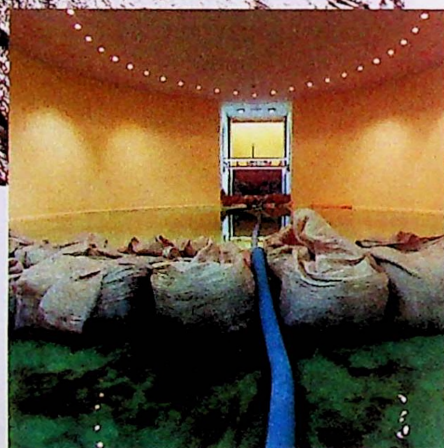
De Zuid-Afrikaanse president nam het 3.500 pagina's tellende rapport op 29 oktober in ontvangst uit handen van commissievoorzitter Desmond Tutu (rechts).
De reactie van Mandela was niet bepaald representatief voor het onthaal dat het rapport in Zuid-Afrika ten deel viel. De Nasionale Party, de architect van het voormalige apartheidsbewind, noemde het 'eenzijdig' en sprak van een 'vreselijk dure flop'; de Zulubeweging Inkatha achtte het 'ernstig gebrekkig' en Mandela's eigen ANC trachtte zelfs te elfder ure publicatie te voorkomen. Hoewel wellicht teleurstellend vanuit het oogpunt van verzoening, was deze algehele ontstemming over het rapport tegelijkertijd een bewijs dat de Waarheidscommissie werkelijk een onafhankelijke koers had gevaren. De commissie had behalve zo'n 20.000 slachtoffers, ook bijna 8.000 daders gehoord die gebruik gemaakt hadden van de mogelijkheid amnestie aan te vragen. In hun eindrapport wezen Tutu en de zijnen weliswaar het apartheidsbewind aan als de voornaamste schender van de mensenrechten, maar uitten zij ook scherpe kritiek op de Inkatha-beweging en het ANC.

Schuldig

Inkatha werd als 'bondgenoot van de apartheid' verantwoordelijk gesteld voor maar liefst eenderde van de gerapporteerde misdaden; het ANC had zich volgens de commissie schuldig gemaakt aan marteling en executie van vermeende verraders en aan aanslagen op onschuldige burgers. ◆

Noord-Nederland onder water

NEDERLAND ***Het was in 1998 uitzonderlijk nat in Nederland. Nooit eerder was er in een jaar zo veel regen gevallen. Eind oktober was het helemaal bar en boos. Toen zorgde overvloedige regenval in combinatie met een harde wind voor enorme overlast in de provincies Groningen, Drenthe, Friesland, Overijssel en de Noordoostpolder.***

Nog geen maand eerder had het overvloedige hemelwater al voor grote problemen gezorgd in zuid-west-Nederland en het noorden van België (zie p.148). In die gebieden was het eind oktober opnieuw dweilen geblazen, maar de toestand daar was dit keer niet zo ernstig als in het noorden van Nederland.
Daar waren de inmiddels bijna vertrouwde verschijnselen het meest heftig: rivieren traden buiten hun oevers, rioleringen stroomden over, straten kwamen blank te staan, kelders liepen onder en landbouwgronden veranderden in zompige moerassen, zoals bij het Overijsselse Lichtmis (*boven*). Vooral aardappel- en bloemkooltelers moesten toezien hoe hun oogst verloren ging.
Op veel plaatsen konden de (stoom)gemalen het wassende water niet verwerken. Doordat een sterke noordenwind de waterstand in de Waddenzee en het Lauwersmeer hoog hield, kon het overtollige water uit de noordelijke provincies niet worden afgevoerd.

Museum

In Drenthe kende het laaggelegen Meppel de meeste problemen en in de Noordoostpolder waren vooral de inwoners van het in een 'kom' gelegen Tollebeek de dupe. In de provincie Groningen had de stad Groningen zwaar te lijden van het water: het Groninger Museum liep deels onder (*rechts*) en drie verpleeghuizen en een deel van het Martini-ziekenhuis moesten worden geëvacueerd.
Koningin Beatrix kwam hoogstpersoonlijk naar het noorden om poolshoogte te nemen, terwijl kroonprins Willem-Alexander, ondanks zijn interesse voor watermanagement, opvallend afwezig was. Premier Wim Kok toonde wel belangstelling en beloofde de gedupeerde agrariërs een schadevergoeding. ◆

28 oktober
Nederland
zware regenval zorgt voor grote wateroverlast in vooral de noordelijke provincies

29 oktober
Zuid-Afrika
Waarheidscommissie komt met eindrapport
VS
ruimteveer Discovery, met aan boord veteraan John Glenn, gelanceerd

29/30 oktober
Zweden
tientallen tieners komen om bij brand in disco in Göteborg

Zeker zestig doden

Dramatische brand in discotheek

Zweden ***'Het was een chaos. Iedereen probeerde weg te komen, mensen liepen elkaar onder de voet op zoek naar een uitgang.' Een Halloweenfeest in een discotheek in het Zweedse Göteborg liep uit op een regelrecht drama toen er brand uitbrak. Zeker zestig jongeren kwamen in de vlammenzee om het leven. Tientallen anderen raakten gewond, van wie sommigen ernstig.***

Het feest werd gehouden in de nacht van 29 op 30 oktober en vond plaats in het drie verdiepingen tellende Macedonisch cultureel centrum. Er waren in het gebouw zo'n vierhonderd jongeren bijeen, zowel Zweden als migranten. De meesten waren tussen de dertien en twintig jaar jong.
Even na middernacht ging het mis. Vermoedelijk door kortsluiting ontstond brand op de tweede verdieping. Het vuur greep razendsnel om zich heen. De paniek was enorm, zeker toen bleek dat een van de nooduitgangen geblokkeerd was. Hoewel de brandweer snel ter plaatse was, kon die weinig meer doen dan het tegenhouden van jongeren die wanhopig wilden proberen hun vrienden uit de vlammen te redden. Aanvankelijk werd gedacht dat er wellicht sprake was van een racistische aanslag, maar voor die veronderstelling vond de politie geen enkel bewijs. De discotheek voldeed aan de brandvoorschriften, maar er waren wel veel te veel bezoekers op het feest toegelaten. In het centrum was officieel maar plaats voor zo'n honderdvijftig mensen, zeker niet voor het drievoudige. Doordat er zoveel mensen in het pand waren, had de brand rampzalige gevolgen; het was de meest dramatische brand die Zweden ooit had getroffen. ◆

Laatste ontheffingen beëindigd

Tijdperk van de melkbussen afgesloten

NEDERLAND ***Er waren in Staphorst, Rouveen en Nieuwleusen nog zo'n zeventig veehouders die hun melk in bussen mochten afleveren. Per 1 november was dat afgelopen. Vanaf die dag moesten ook zij voortaan de moderne koeltank gebruiken om hun koeienmelk in op te slaan. Dat was echter niet voor iedere boer weggelegd.***

De boeren die nog met melkbussen werkten, hadden een (tijdelijke) ontheffing gekregen. Het waren vooral kleine veehouders die de overstap naar de gekoelde melktanks nog niet hadden gemaakt. De melkbus moest uit hygiënische overwegingen verdwijnen: met name in de zomer werd de melk in de bussen soms te warm en dus zuur. Mede daardoor was de in bussen aangeleverde melk niet van constante kwaliteit en dat was lastig voor de melkindustrie.

Pijn

En zo kwam op 1 november een einde aan een tijdperk. Voor veel van de zeventig boeren betekende dat meteen ook het einde van hun bedrijf. Voor hen was de overstap niet zinvol: ofwel omdat het gewoon te duur was om de koeltanks aan te schaffen, ofwel omdat ze zelf al te oud waren of geen opvolgers hadden. Met pijn in het hart legden de meeste boeren en boerinnen zich bij het onvermijdelijke neer. 'Tja, het komt toch nooit weer, hé. Jammer vind ik het wel. Het liefst hadden we nog even doorgemolken.' ◆

1 november
NEDERLAND
melkbussen definitief afgeschaft
JAPAN
Mika Hakkinen wint wereldtitel Formule 1

1-3 november
MIDDEN-AMERIKA
orkaan Mitch eist duizenden levens

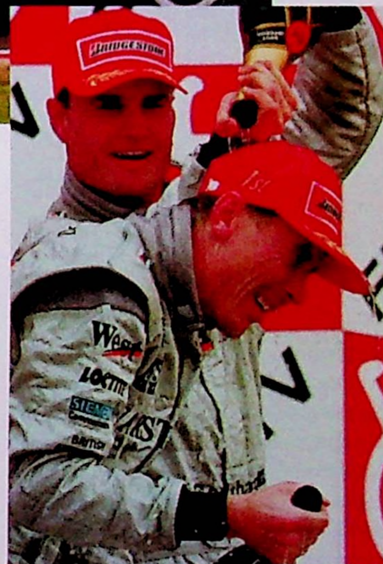
3 november
VS
Democraten winnen verrassend tussentijdse verkiezingen

6 november
ISRAËL
bij aanslag op markt in Jeruzalem komen twee daders om
VS
Newt Gingrich stapt op als leider van de Republikeinen na verkiezingsnederlaag

Schumacher door klapband uitgeschakeld

Mika Hakkinen wereldkampioen Formule 1

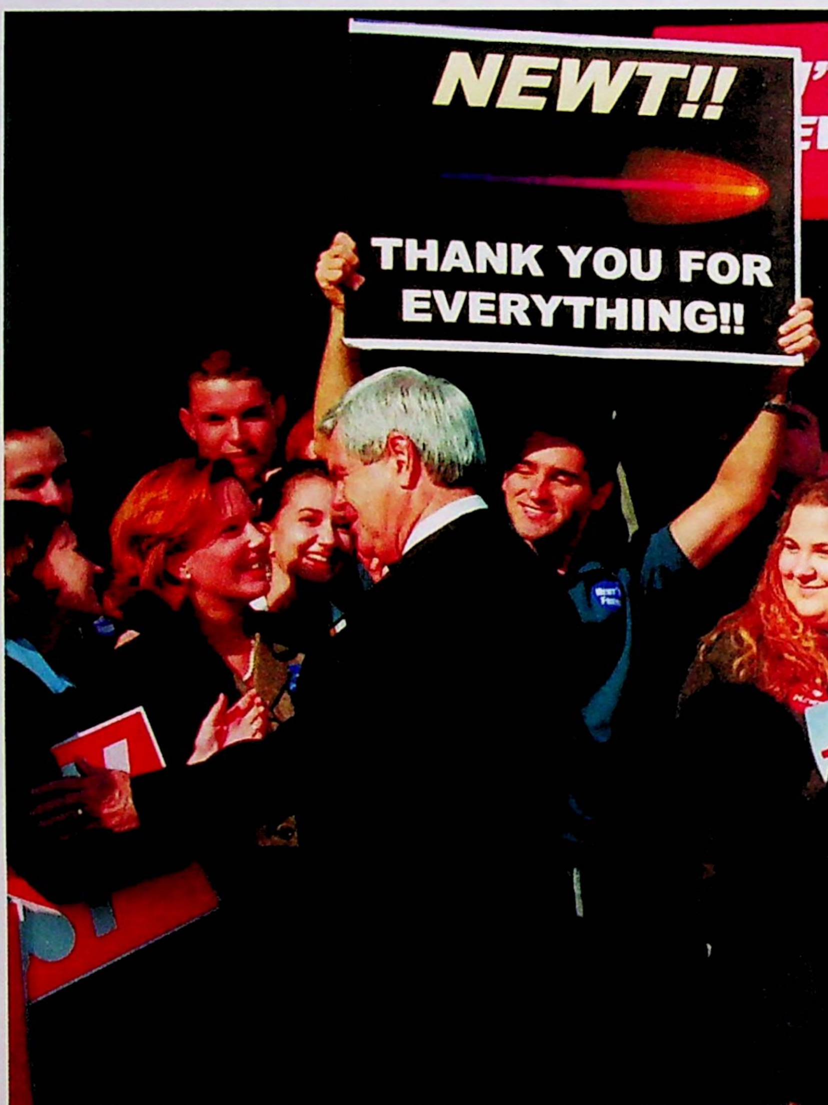
JAPAN ***Het slot van het Formule 1-seizoen beloofde spannend te worden. Tijdens de Grote Prijs van Japan op 1 november zou beslist worden wie zich wereldkampioen mocht noemen. De Fin Mika Hakkinen had in de stand om de wereldtitel slechts vier punten voorsprong op zijn Duitse rivaal Michael Schumacher. Maar halverwege de race was de strijd al gestreden.***

Schumacher had tijdens de trainingen geïmponeerd. Hij had de snelste trainingstijd gereden en leek een serieuze gooi naar zijn derde wereldtitel te kunnen doen. Voorwaarde was wel dat hij de Grote Prijs van Japan zou winnen en dat Mika Hakkinen niet verder zou komen dan een derde plaats.
Maar al meteen bij de start ging het mis voor Schumacher en moest hij iedereen voor laten gaan. Na een indrukwekkende inhaalrace lag hij op een gegeven moment toch nog op een derde plaats, toen een klapband aan zijn illusies definitief een einde maakte.
Hakkinen reed inmiddels onbedreigd op kop en zag tot zijn genoegen de rode Ferrari van Schumacher langs de kant staan (*boven*). Toch bleef de Fin geconcentreerd rijden en veroverde in zijn McLaren MP4-13 zijn achtste GP-zege van het seizoen. En wat belangrijker voor hem was: hij won zijn eerste wereldtitel.
Vrijwel iedereen gunde de dertigjarige Hakkinen, die in 1995 bij de Grote Prijs van Australië bij een crash bijna het leven had gelaten, de titel. Ook Schumacher, die zijn concurrent na diens ereronde als eerste feliciteerde. Daarna was er de gebruikelijke champagnedoop voor de nieuwe wereldkampioen (*rechts*). ◆

Newt Gingrich zette tevergeefs in op 'Lewinksy'

Verrassende winst Democraten

VERENIGDE STATEN ***Wie een kuil graaft voor een ander... De leider van de Republikeinen, Newt Gingrich, had gedacht zijn politieke tegenstanders een loer te kunnen draaien door van de Lewinsky-affaire (zie p.144-145) een verkiezingsthema te maken. Hij hoopte daarmee de Democraten van president Bill Clinton in diskrediet te brengen. Die opzet mislukte volkomen. Op 3 november waren niet de Republikeinen, maar de Democraten de (morele) overwinnaars van tussentijdse verkiezingen.***

De Amerikanen moesten stemmen voor een nieuw Huis van Afgevaardigden, voor 34 van de honderd Senaatszetels en voor 36 gouverneursposten. Vooraf had Gingrich dertig tot veertig zetels winst voorspeld voor 'zijn' Republikeinen. Nog in de laatste weken voor de verkiezingen lanceerde hij nieuwe politieke spotjes, waarin hij nogmaals probeerde de Lewinsky-zaak politiek uit te buiten.
Maar de Amerikanen leken genoeg te hebben van het seksschandaal. De meeste kiezers toonden zich tevreden over de gunstige economische situatie en de dalende misdaadcijfers - en die resultaten werden toegeschreven aan president Clinton. Dus boekten de Democraten winst, vier zetels erbij in het Huis, en haalden de Republikeinen niet de verwachte monsterzege, maar verloren ze zelfs zetels en gouverneursposten.

Afzettingsprocedure

Drie dagen na de verkiezingen trok Newt Gingrich (*rechts*, met zijn aanhangers) zijn conclusie: hij stapte op als leider van de Republikeinen en als voorzitter van het Huis van Afgevaardigden. De ironie wilde dat hij, en niet zijn rivaal Clinton, daarmee het eerste politieke slachtoffer werd van de Lewinsky-affaire!
Door de tegenvallende verkiezingsuitslag vroegen veel Republikeinen zich bovendien af of ze de gestarte afzettingsprocedure tegen de president wel moesten doorzetten. Blijkbaar bezorgde het harde optreden tegen Clinton de Republikeinen geen stemmenwinst. ◆

Eerste Amerikaan nu oudste mens in de ruimte

John Glenn opnieuw de ruimte in

VERENIGDE STATEN ***Was het een promotiestunt van de NASA, was er sprake van een zinvol wetenschappelijk experiment of was het gewoon een snoepreisje voor een nationale held op leeftijd? Er werd druk gespeculeerd over de reden waarom John Glenn negen dagen meemocht met het ruimteveer Discovery. De 77-jarige Glenn was na terugkeer op aarde op 7 november in elk geval ouderwets enthousiast: 'Het uitzicht is nog steeds schitterend'.***

In 1962 was Glenn de eerste Amerikaan in de ruimte. Door die vijf uur durende reis rond de aarde werd hij in één klap een nationale held.

Glenn, die inmiddels senator was geworden, wilde dolgraag nog een keer een ruimtereis maken. Uiteindelijk kreeg hij zijn zin, op voorwaarde dat hij lichamelijk in goede conditie zou zijn. Volgens de Amerikaanse ruimtevaartorganisatie NASA zou Glenn in de Discovery worden onderworpen aan experimenten die de effecten van ruimtereizen op oudere mensen moesten aantonen. Velen twijfelden echter aan deze wetenschappelijke onderbouwing van de 123e bemande ruimtevlucht van de Amerikanen. De reis van Glenn zou vooral een publiciteitsstunt zijn van de NASA, die te kampen had met een sterk teruglopende belangstelling voor haar ruimtevaartprojecten.

Duizelig

De reis die Glenn samen met zes andere astronauten maakte, was als aandachtstrekker in ieder geval zeer geslaagd. Een kwart miljoen nieuwsgierigen was afgekomen op de lancering op 29 oktober vanaf Cape Canaveral in Florida. Zelfs president Bill Clinton was aanwezig. Tal van televisiestations over de hele wereld zonden de lancering rechtstreeks uit. Of het wetenschappelijk onderzoek naar verouderingsprocessen ook zo succesvol was, moest nog blijken. Glenn (*links*, voor een foto van hem uit 1962) had na de landing last van duizeligheid, maar volgens de NASA was dat normaal. De bejaarde astronaut liet weten dat dit zijn laatste ruimtereis was geweest. ◆

***7** november*
VS
bejaarde astronaut John Glenn keert met Discovery terug op aarde

***9-13** november*
INDONESIË
massale en bloedige protesten tegen vergadering Volkscongres

***10** november*
NEDERLAND
De Milliano verlaat CDA en de Tweede Kamer vanwege partijstandpunt over (Bosnische) asielzoekers

***11** november*
IRAK
VN trekt wapeninspecteurs terug uit Bagdad

Meer dan twintigduizend doden

Mitch laat spoor van verwoesting na

MIDDEN-AMERIKA ***In augustus en september hadden Bonnie en Georges de kusten van Midden- en Noord-Amerika geteisterd, maar de verwoesting die deze beide orkanen aanrichtten, viel in het niets bij de ellende die Mitch veroorzaakte. Begin november zaaide de orkaan dood en verderf in landen als Honduras, Nicaragua, Guatemala en El Salvador. Vermoedelijk vonden door storm, overstromingen en landverschuivingen meer dan twintigduizend mensen de dood.***

Mitch had op sommige momenten een snelheid van meer dan driehonderd kilometer per uur en was daarmee een van de krachtigste orkanen ooit gemeten. Maar het was niet zozeer de wind die de ellende veroorzaakte, als wel de buitensporige regenval. Daardoor ontstonden landverschuivingen en traden vele rivieren buiten hun oevers.
Vooral in het laaggelegen Honduras (*middenboven* en *rechtsonder*) waren de gevolgen van Mitch niet te overzien. Meer dan de helft van het land stond onder water. Wegen waren weggespoeld, hele (krotten)wijken van de hoofdstad Tegucigalpa waren verdwenen en bananen- en koffieplantages waren volledig vernield.
De autoriteiten schatten het aantal doden op meer dan 6.500. Een even groot aantal mensen werd vermist en meer dan een miljoen Hondurezen was dakloos geworden.

11 november
Israël
regering-Netanyahu stemt in met akkoord van Wye Plantation

13 november
VS
Paula Jones krijgt 850.000 dollar van president Clinton in ruil voor intrekken proces

15 november
Irak
Amerikaanse luchtaanvallen op het nippertje voorkomen na toegevingen van Saddam Hussein

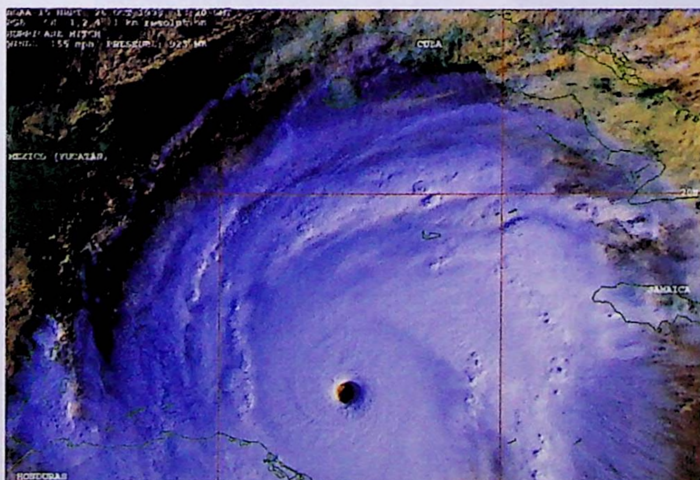

Ook het noorden van Nicaragua was bijzonder zwaar getroffen. Een modderlawine die van de hellingen van de vulkaan Casita afkwam, was meer dan duizend omwonenden fataal geworden (*links* en *rechtsmidden*). In totaal lag het aantal doden in Nicaragua boven de vierduizend. Bijna tweemaal zoveel mensen werden vermist en honderdduizenden Nicaraguanen verloren huis en haard.
Ook in Guatemala en El Salvador was de ellende groot. Daar vielen honderden slachtoffers en was de schade aan de infrastructuur eveneens enorm. En net als in Honduras en Nicaragua (*rechtsboven*) werd de hulpverlening in de getroffen gebieden ernstig belemmerd doordat veel wegen en bruggen waren verdwenen.

Schulden

De internationale hulp kwam na verloop van tijd goed op gang. Veel landen stuurden goederen en medicijnen en boden hulp bij de wederopbouw van de getroffen gebieden. In Nederland leverde een inzamelactie van de publieke omroepen uiteindelijk meer dan honderd miljoen gulden op.
Ook in andere landen werd veel geld ingezameld.
Maar de nood bleef enorm hoog. Daarom vroegen de toch al arme Midden-Amerikaanse landen kwijtschelding van hun buitenlandse schulden. De meeste schuldeisers waren daar ook toe bereid. Desondanks zou het naar verwachting nog jaren duren voordat de economieën van de getroffen landen weer op het peil waren van vóór Mitch. ◆

Nieuwe crisis rond wapeninspecties bezworen

Saddam Hussein zwicht op laatste moment

IRAK ***In het kamp van de verliezers ging de vlag uit, bij de overwinnaars overheerste een katterig gevoel. Dat was de paradoxale uitkomst van een nieuwe, door Saddam Hussein geforceerde crisis rond de VN-wapeninspecties in Irak, die op 15 november eindigde met de volledige capitulatie van de Iraakse dictator. De Amerikanen behaalden op papier een complete overwinning, maar bleven zitten met het ongemakkelijke gevoel dat zij van begin tot eind pionnen waren geweest in het spel van de Irakezen.***

De nieuwe crisis begon op 31 oktober, toen Bagdad elke samenwerking met de VN-wapencommissie UNSCOM opschortte totdat de Veiligheidsraad uitzicht zou bieden op opheffing van de sancties tegen Irak. Enkele maanden eerder, op 5 augustus, had de Iraakse regering het werk van de wapeninspecteurs al ernstig belemmerd. Dit was een schending van de overeenkomst die Kofi Annan, secretaris-generaal van de Verenigde Naties, in februari met Saddam Hussein had gesloten (zie p.44), maar repercussies van de internationale gemeenschap - inclusief de Verenigde Staten - bleven uit. In tegenstelling tot de crisis in februari, toen de Verenigde Staten en Groot-Brittannië vrijwel alleen stonden in hun voornemen gewapend op te treden tegen Irak, was er ditmaal meer steun voor een harde lijn. Zelfs Arabische landen als Egypte, Syrië en Saoedi-Arabië stelden Irak volledig verantwoordelijk voor een mogelijke oorlog. Een militaire afstraffing van Saddam Hussein leek dan ook onvermijdelijk.

Onvoorwaardelijk

De spanning steeg nadat de VN-wapeninspecteurs Irak hadden verlaten (*rechtsboven*). Op 14 november waren Amerikaanse B-52-bommenwerpers al op weg naar Irak, toen het bericht kwam dat Saddam Hussein ermee had ingestemd de UNSCOM-inspecteurs weer normaal hun werk te laten doen. De aanval werd opgeschort en nadat het een etmaal lang onduidelijk was gebleven of de Iraakse toezegging wel 'onvoorwaardelijk' was, kon de Amerikaanse president Bill Clinton meedelen dat Irak volledig overstag was gegaan. Twee dagen later keerden de eerste UNSCOM-inspecteurs terug naar Irak, maar binnen enkele dagen stuitten zij alweer op tegenwerking van de Iraakse autoriteiten. Een nieuwe confrontatie leek een kwestie van tijd. ◆

Moord maakt heftige emoties los

Democratisch parlementslid doodgeschoten

RUSLAND ***Ze werd 'het geweten van Rusland' genoemd en 'een baken van moreel gezag'. Galina Starovojtova was een liberale parlementariër die gewapend met een scherpe tong streed voor mensenrechten, persvrijheid en markthervormingen. Ze verfoeide communisme, nationalisme en anti-semitisme. Op 20 november werd zij in het trapportaal van haar woning in Sint-Petersburg in koelen bloede vermoord.***

17 november
ITALIË
storm van protesten na afwijzing Turks verzoek om uitlevering

18 november
NEDERLAND
Vluchtelingenwerk stuurt 123 asielzoekers demonstratief het bos in

BELGIË
rellen in Brussel tussen Turken en Koerden

20 november
ISRAËL
terugtrekking uit Westelijke Jordaanoever begonnen

RUSLAND
liberaal parlementslid Galina Starovojtova in Sint-Petersburg vermoord

21 november
ITALIË
PKK-leider Öcalan vrijgelaten

De moord was goed voorbereid. De daders beschikten over moderne vuurwapens met geluiddempers en wisten blijkbaar precies wanneer Galina Starovojtova thuis zou komen. De aanslag was de zoveelste in een gruwelijke reeks die vooral Sint-Petersburg teisterde. Maar in tegenstelling tot eerdere moorden op een bankier, een hoge ambtenaar, een vice-gouverneur en vele anderen, zorgde de wrede dood van de 52-jarige Starovojtova wel voor hevige emotionele reacties onder de Russen. Dat had niet alleen te maken met het feit dat dit keer een vrouw het slachtoffer was. Starovojtova was bovendien, in tegenstelling tot de andere slachtoffers van bloedige afrekeningen, niet betrokken bij financiële malversaties en louche afpersingspraktijken.
Volgens haar liberale medestanders was Starovojtova dan ook het slachtoffer van een politieke afrekening. Omdat zij enkele weken voor haar dood de anti-semitische uitlatingen van de communistische parlementariër Albert Makasjov had gehekeld, zochten de liberalen de daders in die hoek. Volgens hen kweekten de communisten en nationalisten in Rusland een klimaat van haat. Maar de communistische voorman Gennadi Zjoeganov wees op zijn beurt met een beschuldigende vinger richting regering. Die zou te weinig hebben gedaan aan de bestrijding van misdaad en geweld.

Tweedeling

De begrafenis van Starovojtova groeide uit tot een democratische en liberale manifestatie tegen communisme en fascisme, en maakte duidelijk dat de tweedeling in Rusland steeds scherper werd.
Veel Russen vreesden dat de daders van de moord zoals gebruikelijk nooit zouden worden gepakt. Want, zoals een inwoner van Sint-Petersburg het omschreef: 'Het wantrouwen tegenover de regering is compleet. We raken er zo langzamerhand aan gewend dat dit land wordt geregeerd door misdadigers en terroristen'. ◆

Politiek en etnisch geweld

Chaos in Jakarta

INDONESIË ***Nadat president Soeharto in mei het veld had moeten ruimen (zie p.86-87), was het onrustig gebleven in Indonesië. De ergste uitbarstingen van geweld na de machtsovername vonden plaats in november. Eerst raakten studenten die politieke hervormingen eisten, slaags met leger en politie. Amper een week later, op 22 november, kwam het onverwacht tot bloedige botsingen tussen moslims en christenen. In totaal vielen er zeker dertig doden te betreuren.***

Naar aanleiding van een buitengewone zitting van het Volkscongres in Jakarta, werd door tienduizenden studenten van 9 tot 14 november vrijwel dagelijks betoogd. Zij eisten verdergaande politieke hervormingen, een onderzoek naar de door Soeharto en de zijnen gepleegde corruptie, een vermindering van de politieke invloed van het leger en het vertrek van Soeharto's opvolger Habibie.
Na een aantal dagen van vreedzame demonstraties liep de spanning rond het parlementsgebouw zo hoog op dat het leger en de politie op de studenten begonnen te schieten. Daarbij vonden zeker zeventien mensen de dood en raakten tientallen gewond.
President Habibie deed vervolgens enkele toezeggingen: de presidentsverkiezingen zouden worden vervroegd en naar de corruptiepraktijken van Soeharto zou een onderzoek worden ingesteld. Maar de meeste studenten vonden dit lang niet ver genoeg gaan en bleven 'reformasi' en 'demokrasi' eisen (*onder*).

Ambonezen

Dat Indonesië niet alleen met politieke tegenstellingen te kampen had, bleek op 22 november. Op grond van een vaag gerucht - Ambonezen zouden een moskee hebben aangevallen - sloeg in Jakarta de vlam in de pan. In de Chinese wijk van de hoofdstad kwam het tot gruwelijke vechtpartijen tussen moslims en christelijke Ambonezen.
Zeker veertien mensen kwamen om het leven, sommigen van hen werden op straat doodgeknuppeld (*links*).
Ook werden diverse katholieke en protestantse kerken in brand gestoken of geplunderd. Zoals gebruikelijk waren ook weer diverse Chinese middenstanders het doelwit van plunderingen. De politie greep niet of nauwelijks in. Mede daarom werd gevreesd dat het niet bij deze ene etnische confrontatie zou blijven. ◆

Geen geld voor Annie M.G. Schmidt Huis

Dure verfilming van Abeltje

NEDERLAND ***Een jonge liftboy die met zijn lift door het dak van een warenhuis schiet en samen met zijn medepassagiers, onder wie zijn klasgenootje Laura, een spannende wereldreis maakt. 'Abeltje' van Annie M.G. Schmidt was al generaties lang een populair kinderboek toen Burny Bos en Ben Sombogaart besloten het verhaal te gaan verfilmen. Op 26 november ging de film in 104 bioscopen in roulatie.***

Drie dagen eerder was Abeltje in het Amsterdamse Tuschinski-theater in première gegaan. Ook bij die gelegenheid ontfermde regisseur Ben Sombogaart (*rechts*) zich over de hoofdrolspelers Rickey van Gastel (Abeltje) en Soraya Smith (Laura). Daar konden zij als eersten zien hoe de film uiteindelijk geworden was. Negen miljoen had *Abeltje* gekost. Volgens de producent was het daarmee de duurste Nederlandse familiefilm ooit. Met spectaculaire speciale effecten trokken de avonturen van Abeltje en zijn companen in razend tempo over het witte doek.
Aan het uitbrengen van *Abeltje* was een uitgebreide, op Amerikaanse leest geschoeide publiciteitscampagne voorafgegaan. Frisdranken, warenhuizen en telefoonbedrijven maakten reclame met Abeltje en de filmmuziek van Henny Vrienten stond al enkele weken op de tip- en hitparades in vertolkingen van onder meer Trijntje Oosterhuis en de bands Roméo en WOW!

Geldgebrek

Terwijl er voor *Abeltje* geld genoeg was, moest een ander Annie M.G. Schmidt-project wegens geldgebrek worden afgeblazen. Uitgerekend op de dag dat *Abeltje* in roulatie ging, werd bekend dat er geen Annie M.G. Schmidt Huis zou komen. Acht jaar lang was tevergeefs geprobeerd de noodzakelijke financiële middelen bijeen te krijgen voor de ambitieuze verbouwing van een pand in Utrecht. In de geest van Annie M.G. Schmidt ('Doe nooit wat je moeder zegt, dan komt het allemaal terecht') had het Huis een centrum moeten worden waarin kinderen tussen vier en veertien jaar het voor het zeggen zouden hebben. Er zou in het Huis onder meer een bioscoop komen, een kinderkookcafé, een leeszaal, een computerruimte, een boekhandel en een Abeltje-lift! Maar tot de permanente hommage aan de in 1995 overleden schrijfster kwam het (voorlopig?) dus niet.◆

22 november
INDONESIË
zeker veertien doden bij rellen tussen moslims en (christelijke) Ambonezen

23 november
NEDERLAND
Abeltje in première

24 november
GAZA
eerste Palestijnse vliegveld geopend door Yasser Arafat

25 november
GB
volgens Law Lords is Pinochet niet onschendbaar voor misdaden tegen de menselijkheid, en mag dus worden uitgeleverd
TURKIJE
parlement stemt regering-Yilmaz weg

27 november
ITALIË
Duitsland weigert PKK-leider Öcalan te berechten

29 november
ZWITSERLAND
bij referendum wordt tegen legalisering van drugs gestemd

Vreugde en verdriet in Chili

Pinochet woedend over uitleveringsverzoek

GROOT-BRITTANNIË ***Augusto Pinochet zei 'gekrenkt en verbijsterd' te zijn toen het hoogste Britse rechtscollege, de Law Lords, bepaalde dat hij niet onschendbaar was voor misdaden tegen de menselijkheid en dus zou mogen worden uitgeleverd. Een week later, op 1 december, verliet Pinochet het ziekenhuis in Londen waar hij werd behandeld. Op een luxueus landgoed moest de voormalige Chileense dictator de definitieve beslissing over zijn uitlevering aan Spanje afwachten.***

Pinochet was in oktober naar Groot-Brittannië gegaan voor een rugoperatie. In het ziekenhuis werd hij op verzoek van de Spaanse rechter Baltasar Garzón gearresteerd. Garzón wilde Pinochet berechten voor misdaden tegen 73 Spaanse onderdanen, begaan in de periode 1973-1990. In die jaren voerde Pinochet in Chili een dictatoriaal schrikbewind, waarbij duizenden mensen zonder vorm van proces werden ontvoerd, gemarteld en vermoord.

De arrestatie leidde tot verdeelde reacties. Voor- en tegenstanders van Pinochet gingen in Chili de straat op om hun verdriet of hun vreugde te uiten. De Britse en Spaanse regeringen waren niet erg gelukkig met het verzoek van Garzón, omdat daardoor de diplomatieke verhoudingen met Chili onder druk kwamen te staan. In juridische kringen bestond twijfel over de rechtsgeldigheid van de arrestatie. Het Britse High Court bleek die mening ook toegedaan en verklaarde eind oktober de arrestatie onwettig, omdat Pinochet als voormalig staatshoofd onschendbaar zou zijn. Tegen deze uitspraak werd beroep aangetekend en uiteindelijk bleken de Law Lords een andere mening toegedaan: schendingen van de mensenrechten mochten ook als ze begaan waren door staatshoofden niet ongestraft blijven - tot verbijstering van de Pinochetaanhangers (*links*) en tot vreugde van zijn tegenstanders (*rechts*).

Zelfmoord

Het was vervolgens aan de Britse minister van Binnenlandse Zaken, Jack Straw, om ja of nee te zeggen tegen het Spaanse uitleveringsverzoek. Inmiddels hadden ook Zwitserland, Frankrijk en België een verzoek om uitlevering ingediend.
De Chileense regering was een diplomatiek offensief gestart om uitlevering aan Spanje te voorkomen. Pinochet zou beter in Chili berecht kunnen worden (wat juridisch overigens vrijwel onmogelijk was, zie p.51) en hem zou in Spanje geen eerlijk proces te wachten staan. Die mening was ook Pinochet zelf toegedaan. Hij zei liever in Groot-Brittannië eervol zelfmoord te willen plegen dan in Spanje de vernedering van een proces te moeten ondergaan... ◆

1 december
België
Petrofina wordt overgenomen door het Franse Total
VS
oliegigant Exxon neemt concurrent Mobil over
GB
Pinochet verlaat ziekenhuis en krijgt onderdak op landgoed

Lage olieprijzen zorgen voor grootste overname ooit

Olieconcerns gaan samen

Verenigde Staten / België ***Terwijl in vrijwel alle takken van industrie en handel al jarenlang de ene fusie na de andere werd beklonken, bleef het in de oliebranche opmerkelijk rustig. Maar doordat de voortdurend dalende olieprijzen de winsten fors onder druk zetten, moesten ook oliegiganten op zoek naar partners. Op 1 december werden twee van dergelijke fusies bekendgemaakt.***

De meest spectaculaire overname vond plaats in de Verenigde Staten. Exxon nam voor meer dan 76 miljard dollar concurrent Mobil over. Het was de grootste overname uit de geschiedenis en de nieuwe combinatie was meteen ook het grootste concern ter wereld.
Opmerkelijk was dat zowel Exxon als Mobil was voortgekomen uit Standard Oil van de legendarische John D. Rockefeller. Omdat dat concern veel te machtig was geworden, moest het in 1911 op last van de Amerikaanse overheid worden opgesplitst in 34 deelbedrijven. Het was overigens nog de vraag of de nieuwe combinatie Exxon/Mobil anno 1998 wél de toetsing aan de Amerikaanse kartelwetgeving zou doorstaan.
De daarvoor verantwoordelijke Federal Trade Commission was ook al bezig met een onderzoek naar de overname van het Amerikaanse Amoco door het Britse BP. Deze overname had in augustus plaatsgevonden en vormde het startsein voor een reeks fusies in de oliebranche. Ook het Nederlands-Britse Shell was op zoek gegaan naar mogelijke partners en sloot met het Amerikaanse Texaco een overeenkomst, die echter eind november weer grotendeels werd afgeblazen.

Kroonjuwelen

België werd op 1 december overvallen door het nieuws dat Petrofina voor zo'n 422 miljard Belgische frank werd overgenomen door het Franse Total (*rechts*, de bazen van beide concerns). Drijvende kracht achter de overname was de Waalse financier Albert Frère, die grootaandeelhouder van Petrofina was. Het nieuwe concern werd na Exxon/Mobil, Shell en BP/Amoco de vierde olieproducent ter wereld. Niet iedereen in België was even gelukkig met de overname. Petrofina was het zoveelste Belgische bedrijf dat in buitenlandse handen overging. Volgens de Financieel Economische Tijd werden alle 'kroonjuwelen' van het Belgische bedrijfsleven een voor een verkwanseld. ◆

Turken boycotten Italiaanse producten

Italië opgescheept met Öcalan

ITALIË / TURKIJE ***Winkels met Italiaanse kleding kregen geen klanten meer, schoenpoetsers op straat weigerden Italiaanse schoenen, kappers knipten niet meer volgens Italiaanse snit en bij de Italiaanse ambassade werd voortdurend gedemonstreerd. Woedend waren de Turken op Italië. De spanning tussen beide landen liep zo hoog op dat zelfs de voetbalwedstrijd tussen het Turkse Galatasaray en het Italiaanse Juventus moest worden uitgesteld tot 2 december.***

De problemen tussen Italië en Turkije waren begonnen met de arrestatie van Abdullah Öcalan op 12 november in Rome. Öcalan was leider van de PKK, een Koerdische afscheidingsbeweging. Volgens de Turken was de PKK verantwoordelijk voor de dood van zeker 30.000 burgers en militairen. Daarom wilde Turkije Öcalan berechten. Maar Italië weigerde Öcalan uit te leveren omdat hij in Turkije de doodstraf kon krijgen. Toen bovendien een rechter op 20 november de voorlopige vrijlating van Öcalan beval, sloeg de verontwaardiging van de Turken om in woede.

Niet alleen in Italië (*links*) en Turkije (*rechts*) gingen boze Turken en met Öcalan sympatiserende Koerden de straat op. Ook in België en Duitsland werd regelmatig gedemonstreerd. Daarbij kwam het soms tot botsingen tussen Turken en Koerden.

En dat was precies de reden waarom Duitsland afzag van een uitleveringsverzoek aan Italië. Een opmerkelijk besluit, omdat Duitsland mede om de arrestatie van Öcalan had verzocht. De PKK-leider werd immers ook verdacht van in Duitsland gepleegde moorden en aanslagen. Maar de regering-Schröder vreesde onlusten en rellen als Öcalan in Duitsland zou worden berecht.

Asiel

Italië en Duitsland opperden vervolgens dat Öcalan het best berecht kon worden door een internationaal gerechtshof - maar dat stuitte op onoverkomelijke juridische bezwaren. Dus zat Italië opgescheept met een probleem. Öcalan had een asielaanvraag ingediend en daarbij benadrukt dat de PKK voortaan geweld zou afzweren. Volgens sommige leden van de Italiaanse regering was dat voldoende reden om de Koerdenleider politiek asiel te geven. Terwijl de Italiaanse regering onderzocht of Öcalan wellicht kon worden teruggestuurd naar Rusland, omdat hij van daaruit naar Italië was gereisd, werd de situatie nog gecompliceerder door de val van de Turkse regering. Het kabinet van premier Mesut Yilmaz werd op 25 november door het parlement weggestemd. Het zoeken naar een uitweg was daardoor nog moeilijker geworden. ◆

TVM-ploegleiding mag weg uit Frankrijk

Eindelijk vrij

2 december

Turkije
uitgestelde voetbalwedstrijd Galatasaray-Juventus eindigt in 1-1

België
13-jarige jongen bekent doodslaan voorbijganger in Schaarbeek

Bosnië
arrestatie Bosnisch-Servische generaal Krstic

3 december

België
illegaal gebouwd woonhuis in Meise afgebroken

4 december

Frankrijk
TVM-ploegleiding mag maanden na de Tour het land verlaten

VS
lancering ruimteveer Endeavour met tweede component voor nieuw ruimtestation

FRANKRIJK ***Het was de 'langste en zwaarste' Tour die hij ooit had meegemaakt. Cees Priem, de ploegleider van wielerformatie TVM, was op 4 december een opgelucht man. Net als ploegarts Andrei Michailov en verzorger Jan Moors, kreeg hij zijn paspoort weer terug (rechtsboven) en mocht hij eindelijk naar huis. De Tour de France had voor hen bijna vijf maanden geduurd.***

Priem, Moors en Michailov waren in juli opgepakt tijdens de door dopingaffaires geteisterde Tour (zie p.124-125). Nadat eerst de Franse wielerploeg Festina wegens dopinggebruik was aangepakt, richtte de Franse justitie haar pijlen op de TVM-ploeg. Dat gebeurde op grond van het feit dat in maart bij een douanecontrole 104 ampullen met de synthetische bloeddoping epo waren aangetroffen in een TVM-wagen. Priem, Moors en Michailov verdwenen achter slot en grendel. Op 10 augustus mochten Priem en Moors de cel verlaten. Zij moesten gedurende het onderzoek wel in Frankrijk blijven. In Epernay zaten zij onder 'hotelarrest'. Om de conditie op peil te houden, klom Priem af en toe op de racefiets (*links*).
Begin december kwam de zaak in een stroomversnelling en kregen Priem en Moors permissie Frankrijk te verlaten. Ook Michailov mocht de gevangenis uit, maar pas na het betalen van een borgsom. Voor het drietal was het vervolgens afwachten of het nog tot een proces zou komen. Een dag nadat het TVM-trio huiswaarts was gekeerd, maakte Richard Virenque bekend te zullen stoppen met wielrennen. De populaire Fransman was een van de renners van Festina die vanwege het dopingschandaal uit de Tour was gezet. Hoewel laboratoriumonderzoek en verklaringen van ploegartsen dopinggebruik bevestigden, bleef Virenque ontkennen ooit iets te hebben genomen.

Wilgen

Festina had Virenque weliswaar een nieuw contract aangeboden, maar tegen een veel lager salaris. In plaats van ruim vier miljoen per jaar, wilde Festina de renner nog 'slechts' een miljoen gulden betalen. Dat vond Virenque te weinig. Hij probeerde elders onder dak te komen, maar toen dat mislukte, besloot hij zijn fiets aan de wilgen te hangen. ◆

Angst voor militaire staatsgreep

Ex-couppleger wordt president

VENEZUELA ***In 1992 had hij twee keer geprobeerd via een militaire coup de macht te grijpen. Dat mislukte. Vervolgens besloot luitenant-kolonel Hugo Chavez via de democratische weg aan de macht te komen. Dat lukte. Op 6 december werd hij met ruime meerderheid gekozen tot president van Venezuela.***

Chavez had zich opgeworpen als verdediger van de belangen van de armen. De sociale en economische crisis in zijn land moest worden aangepakt. Hij wilde een einde maken aan de corruptie, de welvaart herverdelen, een protectionistische agrarische politiek voeren en de privé-investeringen in de belangrijke oliesector beperken.

In de aanloop tot de verkiezingen had Chavez overigens zijn toon wel enigszins gematigd. Hij sprak nauwelijks meer over zijn plannen de grondwet te veranderen en zei een politiek te willen voeren, geïnspireerd op die van de Britse Labourleider Tony Blair: een derde weg tussen kapitalisme en socialisme.

In een wanhopige poging de verkiezing van Chavez te voorkomen, hadden de twee grootste partijen, die al veertig jaar aan de macht waren, een opmerkelijke stap gezet. Zij trokken hun eigen kandidaten terug en schaarden zich achter de onafhankelijke Henrique Salas Romer.

Leger

Deze 'allen-tegen-Chavez-coalitie' bleek echter niet sterk genoeg om de 'held van de armen' te verslaan. Een ruime meerderheid van de elf miljoen stemgerechtigden koos voor de 44-jarige Chavez. Meteen nadat de uitslag bekend was geworden, liet Chavez weten een 'serieuze' regering te zullen samenstellen met 'eerlijke' ministers.

Tot opluchting van velen waren de verkiezingen rustig verlopen, mede door de inzet van zeventigduizend militairen. Of het ook in de volgende maanden rustig zou blijven was voor velen de vraag. Niet alleen was aan de vooravond van de verkiezingen een kapitaalvlucht op gang gekomen, door de angst voor de plannen van Chavez waren ook binnen het leger stemmen opgegaan om in te grijpen als de door velen gehate oud-militair aan de macht mocht komen. Voor de Venezolanen was het dus afwachten hoe de machtswisseling zou gaan uitpakken. ◆

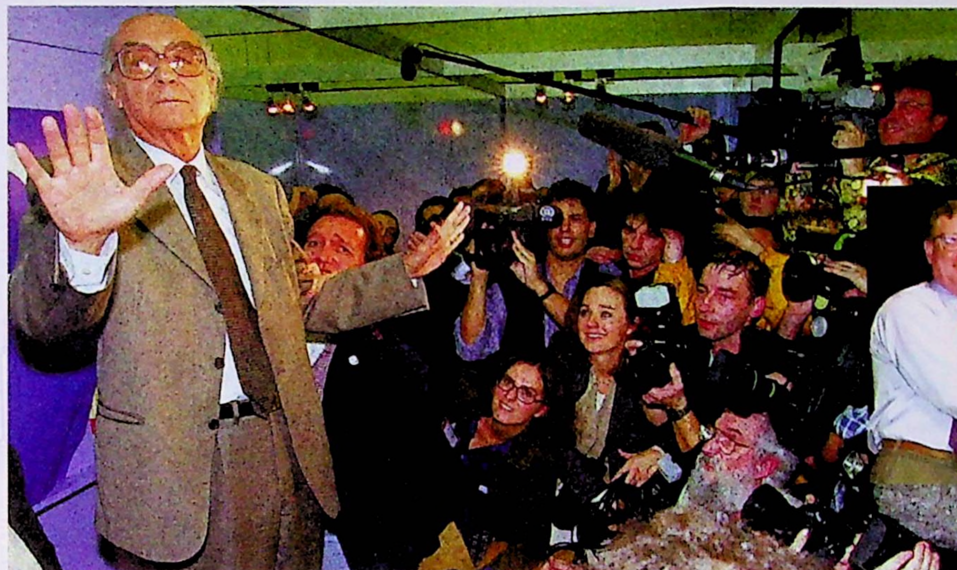
6 december
Venezuela
Chavez wint presidentsverkiezingen

7 december
Rusland
zieke Jeltsin ontslaat top presidentiële staf

10 december
Zweden/Noorwegen
Nobelprijzen uitgereikt

Ook Noord-Ierse vredestichters onderscheiden

Eerste Nobelprijs voor Portugees schrijver

Zweden/Noorwegen ***'Het is puur geluk om verkozen te worden, maar ik ben trots en blij voor mijn land. De Portugese schrijvers zullen hoorbaarder worden.' José Saramago (links) was verheugd dat hij als eerste Portugeestalige schrijver de prestigieuze Nobelprijs voor Literatuur in ontvangst mocht nemen. De onderscheiding werd, net als de andere Nobelprijzen, traditiegetrouw op 10 december officieel uitgereikt.***

De inmiddels 76-jarige Saramago was al jaren getipt als een mogelijke kandidaat voor de Nobelprijs. De uiteindelijke beloning kwam toch nog onverwacht. De man die alleen de lagere school had doorlopen, die automonteur, vertaler en journalist was geweest, was pas op latere leeftijd schrijver geworden.
Saramago was internationaal doorgebroken met *Memoriaal van het klooster* (1982). Daarna verschenen onder meer *Het beleg van Lissabon* (1989), *Het evangelie volgens Jezus Christus* (1991) en *De stad der blinden* (1995). Centraal in zijn werk stond de rebellie tegen de macht en de sympathie voor de underdog. Dat thema was terug te voeren op zijn communistische overtuiging, die hij nooit had opgegeven. En volgens sommigen was dat precies de reden waarom het zo lang had geduurd eer Saramago 's werelds belangrijkste literaire onderscheiding ten deel viel.

Vrede

Het was weinig verrassend dat de Nobelprijs voor de Vrede naar de Noord-Ierse politici ging die hadden meegewerkt aan de totstandkoming van het Goede-Vrijdagakkoord (zie p.66-67). De katholiek John Hume en de protestant David Trimble (*rechts*, van rechts naar links) kregen gezamenlijk de prijs 'voor hun inzet een vreedzame oplossing te vinden voor het al dertig jaar durende conflict in Noord-Ierland'.
Opvallend was dat een politicus die eveneens in belangrijke mate had bijgedragen aan het vredesakkoord, Gerry Adams, niet werd onderscheiden. Dat kon te maken hebben met het feit dat de IRA, die aan Adams' partij Sinn Féin gelieerd was, de wapens nog niet volledig had neergelegd en het geweld dus ook nog niet definitief had afgezworen. Een andere lezing wilde dat de kandidatuur van Gerry Adams een dag te laat was aangemeld om nog voor de toekenning in aanmerking te kunnen komen. ◆

FILM

Golden Globe

film	
- actrice	Judi Dench (GB), *Mrs. Brown*
- acteur	Peter Fonda, *Ulee's gold*
- film	*Titanic*
- regisseur	James Cameron, *Titanic*
- niet-Engelstalige film	*Ma vie en rose*
musical/comedy	
- actrice	Helen Hunt, *As good as it gets*
- acteur	Jack Nicholson, *As good as it gets*
- film	*As good as it gets*
televisieserie	
- actrice	Christine Lahti, *Chicago Hope*
- acteur	Anthony Edwards, *ER*
- film	*The X-files*
Gouden Beer (Berlijn)	
- film	*Central do Brasil*
Gouden Kalf (Utrecht)	
- actrice	Monic Hendrickx, *De Poolse bruid*
- acteur	Johan Leysen, *Felice... Felice...*
- film	*Felice... Felice...*
- regisseur	Karim Traïdia, *De Poolse bruid*
Gouden Leeuw (Venetië)	
- actrice	Catherine Deneuve, *Place Vendôme*
- acteur	Sean Penn, *Hurlyburly*
- film	*Così ridevamo*
- regisseur	Emir Kusturica, *Black cat, white cat*
Gouden Palm (Cannes)	
- actrice	Elodie Bouchez + Natacha Regnier, *La vie rêvée des anges*
- acteur	Peter Mullan, *My name is Joe*
- film	*l'Eternité*
- regisseur	John Boorman, *The general*
Oscar	
- actrice	Helen Hunt, *As good as it gets*
- acteur	Jack Nicholson, *As good as it gets*
- film	*Titanic*
- regisseur	James Cameron, *Titanic*
- buitenlandse film	*Karakter*
Joris Ivens Award (Amsterdam)	
- debuutfilm	*Les amoureux de Dieu*, Dan Lexe (B.)
- film	*Fotoamator*, Dariusz Jablonski (Pol.)
- publieksprijs	*Twee vaders*, Ko van Reenen
- videodocumentaire	*Hephzibah*, Curtis Levy

FOTOGRAFIE

World Press Photo	Hocine (Algerije)
Zilveren Camera	Kadir van Lohuizen

LITERATUUR

Booker Prize	*Amsterdam*, Ian McEwan (GB)
Cervantesprijs	Guillermo Cabrera Infante (Cuba)
GB Literatuurprijs	*De verbeelding*, Herman Franke (Nl.)
Gouden Griffel	*Zwart als inkt*, Wim Hofman
Gouden Strop	*Fotofinish*, Jac. Toes
Gouden Uil kinder/ jeugdliteratuur	*Mariken*, Peter van Gestel
Gouden Uil fictie	*In Babylon*, Marcel Möring
Libris Literatuurprijs	*Het bureau 3. Plankton*, J.J. Voskuil
P.C. Hooftprijs	F.B. Hotz
Prijs der Nederlandse Letteren	Paul de Wispelaere (B.)
Prix Goncourt	*Confidence pour confidence*, Paule Constant
Pulitzerprijs	
- fictie	*American Pastoral*, Philip Roth
- poëzie	*Black Zodiac*, Charles Wright
Trouw Publieksprijs	*Anna, Hanna en Johanna*, Marianne Frederiksson (Zwe.)
VSB Poëzieprijs	*Tot het ons loslaat*, Rutger Kopland
Woutertje Pieterse Prijs	*Zwart als inkt*, Wim Hofman

MUZIEK

Bird Award International	Max Roach
Bird Award Nederland	Hein van der Geijn
Eurovisie Songfestival	Dana International (Isr.), *Diva*
Exportprijs van de Stichting Conamus	André Rieu, *Wiener Melange*
Gouden Harp	Eric van Tijn + Jochem Fluitsma + Mathilde Santing + Freek de Jonge + Liesbeth List

World Press Photo

NOBELPRIJZEN

economie	Amartya Sen (India)
geneeskunde	Robert Furchgott + Louis Ignarro + Ferid Murad (VS)
literatuur	José Saramago (Port.)
natuurkunde	Robert Laughlin (VS) + Daniel Tsui (VS) + Horst Störmer (D)
scheikunde	Walter Kohn (VS) + John Pople (GB)
vrede	John Hume + David Trimble (N-Ierl.)

RADIO EN TELEVISIE

Zilveren Reiss-microfoon	*Supplement* (NPS/VPRO)
Gouden Loekie 1998	*Bommetje*, Campina Melkunie
Gouden Televizierring	Rik Felderhof, *Villa Felderhof*
Zilveren Nipkow-schijf	Paul Witteman

THEATER/TONEEL

Gouden Gids Publieksprijs	*Hamlet*, De Trust
Louis d'Or	Peter de Graef, *De wereldverbeteraar*
Theo d'Or	Marlies Heuer, *Hedda Gabler*

AMERICAN FOOTBALL

VS (Super Bowl)	Denver Broncos
NFL Europe	Rhein Fire Düsseldorf (D)

ATLETIEK EK

Mannen

100 m	Darren Campbell (GB)
200 m	Doug Walker (GB)
400 m	Iwan Thomas (GB)
800 m	Nils Schumann (D)
1.500 m	Reyes Estevez (Sp.)
5 km	Aleksandr Bagatsj (Oekr.)
10 km	Antonio Pinto (Port.)
marathon	Aleksandr Bagatsj (Oekr.)
4 x 100 m	Groot-Brittannië
4 x 400 m	Groot-Brittannië
110 m horden	Aleksandr Bagatsj (Oekr.)
400 m horden	Pavel Januszewski (Pol.)
3.000 m steeple chase	Damian Kallabis (D)
20 km snelwandelen	Ilja Markov (Rusl.)
50 km snelwandelen	Robert Korzeniowski (Pol.)
discuswerpen	Lars Riedel (D)
hink-stap-springen	Jonathan Edwards (GB)
hoogspringen	Artur Partyka (Pol.)
kogelslingeren	Tibor Gecsek (Hong.)
kogelstoten	Aleksandr Bagatsj (Oekr.)
polsstokhoogspringen	Aleksandr Bagatsj (Oekr.)
speerwerpen	Steve Backley (GB)
tienkamp	Erki Nool (Estl.)
verspringen	Kyril Sosoenov (Rusl.)

Vrouwen

100 m	Christine Arron (Fr.)
200 m	Irina Privalova (Rusl.)
400 m	Grit Breuer (D)
800 m	Jelena Afanasjeva (Rusl.)
1.500 m	Svetlana Masterkova (Rusl.)
5 km	Sonia O'Sullivan (Ierl.)
10 km	Sonia O'Sullivan (Ierl.)
marathon	Manuela Machado (Port.)
4 x 100 m	Frankrijk
4 x 400 m	Duitsland
100 m horden	Svetlana Dimitrova (Bulg.)
400 m horden	Ionela Tirlea (Roe.)
10 km snelwandelen	Annarita Sidoti (It.)
discuswerpen	Franka Ditezsch (D)
hink-stap-springen	Olga Vasdeki (Gr.)
hoogspringen	Monica Dinescu (Roe.)
kogelslingeren	Mihaela Melinte (Roe.)
kogelstoten	Viktoria Pavlysj (Oekr.)
polsstokhoogspringen	Anzhela Balakonova (Oekr.)
speerwerpen	Tanja Damaske (D)
verspringen	Heike Drechsler (D)
zevenkamp	Denise Lewis (GB)

AUTOSPORT

WK formule 1	Mikka Hakkinen (Fin.), McLaren-Mercedes
WK rallyrijden	Tommi Mikänen (Fin.), Mitsubishi
24 Uren van Le Mans	Alan McNish/Laurent Siel-lo/Stephane Ortelli (GB/Fr), Porsche
Rally van Monte Carlo	Carlos Sainz (Sp.), Toyota
Parijs-Dakar	Jean-Pierre Fontenay (Fr.), Mitsubishi

BADMINTON

NK mannen	Jeroen van Dijk
NK vrouwen	Brenda Beenhakker
BK mannen	Pedro Van Nesten
BK vrouwen	Majorie Gosset
EK mannen	Peter Christensen (Den.)
EK vrouwen	Camilla Martin (Den.)

BASKETBAL

NK mannen	Hans Verkerke/Den Helder
NK vrouwen	Den Helder
BK mannen	Charleroi
EC 1 mannen	Zhalgiris Kaunas (Lit.)
NBA-kampioenschap VS	Chicago Bulls
WK landen mannen	Joegoslavië

BILJARTEN

EK 71/2	Fonsy Grethen (Lux.)
EK bandstoten	Martin Horn (D)
EK driebanden	Torbjörn Blomdahl (Zwe.)
Wereldbeker driebanden	Dick Jaspers (Nl.)
WK snooker	John Higgins (Schot.)
WK driebanden	Danny Sanchez (Sp.)

BOKSEN

WK zwaargewicht IBF	Evander Holyfield (VS)
WK zwaargewicht WBC	Lennox Lewis (VS)
WK zwaargewicht WBF	Joe Bugner (Austr.)

Op 19 september versloeg Evander Holyfield (rechts) in een gevecht over 12 ronden Vaugh Bean (links) en behield daarmee zijn wereldtitel in het zwaargewicht.

CRICKET

NK	VRA
EK landen	Nederland

DAMMEN

NK mannen	Harm Wiersma
NK vrouwen	Tanje Tchoub
WK mannen	Aleksandr Schwarzman (Rusl.)

DARTS

EK mannen	Co Stompe (Nl.)
EK vrouwen	Denise Cassidy (N-Ierl.)
WK mannen	Raymond van Barneveld (Nl.)

GOLF

US Masters	Mark O'Meara (VS)
US Open	Lee Janzen (VS)
Alfred Dunhill Cup	Zuid-Afrika
WK matchplay	Mark O'Meara (VS)

HOCKEY

NK mannen	Den Bosch
NK vrouwen	Den Bosch
BK mannen	Herakles
Europacup 1 mannen	Atletico Terrassa (Sp.)
Europacup 1 vrouwen	Rüsselheimer RK (D)
Europacup 2 mannen	Den Bosch
Europacup 2 vrouwen	Amsterdam
Champions Trophy man.	Nederland
WK mannen	Nederland
WK vrouwen	Australië

HONKBAL

NK	Mr Cocker/HCAW
Europacup 1	Cariparma (It.)
Europacup 2	Tropicana Neptunus (Nl.)
World Series	New York Yankees

JUDO EK

Mannen

-60 kg	Nestor Khergiani (Rusl.)
-66 kg	Larbi Benboudaoud (Fr.)
-73 kg	Pio Maddaloni (It.)
-81 kg	Bertalan Hajtos (Hong.)
-90 kg	Mark Huizinga (Nl.)
-100 kg	Dani Guerschner (D)
+100 kg	Tamerian Timenov (Rusl.)
alle categorieën	Selim Tataroglu (Turk.)

Vrouwen

-48 kg	Sarah Nichilo-Rossi (Fr.)
-52 kg	Rafaela Imbriani (D)
-57 kg	Isabel Fernandez (Sp.)
-63 kg	Gella Vandecaveye (B.)
-70 kg	Ulla Werbrouck (B.)
-78 kg	Ester San Miguel (Sp.)
+78 kg	Karina Bryant (GB)
alle categorieën	Françoise Harteveld (Nl.)

KAATSEN

PC	Johan Okkinga, Sake Porte en Auke van der Graaf
koning	Johan Okkinga

KORFBAL

NK zaalkorfbal	PKC
NK veldkorfbal	Nic.-VCD Autom.
BK	Catba
EC 1 zaalkorfbal	Catba (B.)
EK korfbal	Nederland

KUNSTRIJDEN

EK kunstrijden mannen	Aleksej Jagoedin (Rusl.)
EK kunstrijden vrouwen	Maria Boertirskaja (Rusl.)
EK paarrijden	Elena Beresjnaja/Anton Sicharoelidze (Rusl.)
EK ijsdansen	Oksana Gritsjoek/Jevgeni Platov (Rusl.)
WK kunstrijden mannen	Aleksej Jagoedin (Rusl.)
WK kunstrijden vrouwen	Michelle Kwan (VS)
WK paarrijden	Elena Beresjnaja/Anton Sicharoelidze (Rusl.)
WK ijsdansen	Anyelika Krilova/Oleg Osjannikov (Rusl.)

MOTORSPORT

WK wegraces

125 cc	Kazuto Sakata (Jap.), Aprilia
250 cc	Loris Capirossi (It.), Aprilia
500 cc	Michael Doohan (Austr.), Honda

WK MOTOCROSS

125 cc	Alessio Chiodi (It.), Husqvarna
250 cc	Sébastien Tortelli (Fr.), Kawasaki
500 cc	Joël Smets (B.) Husaberg
zijspan	Kristers Sergis/Artis Rasmanis (Letl.), BSU/Zabel
Parijs-Dakar	Stéphane Peterhansel (Fr.), Yamaha

PAARDENSPORT

Grand National	Carl Llewellyn (GB), Earth Summit
Kentucky Derby	Kent Desormeaux (VS), Real Quiet
Prix d'Amérique	Jos Verbeeck (B.), Dryade des Bois
Prix de l'Arc de Triomphe	Olivier Pesier (Fr.), Sagamix
Wereldbeker springruiters	Rodrigo Pessoa (Bra.)
WK springruiters	Rodrigo Pessoa (Bra.)
WK dressuur	Isabelle Werth (D), Nissan Gigolo FRH
WK military	Blyth Tait (Nieuw-Z.), Ready Teddy

RUGBY

NK mannen	DIOK
Vijflandentoernooi	Frankrijk
WK landen vrouwen	Nieuw-Zeeland

SCHAATSEN

Mannen	
NK all round	Jelmer Beulenkamp
NK sprint	Jan Bos
EK all round	Rintje Ritsma (Nl.)
WK all round	Ids Postma (Nl.)
WK sprint	Jan Bos (Nl.)
WK 500 m	Hiroyasu Shimizu (Jap.)
WK 1.000 m	Sylvain Bouchard (Can.)
WK 1.500 m	Adne Søndral (Noor.)
WK 5.000 m	Gianni Romme (Nl.)
WK 10.000 m	Gianni Romme (Nl.)
NK marathon natuurijs	Jan-Maarten Heideman
KNSB-cup marathon	Peter de Vries
Vrouwen	
NK all round	Tonny de Jong
NK sprint	Marianne Timmer
EK all round	Claudia Pechstein (D)
WK all round	Gunda Niemann (D)
WK sprint	Catriona LeMay-Doan
WK 500 m	Catriona LeMay-Doan (Can.)
WK 1.000 m	Christine Witty (VS)
WK 1.500 m	Anni Friesinger (D)
WK 3.000 m	Gunda Niemann (D)
WK 5.000 m	Gunda Niemann (D)
NK marathon natuurijs	Gretha Smit
KNSB-cup marathon	Petra de Boer

SCHAKEN

NK mannen	Ivan Sokolov
NK vrouwen	Erika Sziva
Fontystoernooi	Viswanathan Anand (India)
Hoogovenstoernooi	Vladimir Kramnik (Rusl.) en Viswanathan Anand (India)
WK mannen (FIDE)	Anatoli Karpov (Rusl.)

SKIËN

WB alp. disc. mannen	
afdaling	Andreas Schifferer (Oost.)
algemeen	Hermann Maier (Oost.)
reuzenslalom	Hermann Maier (Oost.)
slalom	Thomas Sykora (Oost.)
super-G	Hermann Maier (Oost.)
skiën WB alp. disc. vrouwen	
afdaling	Katja Seizinger (D)
algemeen	Katja Seizinger (D)
reuzenslalom	Martina Ertl (D)
slalom	Ylva Nowen (Zwe.)
super-G	Katja Seizinger (D)

SOFTBAL

NK	HCAW
EC 1	HCAW (NL)
EC 2	Peanuts (It.)
WK landen	VS

SQUASH

EK landen vrouwen	Engeland
WK mannen	Jonathan Power (Can.)
WK vrouwen	Sarah Fitz-Gerald (Austr.)

TAFELTENNIS

NK	Danny Heister
NK	Gerdie Keen
EK mannen individueel	Vladimir Samsonov (Rusl.)
EK vrouwen individueel	Ni Xia Lian (Lux.)
EK landen mannen	Frankrijk
EK landen vrouwen	Duitsland
Top Twaalftoernooi Europa	
mannen	Vladimir Samsonov (Wit-R.)
vrouwen	Ni Xia (Lux.)

TENNIS

Mannen	
Australië	Petr Korda (Tsj.)
Frankrijk	Carlos Moya (Sp.)
VS	Patrick Rafter (Austr.)
Wimbledon	Pete Sampras (VS)
Grand Slam Cup	Marcelo Rios (Chili)
Davis Cup	Zweden
Federation Cup	Spanje
NK	Marcel Reuter
WK ATP	Alex Corretja (Sp.)
WK dubbel	Paul Haarhuis/Jacco Eltingh (Nl.)
Vrouwen	
Australië	Martina Hingis (Zwi.)
Frankrijk	Arantxa Sanchez-Vicario (Sp.)
VS	Lindsay Davenport (VS)
Wimbledon	Jana Novotna (Tsj.)
Grand Slam Cup	Venus Williams (VS)
Masters	Martina Hingis (Zwi.)
Hopman Cup	Slowakije
NK	Hanneke Ketelaars

TRIATHLON

Mannen	
EK Olympic distance	Andrew Johnes (GB)
'Iron Man' Hawaii	Peter Reid (Can.)
WK Olympic distance	Simon Lessing (GB)
WK long distance	Luc van Lierde (B.)
WK duatlon (10-40-5)	Yan Million (Fr.)
NK long distance	Jan van der Marel
Vrouwen	
EK Olympic distance	Wieke Hoogzaad (Nl.)
WK Olympic distance	King (Austr.)
WK long distance	Hill (Austr.)
WK duatlon (10-40-5)	Irma Heeren (Nl.)
NK long distance	Cora Vlot

TURNEN

EK zeskamp mannen	Aleksej Bondarenko (Rusl.)
EK vierkamp vrouwen	Svetlana Sjorkina (Rusl.)
EK landen	Frankrijk
EK landen	Roemenië
EK ritm. sportgym. (ind.)	Alina Kabajeva (Rusl.)
EK ritm. sportgym. (land)	Wit-Rusland

VOETBAL

NK	AFC Ajax
BK	Club Brugge
Nederlands bekerwinnaar	AFC Ajax
Belgisch bekerwinnaar	RC Genk
Europacup 1	Real Madrid (Sp.)
Europacup 2	Chelsea (GB)
Europacup 3	Internazionale Milan (It.)
Zuid-Amerikaanse beker	Vasco da Gama (Bra.)
Wereldcup	Real Madrid (Sp.)
Supercup	FC Barcelona (Sp.)
Europees topscorer	Niklos Machlas (Gr.), Vitesse (Nl.)

VOLLEYBAL

NK mannen	VC Nesselande
NK vrouwen	Arke/Pollux
BK mannen	Maaseik
BK vrouwen	Kieldrecht
EC 1 mannen	Modena (It.)

De Oostenrijkse skiër Hermann Maier won in 1998 twee gouden Olympische medailles en drie wereldbekers in de afdaling en de slalom.

EC 2 vrouwen	Cudeno (It.)
EC 1 mannen	Dubrovnik (Joeg.)
EC 2 vrouwen	CSKA Moskou (Rusl.)
WK landen mannen	Italië
WK landen vrouwen	Cuba
Final Four	Cuba

WATERPOLO

NK mannen	AZ&PC/Anova
NK vrouwen	KellerK/Donk
EC 1	Orizzonte (It.)

WIELRENNEN

NK weg vrouwen	Leontien van Moorsel
NK weg mannen	Michael Boogerd
BK weg mannen	Tom Steels
WK weg mannen	Oskar Camenzind (Zwi.)
WK weg vrouwen	Diana Ziliute (Lit)
Tour de France	
algemeen klassement	Marco Pantani (It.)
bergklassement	Christophe Rinero (Fr.)
puntenklassement	Erik Zabel (D)
ploegenklassement	Cofidis (Fr.)
klassiekers en ronden	
Amstel Gold Race	Rolf Järmann (Zwi.)
Clasica San Sebastian	Francesco Casagrande (It.)
Gent-Wevelgem	Frank Vandenbroucke (B.)
Grand Prix de Suisse	Michele Bartoli (It.)
HEW Cyclassics	Leon van Bon (Nl.)
Luik-Bastenaken-Luik	Michele Bartoli (It.)
Milaan-San Remo	Erik Zabel (D)
Omloop Het Volk	Peter van Petegem (B.)
Olympia's Ronde	Matthé Pronk (Nl.)
Parijs-Brussel	Stefano Zanini (It.)
Parijs-Nice	Frank Vandenbroucke
Parijs-Roubaix	Franco Ballerini (It.)
Parijs-Tours	Jacky Durand (Fr.)
Ronde van Italië	Marco Pantani (It.)
Ronde van Lombardije	Oskar Camenzind (Zwi.)
Ronde van Nederland	Rolf Sörensen (Den.)
Ronde van Spanje	Abraham Olano (Sp.)
Ronde van Vlaanderen	Johan Museeuw (B.)
Ronde van Zwitserland	Stefano Garzelli (It.)
Rundum den Henninger Turm	Fabio Baldato (It.)
Tirreno-Adriatico	Rolf Järmann (Zwi.)
Grande Boucle (Tour Féminin)	Edita Pucinksaite (Lit.)
Waalse Pijl	Bo Hamburger (Den.)
FICP-wereldbeker	Michele Bartoli (It.)
veldrijden	
FICP-wereldbeker	Richard Groenendaal
Super Prestige	Richard Groenendaal
Wereldbeker	Richard Groenendaal (Nl.)
WK veldrijden	Mario de Clerq (B.)

IJSHOCKEY

NK	Nijmegen Tigers
WK landen A-poule	Zweden

ZAALHANDBAL

NK mannen	Anova/E&O
NK vrouwen	Swift
BK mannen	Initia Hasselt

ZEILEN

skûtsjesilen	Leeuwarden, schipper Ulbe Zwaga
Whitbread Round the World Race	EF Language (Zwe.), schipper Paul Cayard (VS)
WK zeilen Europeklasse	Carolijn Brouwer

OLYMPISCHE WINTERSPELEN NAGANO

BIATHLON

Mannen	
10 km	Einar Björndalen (Noor.)
20 km	Halvard Hanevold (Noor.)
4 x 7,5 km estafette	Duitsland
Vrouwen	
7,5 km	Galina Koekleva (Rusl.)
15 km	Jekaterina Dafowska (Bulg.)
4 x 7,5 km estafette	Duitsland

BOBSLEEËN

Tweemansbob	Günther Huber/Antonio Tartaglia (It.) + Pierre Lüders/Dave McEachern (Can.)
Viermansbob	Duitsland II

CURLING

Mannen	Zwitserland
Vrouwen	Canada

FREESTYLE SKIËN

Aerials mannen	Eric Bergoust (VS)
Aerials vrouwen	Nikki Stone (VS)
Moguls mannen	John Moseley (VS)
Moguls vrouwen	Tae Satoya (Jap.)

KUNSTRIJDEN

Mannen	Iljoe Koelik (Rusl.)
Vrouwen	Tara Lipinski (VS)
Paarrijden	Oksana Kazakova/Arthur Dmitriev (Rusl.)
IJsdansen	Pasha Gritsjoek/Jevgeni Platov (Rusl.)

LANGLAUFEN

Mannen	
10 km klassiek	Björn Dählie (Noor.)
30 km klassiek	Mika Myllyllae (Fin.)
15 km vrije stijl	Thomas Alsgaard (Noor.)
50 km vrije stijl	Björn Dählie (Noor.)
4x10 km landen	Noorwegen
Vrouwen	
5 km klassiek	Larissa Lasoetina (Rusl.)
15 km klassiek	Olga Danilova (Rusl.)
10 km vrije stijl	Larissa Lasoetina (Rusl.)
30 km vrije stijl	Julia Tsjepalova (Rusl.)
4x5 km estafette	Rusland

NOORDSE COMBINATIE

Schansspr.+langl.	Bjarte Engen Vik (Noor.)
Landenteams	Noorwegen

RODELEN

Mannen	
Eenzits	Georg Hackl (D)
Tweezits	Stefan Krausse/Jan Behrendt (D)
Vrouwen	
Eenzits	Silke Kraushaar (D)

SCHAATSEN

Mannen	
500 m	Hiroyasu Shimizu (Jap.)
1.000 m	Ids Postma (Nl.)
1.500 m	Adne Søndraal (Noor.)
5.000 m	Gianni Romme (Nl.)
10.000m	Gianni Romme (Nl.)
Vrouwen	
500 m	Catriona LeMay-Doan (Can.)
1.000 m	Marianne Timmer (Nl.)
1.500 m	Marianne Timmer (Nl.)
3.000 m	Gunda Niemann (D)
5.000 m	Claudia Pechstein (D)

SCHANSSPRINGEN

90 m	Jani Soininen (Fin.)
120 m individueel	Kazuyoshi Funaki (Jap.)
120 m landenteams	Japan

SHORTTRACK

Mannen	
500 m	Takafumi Nishitani (Jap.)
1.000 m	Kim Dong-sung (Z-K)
5.000 m estafette	Canada
Vrouwen	
500 m	Annie Perreault (Can.)
1.000 m	Lee Kyung-Chun (Z-K)
3.000 m estafette	Zuid-Korea

SKIËN

Alpine disciplines mannen	
Afdaling	Jean-Luc Crétier (Fr.)
Combinatie	Mario Reiter (Oost.)
Reuzenslalom	Hermann Maier (Oost.)
Slalom	Hans-Petter Buraas (Noor.)
Super-G	Hermann Maier (Oost.)
Alpine disciplines vrouwen	
Afdaling	Katja Seizinger (D)
Combinatie	Katja Seizinger (D)
Reuzenslalom	Deborah Compagnoni (It.)
Slalom	Hilde Gerg (D)
Super-G	Picabo Street (VS)

SNOWBOARDEN

Half pipe mannen	Gian Simmen (Zwi.)
Half pipe vrouwen	Nicola Thost (D)
Reuzenslalom mannen	Ross Rebagliati (Can.)
Reuzenslalom vrouwen	Karine Ruby (Fr.)

IJSHOCKEY

Mannen	Tsjechië
Vrouwen	VS

VERKLARING LANDENCODE:
Austr. = Australië, B. = België, Braz. = Brazilië, Bulg. = Bulgarije, D = Duitsland, Den. = Denemarken, Estl. = Estland, Fin. = Finland, Fr. = Frankrijk, GB = Groot-Brittannië, Gr. = Griekenland, Hong. = Hongarije, Ierl. = Ierland, It. = Italië, Jap. = Japan, Joeg. = Joegoslavië, Let. = Letland, Lit. = Litouwen, Lux. = Luxemburg, N-Ierl. = Noord-Ierland, Nieuw-Z. = Nieuw-Zeeland, Nl. = Nederland, Noor. = Noorwegen, Oekr. = Oekraïne, Oost. = Oostenrijk, Pol. = Polen, Port. = Portugal, Roem. = Roemenië, Rusl. = Rusland, Schot. = Schotland, Sp. = Spanje, Tsj. = Tsjechië, Turk. = Turkije, VS = Verenigde Staten, Wit-R. = Wit-Rusland, Z-K = Zuid-Korea, Zwe. = Zweden, Zwi. = Zwitserland

Moshood Abiola
60, † 7 juli
Nigeriaans politicus
(zie p.107)
Sani Abacha
54, † 8 juni
Nigeriaans dictator
(zie p.107)

mgr. H.J.A. Bomers
62, † 12 september
Nederlands bisschop
(van Haarlem)

onny Bono
2, † 5 januari
Amerikaans zanger/politicus
Henk 'Charley' Bosveld
57, † 6 augustus
Nederlands voetballer

Maya Bouma
64, † 18 mei
Nederlands cabaretière
Kea Bouwman
94, † 18 november
Nederlands tennisster
Lloyd Bridges
85, † 10 maart
Amerikaans acteur

Stokely Carmichael
57, † 15 november
Amerikaans negeractivist
Betty Carter
69, † 26 september
Amerikaans jazzzangeres
Carlos Castaneda
72, † 27 april
Peruaans-Amerikaans
schrijver
Catherine Cookson
91, † 11 juni
Brits schrijfster

Willy Corsari
100, † 11 mei
Nederlands schrijfster/
cabaretière
Cyriel Delannoit
71, † 9 februari
Belgisch bokser

Rudy Dhaenens
36, † 6 april
Belgisch wielrenner
Peter Diamand
84, † 16 januari
Nederlands-Duits festival-
leider
Willem Drees jr.
76, † 5 september
Nederlands (DS'70-)politicus
Falco
40, † 6 februari
Oostenrijks zanger

Maus Gatsonides
87, † 29 november
Nederlands autocoureur
Aloïs Gerlo
83, † 3 september
Belgisch publicist, docent,
rector VUB
Jankarel Gevers
54, † 5 augustus
Nederlands bestuurder
Martha Gellhorn
89, † 15 februari
Amerikaans journaliste

Barry M. Goldwater
89, † 29 mei
Amerikaans politicus
Nat Gonella
90, † 7 augustus
Brits jazzmusicus (*Oh Mona*)
Julien Green
97, † 13 augustus
Frans-Amerikaans auteur

Annemarie Grewel
62, † 27 februari
Nederlands politica

Florence Griffith-Joyner
38, † 21 september
Amerikaans atlete

Jaap ter Haar
75, † 26 februari
Nederlands schrijver (*Saskia en Jeroen*)/schilder

Lotti Huber
85, † 31 mei
Duits cabaretière/actrice
Ted Hughes
68, † 28 oktober
Brits dichter
Kees van Iersel
86, † 6 juli
Nederlands regisseur
Hammond Innes
84, † 10 juni
Brits thrillerschrijver
Albert De Jonghe
89, † 15 april
Belgisch historicus
Ernst Jünger
102, † 17 februari
Duits schrijver
Bob Kane
83, † 5 november
Amerikaans striptekenaar
(Batman)
Konstantinos Karamanlis
91, † 22 april
Grieks politicus
Joop de Knegt
67, † 22 oktober
Nederlands zanger/impresario
Alfred Kossmann
76, † 27 juni
Nederlands schrijver

Akira Kurosawa
88, † 6 september
Japans cineast (zie p.141)

Alfred Lagarde
49, † 1 januari
Nederlands discjockey
Halldór Laxness
95, † 9 februari
IJslands schrijver
(Nobelprijs 1955)
Manuel van Loggem
82, † 8 april
Nederlands schrijver
Jean-François Lyotard
73, † 21 april
Frans filosoof
Jean Marais
84, † 8 november
Frans acteur

Linda McCartney-Eastman
56, † 17 april
Britse popfotografe/muzikante
Henk Molenberg
74, † 4 december
Nederlands acteur/kok
Pé Mühren
83, † 5 december
Nederlands tekstschrijver
Alan J. Pakula
70, † 19 november
Amerikaans regisseur

Octavio Paz
84, † 19 april
Mexicaans schrijver
Carl Perkins
65, † 19 januari
Amerikaans popmuzikant
Roger Petit
86, † 18 april
Belgisch voetbalmanager (Standard Luik)
Cardoso Pires
73, † 26 oktober
Portugees schrijver

Ferdinand Porsche
88, † 27 maart
Duits auto-ontwerper
Pol Pot
73?, † 15 april
Cambodjaans ex-dictator
(zie p.69)
Enoch Powell
85, † 8 februari
Brits politicus

Hermann Prey
69, † 23 juli
Duits bariton
James Earl Ray
70, † 23 april
Amerikaan, (vermeende) moordenaar van M.L. King

Roy Rogers
86, † 6 juli
Amerikaans cowboyzanger
Leonie Rysanek
71, † 8 maart
Oostenrijks sopraan
Sal Santen
82, † 25 juli
Nederlands schrijver

Alfred Schnittke
64, † 3 augustus
Russisch componist
Maurice Schumann
86, † 10 februari
Frans politicus
Mary 'Zangeres zonder Naam' Servaes
79, † 23 oktober
Nederlands zangeres
(zie p.164)
Yang Shangkun
92, † 14 september
Chinees politicus (oud-president)
Alan Shepard
74, † 21 juli
Amerikaans astronaut
Frank Sinatra
82, † 15 mei
Amerikaans zanger
(zie p.84)
Regg Smythe
81, † 13 juni
Brits striptekenaar (Linke Loetje)

dr. Benjamin Spock
94, † 15 maart
Amerikaans kinderarts
(zie p.53)
Galina Starovojtova
52, † 20 november
Russisch politica
(zie p.175)
Maureen O'Sullivan
89, † 22 juni
Amerikaans actrice ('Jane')
Shinichi Suzuki
99, † 26 januari
Japans muziekpedagoog/vioolddocent
Eric Tabarly
67, † 13 juni
Frans zeezeiler
Telford Taylor
90, † 24 mei
Amerikaans rechter (Neurenberg)
Haroun Tazieff
83, † 5 februari
Frans vulkanoloog
Klaus Tennstedt
71, † 12 januari
Duits dirigent
Henk Timmer
94, † 13 november
Nederlands tennisser
Sir Michael Tippett
93, † 9 januari
Brits componist
Vico Torriani
77, † 25 februari
Zwitsers zanger

M. Vasalis
(ps. van Margaretha Droog-lever Fortuyn-Leenmans)
89, † 16 oktober
Nederlands dichteres
P.J. Verdam
83, † 11 maart
Nederlands (ARP-)politicus

Guus Vleugel
66, † 12 augustus
Nederlands tekstdichter/toneelschrijver

René van Vooren
(ps. van René Sleeswijk)
67, † 23 november
Nederlands komiek/producer

Piet Vroon
58, † 13 januari
Nederlands psycholoog

George Wallace
79, † 13 september
Amerikaans politicus
Claude Wathey
71, † 10 januari
Antilliaans politicus
prof. W.F. Wertheim
90, † 3 november
Nederlands socioloog

Maurice de Wilde
75, † 22 september
Belgisch (tv-)journalist
Helen Wills-Moody
92, † 1 januari
Amerikaans tennisster

Herman Wigbold
73, † 16 juli
Nederlands journalist
Anton Van Wilderode
79, † 15 juni
Belgisch priester-dichter
Carl Wilson
51, † 6 februari
Amerikaans musicus (Beach Boys)

Tammy Wynettte
55, † 6 april
Amerikaans countryzangeres
Todor Zjivkov
86, † 6 augustus
Bulgaars politicus

register het aanzien van 1998

* noot voor de Vlaamse lezer: persoonsnamen zijn gealfabetiseerd op achternaam zonder tussenvoegsels. Johan Vande Lanotte vindt u dus terug bij Lanotte, Johan Vande.

fotoverantwoording

Foto's achterpagina resp. voorpagina van links naar rechts:
1. Rob Brijker Press, Amsterdam; 2. ANP, Rijswijk; 3. ANP, Rijswijk; 4. ABC Press, Amsterdam; 5. The Associated Press, Amsterdam; 6. ANP, Rijswijk; 7. Rob Brijker Press, Amsterdam; 8. The Associated Press, Amsterdam; 9. Reuters, Rotterdam; 10. ANP, Rijswijk; 11. ANP, Rijswijk; 12. ANP, Rijswijk; 13. ANP, Rijswijk; 14. (rechtsboven) ANP, Rijswijk

ABC Press, Amsterdam: 115b
Magnum 53
Register Guard 58a
Sygma 8, 14a, 15a, 18a, 33b, 44a, 47c, 47d, 54b, 61a, 82a, 87c, 94a, 94b, 100a, 100b, 109b, 109c, 113c, 114b, 115c, 122, 129a, 144b, 145a
Sygma / Jonesboro Sun 58b
Sygma / Next 123c
Sygma / Tempsport 43b, 43d, 112a, 113b
Sygma / Toronto Star 140a, 140b
Sygma / Van Parys Media 70b
Sygma / Photopress Washington 145c

Amnesty International, Amsterdam: 62a
Johan Anckaert, Kortrijk: 95a, 95b
ANP, Rijswijk: 5, 6, 7b, 13, 19, 21a, 21b, 23a, 23b, 28a, 28b, 30a, 30b, 31a, 31b, 31c, 34, 35a, 35b, 37a, 38a, 38b, 40a, 41, 42c, 43c, 44c, 48, 49a, 50, 54a, 60a, 60b, 60c, 64a, 64b, 67b, 70a, 71c, 73a, 73b, 75a, 75b, 76a, 78c, 79, 80a, 80b, 83, 85a, 87a, 91a, 91b, 91e, 92a, 92b, 93, 101b, 101c, 106a, 107a, 107b, 108, 110, 114a, 117b, 124, 126a, 127b, 131, 132a, 132b, 133a, 134, 137a, 137b, 137c, 138, 139b, 139c, 141a, 141b, 142a, 142b, 147b, 147c, 149a, 150a, 150b, 151a, 151b, 151c, 151d, 152, 153a, 153b, 155, 156b, 158, 160a, 160b, 161a, 162a, 162b, 163a, 163b, 165, 169a, 169b, 170, 171, 173a, 173b, 173d, 174a, 174b, 175b, 176a, 176b, 177b, 178a, 179a, 180a, 180b, 181a, 181b, 183a, 183b, 185, 186, 188a, 188c, 188d, 188e, 188f, 188g, 188h, 188i, 188j, 188k, 189b, 189c, 189e, 189f, 189g, 189h, 189i, 189k, 189l
Allsport 106c

The Associated Press, Amsterdam: 7a, 11, 14b, 22, 23c, 24a, 24b, 31d, 33a, 36c, 37b, 42b, 42d, 46, 51a, 51c, 52a, 52b, 66, 69a, 74a, 74b, 82b, 86, 87d, 96a, 96b, 97a, 97b, 105, 109a, 112b, 116a, 117a, 117c, 118, 119a, 125b, 129b, 129c, 133b, 135c, 144a, 145b, 147a, 149b, 161b, 163c, 167a, 167b, 175a, 178b, 179b, 182

Marcel van den Bergh, Altforst: 32
Han van Bree, Utrecht: 130
Rob Brijker Press, Amsterdam: 71a, 104b, 115a, 102
Angeli 26a
Gamma 26b, 45, 47a, 51b, 61b, 64c, 77a, 77c, 78a, 90, 120
Gamma / FSP 36a
Gamma / Laski Diffusion 56
Gamma / Liaison 44d, 57b
Gamma / Photo News 68b, 71b, 40b, 68a, 76b, 85b, 125c, 127a, 127c, 128
Gamma / Osservatore Romano 77b
Rex Features 65, 103a, 104a, 106b

Foto Collaer, Linter: 148a, 148b
Columbia TriStar, Amsterdam 57a

Sake Elzinga, Assen: 9, 12, 29, 101a, 166b

Edwin Faas, Almelo: 111

Ad van Hasselt, Tiel: 17a, 17b, 17c, 17d
Hollandse Hoogte, Amsterdam: 39a
Humo, Brussel: 121

Peter Janssens, Brussel: 139a, 154b

Joep Lennarts, Den Bosch: 72

Reuters, Rotterdam: 10a, 10b, 15b, 18b, 20a, 20b, 42a, 44b, 67a, 81, 116b, 123b, 135a, 135b, 136, 140c, 143, 146a, 146b

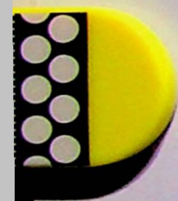
De Standaard-Het Nieuwsblad, Groot-Bijgaarden: 16a, 16b, 25, 27, 88, 189j

Stichting World Press Photo, Amsterdam 184
Sunshine, Almere: 154a
All Action 57c
Pictorial Press ltd 189e
Sipa Press 47b, 58c, 69b, 119b, 159a, 159b, 172, 173c, 188a, 188l, 189a
Sipa Press / Olympia 59
Sipa Press / NASA 173e

Transworld Features Holland bv, Haarlem: 67c, 91c, 91d, 103b, 113a, 166a
Black Star 87b, 123a
Network 63
Presse Sports 43a, 112c
Trouw/Kwartet bv, Amsterdam: 84, 89a, 98, 168

Bert Verhoeff, Broek in Waterland: 49b, 62b, 99, 126b
Cor Vos, Hoogvliet: 125a, 157a, 157b
VPRO, Hilversum: 55

Warner Bros. (Holland) bv, Amsterdam 177a
WFA, Den Haag: 156a, 156c, 164

1998 Een greep uit de inhoud: Dutroux ontsnapt ◆ Beatrix viert zestigste verjaardag ◆ Schröder verslaat Kohl ◆ Soeharto tot aftreden gedwongen ◆ Oscars voor Titanic ◆ Frankrijk wordt wereldkampioen voetbal ◆ Gay Games in Amsterdam ◆ strijd in Kosovo ◆ vredesakkoord in Noord-Ierland ◆ paarse coalitie wint verkiezingen ◆ Nederland wordt wereldkampioen hockey ◆ Agustaproces begonnen ◆ BNN ◆ vredesoverleg Israël-Palestijnen ◆ overstromingen in China en Bangladesh ◆ Irak hindert VN-wapeninspectie ◆ dopingaffaire tijdens Tour ◆ regen teistert België en Nederland ◆ crisis in Zuidoost-Azië ◆ nieuwe partijen in België ◆ homohuwelijk ◆ paus bezoekt Cuba ◆ Oosterparkrellen ◆ Willem-Alexander lid van IOC ◆ I.M. ◆ Koot & Bie uit elkaar ◆ hongersnood Soedan ◆ Dana International

ISBN 90-274-6638-6
9 789027 466389

www.spectrum.nl
NUGI 502